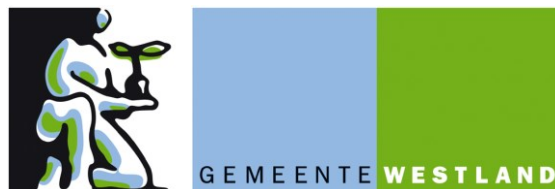

Inhoudsopgave

VOORWOORD	3
LEESWIJZER	7
1 BESTUURLIJKE HOOFDLIJNEN	11
2 FINANCIËLE HOOFDLIJNEN	17
3 PROGRAMMA'S	39
3.1 Veiligheid	40
3.2 Verkeer, vervoer en waterstaat	44
3.3 Economie	46
3.4 Onderwijs	50
3.5 Sport, cultuur en recreatie	53
3.6 Sociaal domein	56
3.7 Volksgezondheid en milieu	63
3.8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	66
3.9 Bestuur en ondersteuning	70
3.10 Concernfinanciën en algemene dekkingsmiddelen	72
4 PARAGRAFEN	81
4.1 Lokale heffingen	82
4.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	93
4.3. Onderhoud kapitaalgoederen	100
4.4 Financiering	106
4.5 Bedrijfsvoering	109
4.6 Verbonden partijen	114
4.7 Grondbeleid	136
5 FINANCIËLE BEGROTING	139
5.1 Financiële uitgangspunten	140
5.2 Overzicht van baten en lasten per programma	143
5.3 Overzicht van baten en lasten per taakveld	144
5.4 Overzicht incidentele baten en lasten	146
5.5 Geprognosticeerde balans	151
5.6 Overzicht EMU saldo	152
5.7 Investerings	153
5.8 Reserves en voorzieningen	159
VASTSTELLINGSBESLUIT	167
6 BIJLAGEN	169
6.1 Begrippenlijst	170
6.2 Afkortingen	174

Gemeente Westland

Begroting 2020 - 2023

Voorwoord

Voorwoord

Voor u ligt de programmabegroting 2020-2023, de tweede begroting in deze bestuursperiode. Het is van belang dat de begroting van Westland meerjarig in evenwicht is, waarbij structurele uitgaven worden gedekt met structurele inkomsten. Deze begroting is, zoals u mag verwachten, meerjarig sluitend.

Het sluitend krijgen van de begroting is een enorme uitdaging gebleken. Verschillende ontwikkelingen zorgen er voor dat de gemeentelijke financiën onder druk staan. In de eerste plaats doordat de rijksoverheid de hand op de knip houdt richting gemeenten. Verder stijgen de kosten voor jeugdzorg, ligt er een stevige opgave voor de energietransitie, zijn investeringen in ICT zeer noodzakelijk en vallen de inkomsten uit leges en heffingen lager uit. Dit alles leidt zonder ingrijpen tot een tekort van € 14 miljoen euro in 2023.

Dit financiële beeld staat in schril contrast met de langere periode van economische groei die Westland beleeft, net als de rest van Nederland. Zoals de Koning ook in de Troonrede schetste: gaat de groei misschien niet zo hard, maar zet deze in geringe mate door. In veel opzichten is dit gunstig: consumenten hebben vertrouwen, bedrijven investeren en het aantal banen groeit. Het wachten is op het Rijk om ook de gemeenten te laten delen in de groeiende rijksinkomsten als gevolg van deze economische hoogtijdagen. Zo lang dat niet gebeurt, zullen we als gemeente kritischer naar de uitgaven en inkomsten moeten kijken en nadrukkelijker de beschikbare middelen moeten verdelen. Voor de grotere investeringen zijn betere financiële tijden nodig.

Dit neemt niet weg dat de meerjarige ambitie die wij vorig jaar met het Westland Programma hebben ingezet nog steeds overeind staat. Binnen de beperkte financiële mogelijkheden werken wij voortvarend verder aan het realiseren van de ambities die wij hebben op het gebied van o.a. wonen, economie, energie, mobiliteit, veiligheid, leefbaarheid en sociale kracht. Veel van deze ambities dragen bij aan de plannen die het kabinet in het regeerakkoord en in de Rijksbegroting 2020 e.v. heeft verwoord. Op basis daarvan gaan wij er van uit dat het Rijk komende jaren richting gemeenten wel financieel over de brug móet komen. Daarom stellen wij voor om als gemeente Westland krachtig verder te blijven gaan op de ingezette koers.

Belangrijke pijler van ons financiële beleid is enerzijds op zo een effectief en efficiënt mogelijke wijze de beschikbare middelen ten gunste van de Westlandse maatschappij in te zetten. Anderzijds te borgen dat er voldoende middelen zijn om risico's op te vangen. Dit betekent dat er in deze begroting scherpe keuzes zijn gemaakt. Dat zullen wij ook in de toekomst blijven doen: scherp aan de wind blijven zeilen om binnen de beperkte financiële mogelijkheden ruimte te creëren voor het bouwen aan en investeren in de Westlandse samenleving vanuit een nieuwe balans.

*Het college van burgemeester en wethouders van Westland,
Naaldwijk, september 2019*

Gemeente Westland

Begroting 2020 - 2023

Leeswijzer

Inleiding

In de leeswijzer geven we een korte weergave van de doelstellingen van de programmabegroting en hoe deze is samengesteld.

Algemeen

De Gemeentewet schrijft voor dat iedere gemeente jaarlijks begrotings- en verantwoordingsstukken moet opstellen. Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) bevat de regelgeving daarvoor. In artikel 2 van de financiële verordening gemeente Westland 2019 is vastgelegd dat de raad bij aanvang van iedere raadsperiode een programma-indeling voor de komende raadsperiode vaststelt.

In het Uitvoeringsprogramma 2019 (UP 2019) hebben wij aangegeven ons te willen inzetten om de financiën zo begrijpelijk mogelijk te presenteren, passend bij een transparante bestuursstijl (zie UP 2019, maatregel 9). Een andere programma-indeling zou daaraan kunnen bijdragen. Daarnaast is er de gedeelde wens de begrotings- en verantwoordingsstukken voor de inwoners, bedrijven en instellingen beter toegankelijk, leesbaar en inzichtelijk te maken.

In lijn met deze uitgangspunten is met het Raadsoverleg Financiën een proces doorlopen. In de raadsvergadering van 16 april 2019 heeft uw raad het volgende besluit genomen:

- 1) De programma-indeling voor de resterende raadsperiode 2020-2022 vast te stellen die gebaseerd is op de taakvelden conform BBV.
- 2) De onderverdeling van de programma's te baseren op de 3 W-vragen volgens het BBV.
- 3) Alleen de volgens het BBV verplichte paragrafen in de programmabegroting op te nemen.
- 4) De programma-indicatoren te handhaven zoals opgenomen in de huidige programmabegroting en op langere termijn in een gezamenlijk traject tussen raad en college een doelenboom met programma-relevante indicatoren te ontwikkelen.

Begrotingscirculaire 2020-2023

Jaarlijks brengt de provincie een begrotingscirculaire uit waarin de wettelijke criteria en een aantal onderwerpen zijn opgenomen die bijzondere aandacht verdienen met betrekking tot het financiële toezicht. De belangrijkste aandachtspunten in de huidige begrotingscirculaire zijn:

1. Bepalen van structureel en reëel evenwicht

Net als voorgaande jaren, moeten we de vereiste overzichten - overzicht van incidentele baten en lasten én overzicht van structurele mutaties in de reserves - gebruiken voor het bepalen en presenteren van het structureel begrotingssaldo. De provincie dringt erop aan om dit prominent op te nemen.

2. Ontwikkelingen BBV

In 2018 zijn de volgende notities geactualiseerd en gepubliceerd:

- Notitie structurele en incidentele baten en lasten (augustus 2018);
- Notitie gebeurtenissen na balansdatum (maart 2018);
- Nadere uitleg tussentijds winst nemen (maart 2018);
- Notitie geprognosticeerde balans en EMU-saldo (november 2018).

We hebben kennis genomen van deze geactualiseerde notities en handelen hiernaar.

3. Specifieke onderwerpen

Sociaal domein

Voor de begroting 2020 verwacht de provincie dat we, na enkele jaren ervaring en voortschrijdend inzicht in het sociaal domein, reëel ramen. Als uit de eerdere realisatie blijkt dat de lasten hoger zijn dan het beschikbaar gestelde (rijks)budget, dan beschouwt de provincie het uitgangspunt van budgettair neutraal ramen niet meer als reëel. In deze begroting doen wij u een voorstel voor het sociaal domein, waardoor wij voldoen aan dit uitgangspunt.

Omgevingswet

De provincie wijst op de invoering van de Omgevingswet op 1 januari 2021. Wij zijn hier actief mee bezig en komen in 2020 met een omgevingsvisie 2.0.

Opzet begroting

De begroting 2020-2023 is opgebouwd uit de volgende onderdelen:

Bestuurlijke en financiële hoofdlijnen

Dit onderdeel bevat een samenvatting van de belangrijkste punten uit de begroting. We actualiseren de prognose ten aanzien van het financieel meerjarenbeeld en schetsen op hoofdlijnen hoe - in meerjarig perspectief - onze financiële huishouding eruit ziet.

Programmaplan

Het programmaplan is samengesteld uit de volgende 10 programma's:

Programma 1 – Veiligheid

Programma 2 – Verkeer, vervoer en waterstaat

Programma 3 – Economie

Programma 4 – Onderwijs

Programma 5 – Sport, cultuur en recreatie

Programma 6 – Sociaal domein

Programma 7 – Volksgezondheid en milieu

Programma 8 – Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Programma 9 – Bestuur en ondersteuning

Programma 10 – Concernfinanciën en algemene dekkingsmiddelen

Elk programma gaat in op de drie W-vragen:

Wat wil Westland bereiken?

- Geeft inzicht in de belangrijkste doelen en maatschappelijke effect(en);
- Bevat een overzicht van de wettelijk voorgeschreven beleidsindicatoren. Dit is een uniforme basisset van indicatoren die periodiek landelijk beschikbaar zijn.

Wat gaat Westland daarvoor doen?

- Geeft een beschrijving van de activiteiten en prestaties die nodig zijn om onze doelstellingen te bereiken in het begrotingsjaar;
- Indien mogelijk zijn er ook bijbehorende prestatie-indicatoren geformuleerd;
- Geeft inzicht in de betrokken verbonden partijen.

Wat gaat het Westland kosten?

- Bevat een overzicht van de lasten en baten.

In de programma's hebben wij naast de drie W-vragen ook de meest relevante externe ontwikkelingen, risico's en kaderstellende beleidsnota's opgenomen. Daarnaast wordt in de drie W-vragen de informatie meegenomen van de verbonden partijen over de te realiseren activiteiten, prestaties en bijdragen aan het realiseren van de doelstellingen.

Paragrafen

Alle paragrafen zijn wettelijk verplicht. Het BBV schrijft de volgende paragrafen voor:

- a) Lokale heffingen
- b) Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- c) Onderhoud kapitaalgoederen
- d) Financiering
- e) Bedrijfsvoering
- f) Verbonden partijen
- g) Grondbeleid.

De paragrafen geven een 'dwarsdoorsnede' van de begroting gezien vanuit een bepaald perspectief. Veel van de paragrafen zijn hierdoor een belangrijke aanvulling op de informatie over de (meerjaren)begroting. De paragrafen vormen de kaders die de raad voor het college stelt voor het beheer en de uitvoering voor het beleid (en de begroting). De raad heeft hiermee de instrumenten in handen om:

1. De beleidslijnen van de diverse onderdelen van de financiële functie vast te stellen;
2. De hoofdlijnen van de uitvoering te controleren.

Financiële begroting

In dit deel van de begroting vindt u de financiële uitgangspunten en de meerjarige overzichten van baten en lasten, waarbij er tevens aandacht is voor de incidentele baten en lasten. Ook de geprognosticeerde balans in meerjarenperspectief, het EMU-saldo, de investeringsplanning en een overzicht van de reserves en voorzieningen worden gepresenteerd. De meeste overzichten in dit onderdeel zijn wettelijk voorgeschreven.

Als laatste zijn in de begroting een begrippenlijst en een lijst met de in deze begroting opgenomen afkortingen opgenomen.

Gemeente Westland

Begroting 2020 - 2023

1 Bestuurlijke hoofdlijnen

Bestuurlijke lijn

Westland is een gemeente waar het welzijn en de welvaart van onze inwoners voorop staat. We zorgen daarbij goed voor onze leefomgeving. Nog meer dan voorheen, moeten wij zorgvuldig omgaan met onze sociale en fysieke omgeving. We werken samen met onze inwoners en ondernemers aan een optimale balans tussen de economische en de sociale belangen binnen onze gemeente. Het behoud van de identiteit van Westland zien wij daarbij als de belangrijkste opgave. Dat betekent het behouden en versterken van de leefbaarheid van woonkernen, de gemeenschapszin in de dorpen en het glastuinbouwcluster als de drager van de sociaal-maatschappelijke en economische ontwikkeling. Wonen en werken in Westland betekent verbondenheid met elkaar en met de eigenheid die Westland kenmerkt.

Wij staan voor deze ambitie in een wereld die razendsnel verandert. Soms sneller dan we onze plannen kunnen uitvoeren. We zien daarbij vier belangrijke trends op Westland afkomen: de toenemende geopolitieke instabiliteit, de groeiende economische onzekerheid, individualisme en nieuwe sociale verbanden en de toenemende automatisering en digitalisering. Het is lastig te voorspellen hoe de toekomst er exact uit komt te zien. Omgaan met deze onzekerheid vraagt om leiderschap, maar wel een nieuw soort leiderschap. Geen hiërarchie, geen ivoren torens, maar leiderschap in een netwerksamenleving. Verantwoordelijkheid nemen voor het algemeen belang. Sturing geven op de inhoud, maar tevens ruimte geven voor participatie en initiatief. Het gaat ook om grenzen stellen waar dat nodig is.

Onze opgaven en ambities moeten wij waarmaken in een complexe financiële werkelijkheid. In aanloop naar de Troonrede was de boodschap van de Verenigde Nederlandse Gemeenten dat de miljarden bij het Rijk tegen de plinten klotsen, maar dat veel gemeenten in financiële nood verkeren. De rijksoverheid houdt de hand stevig op de knip richting gemeenten. Het gevolg? Het water staat gemeenten aan de lippen. Westland is daar niet uniek in. Overal in ons land worstelen gemeenten met een gebrek aan inkomsten. Vooral de kosten voor jeugdzorg zijn sterk gestegen. Bovenop de nieuwe taken in het sociale domein die gemeenten sinds 2015 allemaal uitvoeren, zijn de inkomsten de afgelopen jaren gedaald. Volgens het principe 'trap op, trap af' zijn de uitkeringen voor gemeenten uit het gemeentefonds gekoppeld aan de uitgaven van de rijksoverheid. Eenvoudig gezegd: geeft het Rijk meer uit, dan ontvangen gemeenten een hogere bijdrage uit het gemeentefonds. En daar wringt de afgelopen jaren de schoen: het Rijk geeft veel minder geld uit dan gedacht waardoor minder geld in het gemeentefonds terecht komt.

Terwijl de ruimte van de rijksoverheid om te lenen onbegrensd lijkt, moeten gemeenten zorgen voor een sluitende begroting. In combinatie met de kosten voor jeugdzorg en enkele onontkoombare opgaven als de energietransitie, investeringen in ICT en lagere inkomsten uit leges en heffingen, heeft het college keuzes moeten maken. Net als elders in gemeenteland is het niet mogelijk om alle ambities te verwezenlijken en in alle voorzieningen de investeringen te doen die zij verdienen.

In de zoektocht naar een nieuwe balans hebben wij het profijtbeginsel als uitgangspunt genomen. Wij hebben er daarom voor gekozen om de lastendruk voor bedrijven beter in balans te brengen met de lasten voor inwoners. Net zoals de andere gemeenten zouden wij met het huidige financiële perspectief de voorzieningen voor inwoners, zoals bibliotheken of zwembaden ter discussie moeten stellen. Die keuze maken wij niet, omdat uit recent onderzoek blijkt (Cebeon rapport) dat onze bedrijven 40% minder OZB betalen dan gemiddeld in Nederland gebruikelijk is. Dit betekent concreet dat wij een verhoging van de OZB-belasting op niet-woningen met 25% voorstellen en daarmee de discussie over het voorzieningenniveau op z'n minst kunnen uitstellen, de economische ontwikkeling kunnen blijven stimuleren en zelfs nog ruimte kunnen vinden voor urgente nieuwe ontwikkelingen. Deze lastenverzwaring voor bedrijven bedraagt € 236 per jaar voor een bedrijf met een WOZ-waarde van € 250.000 en blijft hiermee 15% onder het huidige landelijke gemiddelde, zodat we de concurrentiepositie van Westland en Westlandse bedrijven in verhouding met de bedrijven in andere gemeenten niet negatief beïnvloeden. In de achterliggende zware economische jaren heeft de gemeente Westland geïnvesteerd in de voorwaarden om onze bedrijven te laten floreren. Zo zijn er miljoenen geïnvesteerd in hoogwaardige infrastructuur om met name het vrachtverkeer te faciliteren. In tijden van crisis hebben we onze bedrijven stevig ondersteund vanuit de Westland Agenda. Nu ons bedrijfsleven groeit en bloeit is het noodzakelijk en verantwoord een

extra bijdrage te vragen om de leefbaarheid van het Westland op niveau te houden. Ook dat komt uiteindelijk ons bedrijfsleven ten goede. We blijven het bedrijfsleven overigens stimuleren en faciliteren. Daarvoor hebben we de subsidieregeling Kennis en Innovatie Westland en het MKB-investeringsfonds in het leven geroepen. Op onze economische agenda staan voor het komende jaar de doorontwikkeling van de Greenport Horti Campus, het aanjagen van de herstructurering, het activeren van niet-werkenden in de regio om te voorzien in de vraag naar personeel van onze bedrijven en het voorzien in passende huisvesting van vaste en tijdelijke arbeidskrachten uit binnen en buitenland. Met smart mobility, investeringen in wegen en regionale afspraken zullen wij de logistieke afhandeling van ons bedrijfsleven nadrukkelijk blijven faciliteren. Door het inzetten van het bedrijvenloket en het beter stroomlijnen en bemenen van onze gemeentelijke dienstverlening zetten wij in op het nog sneller en beter faciliteren van ons bedrijfsleven. Bijzondere aandacht krijgt onze rol bij het faciliteren van ons bedrijfsleven bij hun mondiale expansie. Voor een land als China is de rol van de Nederlandse overheid in relatie tot het bedrijfsleven essentieel. Wij zullen daarom het komende jaar voorstellen doen voor onze rol in deze internationalisering en komen meer specifiek met een China strategie.

Hoewel uit onderzoek blijkt dat ook de OZB-tarieven voor woningen 30% lager zijn dan gemiddeld in Nederland, kiezen wij ervoor de OZB voor inwoners niet te verhogen. Er is namelijk al sprake van een onontkoombare lastenverzwaring. Door de landelijk sterk gestegen kosten voor het inzamelen en verwerken van afval is het noodzakelijk de (kostendekkende) tarieven voor de afvalstoffen te verhogen. Ook de tarieven voor rioolrechten moeten als gevolg van kostenstijgingen omhoog. Dit komt neer op een lastenverzwaring van gemiddeld € 75 per jaar voor de inwoners van Westland.

Bouwen en investeren in Westland

Investeren in leefbaarheid en levendigheid is noodzakelijk om als Westland aantrekkelijk te blijven voor ondernemers en bewoners. Wij zetten in op:

Veiligheid

Basisvoorwaarde om te kunnen bouwen aan onze samenleving is dat Westland veilig blijft: de aanpak van ondermijning, het zorgen voor veilig uitgaan en veilige evenementen en de aanpak van problematische jeugd en jeugdgroepen krijgt wat ons betreft de hoogste prioriteit.

Centrumplannen

De centrumplannen voorzien in een integrale aanpak en zijn gericht op het verbeteren van de kwaliteit van de dorpscentra in Westland, het verlevendigen van de kernen door bijvoorbeeld het tegengaan van de leegstand en de versterking van het midden- en kleinbedrijf. De plannen zullen voorzien in het zonnig realiseren van extra voorzieningen en zo mogelijk uitbreiden van de woningvoorraad teneinde de leefbaarheid van de dorpen een impuls te geven en de sociale cohesie en de vitaliteit van de woonkernen te stimuleren.

Onderwijs

We investeren in de aansluiting tussen het onderwijs en het tuinbouwcluster door een trekkende rol te vervullen bij het bijeen brengen van partijen die samenwerken om doorlopende leerlijnen en een gedege Lokale Educatieve Agenda (LEA) te realiseren.

We investeren in de komende periode fors in nieuwe scholen. In de begrotingsperiode 2020-2023 gaat het naar verwachting om vervangende nieuwbouw Nieuwe Weg Poeldijk, De Wegwijzer 's-Gravenzande, Achtsprong De Lier, nieuwbouw in de wijk Molensloot, Waalpark 's-Gravenzande en Wateringen Noord en voor de realisatie van tijdelijke huisvesting in de Eendenburcht in Wateringen.

Klimaat

Nederland heeft zich met de ondertekening van het klimaatakkoord van Parijs verbonden aan de opgave om klimaatverandering tegen te gaan. In de komende periode wordt de exacte wettelijke rol van de gemeenten in deze opgave duidelijk. Voor nu ligt er al een wettelijke taak voor de gemeente met een forse financiële impact. Daarom werken we hard aan het opstellen en vaststellen van een Westland Energie akkoord en een Klimaatadaptatieplan. Daarnaast werken we samen aan een klimaatbestendige waterhuishouding en zo min mogelijk wateroverlast en helpen we inwoners met duurzaam en energiezuinig wonen.

Bereikbaarheid

Westland is belangrijk voor de economie van de regio en op nationaal niveau. Economie is onlosmakelijk verbonden aan bereikbaarheid. Goede bereikbaarheid van het Westland is daarom van levensbelang. Dat geldt voor het wegverkeer, maar in toenemende mate ook voor het openbaar vervoer. In de Mobiliteitsvisie, waar aan wordt gewerkt, gaan wij de kansen en wensen voor het Westlandse verkeersnetwerk opnemen. Onder meer door het beter benutten van bestaande en (nieuwe) moderne technologieën

Wonen

De economische groei zet de beschikbare ruimte en de bereikbaarheid van Westland onder druk. Door de positieve ontwikkelingen in de economie en de demografische ontwikkelingen neemt de vraag naar woningen sterk toe. Er zijn meer woningen nodig van goede kwaliteit, op de juiste locatie en passend bij de financiële mogelijkheden en woonbehoefte van de verschillende doelgroepen. We gebruiken de gemeentelijke grondexploitatie als middel om ruimtelijke doelstellingen op het gebied van wonen, economie, natuur en groen, infrastructuur en maatschappelijke voorzieningen te verwezenlijken.

Leefruimte en groen

Volgens het CBS is het Westland nu al voor 76% bebouwd en de dichtst bebouwde gemeente van Nederland. Daarnaast klinkt steeds vaker vanuit de bevolking de klacht dat alles wordt volgebouwd en dat het 'te druk' wordt. De vraag naar meer leefruimte, recreatiemogelijkheden en kwalitatief groen in de leefomgeving neemt almaar toe. In onze beleidskeuzes houden wij rekening met behoud van de Westlandse eigenheid op dit punt. Die eigenheid krijgt een vertaling in de Omgevingsvisie.

Sport en cultuur

Het verenigingsleven in Westland bloeit. De gemeente faciliteert de basisvoorzieningen voor sport en is ondersteunend in situaties die daar om vragen. We stellen voor om in de komende jaren een bijdrage te leveren aan een fitpark in Heenweg en starten de concrete planvorming voor een nieuw Westlandtheater De Naald, zwembad de Hoge Bomen en een Huis van de Buurt in Poeldijk. In de aanloop naar de begroting 2021-2024 zullen we op basis van een (eerste) planvorming met financiële onderbouwing ruimte moeten zoeken in de begroting voor het doen van deze investeringen. Op basis van de huidige financiële prognoses zal dit vragen om een herschikking van bestaande middelen (oud voor nieuw).

Meedoen

Alle inwoners moeten kunnen meedoen in de samenleving. De Westlandse samenleving staat er goed voor. De menselijke maat, de onderlinge verbondenheid, de vele vrijwilligers en het ondernemerschap in economische en sociale zin, zorgen hiervoor. Toch hebben trends als individualisering, vergrijzing en digitalisering invloed op de sociale verbindingen in de samenleving. Het aantal jongeren en 80-plussers in Westland groeit sterk. Dit heeft zijn weerslag op de zorgkosten voor zowel jeugd als ouderen. Om de benodigde kwaliteit en kwantiteit van zorgvoorzieningen te kunnen blijven bieden, is een transformatie in het sociaal domein nodig. Kostenbeheersing, resultaatgerichtheid, doelmatigheid en maatwerk zijn de kernthema's voor het komende jaar. De focus zal daarmee ook liggen op de noodzakelijke ombuigingen in het sociaal domein.

Bevlogen besturen

We hebben de ambitie om open en toegankelijk te besturen. Continu is er aandacht voor een tijdige en volledige informatievoorziening naar inwoners en de gemeenteraad. Dat gebeurt onder andere door verbetering van het aanbieden van producten en diensten op een uniforme, en bij voorkeur digitale, wijze. Ook in de interactie tussen college en raad wordt er gestreefd naar tijdige informatie-uitwisseling en zorgvuldige besluitvorming waarin de raad de gelegenheid krijgt om wanneer mogelijk te besluiten op basis van verschillende varianten. Verder wordt gewerkt aan het verstevigen van de organisatie, door zowel het aantrekken van nieuwe medewerkers als door het investeren in de huidige medewerkers en de organisatiecultuur.

Tot slot

Duidelijk is dat op dit moment de mogelijkheden voor nieuwe investeringen beperkt zijn en dat een heroriëntatie op zowel de verdeling van financiële middelen als de fysieke ruimte noodzakelijk is.

Hoewel de inkt van de voorliggende begroting nog nauwelijks is opgedroogd is het zaak al weer vooruit te kijken naar de jaren die volgen. Er zijn veel wensen en ambities die ofwel ter zijde moeten worden geschoven, ofwel gerealiseerd moeten worden binnen het huidige financiële perspectief. Herschikken van bestaande middelen (oud voor nieuw) is daartoe onvermijdelijk. Nog dit jaar moeten we daarom al starten met een proces om als college en raad en met betrokkenheid van de samenleving fundamentele keuzes te maken over de investeringen in Westland. Die keuzes nemen we op in de Voorjaarsnota 2020, die de basis zal vormen voor de begroting van 2021 en verder. Deze keuzes worden tevens gevoed door de Omgevingsvisie. Waar het bij de begroting gaat om financiële keuzes, gaat het in de omgevingsvisie en het omgevingsplan om ruimtelijke keuzes. De concurrentie tussen de ruimtevragen, zoals de vraag naar meer groen, meer woningen, meer voorzieningen, meer infrastructuur en meer bedrijfsterreinen zal beantwoord moeten worden en zal het gemeentebestuur voor wellicht nog lastigere keuzes stellen dan de keuzes die samenhangen met de financiën. Ruimtelijke keuzes en financiële keuzes zullen bovendien in samenhang met elkaar moeten worden gezien. Kortom bestuurlijk gaan we een bijzondere, koersbepalende periode tegemoet. Er ligt het komende jaar een bestuurlijke uitdaging voor college en raad om in verbinding met de samenleving richting te geven aan de ontwikkeling van het Westland in de komende jaren en dit te vertalen in de omgevingsvisie, de omgevingsplannen en in de meerjarenbegroting.

Gemeente Westland

Begroting 2020 - 2023

2 Financiële hoofdlijnen

Financieel Meerjarenperspectief

Algemeen

Het zijn financieel spannende tijden voor Westland. De uitdagingen waarvoor wij staan zijn groot. Ontwikkelingen in het gemeentefonds, jeugdzorg, de opgave voor de energietransitie, noodzakelijke investeringen in ICT en daling van verwachte inkomsten uit leges en heffingen leiden tot een tekort in de begroting dat oploopt tot € 14 miljoen in 2023. En dan hebben we het nog niet over nieuwe wensen en ambities. Ondanks de huidige financiële vooruitzichten kiezen wij er voor te investeren in voorzieningen en maatregelen die bijdragen aan de in het WestlandProgramma geformuleerde ambitie: een welvarend Westland met een sterke samenleving, waar het goed toeven is. Om financieel in balans te blijven moeten we ingrijpende keuzes maken. Die keuzes schuwen wij niet.

In deze begroting 2020-2023 geven we uitvoering aan het WestlandProgramma 2018-2022. Zo zetten we verder in op de woonopgaven en de diverse centrumplannen, zetten we vooral eenmalige middelen in binnen het sociaal domein om te komen van transitie naar transformatie en stellen we voor middelen beschikbaar te stellen voor Metropolitane fietspaden Westland-Den Haag en Westland-Rotterdam.

Om de ontwikkelingen die van buiten op ons af komen en onze hiervoor genoemde bestuurlijke urgenties te kunnen realiseren, is er circa € 14 miljoen nodig. Het door ons voorgestelde dekkingsplan is door u voor kennisgeving aangenomen bij de behandeling van de Voorjaarsnota 2019. In de raadsbehandeling heeft de raad zijn visie gegeven op dit dekkingsplan. Wij hebben hier kennis van genomen en naar gehandeld.

De voorliggende begroting is een sluitende begroting op basis van de voorgestelde wijzigingen. Hiermee zijn nog lang niet alle ambities en wensen financieel verwerkt. Richting de Voorjaarsnota 2020 zullen wij in samenwerking met uw raad komen tot verdere (prioritering van) keuzes, naast de in deze begroting al gemaakte keuzes.

De algemene uitkering (de grootste inkomstenpost) is gebaseerd op de meicirculaire 2019. In het Financieel Meerjarenperspectief 2020-2023 is al rekening gehouden met de meicirculaire 2019.

Omdat de algemene uitkering onze grootste inkomstenpost is, zijn we hier in zeer belangrijke mate van afhankelijk. De systematiek (samen de trap op, samen de trap af) zorgt voor grote schommelingen in deze inkomsten. Gesteld kan worden dat er sprake is van dagkoersen waar wij geen invloed op hebben. Onderdeel van de algemene uitkering is ook de uitkering voor het Sociaal Domein. Zoals ook uit deze begroting blijkt, zijn er significante tekorten, vooral binnen Jeugd. Dit speelt landelijk en onder andere daarom heeft het kabinet voor de periode 2019-2021 € 1 miljard extra beschikbaar gesteld voor de gemeenten. Dit is voor ons onvoldoende om de tekorten in deze begroting te kunnen dekken. Wij blijven de ontwikkelingen hierin volgen en zullen actief participeren om het rijk te bewegen om de middelen beschikbaar te stellen die de jeugdhulp daadwerkelijk kost. We nemen wel onze verantwoordelijkheid door nu in deze begroting de lasten voor de jeugdhulp structureel op te hogen.

Ontwikkelingen vanaf de begroting 2019-2022 en saldo begroting 2020-2023

Vertrekpunt voor deze begroting vormt de geactualiseerde financiële positie gebaseerd op de vastgestelde begroting 2019-2022. De onderstaande tabel bevat de actuele financiële positie van de begroting 2020. Hierin zijn de mutaties van het Financieel Meerjarenperspectief (FMP), een aantal onontkoombare en exogene ontwikkelingen en keuzes binnen het WestlandProgramma (WP) opgenomen.

(bedragen x € 1 mln.)

Financiële hoofdlijnen				
Omschrijving	2020	2021	2022	2023
Startsaldo (meerjarenbegroting 2019-2022)	1,00	0,28	0,41	0,41
A. Mutaties FMP 2020-2023	1,26	0,70	-0,67	-1,17
B. Exogeen & onontkoombare ontwikkelingen	-13,05	-12,11	-12,32	-12,42
Saldo FMP en exogeen & onontkoombaar	-10,79	-11,13	-12,58	-13,18
C. Keuzes binnen het WestlandProgramma				
1. Goed Toeven	-1,98	-3,04	-0,59	-1,08
2. Welvarend Westland	-0,20	0	0	0
3. Sterke Samenleving	-0,88	-0,03	-0,03	-0,03
Saldo FMP, Exogeen & onontkoombaar en keuzes WP	-13,85	-14,20	-13,20	-14,29
D. Dekkingsvoorstel	14,08	14,33	13,77	14,30
Saldo begroting na dekkingsvoorstel	0,23	0,14	0,57	0,01

Saldo begroting 2019

De in november 2018 door u vastgestelde begroting bevat batige saldi voor alle jaarschijven. De saldi in de begroting 2019-2022 zien er als volgt uit: voor 2020 € 1,0 miljoen, voor 2021 € 0,28 miljoen en voor de jaarschijven 2022 en 2023 € 0,41 miljoen.

A. Mutaties Financieel Meerjarenperspectief (FMP) 2020-2023

Het FMP 2020-2023 is de financieel technische doorrekening van de vastgestelde begroting 2019-2022. Deze technische bijstelling betreft onder andere verwerking van actuele cijfers over rentestanden, indexering, loonontwikkeling, areaaluitbreiding en dividend. Ook is de laatst bekende informatie over de Algemene Uitkering gemeentefonds verwerkt en vindt een bijstelling van het investeringsprogramma plaats. De financiële uitgangspunten van het FMP betreffen in hoofdlijn:

- Er is geen rekening gehouden met indexering van belastingen;
- Voor de omslagrente wordt gerekend met een percentage van 1,9%;
- De raming van het gemeentefonds is gebaseerd op de meicirculaire 2019.

Het FMP 2020-2023 bestaat uit de volgende onderdelen:

(bedragen x € 1 mln.)

A. Mutaties Financieel Meerjarenperspectief (FMP) 2020-2023				
Omschrijving	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
1. Actualisering meerjarenbegroting	-0,382	-0,375	-0,246	-0,188
1a. Structureel effect jaarrekening 2018	0,062	0,062	0,062	0,062
2. Dividend	0,095	0,115	0,135	0,135
3. Algemene uitkering en belastingen	-0,905	-1,165	-1,165	-1,165
3a. Algemene uitkering meicirculaire 2019	-0,055	-0,149	-0,692	0,509
4. Investerings en reserves	1,598	1,108	0,136	-1,631
5. Accrès september- en decembercirculaire 2018 t.l.v. stelpost Interbestuurlijk Programma (IBP)	0,845	1,105	1,105	1,105
Totaal mutaties FMP 2020-2023	1,258	0,701	-0,665	-1,173

1. Actualisering Meerjarenbegroting

De door de raad vastgestelde ProgrammaRapportage 2018 bevatte enkele mutaties met een structureel effect. Voor het belangrijkste deel betreft dat een hogere bijdrage aan de GGD Veilig Thuis (€ 0,167 miljoen). Daarnaast zijn in dit onderdeel de hogere onderhoudskosten verwerkt (€ 0,212 miljoen) die zijn ontstaan door areaaluitbreiding van het openbaar gebied en is in verband met een lagere rekenrente de storting in de voorziening wethouderspensioen aangepast (€ 0,04 miljoen). In totaal een nadelig effect van bijna € 0,4 miljoen.

In de laatste jaarschijven wordt dit nadelig effect gedempt door een hogere OZB-opbrengst als gevolg van areaaluitbreiding en een hogere netto vrijval van de voorziening begraafrechten.

1a. Structureel effect jaarrekening 2018

Het batige saldo van de jaarrekening 2018 bestaat hoofdzakelijk uit incidentele onderwerpen. Voor een beperkt deel is er sprake van een positief structureel doorwerkend effect. Het betreft hier gerealiseerde OZB-opbrengsten.

2. Dividend

De wijziging in de dividendinkomsten is het gevolg van aanpassingen in de begrote dividendinkomsten bij de verschillende deelnemingen. Westland ontvangt de grootste dividenduitkering van JUVA. De raming hiervoor bedraagt jaarlijks € 11,232 miljoen. Dat is € 0,06 miljoen hoger dan in de begroting 2019-2022. In dit bedrag is rekening gehouden met het extra dividend van bijna € 2,5 miljoen dat JUVA al jaren uitkeert. Dit op grond van de bevestiging van JUVA dat de gemeente deze dividenduitkering ook over 2020-2022 ontvangt. Voor 2023 is dit bedrag nog niet formeel bevestigd. In de begroting 2020 gaan we uit van continuering van deze cijfers. Ook het dividend dat Westland ontvangt van HVC is op basis van de laatste prognoses licht bijgesteld (€ 0,06 miljoen).

3a. Algemene uitkering en belastingen

Ieder jaar publiceert het ministerie van BZK drie circulaire (in mei, september en december), met daarin de ontwikkeling van het gemeentefonds. Daaruit wordt doorberekend wat dit voor de uitkering aan Westland betekent. Via een normeringssystematiek beweegt het gemeentefonds mee met de uitgaven op de rijksbegroting. Als het Rijk meer uitgeeft, stijgt ook de Algemene Uitkering. Als het Rijk bezuinigt of aan de andere kant minder uitgeeft, daalt het gemeentefonds mee. Dit noemen we de 'trap op, trap af-systematiek'.

Septembercirculaire 2018: lager accres

Eerder informeerden wij u via een raadsinformatiebrief over de uitkomsten van de septembercirculaire 2018 gemeentefonds. Door een lagere groei van het gemeentefonds gekoppeld aan de rijksuitgaven ontving de gemeente € 0,5 tot € 0,7 miljoen minder in alle jaarschijven. Dit bedrag is verrekend met de stelpost Interbestuurlijk Programma (IBP), een programma met ambities die overheden samen moeten realiseren. Deze stelpost is gevormd vanuit het hogere accres Algemene Uitkering als gevolg van het Interbestuurlijke Programma en structureel opgenomen in de begroting 2019-2022 ter dekking van toekomstige uitgaven IBP. In de decembercirculaire 2018 kondigde het Rijk weer een lager accres aan. Daarbij is rekening gehouden met verwachte lagere uitgaven van het Rijk in 2018. Naar aanleiding van de meicirculaire 2019 blijkt het nadeel voor de gemeente Westland structureel € 0,5 miljoen te zijn. In lijn met de septembercirculaire is ook dit bedrag verrekend met de stelpost IBP. Verder zorgt een aantal taakmutaties voor een stijging van de Algemene Uitkering. Volgens de bestendige gedragslijn is bekeken of deze taakmutaties ook daadwerkelijk leiden tot extra activiteiten met bijbehorende lasten voor de gemeente Westland. Dit leidt ertoe dat de genoemde taakmutaties ook als uitgavenbudget in het FMP zijn verwerkt. Door deze verrekening met de stelpost IBP leidt de neerwaartse bijstelling op de Algemene Uitkering slechts tot een beperkt nadeel in het FMP 2020-2023.

Voor de belastingen geldt dat daarvoor in het FMP geen indexering plaatsvond.

Meicirculaire 2019

Begin juni is de meicirculaire 2019 verschenen.

Deze meicirculaire laat het volgende beeld zien:

(bedragen x € 1 mln.)

Overzicht taakmutaties meicirculaire 2019	Raming	Meerjarenraming		
	2020	2021	2022	2023
Mutatie Algemene uitkering	0,290	0,196	-0,347	0,854
Mutatie Btw compensatiefonds	-0,345	-0,345	-0,345	-0,345
Totaal meicirculaire 2019	-0,055	-0,149	-0,692	0,509

Mutatie Algemene uitkering

Uit de circulaire blijkt met name een daling van de accessen. De daling wordt veroorzaakt door lagere (rijks)uitgaven en door een bijgestelde loon/prijsontwikkeling. In de verwerking van de decembercirculaire 2018 was al op een daling van de accessen geanticipeerd, maar met name 2022 blijkt nadeliger uit te pakken dan is ingeschat. Daarentegen laat de meicirculaire een afvlakking in het verloop van de accessen zien in 2023. Hierdoor wordt de uitkering in 2023 juist positiever.

Mutatie Btw compensatiefonds

In de begroting is een stelpost opgenomen voor de nog te ontvangen afrekening op de onderschrijding van het Btw plafond. Deze stelpost bedraagt € 565.000. Uit de meicirculaire blijkt dat de verwachte onderschrijding op het plafond veel lager is dan de inschatting bij de septembercirculaire 2018. Dit komt overeen met een nadeel voor de gemeente van € 345.000. Het nadeel is structureel verwerkt, aangezien het provinciaal toezicht het standpunt heeft dat de stelpost meerjarig niet hoger mag zijn dan het laatst bekende cijfer over de afrekening. Overigens wordt deze werkwijze ook door het rijk aanbevolen in de circulaire.

Daarnaast is in de meicirculaire sprake van taakmutaties. Het gaat bij taakmutaties om bijstellingen in de algemene uitkering die gekoppeld zijn aan specifieke activiteiten. Deze activiteiten worden budgettair neutraal verwerkt in de begroting: (bedragen x € 1 mln.)

Overzicht taakmutaties meicirculaire 2019	Raming	Meerjarenraming		
	2020	2021	2022	2023
Sociaal domein	1,834	1,810	1,810	1,738
Sociaal domein/Jeugd	1,425	1,425		
Taalniveau statushouders	0,125			
Invoering wet verplichte ggz	0,110	0,110	0,110	0,110
Overige kleinere taakmutaties	0,024	0,032	0,040	0,049
Totaal taakmutaties meicirculaire 2019	3,518	3,377	1,960	1,897

Het kabinet besloten om extra middelen toe te voegen aan het jeugdhulpbudget. Het gaat om € 400 miljoen in 2019 en € 300 miljoen in 2020 en 2021. Daarnaast heeft het Rijk bepaald dat voor het provinciaal toezicht een stelpost voor aanvullende rijksmiddelen jeugdhulp als structureel dekkingsmiddel is toegestaan vanaf 2022. Voor de jaarschijven 2022 en 2023 wordt in het bij deze begroting behorende dekkingsplan rekening gehouden met een navenant hogere rijksbijdrage.

4. Investerings en reserves

De mutatie in het FMP 2020-2023 wordt verklaard door de jaarlijkse bijstelling van het investeringsprogramma. Op basis van actuele plannings zijn de ramingen voor de investering opnieuw in de tijd geprognosticeerd. Dit leidt in de jaren 2020-2022 tot voordelen op de kapitaallasten (rente en afschrijving). Na bijstelling van de investeringen is de stelpost 'sturen op kapitaallasten' in 2020-2022 volledig ingevuld én is er sprake van positieve effecten in het FMP die aflopen van € 1,6 miljoen in 2020 tot € 0,1 miljoen in 2022. De jaarschijf 2023 laat een nadeel van € 1,6 miljoen zien door nog niet eerder geraamde afschrijvingslasten van nieuwe investeringen en het feit dat in het FMP geen verrekening met de stelpost plaatsvindt (zie onderdeel D. Dekkingsvoorstel, 1. "Technisch", sturen op kapitaallasten).

5. Accres t.l.v. stelpost Interbestuurlijk Programma

In dit onderdeel is het nadeel op de Algemene Uitkering dat ontstaat door een lager accres september- en decembercirculaire 2018 verrekend met de stelpost Interbestuurlijk Programma (zie onderdeel 3).

B. Exogeen en onontkoombare ontwikkelingen

Het onderdeel exogeen en onontkoombare ontwikkelingen bevat mutaties van bijvoorbeeld wettelijke verplichtingen, externe omstandigheden en opneinderegelingen, die niet of in zeer beperkte mate op korte termijn door de gemeente beïnvloedbaar zijn. Samenvattend leiden deze ontwikkelingen tot een tekort dat oploopt naar ruim € 14 miljoen.

(bedragen x € 1 mln.)

Exogeen en onontkoombare ontwikkelingen		Raming	Raming	Raming	Raming
Nr.	Omschrijving	2020	2021	2022	2023
1.	Sociaal domein				
1.1	Inkoopbureau H10/netwerksamenwerking H4 en H10	-0,243	-0,159	-0,159	-0,159
1.2	Tekort Jeugdzorg c.a.	-7,000	-7,000	-7,000	-7,000
1.3	Schuldhelpverlening	-0,149	-0,149	-0,149	-0,149
2.	Onderwijs c.a.				
	Leerlingenvervoer schakelklassen	-0,050	-0,050	-0,050	-0,050
	Cofinanciering erfoededucatie	-0,020	-0,020	-0,020	-0,000
	Islamitische school	-0,000	-0,167	-0,016	-0,015
	IHP 0-scenario	-0,277	-0,310	-0,670	-0,788
	Periodieke vervanging gymtoestellen gemeentelijke gymzalen	-0,232			
3.	Energie en duurzaamheid				
	Energietransitie	-1,100	-1,100	-1,100	-1,100
	Energie – inkoop eigen duurzame energie	-0,200	-0,200	-0,200	-0,200
4.	Inkomsten				
	Verlaging leges Wabo: algemeen dekkingsmiddel	-0,600	-0,600	-0,600	-0,600
	Verlaging leges Wabo: dekking formatie	-0,400	-0,400	-0,400	-0,400
	Verlaging uitvoeringskosten	0,400	0,400	0,400	0,400
	Afval	-2,175	-2,175	-2,175	-2,175
	Dekking uit tarief	2,175	2,175	2,175	2,175
5.	Algemeen				
5.1	ICT / digitalisering	-1,380	-1,303	-1,303	-1,303
5.2	Organisatie	-1,400	-1,400	-1,400	-1,400
	Verwachte realisatie	0,400	0,400	0,400	0,400
5.3.	Historisch Archief Westland: achterstanden	-0,664			
6.	Uitbreiding taken / wijziging wetgeving				
	Uitvoering wet Basis Registratie Ondergrond (BRO)	-0,055	-0,055	-0,055	-0,055
	Waardering woningen naar gebruikersoppervlakte	-0,075			
	Overdracht asbesttaken ODH	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
	Registratie BRP arbeidsmigranten	-0,049	-0,087	-0,125	-0,125
	Hogere algemene uitkering	0,049	0,087	0,125	0,125
Mutaties exogeen & onontkoombare ontwikkelingen		-13,045	-12,113	-12,322	-12,419

1. Sociaal Domein

1.1 Inkoopbureau H10/netwerksamenwerking H4 en H10

In het sociaal domein werken wij samen met andere regiogemeenten om gezamenlijke resultaten te halen, expertise te delen en regionale partners ook op gelijke wijze aan te sturen. De deelnemende gemeenten dragen de kosten van deze ondersteuning. Op basis van actuele inzichten is een aanvullend budget noodzakelijk om die samenwerking op een juiste wijze vorm te kunnen geven.

1.2 Tekort Jeugdzorg c.a.

Wij ramen voor het totale tekort Sociaal Domein in de komende jaren netto een structureel extra budget van € 7 miljoen. De grootste wijziging in dit onderdeel betreft het tekort op de jeugdzorg. De jaarrekening 2018 laat zien dat deze tekorten fors oplopen. Via een herijking van en binnen het sociaal domein

en andere actieprogramma's zetten wij overigens stevig in op verlaging van dat tekort, waarbij behoud van de kwaliteit van de zorgverlening voorop staat. Ook zijn er via de meicirculaire vanuit het gemeentefonds aanvullende rijksmiddelen beschikbaar gekomen (zie taakmutaties meicirculaire). Deze zijn opgenomen in het dekkingsplan. De aanvullende rijksmiddelen zijn overigens onvoldoende om de huidige tekorten te dekken. Op landelijk niveau wordt nog verder onderhandeld via de VNG.

1.3 Schuldhulpverlening

Het aantal cliënten schuldhulpverlening blijft op een hoog niveau. De eerder verwachte daling in verband met verbeterde economische vooruitzichten doet zich niet voor. Dat zorgt ervoor dat het voor de uitvoeringskosten benodigde budget moet worden gehandhaafd op het niveau van 2018.

2. Onderwijs

De belangrijkste mutatie in dit onderdeel betreft de verwerking van het 0-scenario van het Integrale Huisvestingsprogramma voor het onderwijs. Dit scenario bestaat uit onontkoombare activiteiten die vallen onder de zorgplicht. Specifiek gaat het onder andere om renovatie van twee gymzalen van ISW, onderzoek naar een tijdelijke basisschool in Hoogeland (Naaldwijk), krediet voor aankoop van grond, onderzoek naar tijdelijke school Eendenburcht en vervangende nieuwbouw van de Prins Willem Alexander-school in Liermolensloot (De Lier). Ook houden wij, gebaseerd op recente uitspraken, financieel rekening met de vestiging van een islamitische school.

Uit een recent uitgevoerde inspectie blijkt een groot aantal gymnastiektoestellen in de gemeentelijke sporthallen aan vervanging toe. Hiervoor ramen wij een extra budget in 2020. Tot slot leiden eerdere besluiten om cofinanciering te verstrekken voor erfgoededucatie en een wegvallende rijksbijdrage voor het vervoer van schakelklassen tot extra budget.

3. Energie en duurzaamheid

Vanuit het Interbestuurlijk Programma liggen stevige opgaven bij de gemeenten op het gebied van de energietransitie. De komende jaren zijn hiervoor forse uitgaven onvermijdelijk, onder andere voor een Westlands Warmtesysteem en regie op het gasloos maken van woningen. Voor de noodzakelijke activiteiten in de energietransitie was in de Voorjaarsnota 2019 structureel € 1,2 miljoen opgenomen. In het kader van het sluitend maken van de begroting 2020 stellen wij taakstellend € 100.000 minder beschikbaar. De consequenties voor de programmering worden nader uitgewerkt. Daarnaast leiden de huidige tarieven/belastingen op (duurzame) energie tot een aanvullend nadeel.

4. Inkomsten

De afgelopen jaren zagen we een sterke stijging van het aantal aanvragen en daarmee opbrengsten le- ges Wabo. Op basis van destijds bekende cijfers is in de begroting 2019-2022 een verdere stijging geprognosticeerd en zijn de verwachte inkomsten aanzienlijk verhoogd. Eind 2018 en het eerste kwartaal 2019 laten zien dat de verwachte groei niet doorzet. Dit is een landelijke trend. Belangrijke oorzaak is de grote vraag waaraan bouwbedrijven en toeleveranciers niet kunnen voldoen. Dit zorgt ervoor dat we een deel van de eerder verwachte meeropbrengsten moeten aframes. Conform de eerder afgesproken 'trap op, trap af'-systematiek betekent dit dat een deel van die lagere inkomsten ook leidt tot lagere uitvoeringslasten.

Verder leiden hogere verwerkings- en inzamelkosten en hogere belastingen tot een tekort op de afvalinzameling. In de financiële startpositie gaan we ervan uit dat dit volledig wordt gedekt door een tariefsverhoging.

5. Algemeen

5.1 ICT/digitalisering

Tot voor kort kochten we veel softwareapplicaties. Door de ontwikkeling in de digitalisering kiezen we nu vaker voor SaaS-oplossingen: Software as a Service. Dat betekent dat we jaarlijks licentiekosten betalen voor het gebruik van software. De licentiekosten die leveranciers in rekening brengen liggen hoger dan de 'oude' systematiek van aanschafkosten. Daarnaast gaan de ontwikkelingen op gebied van ICT

snel en zijn de huidige budgetten volstrekt ontoereikend om de ICT-voorzieningen op een adequaat niveau te houden. Beide ontwikkelingen vragen om een noodzakelijke aanvulling van het budget met structureel € 1,3 miljoen.

5.2 Organisatie

In voorgaande begrotingen is in totaal € 9,3 miljoen aan bezuinigingen op de organisatie opgelegd, naast bezuinigingen die de organisatie moest doorvoeren vanwege de economische omstandigheden (vraaguitval). Deze laatste categorie betrof een bezuiniging van ruim € 3,5 miljoen waarmee de totale bezuiniging op de organisatie bijna € 13 miljoen bedroeg. Van dit bedrag is in de begroting 2019-2022 € 11,6 miljoen gerealiseerd. Wij zien mogelijkheden tot aanvullende besparingen van € 0,3 tot € 0,4 miljoen. Dit betekent dat we een bedrag van € 1,0 miljoen niet realiseerbaar achten en is in de begroting 2020 als nadeel verwerkt.

5.3 Historisch Archief Westland

Het Historisch Archief Westland beheert het papieren geheugen van de gemeente Westland. De collectie omvat zowel overheidsarchieven (vanuit de wettelijke taak als archiefbewaarplaats) als particuliere archieven (vanuit historisch archief). Een deel van de collectie is echter niet, niet goed of onvolledig ontsloten. Daardoor voldoen we niet aan de wettelijke eisen. De provincie heeft daar in haar rol als toezichthouder op gewezen en aangegeven dat een verbeterplan noodzakelijk is. Hiervoor is een incidenteel budget geraamd van € 0,7 miljoen.

6. Uitbreiding taken / wijziging wetgeving

Tot slot is er nog een aantal kleinere, wettelijk taken die tot nieuwe activiteiten leiden. Het gaat specifiek om de nieuwe Basisregistratie Ondergrond en de gewijzigde waardering voor onroerende zaken. De hieraan noodzakelijk verbonden kosten zijn in de begroting 2020 opgenomen. Dat geldt ook voor de hogere uitvoeringskosten voor de inschrijving van arbeidsmigranten in de Gemeentelijke Basisregistratie (GBA). Dit komt door uitbreiding van de overnachtingsmogelijkheden. Hiertegenover staat ook een hogere uitkering uit het gemeentefonds.

C. Keuzes binnen het WestlandProgramma

Het college heeft in het WestlandProgramma de ambitie geformuleerd om financieel in balans te blijven, ondanks alle vraagstukken die op de gemeente afkomen. Zoals blijkt uit het totaalbeeld van de financiële startpositie, is de financiële ruimte om aanvullende financiële middelen toe te kennen beperkt. In lijn met het WestlandProgramma presenteren wij in dit hoofdstuk de voorgestelde wensen aan de hand van de thema's Goed Toeven, Sterke Samenleving en Welvarend Westland.

Wij leggen u uitsluitend de volgende maatregelen voor:

- noodzakelijke activiteiten om een accommodatie in 2020 veilig, beschikbaar en functioneel te houden;
- bestaande activiteiten die in 2020 zouden eindigen omdat het budget daarvoor niet structureel beschikbaar is;
- processen waarin toezeggingen zijn gedaan/verwachtingen zijn gewekt en waarbij verder uitstel niet passend is bij behoorlijk bestuur.

Het totaal financieel beeld van de drie thema's is in de onderstaande tabel weergegeven:

(bedragen x € 1 mln.)

Thema's WestlandProgramma		Raming	Raming	Raming	Raming
Nr.	Omschrijving	2020	2021	2022	2023
1.	Goed Toeven	-1,980	-3,036	-0,592	-1,085
2.	Welvarend Westland	-0,199			
3.	Sterke Samenleving	-0,879	-0,030	-0,030	-0,030
Totaal beeld financiële wensen binnen het WestlandProgramma		-3,058	-3,066	-0,622	-1,115

1. Goed Toeven

Bij Goed Toeven gaat het om wonen, centrum- en gebiedsontwikkeling, openbare ruimte, groen, water, sportparken, cultuur en veiligheid. De ambitie om Westland op al deze terreinen nog mooier te maken legt beslag op de beperkte beschikbare ruimte en middelen. De komende tijd werken we daarom aan een betere balans tussen ecologische, economische, veiligheids- en sociale belangen binnen Westland. We wegen belangen in samenhang af. Het maken van keuzes is onvermijdelijk.

Omgevingswet en deelvisies

De nieuwe Omgevingswet en de Omgevingsvisie helpen ons bij het keuzeproces. Hierbij zijn de deelvisies Voorzieningen, Groen Blauw en Wonen enerzijds bedoeld als input voor de Omgevingsvisie, anderzijds dienen zij als spiegel voor financiële keuzes. Hiermee brengen we keuzes voor de korte termijn in verband met keuzes op de lange termijn.

De deelvisies schetsen een beeld van de huidige situatie in Westland en benoemen de relevante trends en ontwikkelingen tot en met 2040. Door de huidige situatie af te zetten tegen de trends en ontwikkelingen ontstaat een beeld van de opgave of knelpunten voor de komende jaren. Naast feitelijke informatie betrekken we hierbij belevingsinformatie van Westlanders vanuit de enquête van het Westlandpanel.

(bedragen x € 1 mln.)

1. Goed Toeven		Raming	Raming	Raming	Raming
Nr.	Omschrijving	2020	2021	2022	2023
1.1	Geïntegreerde aanpak thema wonen	-0,200	-0,200	-0,200	-0,200
1.2	Woningbouw terrein voormalig Schakel	-0,180			
1.3	Kralingerpolder	-0,025	-0,050	-0,070	-0,065
1.4	Ondermijning	-0,150	-0,150	-0,150	-0,150
1.5	Vooronderzoek evenemententerrein	-0,055			
1.6	Sportvoorzieningen				
	Zwembad Waterman	-0,050			
	Planvorming Hoge Bomen, De Naald, Huis van de Buurt Poeldijk	-0,250	-0,250		
1.7	Accommodaties				
	Noviteit	-0,008	-0,008	-0,007	-0,007
	Ontwikkeling gymzaal / initiatief Heenweg	-0,000	-0,010	-0,054	-0,056
1.8.	Visievorming centrum Naaldwijk	-0,050	-0,050		
1.9	Westlandtheater de Naald: noodzakelijk 2020	-0,012	-0,053	-0,047	-0,043
1.10	Herontwikkeling Naaldhorstlocatie	-0,000	-0,065	-0,064	-0,064
1.11	Centrumplannen	-1,000	-2,200	0,000	-0,500
1.12	Beheerkader begraafplaatsen	-0,006	-0,009	-0,008	-0,008
	<i>Dekking voorziening begraafplaatsen</i>	<i>0,006</i>	<i>0,009</i>	<i>0,008</i>	<i>0,008</i>
Totaal mutaties financiële wensen Goed Toeven		-1,980	-3,036	-0,592	-1,085

1.1 Geïntegreerde aanpak thema wonen

Op het gebied van wonen ligt een urgent vraagstuk. Om te voldoen aan de woningbehoefte van het aantal huishoudens in 2040 moeten extra woningen worden gebouwd die aansluiten bij de vraag. Volgens diverse prognoses¹ groeit de Westlandse bevolking door van 108.000 inwoners nu naar 118.000 tot 137.000 mensen in 2040. Het aantal huishoudens zal toenemen van 45.000 nu naar maximaal 59.000.

Ouderen en starters

De kwantitatieve behoefte zegt niets over de kwalitatieve behoefte (de woonwensen naar type, prijs en locatie) en over de verdeling per dorp. Wel is duidelijk dat de huidige woningvoorraad in Westland voornamelijk uit eengezinswoningen en koopwoningen bestaat. De toekomstige vraag zal vooral komen van

¹ Nationale prognose (PEARL) gaat uit van groei tot 118.000 inwoners in 2040, Primos 126.000 inwoners en de provinciale prognose 137.000.

kleine huishoudens van één of twee personen. Ouderen die graag levensloopgeschikt en gelijkvloers willen wonen, maar ook jongeren die zoeken naar betaalbare huisvesting in de koop- en sociale huursector. Om meer differentiatie aan te brengen, willen we onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om de huidige programmering om te zetten naar andere woningtypen.

Overkoepelende regie over ruimtegebruik

De trends rondom de woonopgave en het gegeven dat de woonvisie in de huidige vorm niet is voorzien van een financiële doorvertaling leiden tot de volgende vragen: borduren we voort op de Woonvisie of zetten we in op deze trendbreuk van een grotere vraag van ouderen en starters? Wat zijn hiervan de financiële consequenties? Om een goede afweging te kunnen maken is nader onderzoek gewenst. Vooral voor de samenwerking in de deelnemingen wil het college een nieuwe aanpak hanteren, die kijkt naar de mogelijkheden om meer differentiatie aan te brengen. Een nieuwe ruimtelijke kaderstelling moet ertoe leiden dat we de juiste woning op de juiste plek realiseren, aansluitend bij de behoefte van de Westlandse bevolking. Hiervoor ramen wij een structureel bedrag van € 0,2 miljoen (1). De middelen die we nu vragen zijn primair bedoeld om het vraagstuk voortvarend op te kunnen pakken.

1.2 Woningbouw terrein voormalig Schakel

Het project De Schakel betreft de transformatie van een voormalige schoollocatie naar woningbouw in Maasdijk. Dit kan leiden tot een passend woningaanbod voor Maasdijk, een van de speerpunten van het WestlandProgramma. De gevraagde extra middelen hebben betrekking op de totstandkoming van de ontwikkeling, zoals vervuiling, fauna- en florawetgeving en het verplaatsen van een grote boom. Hiervoor wordt een grondexploitatie opgesteld waarbij de verwachting is dat de bijdrage van de gemeente Westland ten minste € 0,18 miljoen bedraagt (2).

1.3 Kralingerpolder

Wateroverlast en droogte zijn met de huidige klimaatveranderingen een urgent vraagstuk in Westland, groter dan in veel andere gemeenten. In het WestlandProgramma staat dan ook de nadrukkelijke wens om de gevolgen van klimaatverandering in de toekomst te beperken en de oorzaken weg te nemen. Dit vraagt om constructieve oplossingen voor de lange termijn, onder andere in de Oranjebuurt in de Kralingerpolder in De Lier.

De Oranjebuurt heeft de afgelopen twintig jaar diverse malen te maken gehad met wateroverlast. Bodemdaling in combinatie met ongefundeerde huizen leidt tot een situatie waarbij zowel de omgeving als het vloerpeil zakt ten opzichte van het (bodem)waterpeil.

Sinds 2012 zijn diverse maatregelen genomen in de weg van het water om de kans op wateroverlast te beperken. Gemeente Westland en het Hoogheemraadschap van Delfland hebben samen voor € 1,8 miljoen geïnvesteerd in diverse maatregelen in het watersysteem en de riolering. Hiermee is de kans op wateroverlast wel verkleind, maar nog steeds boven de landelijke norm.

De raming van de kosten van de civieltechnische aanpassingen in de weg van het water ligt rond de € 2,5 miljoen. Het zou tijdelijk een groot deel van de mogelijke wateroverlast vanuit het oppervlaktewatersysteem oplossen. Maar met de huidige bodem-woningdaling is elke maatregel slechts tijdelijk: over tien jaar treedt er weer een probleem op.

Blijvende oplossing afwatering

Een oplossing dient zich aan met de recente aankoop door Rijk Zwaan van het naastgelegen tuinbouwbedrijf. Op dit terrein zijn klimaatadaptieve maatregelen mogelijk die de afwateringsstructuur van De Lier helpen verbeteren. Voor een blijvende oplossing moeten investeringen in de stabilisatie van de fundering vanuit de pandeigenaren en de investeringen vanuit de overheden in dezelfde periode plaatsvinden. Deze investering draagt zowel bij aan klimaatadaptatie als aan economische doelstellingen van de gemeente.

Op basis van een eerste raming en verwachte bijdrage van het hoogheemraadschap ramen wij een investering van € 1,3 miljoen.

1.4 Ondernijning

Ondernijning is een belangrijk thema in het WestlandProgramma. Bij ondernijning proberen criminelen via de bovenwereld de onderwereld te faciliteren. Dit tast de integriteit van het maatschappelijk en economisch verkeer aan. De aanpak van het college richt zich op het op orde brengen van bestuurlijke maatregelen, het versterken van de informatiepositie, de bestuurlijke en maatschappelijke weerbaarheid en het creëren van oplettendheid. Hiermee willen we ondernijnende criminaliteit zo veel mogelijk voorkomen en tegengaan. Criminele organisaties of personen moeten in Westland geen voet aan de grond kunnen krijgen en geen gebruik kunnen maken van legale structuren voor criminele activiteiten.

Centraal informatiepunt

De inspanningen rond de aanpak van ondernijnende criminaliteit vragen het nodige van de gemeentelijke organisatie. Het gaat zowel om bewustwording en herkenning van signalen als om het actief reageren op die signalen. Er is een projectleider aangesteld die onder andere als taak heeft te zorgen voor meer weerbaarheid en alertheid van medewerkers. Daarnaast is een centraal informatiepunt ingericht waar alle informatie rond ondernijning wordt verzameld. Dit moet leiden tot een gemeentebrede, structurele aanpak. Om deze informatiepositie op orde te krijgen en te houden en om bestuurlijke instrumenten in te zetten is capaciteit nodig. Een inschatting van het benodigde budget voor overige activiteiten is nu nog moeilijk te maken. Voor nu volstaat het huidige gevraagde structurele budget van € 0,15 miljoen, maar de toekomst moet duidelijk maken of dit toereikend is.

1.5 Vooronderzoek evenemententerrein

In Westland hechten we belang aan ondernemerschap, sterke sociale banden, ontmoeting en levendige dorpen. Deze elementen komen samen in onze vele evenementen. In het Westlands Akkoord is afgesproken voor grote evenementen locaties buiten de dorpen aan te wijzen. Tijdens de behandeling van de evenementennota Westland bleek de gemeenteraad een permanent evenemententerrein te ambiëren. De raad vroeg in een motie om vóór 1 oktober 2018 één of meerdere evenemententerreinen aan te wijzen.

Wollebrand in Honselersdijk

Eind september 2018 is in dit kader een grasveld in de Wollebrand in Honselersdijk aangewezen als evenemententerrein. Om het terrein structureel te kunnen gebruiken voor evenementen, zonder dat er na elke regenbui schade aan het terrein ontstaat, moeten de nodige voorzieningen worden getroffen. Onder meer de ondergrond en de afwatering zijn nu niet optimaal voor het houden van evenementen. Uit vooronderzoek moet blijken welke aanpassingen exact nodig zijn. Wij vragen voor dit verkennende onderzoek een budget van € 55.000 beschikbaar te stellen. Op basis van de onderzoeksresultaten werken we een voorstel uit met diverse varianten en kostenramingen. Hierin is ook aandacht voor de rol van de gemeente. Doel is om 2020/2021 het grasveld in de Wollebrand in te richten als een volwaardig evenemententerrein.

1.6 Sportvoorzieningen

Het college ambieert handhaving en versterking van het huidige sportvoorzieningenniveau in Westland. Het behouden van vijf zwembaden is vooralsnog ook een gewenste lijn.

Zwembad Waterman

Momenteel werkt burgerinitiatief Waterman Natuurlijk in samenspraak met de gemeente aan een plan voor behoud van het zwembad. De bestemmingsreserve Waterman is bijna leeg. Om het zwembad open te houden in 2020 en de jaren daarna is jaarlijks een bedrag nodig van € 50.000. Zonder dit bedrag moet het zwembad dicht. Daarom nemen wij voor 2020 nog incidenteel € 50.000 op. Op basis van de plannen van het burgerinitiatief Waterman Natuurlijk! komen wij met een voorstel voor de toekomst.

Planvorming Hoge Bomen, De Naald, Huis van de Buurt Poeldijk

De kapitaallasten voor nieuwe investeringen drukken echter zwaar op de gemeentelijke begroting. Vooralsnog is er geen geld voor nieuwe investeringen van zwembad de Hoge Bomen, omvorming van een voetbalveld naar een hockeyveld op sportpark de Hoge Bomen, Westlandtheater de Naald en het Huis

van de Buurt in Poeldijk. In plaats van de uitgestelde investeringen wordt incidenteel een budget van € 250.000 voor 2020 en 2021 opgevoerd voor planvorming voor het gebied van de Hoge Bomen, alsook Westlandtheater de Naald en het Huis van de Buurt in Poeldijk. Om te zorgen dat de maatregelen voor een toekomstbestendig sportpark gestructureerd worden aangepakt is planvorming noodzakelijk. Ook voor de ingrijpende ontwikkelingen van de vervangende nieuwbouw voor het theater in het centrum van Naaldwijk en de vormgeving van het concept “Huis van de Buurt” in het gebouw De Veiling in Poeldijk is planvorming noodzakelijk. Een concreet plan levert zicht op de kosten. Zodra dit duidelijk is, kan dit worden meegewogen in de discussie ‘oud voor nieuw’, waarin keuzes gemaakt zullen moeten worden.

1.7 Accommodaties

Sommige voorzieningen zijn zo verouderd dat besloten is deze te vervangen. In verband met de (brand)veiligheid is voor dorps huis De Noviteit in Monster op korte termijn € 91.000 nodig. Voor de verouderde gymzaal in Heenweg is sprake van een burgerinitiatief waarin ook een toekomstbestendige oplossing voor de verouderde gymzaal is opgenomen. Onder bepaalde voorwaarden zien wij ook mogelijkheden om bij te dragen.

Om de huidige sociaal-culturele accommodaties in de dorpen in 2020 te behouden – zoals De Leuningjes, de Noviteit en de Hofboerderij – zijn op termijn forse investeringen nodig. De besluitvorming over investeringen in deze accommodaties nemen we mee in de Voorjaarsnota 2020, als ook meer duidelijkheid is over de haalbaarheid van het Huis van de Buurt. Daarbij stellen we vast dat geen van deze accommodaties te maken krijgt met sluiting als niet wordt geïnvesteerd. Het verkopen/privatiseren van gemeentelijke accommodaties is voor het college overigens geen taboe. Dit zal onderdeel zijn van de verdere uitwerking van de deelvisie Voorzieningen.

1.8 Visievorming centrum Naaldwijk

De gemeente ontwikkelt een ruimtelijke visie op de ontwikkeling van het centrum van Naaldwijk, met de nadruk op de omgeving van de Verdilaan. Dit past in het streven naar levendige dorpscentra, zoals verwoord in het WestlandProgramma. In de ruimtelijke visie worden de uitkomsten van de deelvisies Voorzieningen, Groen Blauw en Wonen en de uitkomsten van de mobiliteitsvisie meegenomen. Onderdeel van de centrumvisie vormen Westlandtheater De Naald, de supermarkt en het parkeren van auto's en fietsen. De centrumvisie is dé kans om meer ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid te realiseren in de kern Naaldwijk. Om de centrumvisie te kunnen opstellen ramen wij in totaal € 100.000.

1.9 Westlandtheater de Naald

In afwachting van de beoogde nieuwe Westlandtheater de Naald kiezen we nu alleen voor het hoogstnoodzakelijke groot onderhoud om de Naald komend jaar nog in gebruik te houden. Hiervoor reserveren wij € 620.000. Voor de nieuwe Naald is nog geen dekking. Wij komen in 2020 met een plan, in combinatie met de ontwikkeling van het gebied rond de Verdilaan.

1.10 Herontwikkeling Naaldhorstlocatie

Er komt een nieuw zorgcomplex op de plek van de oude Naaldhorst in Naaldwijk. Zorginstelling Pieter van Foreest en de gemeente willen hiermee meer verpleeghuisbedden realiseren. Dit past in de ambitie van het college om beter te zorgen voor kwetsbare en oudere inwoners. Eigenaar Pieter van Foreest is trekker van de herontwikkeling. De gemeente stelt een maximumbedrag (€ 1 miljoen) beschikbaar voor het mogelijk maken van half verdiept parkeren.

1.11 Centrumplannen

In het WestlandProgramma worden de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van de dorpscentra als belangrijke opgave benadrukt. Hier horen ook vitale winkelgebieden bij. De lopende plannen krijgen prioriteit. We hechten daarbij belang aan een integrale aanpak. Onderdelen hiervan zijn de aanpak van de leegstand, passend onderhoud van de buitenruimte en kwalitatief groen. Er zijn plannen in voorbereiding of in uitvoering in Naaldwijk, 's-Gravenzande, Monster, Poeldijk, Wateringen, Honselersdijk, Heenweg en Kwintsheul. In totaal willen wij € 3,7 miljoen extra beschikbaar stellen voor de realisatie van centrumplannen.

1.12 Beheerkader begraafplaatsen

Op verschillende begraafplaatsen is binnen enkele jaren onvoldoende begraafcapaciteit beschikbaar. Reconstructie van de begraafplaatsen op basis van het vastgestelde Beheerkader begraafplaatsen om begraafcapaciteit en kwaliteit op de zes gemeentelijke begraafplaatsen op orde te houden is nodig. Wij geven prioriteit aan de noodzakelijke werkzaamheden van de begraafplaats De Lier en houden in de begroting 2020 rekening met een investering van € 0,2 miljoen. De wijze van beheer/eigendom van de begraafplaatsen nemen wij mee in een vervolgonderzoek in aanloop naar de Voorjaarsnota 2020.

2. Sterke Samenleving

Alle inwoners van Westland moeten kunnen meedoen in de samenleving. Dat maakt henzelf én de samenleving sterker. De afgelopen jaren is er wel veel veranderd in het sociaal domein, onder andere omdat gemeenten er extra taken bij kregen. Westland koos tijdens deze *transitie* voor zorgcontinuïteit en lerend ontwikkelen zonder reorganisaties.

Van transitie naar transformatie

De komende jaren verleggen we de aandacht naar *transformatie*. Dit is nodig om onze sterke samenleving ook sterk te houden. Door de dingen anders te gaan doen en te innoveren, willen we meer maatwerk bieden en de kwaliteit van de hulp en ondersteuning verbeteren. Dat doen wij als gemeente niet alleen. Samen met maatschappelijke partners, zoals de zorginstellingen, bepalen we hoe we de zorg in Westland vormgeven. Bij Sterke Samenleving gaat het onder andere om ombuigingen en resultaatsturing in het sociaal domein en het uitvoeringsprogramma 'Kernachtig sociaal'.

Herijken: sturingsmodel integraal werken en kostenstijging Wmo Jeugd

Transformeren is niet alleen noodzakelijk vanwege maatwerk en kwaliteit van hulp en ondersteuning. Transformeren is ook noodzakelijk om financieel in control te komen. De financiën van het sociaal domein staan er – net als bij veel andere gemeenten – niet goed voor. In het WestlandProgramma is dan ook gekozen voor herijking van onze activiteiten binnen het sociaal domein. Op advies van bureau AEF willen we als college in een nieuw uitvoeringsprogramma meer focus aanbrengen. Die focus moet in de eerste plaats liggen op het sturingsmodel en integraal werken. Deze zijn beide voorwaardelijk om financieel in control te komen. In lijn met dit advies hebben we besloten de onbenutte incidentele middelen van het uitvoeringsprogramma van het sociaal beleidskader voor deze actiepunten te herschikken.

Als tweede aandachtspunt noemt AEF het terugdringen van de kostenstijging in de jeugdhulp en de Wmo. Voor de nodige kostenombuigingen worden businesscases gemaakt die uitgaan van verschuivingen binnen de begroting sociaal domein.

Afsluiting uitvoeringsprogramma Kernachtig Sociaal 2019

De afsluiting van het uitvoeringsprogramma 'Kernachtig Sociaal' in 2019 vraagt om besluiten over de maatregelen die zijn opgestart met een incidentele dekking. Bureau AEF adviseert ons kritisch naar deze maatregelen te kijken. Daarmee zorgen we voor focus in beleid en inzet van capaciteit én kunnen we het tekort in het sociaal domein terugdringen.

Wij willen deze kritische beschouwing van alle maatregelen zorgvuldig uitvoeren, samen met onze partners. Daarmee willen we voorkomen dat we met het beëindigen van maatregelen winst op de korte termijn, maar verlies op de lange termijn veroorzaken. We maken deze operatie daarom onderdeel van het interactieve proces voor de ontwikkeling van het sturingsmodel sociaal domein.

Lopende verplichtingen

Dit betekent concreet dat we besluiten moeten nemen over de structurele en incidentele maatregelen die gedekt werden met incidentele middelen uit de reserve sociaal domein. Voor de dekking van de structurele maatregelen nemen we een post op van € 1,0 miljoen. Omdat het lopende verplichtingen betreft is de post onvermijdelijk. Maatregelen die hieronder vallen zijn onder andere uitbreiding van het steunpunt mantelzorg en respijtzorg en een structurele subsidieverhoging voor Vitis ten behoeve van kwaliteitsverbetering. Dit bedrag maakt onderdeel uit van de € 7 miljoen die wij structureel extra ramen voor het sociaal domein.

(bedragen x € 1 mln.)

2. Sterke Samenleving		Raming	Raming	Raming	Raming
Nr.	Omschrijving	2020	2021	2022	2023
2.1	Casemanager jongeren	-0,108			
2.2	Entreeonderwijs	-0,025			
2.3	Onderwijs en kinderopvang	-0,065			
2.4	Schoolmaatschappelijk werk MBO	-0,022			
2.5	Stoeltjesgroep 's-Gravenzande	-0,026			
2.6	Digisterker	-0,021			
2.7	Taalontwikkeling en leesbevordering	-0,042			
2.8	Kunst en cultuur kwetsbare groepen	-0,100			
2.9	Kleine culturele initiatieven	-0,035			
2.10	Cultuur (capaciteit / inzet)	-0,060			
2.11.	Cultuureducatie VO	-0,045			
2.12	Westland gezond	-0,280			
2.13.	Zelfstandig leren reizen leerlingenvervoer	-0,020			
2.14.	Nazorgcoördinator ex-gedetineerden	-0,030	-0,030	-0,030	-0,030
Mutaties financiële wensen Sterke Samenleving		-0,879	-0,030	-0,030	-0,030

Concrete maatregelen

Voor de dekking van de incidentele maatregelen in het sociaal domein nemen we in 2020 concrete budgetten op. Een belangrijk deel van de maatregelen richt zich op de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp voor kwetsbare jeugdigen. Concreet gaat het om:

- Casemanager jongeren:
Een sluitende aanpak richting werk voor schoolverlaters uit het voortgezet speciaal onderwijs en het praktijkonderwijs door middel van de inzet van een casemanager waarvoor wij een budget van € 0,1 miljoen;
- Entreeonderwijs
Een bijdrage (€ 25.000) aan de exploitatie van de entreeopleiding voor jongeren die zonder diploma het middelbaar onderwijs verlaten. De opleiding bereidt jongeren voor op de arbeidsmarkt of op doorstroming naar een mbo-2-opleiding;
- Onderwijs en kinderopvang
Voorschoolse opvang of onderwijs voor kinderen van vrouwen die zes tot twaalf weken in Westland in de vrouwenopvang verblijven. Voor 2020 is een budget van € 65.000 opgenomen;
- Schoolmaatschappelijk werk MBO
Een bijdrage (€ 22.000) aan het schoolmaatschappelijk werk voor het mbo voor een betere verbinding tussen onderwijs en jeugdzorg. Hierdoor worden problemen sneller opgelost en kan het Sociaal Kernteam vaker de toeleiding naar tweedelijns jeugdhulp verzorgen in plaats van de huisarts. Dat is wenselijk om te voorkomen dat jeugdigen onnodig in zware, dure jeugdhulp terechtkomen ;
- Stoeltjesgroep 's-Gravenzande
Een bijdrage (€ 26.000) aan de stoeltjesgroep 's-Gravenzande (passende kinderopvang). Deze is bedoeld voor peuters die vanwege hun extra ondersteuningsbehoefte niet terechtkunnen in een reguliere peutergroep.

Daarnaast betreft het de volgende wensen:

- Digisterker
De cursus digisterker (€ 21.000) die de bibliotheek verzorgt om burgers te leren werken met de digitale overheid.
- Taalontwikkeling en leesbevordering
Westland kent relatief veel gezinnen waar een taalachterstand dreigt. Via het project BoekStart worden kinderen tussen 0 - 4 jaar via de kinderopvang gestimuleerd in hun taalontwikkeling en ervaren het plezier van voorlezen. Onder deze wens vallen ook de middelen voor voorleesvisite en het gratis verstrekken van bibliotheekabonnementen aan 16 -en 17 jarigen. In totaal betreft het een budget van € 41.480 (7).
- Kunst en cultuur kwetsbare groepen
Versterken van het kunst- en cultuuraanbod voor gehandicapten en voor andere kwetsbare doelgroepen (€ 100.000) die anders niet met kunst en cultuur in aanraking komen (8).
- Kleine culture initiatieven
Verlengen van de subsidieregeling kleine culturele initiatieven (€ 35.000), die onder andere bijdraagt aan het creëren van sociale samenhang in buurten en wijken (9).
- Cultuur
Capaciteit om het cultuurbeleid verder vorm te geven (€ 60.000) (10).
- Cultuureducatie Voortgezet Onderwijs
Voor het opzetten van een structuur om cultuuronderwijs op het voortgezet onderwijs, in lijn met het primaire onderwijs, zijn aanvullende middelen ten bedrage van € 45.000 (11).
- Westland Gezond
Deze wens betreft de voortzetting van het project Westland Gezond ten bedrage van € 280.000. Dit project bestaat uit deelprojecten op het gebied van vermindering alcoholgebruik, gezondere voeding, vermindering overgewicht en het stimuleren van bewegen (12).
- Zelfstandig leren reizen leerlingenvervoer
Onderwijsaanbod om leerlingen uit het leerlingenvervoer zelfstandig te leren reizen om daarmee de zelfredzaamheid van de leerlingen te verhogen (€ 20.000). Daarnaast zal het uitstromen van leerlingen uit het taxivervoer naar het openbaar vervoer of vervoer per fiets op termijn leiden tot lagere kosten (13).
- Nazorgcoördinator ex-gedetineerden
Een nazorgcoördinator ex-gedetineerden om de gemeentelijke taak voor nazorg aan ex-gedetineerden te borgen (dit betreft een structurele post van € 30.000) (14).

Nieuw uitvoeringsprogramma 'Kernachtig Sociaal' 2020

Het nieuwe uitvoeringsprogramma 'Kernachtig Sociaal' start in 2020.

De hoofdlijn van het nieuwe uitvoeringsprogramma bestaat uit vier sporen:

1. Ontwikkelen en implementeren sturingsmodel voor het sociaal domein;
2. Ontwikkelen en implementeren integraal werken;
3. Implementeren resultaatsturing, contract- en accountmanagement, toezicht en handhaving;
4. In samenwerking met partners de integrale hulp en ondersteuning van preventie tot curatie voor doelgroepen vernieuwen of verbeteren.

Voor spoor 1 en 2 herschikken we onbenutte middelen van het uitvoeringsprogramma 'Kernachtig Sociaal'. Voor spoor 3 benutten we al begrote middelen. Voor spoor 4 maken we businesscases waarbij schuiven binnen de begroting het uitgangspunt is.

3. Welvarend Westland

Bij Welvarend Westland staat een toekomstgerichte, innovatieve en duurzame economie centraal. De ambitie van Westland voor 2022 is een levendige, gastvrije, inclusieve en innovatieve economie met zowel een regionale uitstraling als ook met nationale, Europese en internationale betekenis. Als glas-tuinbouwgemeente met een breed georiënteerd cluster richten we ons vooral op onze unieke clusterkracht en op ontwikkelingen die dat profiel verder versterken. Daarbij gaan we meer benadrukken dat economische dynamiek hand in hand gaat met maatschappelijke dynamiek.

Economie

Onder invloed van verschillende trends en ontwikkelingen ziet de Westlandse economie er in 2022 anders uit dan nu. Om goed te kunnen inspelen op deze ontwikkelingen is het van belang de juiste voorwaarden te bieden en die op adequate wijze in te vullen. Economie is onlosmakelijk verbonden aan bereikbaarheid, mobiliteit, werkgelegenheid en energietransitie. Daarom brengen we deze onderwerpen samen in een breed economisch beleid.

Investerings in de lokale economie leiden niet altijd snel tot zichtbaar en herleidbaar succes. Een direct causaal verband tussen overheidsinterventies en economische effecten is niet altijd een-op-een te leggen. Daarom is het van belang dat we ook de 'winst' in maatschappelijk opzicht zichtbaar maken. De economische opgave kent een enorme breedte aan maatschappelijke doelen. Naast modernisering van het tuinbouwcluster, gaat het om zichtbare resultaten op het gebied van onder meer werklocaties, de dorpscentra, het midden- en kleinbedrijf en de vrijetijdseconomie.

De economische opgave is een samenspel tussen de gemeente en vele partners. De huidige netwerk samenleving vraagt om een andere rol van de overheid en een nieuwe werkwijze. Daarbij maakt de blik van buiten onderdeel uit van het proces om te komen tot het definiëren van opgaven. Ook bij het opstellen van deze economische opgave is met diverse netwerkpartners gesproken over keuzes en activiteiten voor de komende jaren die leiden tot vernieuwing en ontwikkeling. De gemeente maakt onderdeel uit van het netwerk en is niet meer vanzelfsprekend initiatiefnemer. Binnen het netwerk kan de gemeente in brede zin een stimulerende en faciliterende rol vervullen, maar is er vooral ook ruimte voor initiatieven van anderen. Vanuit de netwerkende rol kan de gemeente daarbij zorgen dat partijen elkaar weten te vinden en kan zij de integraliteit en uitvoerbaarheid van maatregelen en initiatieven stimuleren en bewaken. De gemeentelijke instrumenten, die we voor het werken aan de economische opgave gaan inzetten, presenteren we in een uitvoeringsprogramma Economie. Dit doen we op basis van het reguliere budget voor economisch beleid van ruim € 1,3 miljoen.

Energie

Op basis van de uitgesproken ambitie van de gemeenteraad, kiest de gemeente Westland in het komende Westland Energie Akkoord voor versnelling van de energietransitie voor het gehele Westland, samen met inwoners, glastuinbouw, bedrijven en samenwerkingspartners. Dat betekent dat we streven naar een energieneutraal Westland in 2040. Wettelijk moet uiterlijk in 2050 95% CO₂-reductie (onontkoombaar) gerealiseerd zijn door het faciliteren van duurzame energiebronnen, infrastructuur en besparingen. Woningen moeten van het aardgas af.

De gemeente heeft een (nog wettelijk ongedefinieerde) regierol in het omzetten van wijken van aardgas naar andere duurzame energiebronnen. Daarnaast is het aan de gemeente om het opwekken van duurzame energie zo veel mogelijk binnen haar gemeentegrenzen te faciliteren. Wij zetten vooralsnog maximaal in op borging van het publieke belang, innovatie en robuuste energiesystemen voor alle doelgroepen. We maken daarvoor gebruik van het wettelijke instrumentarium in de ruimtelijke ordening, werken actief samen met relevante partners en zijn een betrouwbare (informatie)partner voor onze lokale doelgroepen.

Het Westland Energie Akkoord schetst verschillende scenario's. Op basis van de ambitie 2040 energieneutraal is € 9 miljoen benodigd, bij de wettelijke bepalingen van 95% CO₂-besparing in 2050 gaan we uit van € 5 miljoen. Hiervoor is bij de exogeen en onontkoombare ontwikkelingen structureel € 1,1 miljoen opgenomen.

Bereikbaarheid

Westland wil in 2022 een goed bereikbare, leefbare en verkeersveilige gemeente zijn voor bewoners en bezoekers. Hierbij speelt de inzet van innovatieve en slimme maatregelen een belangrijke rol. De Mobiliteitsvisie Westland 2030 biedt een doorkijk naar 2040 en het Programma Bereikbaar Westland.

Vanaf 2020 beginnen we met de uitwerking en realisatie van de opgaven langs vijf thematische programmalijnen:

1. Versterken robuuste infrastructuur;
2. Beter en Hoogwaardig Openbaar Vervoer, doelgroepenvervoer en maatwerkvervoer;
3. Duurzaam versterken van de agro-logistieke functie;
4. Versterkt inzetten op slimme en duurzame bereikbaarheid en op mobiliteits- en verkeersmanagement;
5. Verbeteren verkeersveiligheid.

Deze dragen mede bij aan de overkoepelende doelstelling van de economische agenda 2019-2022. Mobiliteit is immers een essentiële voorwaarde voor een economisch sterk en welvarend Westland.

Het college wil naast de reguliere activiteiten op het gebied van mobiliteit en bereikbaarheid in 2020 specifiek inzetten op de volgende twee zaken:

- Het realiseren van de in Westland gelegen gedeelten van metropolitane fietspaden naar Den Haag Centraal Station en Rotterdam Centraal Station.
- De personele capaciteit voor het thema bereikbaarheid en mobiliteit.

3. Welvarend Westland		Raming	Raming	Raming	Raming
Nr.	Omschrijving	2020	2021	2022	2023
3.1.	Aanleg twee metropolitane fietspaden	0,000	-0,010	-0,490	-0,870
	Dekking uit fonds bereikbaarheid	0,000	0,010	0,490	0,870
3.2	Capaciteit bereikbaarheid	-0,199			
Mutaties financiële wensen Welvarend Westland		-0,199	0,000	0,000	0,000

3.1 Aanleg twee metropolitane fietspaden

Het college wil op korte termijn de in Westland gelegen gedeelten realiseren van twee metropolitane snelfietspaden: van Naaldwijk naar Den Haag CS en van Naaldwijk naar Rotterdam CS. Dit zorgt voor een aanzienlijk kortere reistijd vanuit Westland naar deze TOP-locaties. Vanuit Maasdijk, Naaldwijk en De Lier fiets je binnen 45 minuten per e-bike naar Rotterdam CS en van 's Gravenzande, Honselersdijk, Kwintshoek, Poeldijk en De Lier ben je binnen 45 minuten per e-bike op Den Haag CS. Omgekeerd geldt dit ook voor grote delen van Den Haag Zuidwest, Rotterdam West, Schiedam, Vlaardingen en Maassluis. Van daaruit zijn de belangrijkste bedrijventerreinen in Westland (Honderdland, Westerlee, ABC Westland en Royal Flora Holland) per fiets beter bereikbaar.

De metropolitane fietspaden worden geschikt gemaakt om veilig met hogere snelheden te kunnen fietsen. De aanleg van de fietspaden zal het gebruik van de fiets/e-bike naar werk, school of recreatieve voorziening stimuleren en tegelijkertijd de groei van het autoverkeer en gebruik van het wegennet beperken.

De aanleg van de fietspaden komt tot stand in samenwerking met de MRDH, andere wegbeheerders, betrokken gemeenten en het Rijk. Het Westlandse deel van de metropolitane fietspaden is circa twaalf kilometer lang. De kosten voor uitwerking en realisatie bedragen € 5 miljoen. De MRDH neemt 70% voor haar rekening, wat de kosten voor Westland beperkt tot € 1,5 miljoen (1). Mogelijk valt dit lager uit door een bijdrage van de provincie. Deze kosten kunnen gedekt worden uit de middelen zoals opgenomen in het bereikbaarheidsfonds. De metropolitane fietspaden maken delen uit van Programma Bereikbaar Westland. Zonder de fietspaden wordt het moeilijker om de ambities op het gebied van bereikbaarheid, leefbaarheid, duurzaamheid en verkeersveiligheid te realiseren. Beginnen we niet in 2020, dan mist de gemeente de 70%-bijdrage vanuit de subsidieregeling van de MRDH en het synergievoordeel van het samen met andere wegbeheerders uitwerken en realiseren van deze fietspaden.

3.2 Capaciteit bereikbaarheid

Infrastructuur, meer specifiek bereikbaarheid, is een grote opgave voor Westland en een van de prioritaire thema's van het college. Een thema dat vraagt om een integrale aanpak en dat een breed scala van onderwerpen omvat, van fietspaden tot agrologistiek en van verkeerscirculatieplannen tot verduurzaming. Er komen grote ontwikkelingen op ons af, zoals de toename van het vrachtverkeer, duurzaamheid (minder uitstoot), verhogen van verkeersveiligheid en leefbaarheid, de opkomst van smart mobility

en meer integraal werken in regionale samenwerkingsverbanden. Om al deze opgaven te realiseren, is meer capaciteit dringend noodzakelijk. Wij ramen hiervoor in 2020 een bedrag van € 198.500.

D. Dekkingsvoorstel

(bedragen x € 1.000)				
Dekkingsvoorstel:	Raming	Raming	Raming	Raming
Omschrijving	2020	2021	2022	2023
1. "Technisch"				
Sturen op kapitaallasten	0,50	1,00	1,50	2,00
Overige technische oplossingen	0,80	0,90	1,00	1,00
2. Stelpost IBP				
Inzet o.a. ter dekking ambities energietransitie	2,00	2,00	2,00	2,00
3. Belastingen en heffingen				
	3,37	4,50	4,49	4,49
4. Dekking Sociaal domein				
	6,50	5,00	3,50	3,50
5. Overige uitgaven (oud voor nieuw)				
5.1 Energietransitie (ETP)	0,10	0,10	0,10	0,10
5.2 Voorziening GREX	0,20	0,23	0,27	0,30
5.3 Onderwijshuisvesting	0,00	0,00	0,20	0,20
5.4 Patijnenburg	0,30	0,30	0,30	0,30
5.5 Collegebudget	0,03	0,03	0,03	0,03
5.6 Raads- en griffiebudget	0,05	0,05	0,05	0,05
5.7 WOS	0,00	0,00	0,10	0,10
5.8 Openbare orde en veiligheid	0,03	0,03	0,03	0,03
5.9 Economie	0,20	0,20	0,20	0,20
<i>Subtotaal overige uitgaven (oud voor nieuw)</i>	<i>0,90</i>	<i>0,94</i>	<i>1,27</i>	<i>1,30</i>
Totaal dekkingsvoorstel	14,08	14,33	13,77	14,30

1. "Technisch"

Sturen op kapitaallasten

De gemeente Westland heeft een stevig investeringsprogramma. Het is onvermijdelijk dat binnen dat programma gedurende het jaar verschuivingen optreden, veelal door externe factoren. Dit betekent bijvoorbeeld dat investeringen later of meer gefaseerd worden uitgevoerd. Dit leidt tot een voordeel op de kapitaallasten (rente en afschrijving). Om te voorkomen dat dit voordeel pas in de jaarrekening zichtbaar wordt, hebben we eerder de stelpost 'sturen op kapitaallasten' in de begroting opgenomen. Deze stelpost is in het FMP alle jaren nihil.

Het effect van deze stand van zaken is dat wij vrijwel met 100% zekerheid kunnen zeggen dat in de jaarrekening een voordeel op kapitaallasten gaat ontstaan. Een voordeel waarvoor wij dan op begrotingsbasis dekkingsmaatregelen hebben genomen, bijvoorbeeld in de vorm van lastenverzwaring. Dat vinden wij zeer ongewenst. Vandaar dat wij wederom een stelpost 'sturen op kapitaallasten' in de begroting hebben opgenomen. Deze loopt op naar € 2,0 miljoen in 2023.

Wij stellen voor om richting de Voorjaarsnota 2020 een zogenoemde A- en B-lijst op te werken, waarbij in de A-lijst alle investeringen met bijbehorende kapitaallasten zijn opgenomen en in de B-lijst de investeringen zijn opgenomen welke in ieder geval uitgevoerd zullen worden. Het verschil tussen beide lijsten op financiële uitkomst is gelijk aan de stelpost "sturen op kapitaallasten". Hiermee is de stelpost concreet ingevuld. Het voornemen is om beide lijsten door de raad te laten vaststellen. Bij voordelen op de kapitaallasten zullen investeringen van de A-lijst, die initieel niet op de B-lijst stonden, alsnog daar worden opgenomen. Met deze maatregel wordt voldaan aan de eisen vanuit de provincie en kan de stelpost worden aangemerkt als structureel dekkingsmiddel.

Overige technische oplossingen

Onderzoeksbureau Cebeon, het bureau dat voor ons een heroriëntatie op het bestaande takenpakket uitvoerde noemt nog twee technische mogelijkheden om lasten te verlagen. Dit betreft een verlenging van de afschrijvingstermijn op wegen naar 29 jaar (de gemeente Westland hanteert een termijn van 25 jaar, de referentiegemeenten gemiddeld 29 jaar) en een hogere kostentoerekening van veegvuil aan het product riolering. Beide onderwerpen leveren samen uiteindelijk € 1 miljoen op. Bij de verlenging van de afschrijvingstermijn van wegen geldt daarbij dat wij jaarlijks goed monitoren of deze aanpassing van de termijn nog aansluit bij de technische levensduur van de wegen.

2. Stelpost Interbestuurlijk Programma

Inzet o.a. ter dekking ambities energietransitie

De begroting 2019-2022 bevat een stelpost die is gevoed vanuit het hogere accres Algemene Uitkering in relatie tot afspraken over het Interbestuurlijk Programma (IBP) dat het Rijk met medeoverheden heeft gesloten. Dit IBP bevat ambities die de overheden samen moeten realiseren. Deze stelpost is eerder verlaagd voor de neerwaartse accresbijstellingen zoals die volgen uit de september- en decembercirculaires 2018. Het voorstel is om het restantbedrag nu in te zetten voor de opgenomen noodzakelijke activiteiten voor energietransitie en sociaal domein. Deze ambities staan ook in het IBP. Voor overige ambities uit het IBP is geen specifieke dekking meer beschikbaar.

3. Belastingen en heffingen

Een bijdrage van iedereen

In de afgelopen jaren konden burgers en bedrijven profiteren van de goede financiële positie van de gemeente. Nu het toekomstig gezond houden van de financiële positie van onze gemeente om maatregelen vraagt, vragen wij onze burgers, bedrijven en instellingen om daar ook aan bij te dragen. Net zoals we gezamenlijk profiteerden van de goede tijden. Daarbij proberen wij een zo evenwichtig mogelijke verdeling door te voeren. Dit betekent dat wij rekening houden met een stevige tariefsverhoging die nodig is om de afvalstoffenheffing kostendekkend te houden. Binnen de eerder vastgestelde uitgangspunten van 100% kostendekkendheid betekent dat tariefsverhogingen noodzakelijk zijn van gemiddeld voor afvalstoffenheffing +25% en voor rioolheffing +8%. Omdat deze tariefsverhoging door onze inwoners wordt betaald, kijken we voor andere belastingen meer naar het bedrijfsleven. In de Voorjaarsnota 2019 stelden wij een verhoging van 30% voor ten aanzien van de OZB voor niet-woningen. Het door ons voorgestelde dekkingsplan is door u voor kennisgeving aangenomen bij de behandeling van de Voorjaarsnota 2019. In de raadsbehandeling heeft de raad haar visie gegeven op dit dekkingsplan. Wij hebben hier kennis van genomen en naar gehandeld. Wij stellen nu daarom voor de OZB voor niet-woningen te laten stijgen met 25%.

In het dekkingsvoorstel wordt na aanpassing rekening gehouden met de onderstaande bedragen:

(bedragen x € 1 mln.)

Overzicht extra inkomsten belastingen	Raming	Raming	Raming	Raming
Omschrijving	2020	2021	2022	2023
OZB woningen	0	0,21	0,21	0,21
OZB niet-woningen	3,37	3,54	3,54	3,54
Begraafplaatsen	0	0	0	0
Reclamebelasting	0	0,75	0,75	0,75
Hondenbelasting	0	0	0	0
Totaal	3,37	4,50	4,50	4,50

Uiteraard hebben wij daarbij ook gekeken naar de effecten op de woonlasten en de effecten voor de bedrijven. De onderstaande tabel laat zien hoe de woonlasten zich in 2020 ontwikkelen bij de geraamde stijging van de tarieven in 2020 (OZB 0%, afval 25% en riool 8%):

Als gevolg van de verhoging van de afvalstoffen- en rioolheffing stijgen de woonlasten bij een gemiddelde woningwaarde met bijna 10%, een bedrag van ca. € 75 per jaar.

Verwachte ontwikkeling woonlasten (in €) bij gemiddelde woningwaarde			
Woonlasten	Aanslagbedrag 2019	Aanslagbedrag 2020	Stijging
Eigenaar en gebruiker			
OZB eigendom	€ 298,00	€ 298,00	0,00%
Afvalstoffenheffing	€ 226,08	€ 282,60	25,00%
Rioolheffing eigendom	€ 58,21	€ 62,86	8,00%
Rioolheffing gebruik	€ 176,40	€ 190,44	8,00%
Totaal	€ 758,69	€ 833,90	9,91%

Voor de bedrijfslasten betekenen de voorgestelde verhogingen (OZB 25%, indicatief riool 8%) de volgende ontwikkeling van de aanslag bij de genoemde WOZ-waarden:

Verwachte ontwikkeling bedrijfslasten		
Bedrijven	Aanslagbedrag 2019	Aanslagbedrag 2020
Waarde pand		
<i>Eigenaar en gebruiker</i>		
€ 250.000	€ 1.129,43	€ 1.365,21
€ 500.000	€ 2.079,18	€ 2.536,22
€ 1.000.000	€ 3.976,68	€ 4.877,24

Het grootste aandeel niet-woningen bevindt zich in de klasse tot € 250.000 WOZ-waarde. Hier is sprake van een stijging van de aanslag met € 236 per jaar.

4. Dekking Sociaal domein

De jaarrekening 2018 heeft laten zien dat de tekorten op de jeugdzorg fors oplopen. Wij ramen hiervoor in de komende jaren structureel een extra budget van € 7 miljoen. In het sociaal domein vindt momenteel herijking plaats. Om effecten van herijkingsmaatregelen de tijd te geven dekken wij in de eerste twee jaar het tekort sociaal domein deels met incidentele middelen. Hiervoor willen wij onder andere de reserve sociaal domein, het beschikbare bedrag in de reserve werk & inkomen en het jaarrekeningresultaat 2018 inzetten. Vanuit deze middelen willen wij € 11,5 miljoen beschikbaar maken ter incidentele dekking in de jaren 2020/2021. In de jaren 2022 en verder ramen wij een dekkingsbedrag van € 3,5 miljoen. Dit bedrag verwachten wij te realiseren door een hogere Rijksbijdrage en uitkomsten van de binnen het sociaal domein taakstellende herijkingsoperaties.

5. Overige uitgaven (oud voor nieuw)

5.1 Energietransitie (ETP)

In het kader van de energietransitie (ETP) was voor de aardgaswarmteboringen structureel € 100.000 beschikbaar. Wij stellen voor om dit budget met ingang van 2020 te laten vervallen.

5.2 Voorziening GREX

Om invulling te geven aan de stelpost "oud voor nieuw" is voorgesteld om de dotatie aan de voorziening grondexploitaties olopend te verlagen met € 200.000 in 2020 naar € 300.000 in 2023. De verlaging van € 300.000 na 2023 blijft gehandhaafd. Voor de periode 2020-2023 wordt hiervoor in de plaats eenmalig een dotatie van € 1,0 miljoen van de vrijval uit de voorziening grondexploitaties gebruikt, als gevolg van bestuurlijke besluitvorming over de doorgang van de ontwikkeling van het gebied "De Hak" in de Gouw (onderdeel Westlandse Zoom).

5.3 Onderwijshuisvesting (tijdelijke huisvesting Daltonschool)

Gezien de korte afschrijvingstermijn van tijdelijke huisvesting is het plaatsen van tijdelijke huisvesting kostbaar. Het plaatsen van tijdelijke huisvesting Dalton is echter niet exogeen onontkoombaar. Vandaar dat wij ervoor kiezen de stap van tijdelijke huisvesting over te slaan en direct over te gaan tot de realisatie van nieuwbouw. De realisatie van deze nieuwbouw zal betrokken worden bij de planvorming de Hoge Bomen, Westlandtheater de Naald en Huis van de Buurt in Poeldijk.

5.4 Patijnenburg

Dit deel heeft geen bestemming en is dus vrij besteedbaar geld. Het betreft in het verleden geraamde extra WSW-gelden. Er is tot op heden geen noodzaak geweest deze gelden aan te wenden. Derhalve is het voorstel deze gelden af te ramen.

5.5 Collegebudget

Door efficiënter met de voor ons college beschikbare budgetten om te gaan verwachten wij hierop jaarlijks een bedrag van € 25.000 te kunnen besparen.

5.6 Raads- en griffiebudget

In het licht van de financiële positie van onze gemeente roepen wij uw raad om de voor u beschikbare budgetten tegen het licht te houden. Wij hebben de vrijheid genomen hierbij een jaarlijkse besparing van € 50.000 te ramen.

5.7 WOS

De WOS heeft eind 2018 een verzoek gedaan om de aanvullende bijdrage ad € 100.000 van onze gemeente te verlengen. Dit verzoek is gehonoreerd en deze middelen zijn meerjarig opgenomen in onze begroting. Wij verwachten dat uiterlijk met ingang van 2022 deze aanvullende bijdrage niet meer nodig is en daarom stellen wij voor om een bedrag van € 100.000 met ingang van 2022 te verlagen in onze meerjarenbegroting.

5.8 Openbare orde en veiligheid

Door efficiënter met de voor openbare orde en veiligheid beschikbare budgetten om te gaan verwachten wij hier jaarlijks een bedrag van € 25.000 te kunnen besparen.

5.9 Economie

Dit betreft een taakstellende bezuiniging die in de programmering zal worden verwerkt.

Taakstellingen

In de voorliggende begroting is een tweetal taakstellingen opgenomen. Alle eerdere taakstellingen zijn gerealiseerd of afgeraad. De opgenomen taakstellingen zijn als volgt:

Overzicht taakstellingen begroting 2020-2023	2020	2021	2022	2023
Sturen op kapitaallasten	500	1.000	1.500	2.000
Herijking Sociaal Domein	0	0	2.100	2.100
Totaal taakstellingen begroting 2020-2023	500	1.000	3.600	4.100

Toelichting per taakstelling:

Sturen op kapitaallasten

Zie onze toelichting onder 1. "Technisch", sturen op kapitaallasten.

Herijking Sociaal Domein

Het tekort op jeugdzorg wordt jaarlijks geraamd op € 7 miljoen. Voor de jaren 2022 en verder ramen wij een dekkingsbedrag van € 3,5 miljoen. Dit bedrag verwachten wij te realiseren door een hogere Rijksbijdrage en uitkomsten van de herijkingsoperaties. De hogere Rijksbijdrage waar we van de provinciaal toezichthouder rekening mee mogen houden is € 1,4 miljoen. Voor de herijking (taakstelling binnen het programma Sociaal domein) resteert dan een opgave van € 2,1 miljoen.

Reserveringen

Met het oog op toekomstige financiële onzekerheden is in de begroting 2020-2023 een aantal reserveringen opgenomen. Er is jaarlijks een bedrag van € 4,357 miljoen aan stelposten opgenomen voor onder andere het opvangen van prijs- en salarisstijgingen, het realiseren van garantiebannen en de indexeringen binnen het Sociaal Domein. De eerder opgenomen reservering voor het Interbestuurlijk Programma is volledig ingevuld. De overige financiële risico's maken onderdeel uit van de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Gemeente Westland

Begroting 2020 - 2023

3 Programma's

3.1 Veiligheid

Inleiding

Veiligheid vormt de basis van prettig wonen en een vitale leefomgeving. Westland is een veilige gemeente. Dat willen we zo houden, want de impact van criminaliteit op het leven en welbevinden van inwoners is enorm groot. Een veilig Westland heeft voor ons daarom hoge prioriteit. We zetten alles op alles om Westland nog veiliger te maken door onze aanpak waar nodig te intensiveren. Daar hebben we alle Westlanders voor nodig. Zij kunnen bijdragen aan (meer) veiligheid voor zichzelf en de omgeving. Een aantal veiligheidsthema's vraagt de komende jaren om extra aandacht en inzet. Dat zijn onder meer ondermijning, veilig uitgaan en veilige evenementen en problematische jeugd en jeugdgroepen.

Wat willen we bereiken?

- Een stevig en waar mogelijk verder verbeterd veiligheidsbeeld van onze gemeente;
- Een grotere rol van inwoners en ondernemers op het gebied van veiligheid;
- Een toename van bestuurlijke en maatschappelijke weerbaarheid en minder speelruimte voor ondermijnende criminaliteit;
- Een aanvaardbaar niveau van veiligheid rond personen en gezinnen;
- Een afname van woninginbraken en andere high impact-delicten;
- Minder overlast en problemen rondom leefbaarheid;
- Een goed en veilig uitgaansklimaat;
- Minder ongewenst gedrag van problematische jeugd en jeugdgroepen.

Prestatie-indicatoren

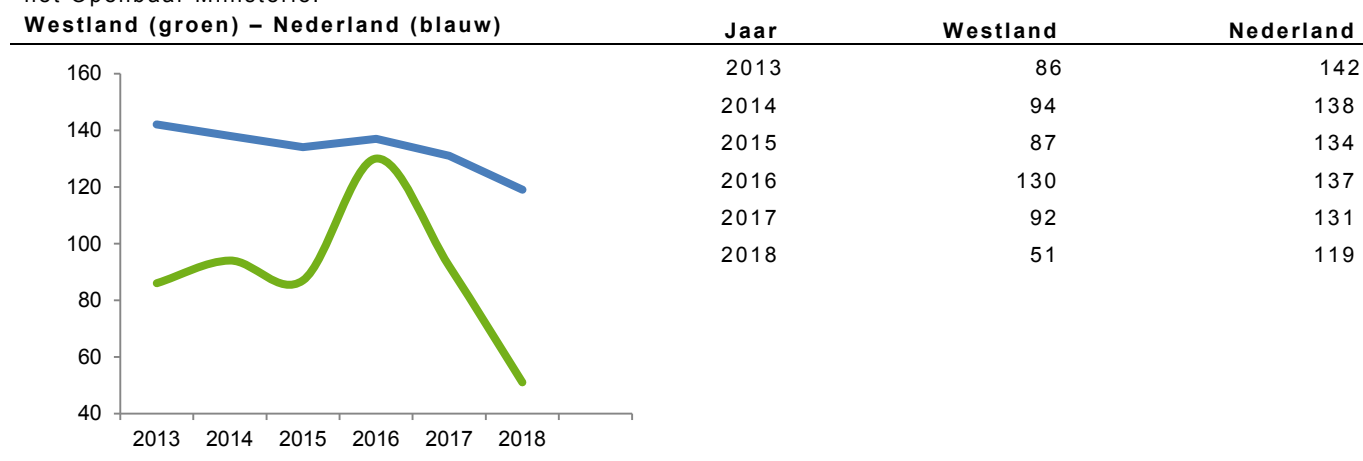
Verplichte BBV-indicatoren	Resultaat	Bron
----------------------------	-----------	------

Verwijzingen Halt

51

Bureau Halt

Het aantal verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12 tot 18 jaar. Jongeren van 12 tot 18 jaar die een licht strafbaar vergrijp plegen, worden door de politie of leerplichtambtenaren naar Bureau Halt verwezen voor een passende Halt-straf. Zij krijgen leeropdrachten en er volgen gesprekken met de jongere en de ouders. Op deze manier kunnen jongeren rechtzetten wat zij fout hebben gedaan, zonder dat zij in aanraking komen met het Openbaar Ministerie.

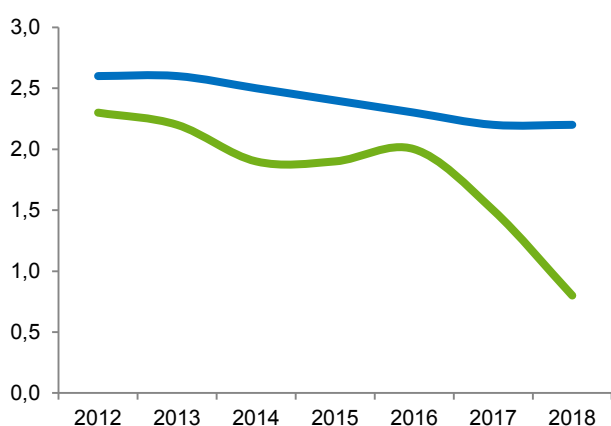

Winkeldiefstallen

0,8

CBS Diefstallen

Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.

Westland (groen) – Nederland (blauw)

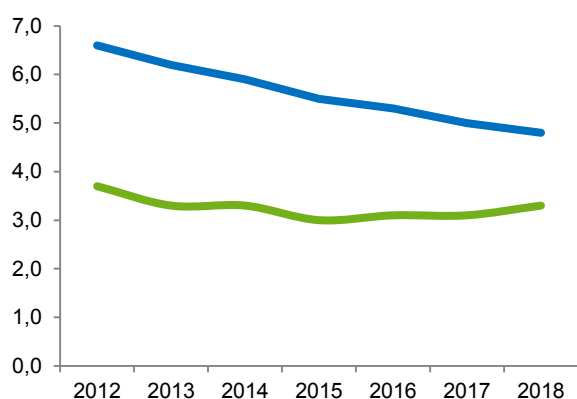
Jaar	Westland	Nederland
2012	2,3	2,6
2013	2,2	2,6
2014	1,9	2,5
2015	1,9	2,4
2016	2,0	2,3
2017	1,5	2,2
2018	0,8	2,2

Gewelds- en seksuele misdrijven

3,3

CBS Criminaliteit

Het aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).

Westland (groen) – Nederland (blauw)

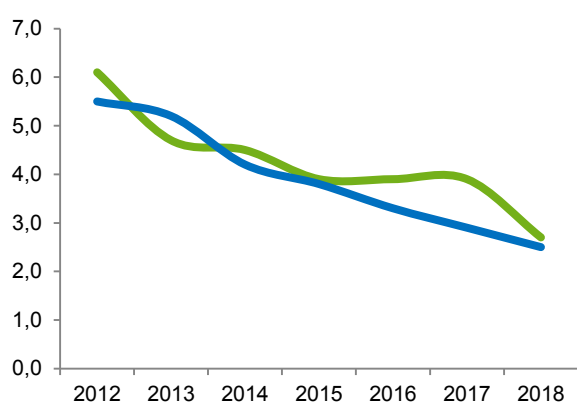
Jaar	Westland	Nederland
2012	3,7	6,6
2013	3,3	6,2
2014	3,3	5,9
2015	3,0	5,5
2016	3,1	5,3
2017	3,1	5,0
2018	3,3	4,8

Diefstallen uit woning

2,7

CBS Diefstallen

Het aantal diefstallen uit woningen, per 1.000 inwoners.

Westland (groen) – Nederland (blauw)

Jaar	Westland	Nederland
2012	6,1	5,5
2013	4,7	5,2
2014	4,5	4,2
2015	3,9	3,8
2016	3,9	3,3
2017	3,9	2,9
2018	2,7	2,5

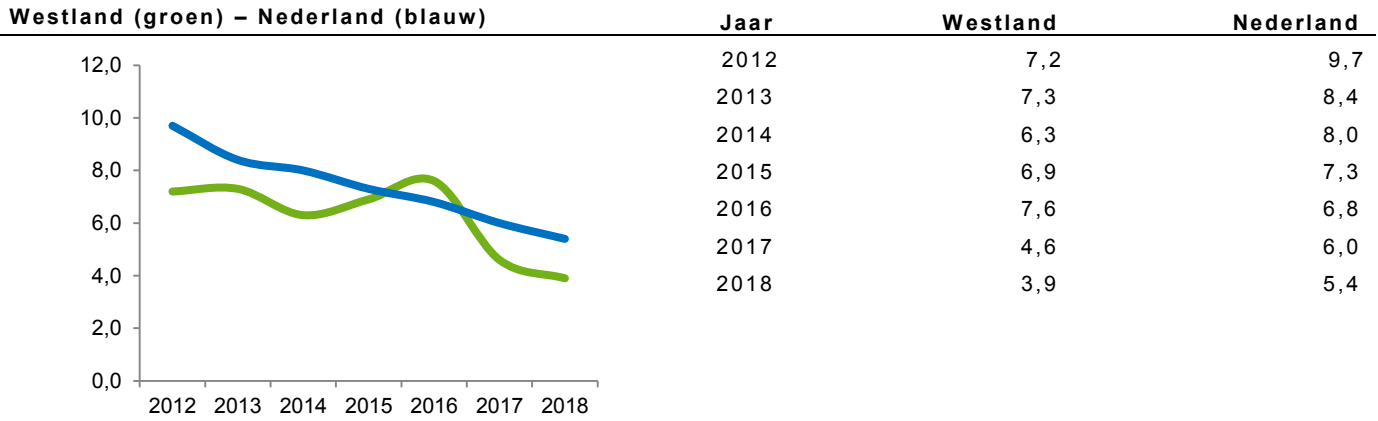
**Vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde
(in de openbare ruimte)**

3,9

CBS Criminaliteit

Het aantal per 1.000 inwoners. Hieronder vallen brandstichting, alle vormen van vernieling en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag. Voorbeelden van misdrijven tegen de openbare orde en tegen het openbaar gezag zijn opruiing, huis-, computer- en lokaalvredebreuk, deelneming aan een criminele of terroristische organisatie, openlijke geweldpleging, godslastering, discriminatie en het doen van een valse aangifte. Omdat het delict mensenhandel vaak onder dezelfde feitcode geregistreerd wordt als het delict mensensmokkel worden deze twee delicten samengeteld en weergegeven bij de gewelds- en seksuele misdrijven.

Westland (groen) – Nederland (blauw)

Facultatieve indicatoren

Effectindicator	0-meting	Actueel cijfer	2019	2020	2021	2022	Bron
Het rapportcijfer dat de Westlandse burger toekent aan de veiligheid		7,4 (2017)		7,5		7,5	Integrale Veiligheidsmonitor (2-jaarlijks) Dit cijfer wordt achteraf gemeten en gecommuniceerd.

Effectindicator	Westland	Nederland
Aandeel dat zich wel eens onveilig voelt in de buurt	11,6% (2017)	n.v.t.
Mate van overlast van buurtbewoners (fysieke verloedering, sociaal en verkeer)	41% (2015)	48,6% (2015)

Wat gaan we daarvoor doen?

- Coördineren van de samenwerking in en tussen ketens, partijen bij elkaar brengen en bevorderen en bewaken van de gezamenlijke (veiligheids)aanpak. Vergroten van het risicobewustzijn bij inwoners en ondernemers en stimuleren van risicogericht handelen;
- Het bestuurlijk instrumentarium op orde brengen, versterken van onze informatiepositie en vergroten van de bewustwording op het gebied van ondermijning;
- Ervoor zorgen dat de zorg- en veiligheidsketen optimaal functioneert en regie voeren bij complexe zaken;
- Een integrale aanpak opstellen tegen woninginbraak waarin preventieve en repressieve maatregelen zijn benoemd. Intensiveren van de helingaanpak;
- Verminderen en/of beheersbaar houden van overlast in samenwerking met de leefbaarheidskringen;
- Onderzoeken van mogelijkheden om het huidige cameratoezicht flexibeler in te zetten;
- Opstellen van regelgeving en zorgen voor naleving daarvan ten behoeve van veilig uitgaan en veilige evenementen;

- Inzetten op tijdig signaleren van problematische jeugd en jeugdgroepen. Bij problematisch jeugdgedrag inzetten op vermindering van deze overlast;
- Stimuleren van publiek-private samenwerkingsverbanden ten behoeve van veilige winkelgebieden en veilige bedrijventerreinen;
- Zorgen dat onze regelgeving, het toezicht en de handhaving op orde zijn ten behoeve van veilig toerisme en veilige recreatie;
- Werken aan gedragsbeïnvloeding, infrastructurele maatregelen en toezicht en handhaving ten behoeve van de verkeersveiligheid;
- Inzetten op preventie en bestrijding van brand, ongevallen, rampen en crises, in samenwerking met onder meer de Veiligheidsregio Haaglanden;
- Zorgen voor preventie en deskundigheidsbevordering in het kader van polarisatie en radicalisering;
- Waarborgen van informatieveiligheid en privacybescherming;
- Tegengaan van agressie en geweld bij het uitvoeren van de publieke taak in samenwerking met onze veiligheidspartners;
- Zorgen voor de randvoorwaarden en werken aan bewustwording ten behoeve van ambtelijke en bestuurlijke integriteit.

Externe ontwikkelingen / risico's

- Per 1 januari 2020 worden de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz) en de Wet zorg en dwang (Wzd) ingevoerd. De Wvggz vervangt de Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen (Bopz). De nieuwe wetten bieden meer instrumenten voor zorg op maat: verplichte zorg zo kort als mogelijk en zo lang als noodzakelijk. De wetten bieden de burgemeester mogelijkheden om maatregelen op te leggen. Werkprocessen om deze nieuwe bevoegdheden toe te passen worden opgesteld;
- De Wet veiligheidsregio's wordt geëvalueerd. Deze wet beschrijft de werkwijze, structuur, rollen en taken van de veiligheidsregio's. Onbekend is of dit gevolgen heeft.

Verbonden partijen

Onder andere onderstaande partij levert een bijdrage aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma: Veiligheidsregio Haaglanden (VRH).

Kaderstellende beleidsnota's

- Westlands veiligheidsbeleid 2019-2022;
- Regionaal beleidsplan politie, eenheid Den Haag;
- Regionaal beleidsplan Veiligheidsregio Haaglanden 2019-2022.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Programma 1 Taakveld	Werkelijk 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	6.517	6.868	6.917	6.915	6.912	6.902
1.2 Openbare orde en veiligheid	3.316	3.774	3.481	3.456	3.444	3.443
Totaal lasten programma 1	9.833	10.642	10.398	10.371	10.356	10.345
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	-210	465	471	465	465	465
1.2 Openbare orde en veiligheid	34	117	117	117	117	117
Totaal baten programma 1	-176	582	588	582	582	582
Saldo van baten en lasten	-10.009	-10.060	-9.810	-9.789	-9.774	-9.763
Stortingen reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	0	0	8	8	8	8
Totaal reservemutaties programma 1	0	0	8	8	8	8
Saldo programma 1	-10.009	-10.060	-9.802	-9.781	-9.766	-9.755

3.2 Verkeer, vervoer en waterstaat

Inleiding

De gemeente heeft een zorgplicht om de openbare ruimte in stand te houden. Daarnaast werken we samen met ketenpartners aan het verbeteren van de infrastructuur, het openbaar vervoer en de verkeersveiligheid. Dit doen we onder meer door het beter benutten van bestaande en (nieuwe) moderne technologieën. Ook zorgen we samen met de ketenpartners voor schoon en gezond water en werken we aan een klimaatbestendige waterhuishouding en zo min mogelijk wateroverlast.

Wat willen we bereiken?

- Doelmatig beheer van de openbare ruimte door efficiënt in stand houden van de openbare ruimte, waarbij onderhoudsprogramma's en ruimtelijke opgaven verbonden zijn;
- Een goede bereikbaarheid en doorstroming van verkeer en vervoer; betere parkeergelegenheid en meer gebruik van de fiets en openbaar vervoer;
- Optimale bereikbaarheid van de agro-logistieke functie;
- Een verkeersveiliger Westland;
- Een klimaatbestendige waterhuishouding;
- Schoon, voldoende en bruikbaar zoetwater, waarbij klimaatadaptief en circulair de norm zijn.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Voortzetten van gebiedsgerichte uitvoeringsprogramma's voor onderhoud en beheer van de openbare ruimte.
- Versterken van de gemeentelijke infrastructuur waar nodig en maatregelen opnemen in het gebiedsgerichte uitvoeringsprogramma. Voor het aanvragen van financiële bijdragen voor (infrastructurele) projecten, het opstellen van beleid en het afstemmen van (regionale) werkzaamheden werken we samen met de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH), de provincie Zuid-Holland, het Hoogheemraadschap van Delfland, Rijkswaterstaat en omliggende gemeenten;
- Bundelen van opgaven en innovaties om kwaliteitsniveaus te behalen en verbinden ruimtelijke opgaven met gemeentelijke onderhoudsprogramma's (Warmtesysteem Westland en onderhoudsprogramma's nutsbedrijven);
- Stimuleren van gebruik van andere modaliteiten dan de auto, zoals de fiets en het openbaar vervoer. Voor het realiseren van R-Net openbaar vervoerverbinding, fietsvoorzieningen bij bushaltes en veilige en directe (metropolitane) fietspaden werken we samen met de MRDH;
- Inzetten van nieuwe technologische mogelijkheden in het verkeer en op de weg en uitvoeren van pilotprojecten op dit gebied;
- Deelnemen aan de uit te werken planvorming door provincie Zuid-Holland voor provinciale wegen, zoals de realisatie van de reconstructies N211 en N213;
- Samenwerken met de provincie Zuid-Holland, het Rijk en de MRDH aan de integrale gebiedsuitwerking Greenport 3.0 ter verbetering van de bereikbaarheid van de Greenport;
- Beter benutten en moderniseren van de bestaande parkeervoorzieningen. Eventuele knelpunten in beeld brengen en zoeken naar passende oplossingen samen met ketenpartners;
- In kaart brengen van verkeersonveilige situaties samen met ketenpartners en gewenste maatregelen opnemen in het gebiedsgerichte uitvoeringsprogramma;
- Beïnvloeden van het gedrag van verkeersdeelnemers via educatieprogramma's en campagnes;
- Bijdragen aan maatregelen om de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater te verbeteren en zo te voldoen aan de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) in 2027;
- Samen met regionale partners verkennen we mogelijkheden en benutten kansen om projecten op te zetten om de zoetwatervoorraad op peil te houden en zodoende een zelfvoorzienende regio te worden;
- Deelnemen aan de kwalitatieve en kwantitatieve watersysteemanalyses;
- Opstellen van een uitvoeringsprogramma waterklimaatplan om te anticiperen op veranderingen in het klimaat (extreme buien en langdurige perioden van droogte);
- Toepassen van de watertoets bij ruimtelijke ontwikkelingen en inzetten op een robuuste inrichting voor water.

Externe ontwikkelingen / risico's

- Het Programma Aanpak Stikstof (PAS) 2015-2021 (Kamerstuk 32 670, nr. 146) mag niet meer worden gebruikt voor toestemmingen van nieuwe ontwikkelingen. Deze uitspraak heeft direct betrekking op waterveiligheid, infrastructuur, woningbouw en klimaat. Dit kan gevolgen hebben voor ondernemers, maar ook voor ambities van gemeenten, provincies en Rijksoverheid. Mogelijk kan dit er toe leiden dat ontwikkelingen stagneren. We volgen de landelijke ontwikkelingen;
- Wijzigingen en actualisatie in gemeentelijk beleid (onder andere mobiliteitsvisie en vervoersplannen) en (landelijke) regelgeving (onder andere Omgevingswet, klimaatakkoord en subsidieverstrekkingen) kunnen leiden tot een gewijzigde budgetbehoefte;
- Ontwikkelingen als de energietransitie, klimaatadaptatie en bereikbaarheid zijn zeer actueel en hebben veel impact op beleid en uitvoering. Dit vormt een serieuze uitdaging en vraagt een regionale aanpak en maatwerk. Ook kan dit leiden tot een gewijzigde budgetbehoefte;
- Om de bereikbaarheid en de doorstroming zoveel mogelijk te borgen worden opgaven gebundeld. Omgevingsmanagement, dat wil zeggen afstemming met direct betrokken omwonenden, bedrijven en instellingen, is inherent aan deze manier van werken. Deze afstemming van opgaven vraagt zorgvuldigheid en tijd en levert mogelijk een vertraging van de realisatie op.

Verbonden partijen

Er is voor gekozen om de verbonden partijen in het beleidsprogramma te noemen, waarmee de meeste beleidsmatige raakvlakken zijn. In dit beleidsprogramma zijn geen verbonden partijen opgenomen. Een verbonden partij kan wel een bijdrage leveren aan dit programma.

Kaderstellende beleidsnota's

- Structuurvisie Westland 2013-2025;
- Visie Openbaar Vervoer Plus (+ bijlage) 2014;
- Westlands Verkeer en Vervoerplan 2006-2015;
- Beleidsregel parkeernormering 2018;
- Gebiedsgericht plan 2019-2022;
- WestlandProgramma 2018-2022;
- Waterplan Westland 2008-2015;
- Beheerkader Afvalwater, hemelwater en grondwater 2018-2022.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Programma 2 Taakveld	Werkelijk 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
2.1 Verkeer en vervoer	15.840	17.401	17.510	18.346	19.812	19.095
2.2 Parkeren	300	403	354	476	446	446
2.4 Economische havens en waterwegen	1.505	1.341	1.466	1.533	1.620	1.851
Totaal lasten programma 2	17.645	19.145	19.330	20.355	21.878	21.392
2.1 Verkeer en vervoer	1.755	1.124	1.197	1.124	1.124	1.124
2.2 Parkeren	159	140	140	140	140	140
2.4 Economische havens en waterwegen	2	0	0	0	0	0
Totaal baten programma 2	1.916	1.264	1.337	1.264	1.264	1.264
Saldo van baten en lasten	-15.729	-17.881	-17.993	-19.091	-20.614	-20.128
Stortingen reserves	6	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	1.328	1.044	1.284	1.327	1.671	385
Totaal reservemutaties programma 2	1.322	1.044	1.284	1.327	1.671	385
Saldo programma 2	-14.407	-16.837	-16.709	-17.764	-18.943	-19.743

3.3 Economie

Inleiding

Westland is uniek. Met een toonaangevend glastuinbouwcluster en innovatie diep verankerd in het DNA is Westland belangrijk voor de economie van de regio en op nationaal niveau. De gemeente faciliteert de verdere ontwikkeling van het glastuinbouwcluster: lokaal, regionaal, nationaal en internationaal.

Daarnaast is het versterken van werklocaties, dorpscentra, midden- en kleinbedrijf (MKB) en vrijetijds-economie (beleefbaarheid) belangrijk.

Economie is onlosmakelijk verbonden aan bereikbaarheid, en in toenemende mate ook aan energietransitie (duurzaamheid). Daarom besteden we hier bij dit programma ook aandacht aan.

Wat willen we bereiken?

- Duurzame economische ontwikkeling, waarbij welvaart, werkgelegenheid en voorzieningen op korte en lange termijn worden gewaarborgd en bevorderd;
- Een sterker glastuinbouwcluster met focus op kennis en innovatie;
- Behoud van voldoende (fysieke) ruimte voor de glastuinbouw;
- Toekomstbestendige, goed ontsloten, moderne, duurzame en veilige werklocaties voor het glastuinbouwcluster en op de bedrijventerreinen;
- Aantrekkelijke dorpen met onder andere prettige winkelgebieden en dorpscentra;
- Een aantrekkelijk en divers aanbod aan recreatie- en vrijetijdsactiviteiten, waarmee we Westland op een onderscheidende manier op de kaart kunnen zetten;
- Verbetering van het (inter)nationale imago van het Westland om (hoger opgeleide) arbeidskrachten en nieuwe bedrijvigheid aan te trekken;
- Een werkgelegenheid die beter past bij de Nederlandse dan wel de Westlandse beroepsbevolking;
- Een op kennis en innovatie georiënteerd (Greenport-)cluster van Westlandse bedrijven en onderwijsinstellingen;
- Energieneutraliteit in 2040. Dit houdt in dat we evenveel energie opwekken als dat we gebruiken. De prioriteit ligt bij de tuinbouw, omdat deze grootverbruiker is van energie.

Verplichte BBV-indicatoren	Resultaat	Bron
Functiemenging	58,9 %	CBS BAG / LISA
De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.		
Westland (groen) – Nederland (blauw)	Jaar	Westland Nederland
	2009	60,9 % 52,9 %
	2010	60,8 % 52,9 %
	2011	60,1 % 53,1 %
	2012	60,3 % 53,0 %
	2013	60,0 % 52,5 %
	2014	59,2 % 52,1 %
	2015	58,7 % 52,0 %
	2016	59,1 % 52,2 %
	2017	58,7 % 52,4 %
	2018	58,9 % 52,8 %

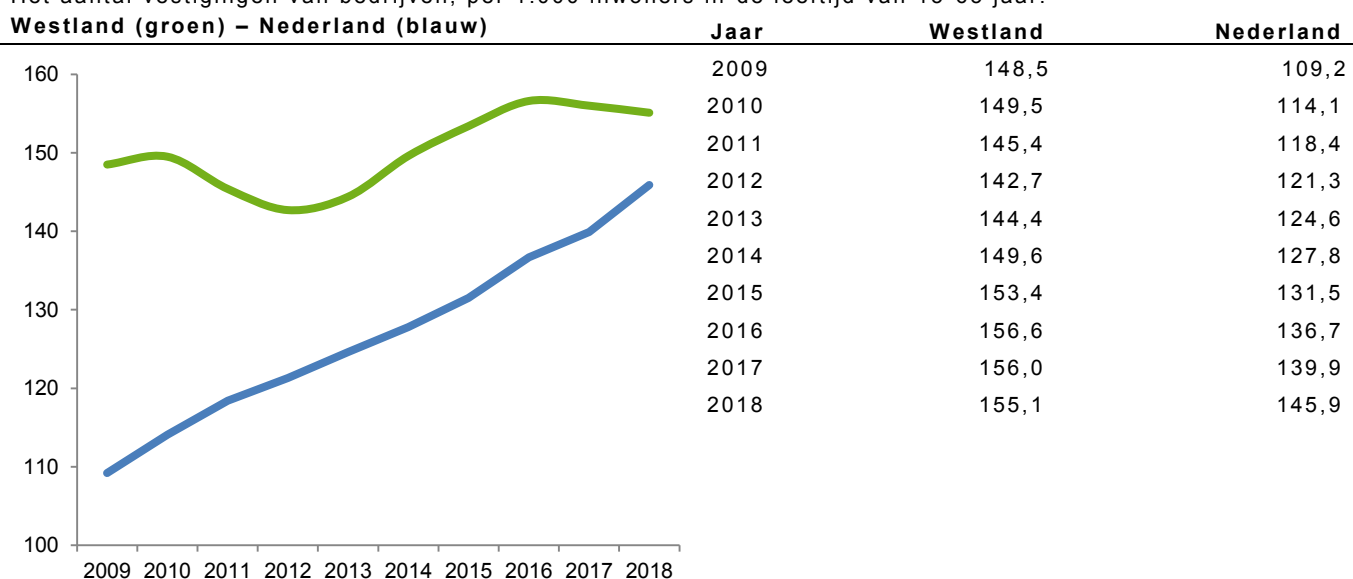
Vestigingen van bedrijven

155,1

LISA

Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-65 jaar.

Westland (groen) – Nederland (blauw)

Wat gaan we daarvoor doen?

- Samenwerken met verschillende (economische) spelers in Westland en omstreken, met name:
 - de Westlandse brancheorganisaties VNO-NCW, MKB, LTO-Glaskracht;
 - de partijen in de regio zoals Greenport West-Holland (GPWH), Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) en InnovationQuarter (IQ);
 - landelijke organisaties zoals Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG);
- Benutten en versterken van de regionale, nationale en internationale betekenis van Westland. Stimuleren van internationale bedrijven en kennisinstellingen om zich in het Westland te vestigen;
- Nadrukkelijk aandacht besteden aan ons brede economische cluster bij de ontwikkeling van kennis en innovatie (technisch en sociaal). Daarbij is de verdere ontwikkeling van World Horti Center (WHC) en Greenport Horti Campus (GHC) een belangrijk speerpunt;
- Stimuleren van de modernisering van het glastuinbouwareaal en verbeteren van de structuur van het glastuinbouwgebied door uitplaatsen van woningen, het versnellen van herstructurering en het actief handhaven op strijdig gebruik van agrarische glastuinbouw gronden;
- Onderzoeken waar en op welke manier er mogelijk extra oppervlakte voor bedrijventerreinen beschikbaar kan komen. Actief handhaven op strijdig gebruik van bedrijventerreinen;
- Maatregelen nemen om langdurige leegstand van winkels te voorkomen en de dorpen aantrekkelijk te houden;
- Afstemmen van vraag en aanbod van recreatie en vrijetijdseconomie, gekoppeld aan de Greenport. Faciliteren van initiatieven die passen bij het tuinbouwcluster en die de beleefbaarheid daarvan stimuleren;
- Blijven inzetten op bereikbaarheid en verduurzaming van transport;
- Stimuleren van niet-werkenden om aan het werk te gaan en samenwerken met scholen zodat (potentieel) werkenden voldoende kennis en vaardigheden kunnen opdoen via verkorte trajecten. De regionale bereikbaarheid van Westland en de verschillende werklocaties is daarbij essentieel;
- Optimaal benutten van stimuleringsgelden vanuit de provincie Zuid-Holland, de VNG, het Rijk en de EU, onder andere op gebied van Kennisontwikkeling en Innovatie, Duurzaamheid, Gezondheid & Geluk (o.a. vergroening), Gebiedsontwikkeling, Europese samenwerking en inzetten op een regiodeal voor de campusontwikkeling;
- Inzetten op verduurzaming van de sector en de werklocaties. Ondersteunen van bedrijven met kennis en ons netwerk;
- Opstellen van een uitvoeringsprogramma Economie. Daarin bepalen we ook welke Kritische Prestatie Indicatoren (KPI's) we gaan gebruiken.

Externe ontwikkelingen / risico's

- Voor het bedrijfsleven zijn thema's als de energietransitie, circulaire economie en bereikbaarheid zeer actueel. De inhoudelijke en beleidsmatige ontwikkelingen, die hier het gevolg van zijn, vormen een serieuze uitdaging én kans. Dit vraagt om een regionale aanpak (met landelijke afstemming) en maatwerk en kan leiden tot een gewijzigde budgetbehoefte;
- Vaststellen van economische opgaven en een bijbehorend uitvoeringsprogramma biedt duidelijkheid over doelen en diverse rollen binnen het economisch domein. Uitstel van dit proces leidt tot voortduuring van de discussie over de rol van de overheid op het economische domein. Hierdoor kunnen stakeholders een andere koers, mogelijk buiten de gemeente om, gaan varen. Het relatiemanagement met stakeholders van gemeente Westland op lokaal, regionaal en landelijk niveau wordt lastiger naarmate deze onduidelijkheid langer aanhoudt.

Verbonden partijen

Onder andere onderstaande partijen leveren een bijdrage aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma:

- HVC Geothermie B.V.;
- Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH);
- N.V. Juva Holding;
- Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Innovation Quarter B.V.;
- Stichting Greenport West-Holland;
- World Horti Center Onroerend Goed B.V.

Kaderstellende beleidsnota's

- Structuurvisie Westland 2013-2025;
- Economische Opgave Westland 2019-2022 (*concept*);
- Uitvoeringsprogramma Economie 2020 (*concept*);
- Omgevingsvisie 1.0;
- Uitvoeringsagenda Bereikbaarheid MRDH;
- Werkboek Westland;
- Handhavingsstrategie strijdig gebruik in het duurzaam glastuinbouwgebied;
- Beleidsregel strijdig gebruik duurzame glastuinbouw gronden Westland 2017;
- Beleidsregel strijdig gebruik agrarische dienstwoning Westland 2017;
- Subsidieregeling Vorm Westland;
- Bestemmingsplannen (bedrijventerreinen en glastuinbouwgebied);
- Bedrijventerreinenvisie 2013-2020;
- Beleidsvisie Beleef Westland.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Programma 3 Taakveld	Werkelijk 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
3.1 Economische ontwikkeling	2.847	3.830	1.746	1.435	1.418	1.418
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	2.122	877	4	4	4	4
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsrege- lingen	768	709	708	708	708	708
3.4 Economische promotie	196	643	628	628	628	628
Totaal lasten programma 3	5.932	6.059	3.086	2.775	2.758	2.758
3.1 Economische ontwikkeling	1.312	331	115	81	81	81
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1.265	503	0	0	0	0
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsrege- lingen	559	567	567	567	567	567
3.4 Economische promotie	396	385	385	385	385	385
Totaal baten programma 3	3.532	1.786	1.067	1.033	1.033	1.033
Saldo van baten en lasten	-2.400	-4.273	-2.019	-1.742	-1.725	-1.725
Stortingen reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	1.133	633	17	17	0	0
Totaal reservemutaties programma 3	1.133	633	17	17	0	0
Saldo programma 3	-1.267	-3.640	-2.002	-1.725	-1.725	-1.725

3.4 Onderwijs

Inleiding

Binnen het onderwijs staat een optimale ontwikkeling en ononderbroken leerlijn van onze jongeren centraal. Hiervoor is het van belang dat we beschikken over een passend onderwijshuisvestingsaanbod. Ook is een goede aansluiting tussen kinderopvang, onderwijs, leerplicht/voortijdig schoolverlaters, arbeidsmarkt en jeugdhulp essentieel. Voor laaggeletterden is het van belang dat er een aanbod voor volwasseneneducatie met passende ondersteuning beschikbaar is.

Wat willen we bereiken?

- Toekomstbestendige schoolaccommodaties (brede scholen/integrale kindcentra) met een goede spreiding over Westland;
- Een brede en optimale ontwikkeling van Westlandse jongeren;
- Een afname van het aantal laaggeletterden in Westland;
- Een goede verbinding tussen onderwijszorg en jeugdhulp.

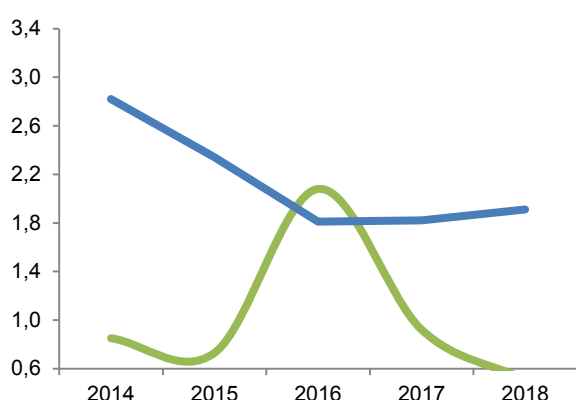
Prestatie-indicatoren

Verplichte BBV-indicatoren	Resultaat	Bron
----------------------------	-----------	------

Absoluut verzuim 0,51 DUO/Ingrado

Van absoluut verzuim is sprake als een leerplichtige jongere tussen de 5 en 16 jaar of een jongere van 16 of 17 jaar die valt onder de kwalificatieplicht niet is ingeschreven op een school en ook niet vrijgesteld is van de inschrijvingsplicht. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2017" staat voor schooljaar "2016/2017".

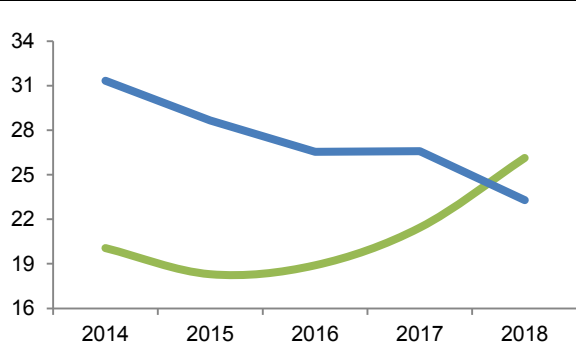
Westland (groen) – Nederland (blauw)

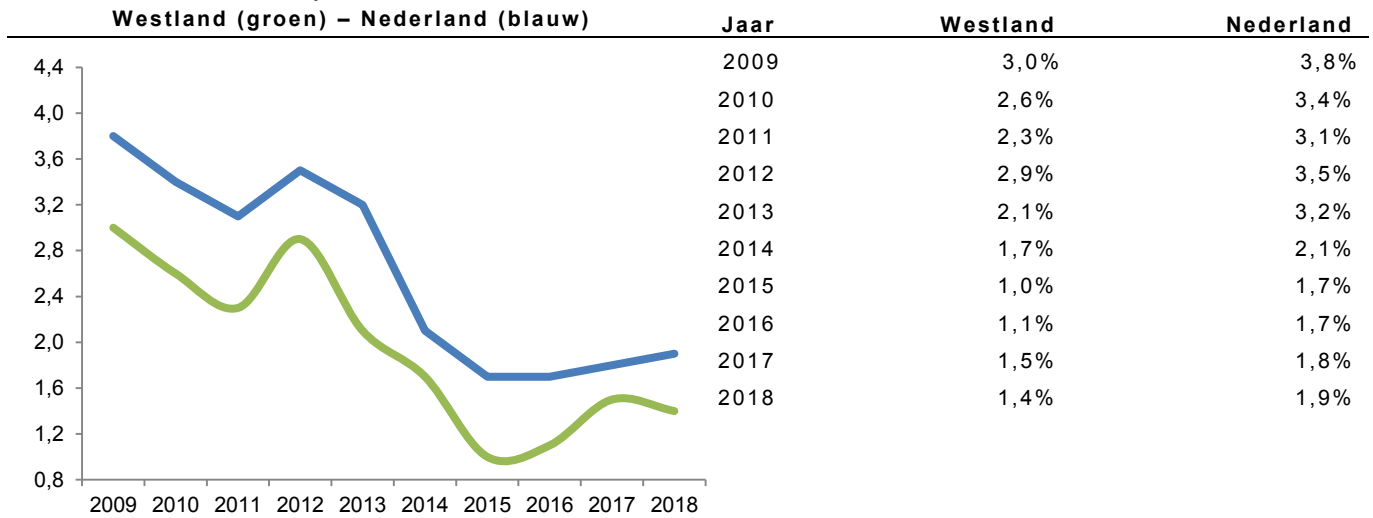
Relatief verzuim 26,13 DUO/Ingrado

Van relatief verzuim is sprake als een op een school ingeschreven leer- of kwalificatieplichtige jongere ongeoorloofd afwezig is. De periodeaanduiding "2017" staat voor schooljaar "2016/2017".

Westland (groen) – Nederland (blauw)

Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat. De cijfers van DUO hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2017" staat voor schooljaar "2017/2018".

Wat gaan we daarvoor doen?

- Uitvoeren van onze toezichttaak op het openbaar onderwijs;
- Stimuleren en faciliteren van de ontwikkeling van brede scholen en integrale kindcentra;
- Samen met onze onderwijspartners de wettelijke onderwijshuisvestingstaken uitvoeren. Sturen op optimaal gebruik van de beschikbare capaciteit door duidelijke afspraken met schoolbesturen over aannamebeleid per dorp;
- Opstellen en uitvoeren van een nieuwe lokale educatieve agenda met onze samenwerkingspartners;
- Uitvoeren van de Leerplichtwet en onder regie van centrumgemeente Den Haag uitvoeren van de aanpak voortijdig schoolverlaten om schooluitval te voorkomen;
- Uitvoeren van de regeling leerlingenvoer;
- Voeren van regie op de bestrijding van onderwijsachterstanden in de voorschoolse periode;
- Stimuleren en faciliteren van het gebruik van gesubsidieerde peuteropvang voor kinderen van wie de ouders niet in aanmerking komen voor kinderopvangtoeslag van de Belastingdienst;
- Faciliteren van internationale schakelklassen in het primair onderwijs;
- Stimuleren en faciliteren van de samenwerking tussen primair- en voortgezet onderwijs, kinderopvang, Westland Cultuurweb, Bibliotheek Westland en Westland Natuur- en Techniekweb (WNTweb) om de brede talentontwikkeling van Westlandse jongeren te stimuleren;
- Samen met onze partners in Taalnetwerk Westland de Taalhuisaanpak voor volwasseneneducatie en de bestrijding van laaggeletterdheid faciliteren;
- Faciliteren van schoolmaatschappelijk werk binnen het voortgezet- en middelbaar beroepsonderwijs om de verbinding tussen onderwijs en jeugdhulp te borgen en waar nodig te verbeteren;
- Versterken van het techniekonderwijs in Westland en de regio samen met de regiogemeenten, het regionale bedrijfsleven en het voortgezet onderwijs.

Externe ontwikkelingen / risico's

- De rijksvergoeding onderwijshuisvesting voor gemeenten en schoolbesturen is niet toereikend als gevolg van strengere bouweisen en stijgende bouwkosten;
- Gemeenten worden op termijn ook verantwoordelijk voor renovatie van schoolgebouwen. Dit moet nog wel verankerd worden in de wetgeving. Het traject hiervoor is nog onduidelijk;
- De verwachte groei van het aantal kinderen in Westland zorgt voor een toenemende ruimtebehoefte bij primair en voortgezet onderwijs en kinderopvang. Een complicerende factor is, dat bij grootschalige woningbouwprojecten in uitleggebieden het aantal leerlingen moeilijk te voorspellen is;
- Verhoging van het aantal uur voorschoolse en vroegschoolse educatie (vve) zorgt voor extra druk op de beschikbare capaciteit van kinderopvanglocaties.

Verbonden partijen

Er is voor gekozen om de verbonden partijen in het beleidsprogramma te noemen waarmee de meeste beleidsmatige raakvlakken zijn. In dit beleidsprogramma zijn geen verbonden partijen opgenomen. Een verbonden partij kan wel een bijdrage leveren aan dit programma.

Kaderstellende beleidsnota's

- Sociaal Beleidskader Kernachtig Sociaal 2016;
- Uitvoeringsprogramma 2016-2020 Kernachtig Sociaal 2016-2020;
- Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs Westland 2015;
- Verordening Leerlingenvervoer gemeente Westland 2018.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Programma 4 Taakveld	Werkelijk 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
4.2 Onderwijshuisvesting	9.005	9.583	8.235	8.892	9.024	9.103
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	3.445	4.836	3.607	3.254	3.254	3.253
Totaal lasten programma 4	12.450	14.419	11.842	12.146	12.278	12.356
4.2 Onderwijshuisvesting	1.006	924	921	1.032	1.032	1.032
4.3 Onderwijsbeleid en Leerlingenzaken	1.053	1.727	387	451	451	451
Totaal baten programma 4	2.059	2.651	1.308	1.483	1.483	1.483
Saldo van baten en lasten	-10.391	-11.768	-10.534	-10.663	-10.795	-10.873
Stortingen reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	149	1.422	211	33	77	77
Totaal reservemutaties programma 4	149	1.422	211	33	77	77
Saldo programma 4	-10.242	-10.346	-10.323	-10.630	-10.718	-10.796

3.5 Sport, cultuur en recreatie

Inleiding

Sport, cultuur(historie) en natuur dragen bij aan een fijn leefklimaat in Westland. Er zijn unieke recreatiemogelijkheden en er is ruimte voor rust en ontspanning. Op korte afstand van de omliggende stedelijke gebieden bevinden zich verschillende landschappen, ecologische zones en belevingen. Naast de routes voor fietsers, ruiters, vaarrecreanten en skaters, hebben we een kilometerslang familiestrand. Bij de ruimtelijke inrichting is er in Westland nog te weinig oog voor de landschappelijke waarde van ons erfgoed en kunstobjecten. We hebben de ambitie om zoveel mogelijk Westlanders in aanraking te laten komen met cultuur. Het verenigingsleven bloeit. Inwoners en bedrijven zijn zeer betrokken bij de verenigingen. Hierbij past een gemeentelijke overheid die initiatieven en activiteiten van verenigingen en hun leden de ruimte geeft. We faciliteren de basisvoorzieningen voor sport en zijn ondersteunend in situaties die daar om vragen.

Wat willen we bereiken?

- Behoud van het gevarieerde en betaalbare aanbod aan sportfaciliteiten;
- Cultuur is meer verweven in de Westlandse samenleving;
- Kwalitatief beter groen in de leefomgeving;
- Een sterke belevingswaarde van de kust;
- Een gezonde ecologie in de Westlandse wateren.

Prestatie-indicatoren

Verplichte BBV-indicatoren	Resultaat	Bron
Niet-sporters	46,5 %	Gezondheidsmonitor volwassenen (en ouderen), GGD'en, CBS en RIVM
Het percentage niet-wekelijks sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.		
Westland (groen) – Nederland (blauw)	Jaar	Westland Nederland
	2012	41,3 % 46,4 %
	2016	46,5 % 48,7 %

Wat gaan we daarvoor doen?

- Stimuleren van de sportdeelname van kwetsbare groepen zoals ouderen en gehandicapten;
- Versterken van de kwaliteit en toekomstbestendigheid van de sportparken;
- Steun geven aan sportverenigingen bij investeringen in sportfaciliteiten met de 25%-subsidieregeling en garantiestellingen in samenwerking met de Stichting Waarborgfonds Sport;
- Stimuleren van cultuureducatie op school, door kinderen en jongeren in aanraking te laten komen met kunst, cultuur en erfgoed;
- Inzetten van cultuur voor maatschappelijke activering en preventie;
- Letterlijk meer ruimte maken voor Westlandtheater De Naald;
- Meer zichtbaarheid creëren van cultuurhistorisch erfgoed, dat zo bepalend is voor de Westlandse identiteit;
- Versterken van de groen/blauwe hoofdstructuur en de verbindingen ernaar toe;
- De visie op groen/blauw uitwerken in regels voor kwalitatief beter groen in de leefomgeving;
- Verbinden van de groenstructuur in de wijken met gebieden buiten de kern;
- De fietsverbindingen en vaarroutes aan de groenstructuren koppelen;
- Verbeteren van de recreatieve verbindingen en aanbrengen van voorzieningen;
- Zoveel mogelijk faciliteren van de vaarrecreatie bij uitvoering van projecten, zonder nadelige gevolgen voor de natuurlijke waarden;
- Onderzoeken welk gebied achter de duinen het meest geschikt is voor kleinschalige verblijfrecreatie;
- Het netwerk van schone en gezonde wateren in Westland verder uitwerken;
- Realiseren van ecologische zones in samenwerking met partners.

Externe ontwikkelingen / risico's

- De btw-regelgeving is gewijzigd waardoor exploitatie van en investeringen in sportfaciliteiten ondanks compensatiemaatregelen duurder kunnen worden.

Verbonden partijen

Onder andere onderstaande partij levert een bijdrage aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma:

- Coöperatief Beheer Groengebieden Midden-Delfland (CBG).

Kaderstellende beleidsnota's

- Kadernota sportbeleid 2008-2020
- Deelnota's sportbeleid 2010-2020;
- Gebiedsgericht plan 2019-2022;
- Westland Cultuurkoers 2030;
- Structuurvisie Westland 2025;
- Waterklimaatplan 2019;
- Vaarrecreatie in Westland 2012.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Programma 5 Taakveld	Werkelijk 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
5.1 Sportbeleid en activering	330	369	379	379	379	379
5.2 Sportaccommodaties	8.085	6.336	6.339	6.181	6.042	6.270
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	2.647	3.000	2.925	2.781	2.697	2.664
5.4 Musea	880	736	1.403	739	738	737
5.5 Cultureel erfgoed	322	428	377	339	338	338
5.6 Media	2.280	2.082	2.322	2.260	2.172	2.171
5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	7.109	7.517	8.134	8.330	8.486	8.642
Totaal lasten programma 5	21.653	20.468	21.879	21.009	20.852	21.201
5.1 Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0
5.2 Sportaccommodaties	1.070	1.142	1.142	1.142	1.142	1.142
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	275	251	251	251	251	251
5.4 Musea	3	3	3	3	3	3
5.5 Cultureel erfgoed	46	6	6	6	6	6
5.6 Media	81	64	64	64	81	81
5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	179	145	141	145	145	145
Totaal baten programma 5	1.654	1.611	1.607	1.611	1.628	1.628
Saldo van baten en lasten	-19.999	-18.857	-20.272	-19.398	-19.224	-19.573
Stortingen reserves	585	284	284	284	284	284
Onttrekkingen reserves	1.202	607	255	375	375	375
Totaal reservemutaties	617	323	-29	91	91	91
Programma 5						
Saldo programma 5	-19.382	-18.534	-20.301	-19.307	-19.133	-19.482

3.6 Sociaal domein

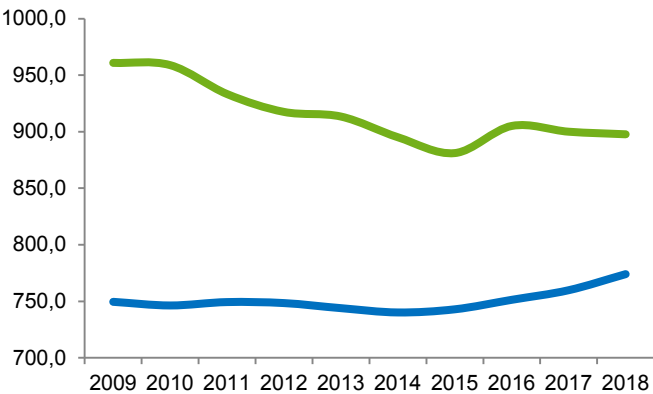
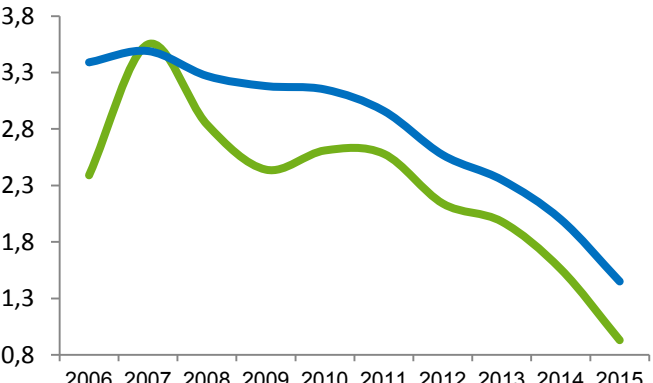
Inleiding

Binnen het sociaal domein staat eigen kracht en het zelf voeren van regie centraal. De ambitie is iedereen in Westland zo veel mogelijk mee te laten doen in de samenleving. Sinds 2018 zijn de Rijksbezuinigingen op het sociaal domein in volle omvang voelbaar. In de afgelopen jaren lag de nadruk op het overnemen van de taken van het Rijk. Daarnaast zijn we bezig geweest daarvan te leren. De komende jaren richten we ons op de verder gewenste en noodzakelijke veranderingen (transformatie) zoals beschreven in het sociaal beleidskader 'Kernachtig Sociaal'.

Wat willen we bereiken?

- Iedereen kan meedoen aan de Westlandse samenleving, waar nodig met ondersteuning;
- Mensen in de Westlandse samenleving steunen elkaar en zetten zich in voor hun omgeving;
- De Westlandse jeugd kan zich optimaal ontwikkelen en veilig opgroeien;
- Een transformatie van het sociaal domein realiseren en de kosten beheersbaar houden.

Prestatie-indicatoren

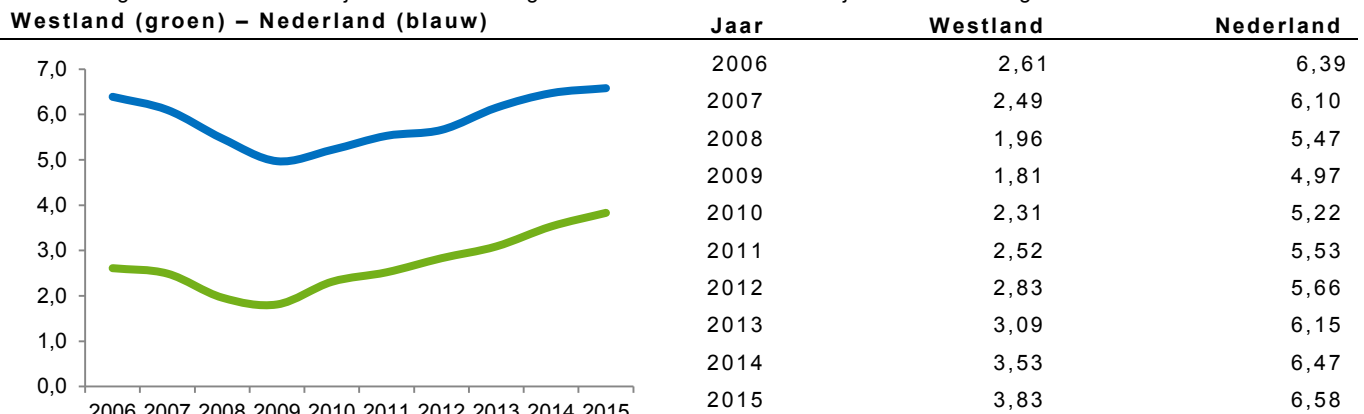
Verplichte BBV-indicatoren	Resultaat	Bron
Banen	897,7	LISA
Onder een baan wordt een vervulde positie verstaan. Dit betreffen zowel fulltimers, parttimers als uitzendkrachten. De indicator betreft het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot en met 65 jaar.		
Westland (groen) – Nederland (blauw)	Jaar	Westland
	2009	960,9
	2010	958,9
	2011	933,3
	2012	917,5
	2013	913,4
	2014	895,1
	2015	884,1
	2016	905,1
	2017	900,0
	2018	897,7
		Nederland
		749,5
		746,3
		749,3
		748,4
		743,9
		740,1
		742,9
		751,3
		759,8
		774,0
Jongeren met een delict voor de rechter	0,93 %	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.		
Westland (groen) – Nederland (blauw)	Jaar	Westland
	2006	2,39 %
	2007	3,55 %
	2008	2,84 %
	2009	2,44 %
	2010	2,61 %
	2011	2,58 %
	2012	2,14 %
	2013	1,98 %
	2014	1,56 %
	2015	0,93 %
		Nederland
		3,39 %
		3,49 %
		3,27 %
		3,18 %
		3,15 %
		2,96 %
		2,57 %
		2,35 %
		2,00 %
		1,45 %

Verplichte BBV-indicatoren
Resultaat
Bron
Kinderen in uitkeringsgezin

3,83

 Verwey Jonker Instituut -
Kinderen in Tel

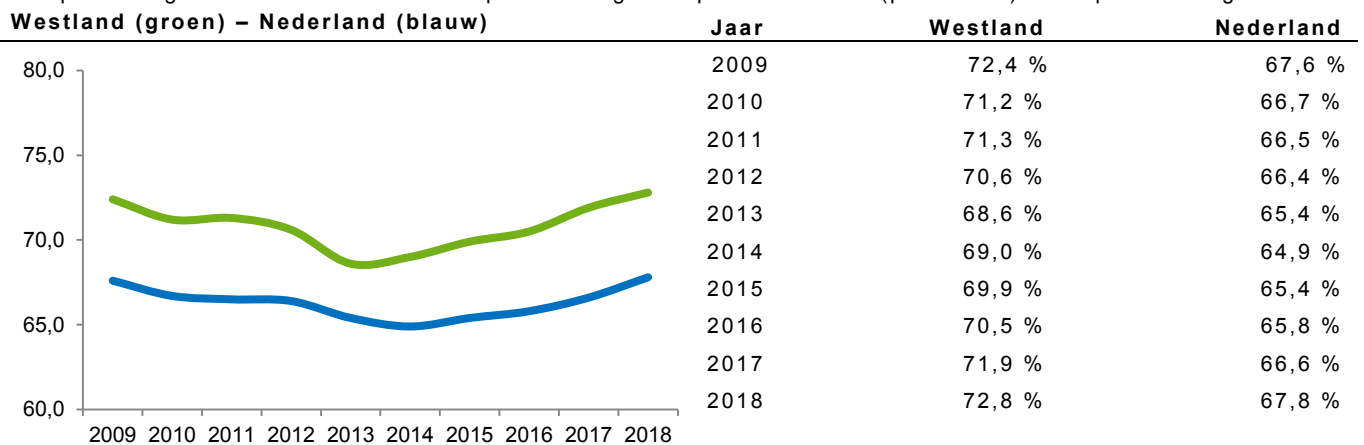
Percentage kinderen tot 18 jaar die in een gezin leven dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.

Netto arbeidsparticipatie

72,8 %

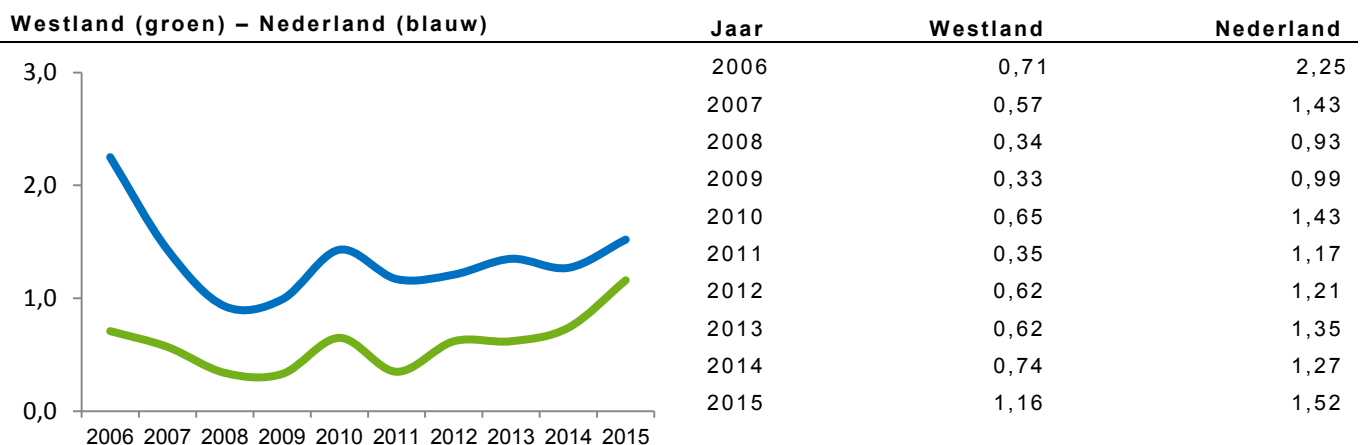
CBS Diefstallen

Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.

Werkloze jongeren

1,16

CBS Criminaliteit

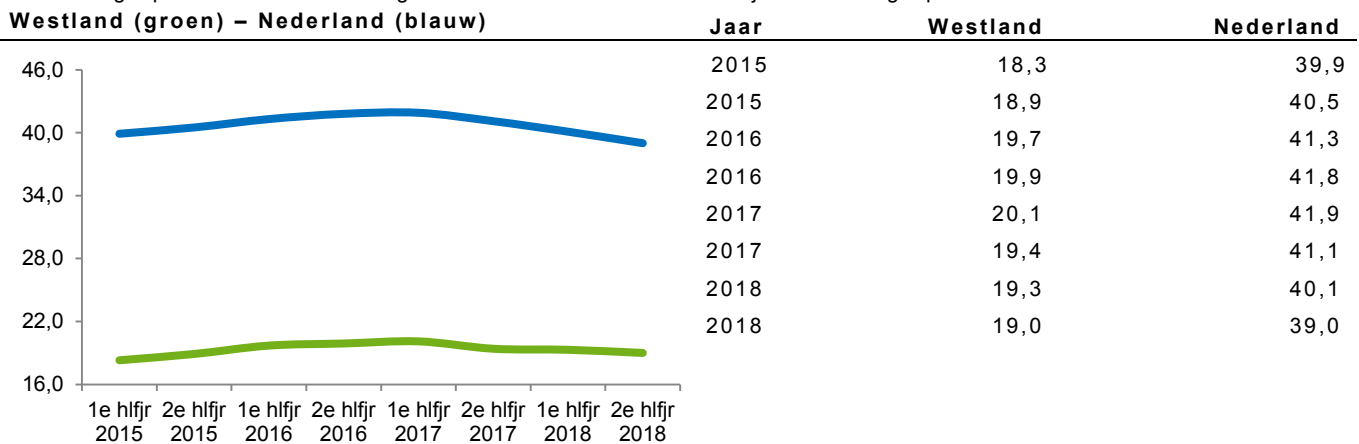
Verplichte BBV-indicatoren	Resultaat	Bron
----------------------------	-----------	------

Personen met een bijstandsuitkering

19,0

CBS – Participatiewet

Het aantal personen met een uitkering op grond van de Wet werk en bijstand (WWB, t/m 2014) en de Participatiewet (vanaf 2015). De uitkeringen (leeftgeld) aan personen in een instelling, de elders verzorgden, zijn niet inbegrepen. Ook de uitkeringen aan dak- en thuislozen zijn niet inbegrepen.

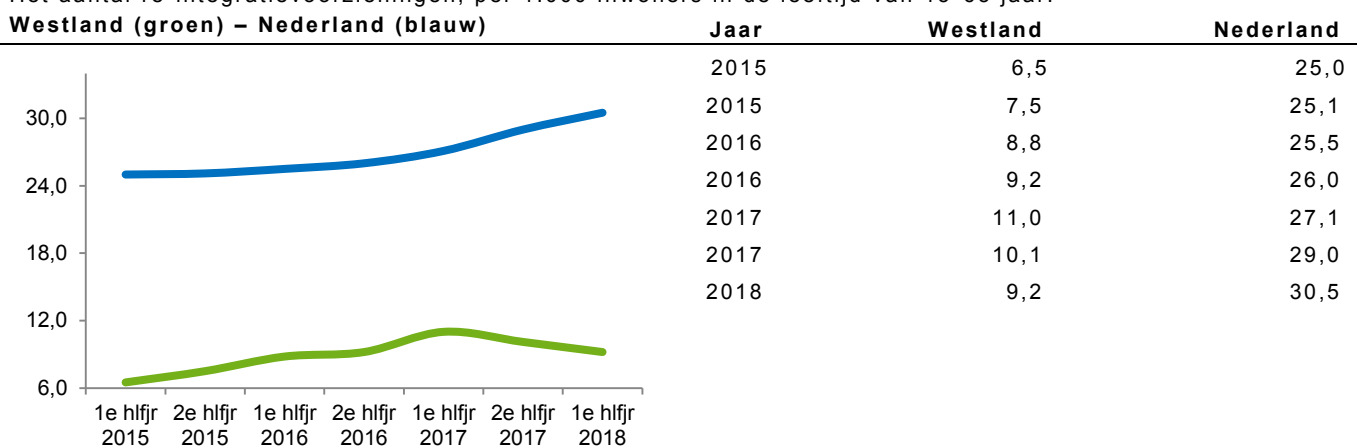

Lopende re-integratievoorzieningen

9,2

CBS - Participatiewet

Het aantal re-integratievoorzieningen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-65 jaar.

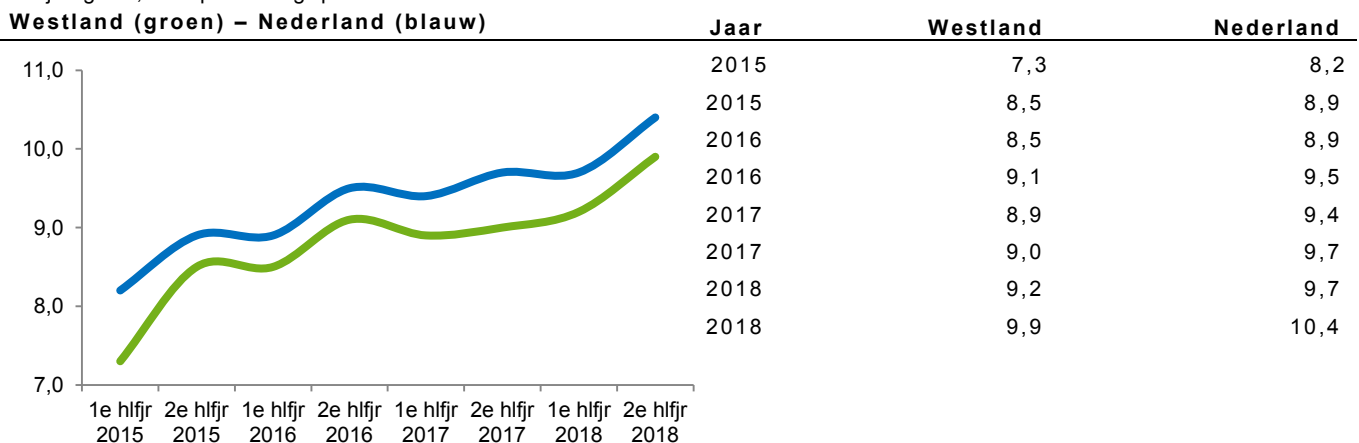

Jongeren met jeugdhulp

9,9

CBS –
Beleidsinformatie Jeugd

Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar. Jeugdhulp is de hulp en zorg zoals deze bedoeld en beschreven is in de Jeugdwet (2014). Het betreft hulp en zorg aan jongeren en hun ouders bij psychische, psychosociale en of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen van de ouders.

Verplichte BBV-indicatoren

Resultaat

Bron

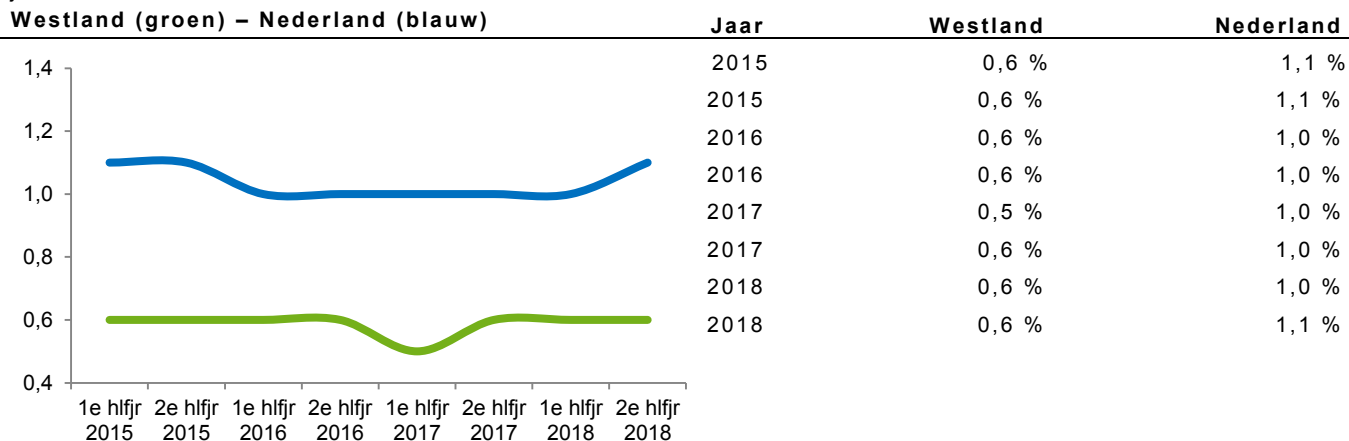
Jongeren met jeugdbescherming

0,6 %

CBS - Beleidsinformatie
Jeugd

Jongeren met jeugdbescherming betreft jongeren tot 18 jaar die op enig moment in de verslagperiode een maatregel door de rechter dwingend opgelegd hebben gekregen. Jeugdbescherming is een maatregel die de rechter dwingend oplegt. Dat gebeurt als een gezonde en veilige ontwikkeling van een kind of jeugdige wordt bedreigd en vrijwillige hulp niet of niet voldoende helpt. Een kind of jongere wordt dan onder toezicht gesteld of onder voogdij geplaatst. In uitzonderlijke gevallen wordt de hulp of zorg voortgezet tot de leeftijd van 23 jaar.

Westland (groen) – Nederland (blauw)

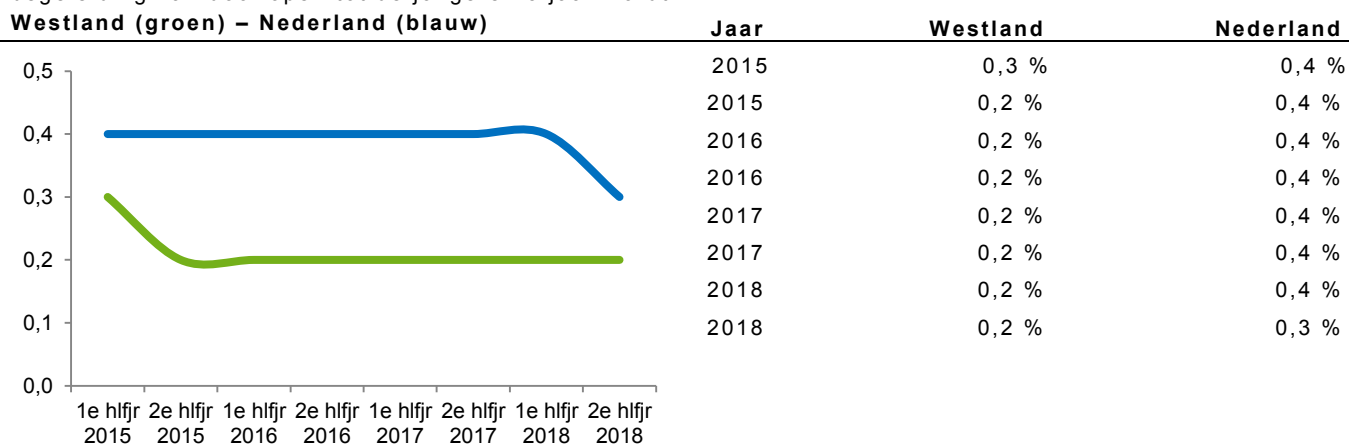
Jongeren met jeugdreclassering

0,2 %

CBS - Beleidsinformatie
Jeugd

Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar). Jeugdreclassering is een combinatie van begeleiding en controle voor jongeren vanaf 12 jaar, die voor hun 18e verjaardag met de politie in aanraking zijn geweest en een proces-verbaal hebben gekregen. Indien de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder het misdrijf is begaan daartoe aanleiding geven, bijvoorbeeld bij jongvolwassenen met een verstandelijke beperking, kan het jeugdstrafrecht eveneens worden toegepast op jongvolwassenen in de leeftijd 18 tot en met 22 jaar. De jongere krijgt op maat gesneden begeleiding van een jeugdreclasseringswerker om te voorkomen dat hij of zij opnieuw de fout ingaat. Jeugdreclassering kan worden opgelegd door kinderrechter of de officier van Justitie. Jeugdreclassering kan ook op initiatief van de Raad voor de Kinderbescherming in het vrijwillige kader worden opgestart. De begeleiding kan doorlopen tot de jongere 23 jaar wordt.

Westland (groen) – Nederland (blauw)

Verplichte BBV-indicatoren	Resultaat	Bron	
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	45	CBS - Monitor Sociaal Domein WMO	
Aantal per 1.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo-gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeenten.			
Westland (groen) – Nederland (blauw)	Jaar	Westland Nederland	
	2015	40	55
	2015	45	55
	2016	41	57
	2016	42	56
	2017	42	57
	2017	42	57
	2018	43	59
	2018	45	60

Wat gaan we daarvoor doen?

- Uitvoeren van de wettelijke taken op het gebied van de Participatiewet, zoals het begeleiden van mensen naar arbeid, inkomensregelingen, miniregelingen en schuldhulpverlening. Ook voeren we de taken uit van de Wmo, waaronder het verstrekken van hulpmiddelen, hulp bij het huishouden, dagbesteding en individuele begeleiding. Daarnaast voeren we de Wet sociale werkvoorziening, de Jeugdwet, kinderschermingsmaatregelen en handhaving kinderopvang uit;
- Om de ambitie van het sociaal beleidskader te verwezenlijken passen we de sturing hierop aan. Hierbij gaat het zowel om de sturing op de beoogde resultaten als sturing op de daarbij behorende kosten. Hoe we dit uitvoeren wordt vastgelegd in het op te stellen meerjarig uitvoeringsprogramma;
- Uitvoeren van het plan 'Eén tegen eenzaamheid' samen met onze partners;
- Verbeteren van de financiële zelfredzaamheid van inwoners door de inzet van Financieel Fit Westland. Dit doen we samen met onze partners en organisaties uit heel Westland;
- Betrekken van werkgevers om bij te dragen aan een inclusieve arbeidsmarkt met "Westland Inclusief", als opvolger van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen Westland (MVO);
- Samen met scholen en Patijnenburg een sluitende aanpak voor schoolverlaters van het praktijk- en voortgezet speciaal onderwijs realiseren. We richten een monitor in voor jongeren in kwetsbare posities, die bij uitval van werk of onderwijs direct weer in beeld komen;
- Voorbereidingen treffen voor de nieuwe Wet inburgering, met onder andere de pilot van de "overtussengroep" en een monitor inrichten;
- Voorbereiden op de komst van de taken Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang vanuit de centrumgemeente;
- Implementeren en realiseren van onze inkoopstrategie voor Jeugdhulp en de Wet maatschappelijke ondersteuning;
- Onze inwoners en partners online toegang bieden tot informatie over het sociaal domein via sociaalpleinwestland.nl;
- Samenwerking met en tussen de kernketenpartners (Vitis Welzijn, Sociaal Kernteam Westland, Patijnenburg) stimuleren en een integrale intake realiseren;
- Verbeteren van de sociale acceptatie en sociale veiligheid van de LHBTI doelgroep door uitvoering te geven aan het Meerjarenplan Regenboogstad Westland 2019-2022;
- Uitvoering geven aan de herijking Programma Doelgroepenvervoer Haaglanden;
- Een pilot met maatwerk- en doelgroepenvervoer faciliteren met nadruk op de *first* en *last mile* oplossingen (vervoer van en naar OV-haltes);
- Samenwerken met andere gemeenten op het gebied van Wmo, jeugd en participatie in H4, H5 en H10 verband.

Externe ontwikkelingen / risico's

- Aanpassing van de onderstaande wetgeving vormt een risico. Het is namelijk nog onduidelijk of er voldoende budget en capaciteit zal zijn voor de voorbereiding, invoering en uitvoering:
 - Nieuwe regeling Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) in 2020;
 - Nieuwe Wet inburgering met ingangsdatum 1 januari 2021;
 - Aanpassing Wet schuldhulpverlening in 2020;
 - Wet vereenvoudiging beslagvrije voet in 2021;
 - Wijziging woonplaatsbeginsel (Jeugdwet) in 2020;
 - Wetswijziging Wmo (abonnementstarief en resultaatsturing);
- Toenemende vraag naar jeugdhulp en Wmo vormt een structureel budgettair risico;
- Voor de voortgang van de transformatie binnen het sociaal domein zijn we afhankelijk van onze samenwerkingspartners in de samenleving en van de ontwikkelingen binnen de samenleving.

Verbonden partijen

Onder andere onderstaande partijen leveren een bijdrage aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma:

- Patijnenburg B.V.;
- Regionaal Inkoopbureau H10;
- Sociaal Kernteam B.V.

Kaderstellende beleidsnota's

- Sociaal beleidskader 'Kernachtig Sociaal';
- Beleidsplan integrale schuldhulpverlening 2017-2020;
- Algemene subsidieverordening Westland 2016;
- Inkoopstrategie Regio Haaglanden 2020-2024;
- H4 Inkoopstrategie Wmo 2019;
- Meerjarenplan Regenboogstad Westland 2019-2022;
- Verordeningen volgend uit de Wmo, Jeugdwet, Participatiewet en de wet Schuldhulpverlening.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Programma 6		Werkelijk	Raming	Raming	Raming	Raming	Raming
Taakveld		2018	2019	2020	2021	2022	2023
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	8.630	12.891	8.538	7.149	7.176	7.172
6.2	Wijkteams	9.285	9.543	9.000	8.999	8.999	8.999
6.3	Inkomensregelingen	24.500	26.903	26.958	26.959	26.959	26.959
6.4	Begeleide participatie	8.297	8.797	9.708	9.737	9.760	9.760
6.5	Arbeidsparticipatie	550	504	412	412	412	412
6.6	Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	3.227	2.530	3.353	3.353	3.353	3.353
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	16.252	16.246	16.912	17.029	17.029	17.029
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	20.475	12.805	15.813	15.879	15.767	15.767
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	439	443	553	553	553	553
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	1.606	2.441	2.093	2.038	2.046	2.055
Totaal lasten programma 6		93.261	93.103	93.340	92.108	92.054	92.059
6.1	Samenkracht en Burgerparticipatie	426	233	233	232	273	273
6.2	Wijkteams	130	93	93	93	93	93
6.3	Inkomensregelingen	19.216	20.500	20.500	20.500	20.500	20.500
6.4	Begeleide participatie	808	0	0	0	0	0
6.5	Arbeidsparticipatie	197	0	0	0	0	0
6.6	Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	109	95	95	95	95	95
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	174	48	48	48	48	48
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	0	0	0	0	0	0
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	803	700	700	700	700	700
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	300	0	0	0	0	0
Totaal baten programma 6		22.163	21.669	21.669	21.668	21.709	21.709
Saldo van baten en lasten		-71.098	-71.434	-71.671	-70.440	-70.345	-70.350
Stortingen reserves		4.189	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves		11.750	6.899	4.429	1.828	27	26
Totaal reservemutaties programma 6		7.561	6.899	4.429	1.828	27	26
Saldo programma 6		-63.537	-64.535	-67.242	-68.612	-70.318	-70.324

3.7 Volksgezondheid en milieu

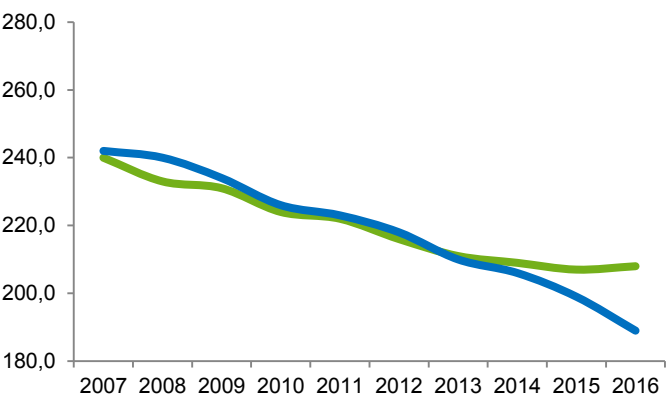
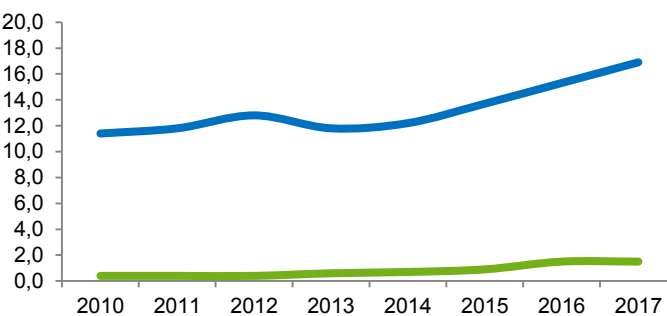
Inleiding

Westland op een verantwoorde manier doorgeven aan volgende generaties, dat is het streven. We zorgen voor volksgezondheid, handhaven een goede en gezonde leefomgeving en beschermen de natuur, het milieu en het oppervlaktewater. De komende jaren staan thema's als klimaat, energietransitie en circulaire economie hierin centraal. De klimaatverandering stelt ons in dit kader voor een grote opgave. Als we in Westland prettig willen blijven wonen, werken en recreëren moet er veel gebeuren.

Wat willen we bereiken?

- Bestrijden van overgewicht, stimuleren van meer beweging en tegengaan van alcohol- en drugsgebruik;
- Een klimaatbestendig Westland met een circulaire afvalwaterketen;
- Een circulaire economie (kringlooeconomie) in Westland in 2050;
- Energieneutraliteit in 2040;
- Evenwichtig belang tussen natuur en economie;
- Bodem-, lucht- en geluidskwaliteit zijn in balans met het Westlandse leefklimaat;
- Begraafcapaciteit en -kwaliteit op orde houden.

Prestatie-indicatoren

Verplichte BBV-indicatoren	Resultaat	Bron																																	
Omvang huishoudelijk restafval Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval. Westland (groen) – Nederland (blauw)	208	CBS - Statistiek Huishoudelijk afval																																	
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Jaar</th> <th>Westland</th> <th>Nederland</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2007</td><td>240</td><td>242</td></tr> <tr><td>2008</td><td>233</td><td>240</td></tr> <tr><td>2009</td><td>231</td><td>234</td></tr> <tr><td>2010</td><td>224</td><td>226</td></tr> <tr><td>2011</td><td>222</td><td>223</td></tr> <tr><td>2012</td><td>216</td><td>218</td></tr> <tr><td>2013</td><td>211</td><td>210</td></tr> <tr><td>2014</td><td>209</td><td>206</td></tr> <tr><td>2015</td><td>207</td><td>199</td></tr> <tr><td>2016</td><td>208</td><td>189</td></tr> </tbody> </table>	Jaar	Westland	Nederland	2007	240	242	2008	233	240	2009	231	234	2010	224	226	2011	222	223	2012	216	218	2013	211	210	2014	209	206	2015	207	199	2016	208	189	
Jaar	Westland	Nederland																																	
2007	240	242																																	
2008	233	240																																	
2009	231	234																																	
2010	224	226																																	
2011	222	223																																	
2012	216	218																																	
2013	211	210																																	
2014	209	206																																	
2015	207	199																																	
2016	208	189																																	
Hernieuwbare elektriciteit	1,5 %	Rijkswaterstaat - Klimaatmonitor																																	
Westland (groen) – Nederland (blauw)																																			
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Jaar</th> <th>Westland</th> <th>Nederland</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2010</td><td>0,4 %</td><td>11,4 %</td></tr> <tr><td>2011</td><td>0,4 %</td><td>11,8 %</td></tr> <tr><td>2012</td><td>0,4 %</td><td>12,8 %</td></tr> <tr><td>2013</td><td>0,6 %</td><td>11,8 %</td></tr> <tr><td>2014</td><td>0,7 %</td><td>12,2 %</td></tr> <tr><td>2015</td><td>0,9 %</td><td>13,7 %</td></tr> <tr><td>2016</td><td>1,5 %</td><td>15,3 %</td></tr> <tr><td>2017</td><td>1,5 %</td><td>16,9 %</td></tr> </tbody> </table>	Jaar	Westland	Nederland	2010	0,4 %	11,4 %	2011	0,4 %	11,8 %	2012	0,4 %	12,8 %	2013	0,6 %	11,8 %	2014	0,7 %	12,2 %	2015	0,9 %	13,7 %	2016	1,5 %	15,3 %	2017	1,5 %	16,9 %							
Jaar	Westland	Nederland																																	
2010	0,4 %	11,4 %																																	
2011	0,4 %	11,8 %																																	
2012	0,4 %	12,8 %																																	
2013	0,6 %	11,8 %																																	
2014	0,7 %	12,2 %																																	
2015	0,9 %	13,7 %																																	
2016	1,5 %	15,3 %																																	
2017	1,5 %	16,9 %																																	

Facultatieve indicatoren

Effectindicator	Leeftijd	2016	Bron
Waardering algehele persoonlijke gezondheid	12-18 jaar	96%	GGD Haaglanden Gezondheidsmonitor
	19-64 jaar	83%	
	65 jaar en ouder	67%	

Wat gaan we daarvoor doen?

- Meer Westlanders informeren over hoe zij gezond kunnen leven en het goede voorbeeld (aan jongeren) in hun omgeving doorgeven. We doen dit samen met onder meer Vitis Welzijn, Stichting Jeugdgezondheidszorg Zuid-Holland West (JGZ) en Gemeentelijke Gezondheidsdienst Haaglanden (GGD);
- Zorgen voor een toekomstbestendig watersysteem dat voorziet in de waterbehoefte van afnemers en gebruikers in alle sectoren en dat adequaat overtollig water opvangt en afvoert;
- Verminderen van de hoeveelheid restafval en het verbeteren van het afvalscheidingspercentage door gescheiden afvalinzameling en bewustwording te vergroten;
- Opstellen van een programma voor Energie om energieneutraliteit in 2040 te behalen;
- Ontwikkelen van een visie op het Westlandse bodembeheer (Bodembeheer en bodemkwaliteitskaart);
- Uitvoeren van het 'Actieplan geluid gemeente Westland' om de geluidskwaliteit in de leefomgeving te beheersen en te verbeteren;
- Maximaal benutten van de ruimte van de gemeentelijke begraafplaatsen en uitbreiden van de mogelijkheden voor urnengraven (muren en zuilen) en strooivelden.

Externe ontwikkelingen / risico's

- Thema's als klimaatverandering en energietransitie zijn zeer actueel. De inhoudelijke en beleidsmatige ontwikkelingen, die hier het gevolg van zijn, vormen een serieuze uitdaging én kans. Dit vraagt om een regionale aanpak (met landelijke afstemming) en maatwerk;
- De waterkwaliteit in de beheersgebieden van het Hoogheemraadschap van Delfland, Schieland en de Krimpenerwaard voldoet veelal nog niet aan de eisen die worden gesteld vanuit de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). De genomen maatregelen leiden nog niet tot de gewenste resultaten;
- Het is belangrijk om in het kader van de nieuwe Omgevingswet de omgevingsvisie en het omgevingsplan tijdig vast te stellen om goed te anticiperen op volksgezondheid- en milieuaspecten.

Verbonden partijen

Onder andere onderstaande partijen leveren een bijdrage aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma:

- Gemeenschappelijk Bezit Evides B.V.;
- Gemeentelijke Gezondheidsdienst Haaglanden en Veilig thuis Haaglanden;
- N.V. HVC;
- Omgevingsdienst Haaglanden (ODH).

Kaderstellende beleidsnota's

- Afvalplan Westland (beheerkader afvalstoffen 2019-2022);
- Gebiedsgericht plan 2019-2022;
- Beheerkader afvalwater, hemelwater en grondwater 2018-2022;
- Waterplan Westland;
- Westlandse Energie Opgave (WEO);
- Actieplan geluid gemeente Westland.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Programma 7 Taakveld	Werkelijk 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
7.1 Volksgezondheid	1.373	2.006	1.948	1.948	1.947	1.947
7.2 Riolering	10.400	10.670	11.553	11.654	11.721	11.824
7.3 Afval	7.923	8.758	8.799	8.923	9.016	9.049
7.4 Milieubeheer	4.375	5.741	5.143	4.992	4.969	4.969
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	2.038	1.740	1.598	1.685	1.714	1.744
Totaal lasten programma 7	26.109	28.915	29.041	29.202	29.367	29.533
7.1 Volksgezondheid	72	72	72	72	72	72
7.2 Riolering	11.949	12.344	13.397	13.472	13.547	13.622
7.3 Afval	8.943	9.221	11.458	11.496	11.528	11.578
7.4 Milieubeheer	640	21	21	21	21	21
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	1.071	1.399	1.503	1.536	1.565	1.593
Totaal baten programma 7	22.675	23.057	26.451	26.597	26.733	26.886
Saldo van baten en lasten	-3.434	-5.858	-2.590	-2.605	-2.634	-2.647
Stortingen reserves	0	0	172	152	191	194
Onttrekkingen reserves	1.285	500	25	65	123	88
Totaal reservemutaties programma 7	1.285	500	-147	-87	-68	-106
Saldo programma 7	-2.149	-5.358	-2.737	-2.692	-2.702	-2.753

3.8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

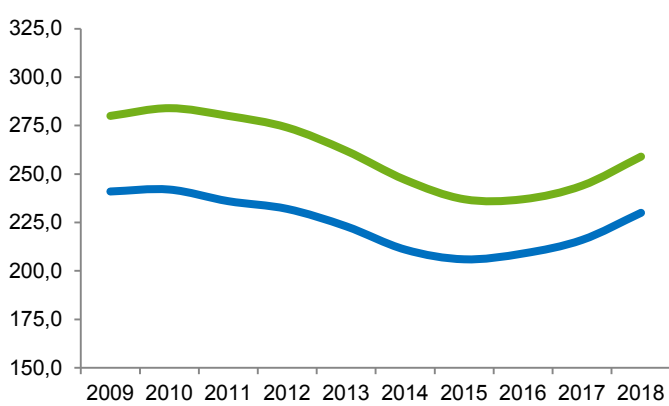
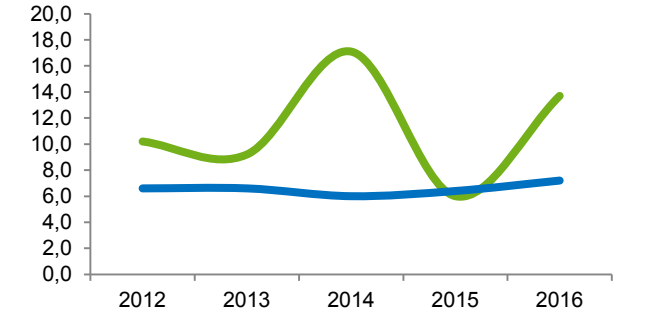
Inleiding

De (leef)ruimte in Westland is schaars en de druk op de woningmarkt is groot. Veel ambities hebben (fysieke) ruimte nodig, terwijl de beschikbare grond beperkt is. Daarbij vraagt de inrichting van de ondergrond om een aanpak zonder negatieve gevolgen voor de ruimtelijke kwaliteit in de toekomst. We zoeken naar een balans tussen wonen, economie, groen en voorzieningen. Voor wonen ligt onze focus op het versterken en ontwikkelen van de leefbaarheid en een passend woningaanbod voor inwoners, statushouders en arbeidsmigranten. We hebben ook de ambitie om nieuwe woonvormen en oplossingen te vinden voor het beter benutten (multifunctioneel) van de schaarse ruimte. We gebruiken de gemeentelijke grondexploitatie als middel om ruimtelijke doelstellingen op het gebied van wonen, economie, natuur en groen, infrastructuur en maatschappelijke voorzieningen te verwezenlijken. We blijven een selectief en gericht actief grondbeleid voeren. Verder ondersteunen we initiatiefnemers met faciliterend grondbeleid, wanneer dit past binnen ons ruimtelijk beleid.

Wat willen we bereiken?

- Op 1 januari 2021 voldoen aan de wettelijke verplichtingen uit de Omgevingswet;
- Een evenwichtige inrichting van de ruimte en ondergrond in het bedrijvige Westland;
- Een passend woningaanbod dat aansluit bij de behoefte van nu en in de toekomst;
- Een optimale verdeling over de doelgroepen van onze schaarse sociale huurwoningen.

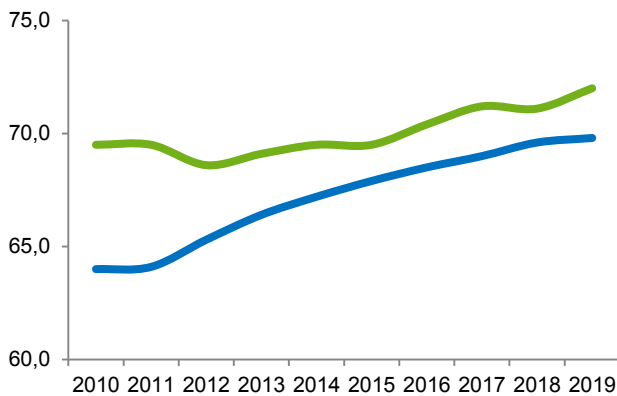
Prestatie-indicatoren

Verplichte BBV-indicatoren		Resultaat		Bron
Gemiddelde WOZ waarde		259		CBS – Statistiek W.O.Z.
De gemiddelde WOZ-waarde van woningen				
Westland (groen) – Nederland (blauw)				
	Jaar	Westland	Nederland	
	2009	280	241	
	2010	284	242	
	2011	280	236	
	2012	274	232	
	2013	262	223	
	2014	247	211	
	2015	237	206	
	2016	237	209	
	2017	244	216	
	2018	259	230	
Nieuw gebouwde woningen		13,7		ABF – Systeem Woningvoorraad
Het aantal nieuwbouwwoningen per 1.000 inwoners				
Westland (groen) – Nederland (blauw)				
	Jaar	Westland	Nederland	
	2012	10,2	6,6	
	2013	9,2	6,6	
	2014	17,1	6,0	
	2015	6,0	6,4	
	2016	13,7	7,2	

Demografische druk

72,0 % CBS – Bevolkingsstatistiek

De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.

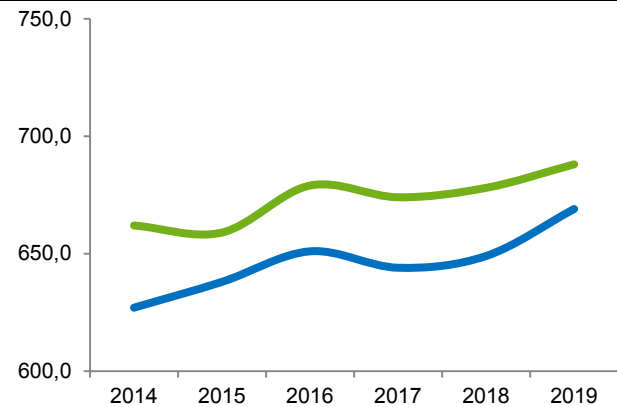
Westland (groen) – Nederland (blauw)

Jaar	Westland	Nederland
2010	69,5 %	64,0 %
2011	69,5 %	64,1 %
2012	68,6 %	65,3 %
2013	69,1 %	66,4 %
2014	69,5 %	67,2 %
2015	69,5 %	67,9 %
2016	70,4 %	68,5 %
2017	71,2 %	69,0 %
2018	71,1 %	69,6 %
2019	72,0 %	69,8 %

Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden

688 COELO, Groningen

Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.

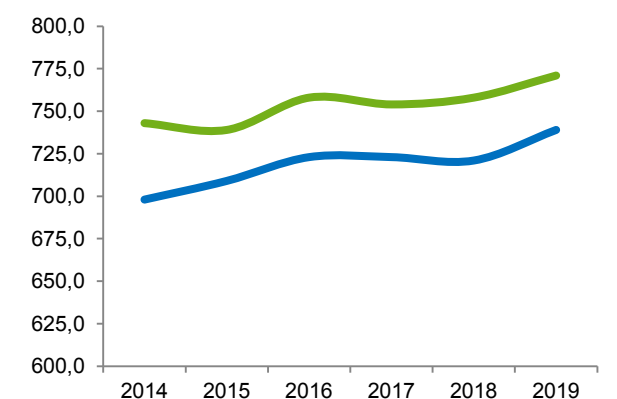
Westland (groen) – Nederland (blauw)

Jaar	Westland	Nederland
2014	662	627
2015	659	637
2016	679	651
2017	674	644
2018	678	649
2019	688	669

Gemeentelijke woonlasten meerpersoons-huishouden

771 CBS

Aantal per 1.000 inwoners

Westland (groen) – Nederland (blauw)

Jaar	Westland	Nederland
2014	743	698
2015	739	709
2016	758	723
2017	754	723
2018	758	721
2019	771	739

Facultatieve indicatoren

Effectindicator	0-meting	Actueel cijfer					Bron
			2019	2020	2021	2022	
Gasverbruik woningvoorraad in Tj	1.827	1.666	1.617	1.600	1.584	1.569	Klimaatmonitor Rijkswaterstaat

Wat gaan we daarvoor doen?

- Uitvoeren van een pilot omgevingsplan centrum Poeldijk, als input voor het Westlandse Omgevingsplan;
- Werken aan een gebiedsgerichte uitwerking voor de Omgevingsvisie, waarbij onder meer de deelvisies wonen, voorzieningen, groen/blauw en mobiliteit de basis vormen;
- Vernieuwen van de Participatieverordening in het kader van de Omgevingswet;
- Inrichten van een nieuw proces met als doel om (ruimtelijke) initiatieven integraal te beoordelen en sneller duidelijkheid te geven over de wenselijkheid en haalbaarheid van het plan;
- Zorgen voor aansluiting op het landelijke Digitaal Stelsel Omgevingswet;
- Ontwikkelen van een visie op het Westlandse bodembeheer (Bodembeheernota) gericht op de ondergrondse infra;
- Samen met de provincie een uitvoeringsorganisatie voor de bodembeheertaken inrichten;
- Vaststellen van bestemmingsplannen voor gebiedsontwikkelingen die bijdragen aan een evenwichtige verdeling van de ruimte in Westland;
- Onderzoeken wat passend wonen is voor de autonome lokale toekomstige woningbehoefte, waarop het nieuwbouwprogramma zoveel als mogelijk aansluit;
- Bevorderen van nieuwe woonvormen die experimenteren met onderwerpen als flexibiliteit, innovatie, tijdelijkheid, gezamenlijkheid, hergebruik en verplaatsbaarheid;
- Uitwerken van de deelvisie wonen in maatregelen (Uitvoeringsprogramma);
- Streven naar een jaarlijkse toevoeging van ten minste 100 sociale huurwoningen samen met onze partners;
- Samen met de woningcorporaties onderzoek doen naar de totale sociale huurwoningvoorraad in de regio en gemeente;
- Borgen van de betaalbaarheid, beschikbaarheid en spreiding van de sociale huur-/koopvoorraad in samenspraak met regio Haaglanden en de woningcorporaties;
- Aanvullen van de Huisvestingsverordening met nadere regels over hoe we omgaan met schaarste in de koop- en huursector in Westland.

Externe ontwikkelingen / risico's

- Er is een blijvende druk op de Westlandse woningmarkt voor specifieke doelgroepen: spoedzoekers, urgentiegevallen, arbeidsmigranten en statushouders;
- Vestia verkoopt haar woningbezit in Westland, waarmee het aanbod van sociale huurwoningen in Westland afneemt;
- De (lopende en toekomstige) grondexploitaties worden geconfronteerd met stijgende bouwkosten;
- Uitspraken door de Raad van State over het Programma Aanpak Stikstof (PAS) kunnen van invloed zijn op ontwikkelingen in Westland;
- De gemeente krijgt te maken met een nieuw takenpakket als gevolg van het bevoegd gezag voor een aantal bodemtaken met de komst van de Omgevingswet per 1 januari 2021.

Verbonden partijen

Onder andere onderstaande partijen leveren een bijdrage aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma:

- Juliahof V.O.F.;
- Ontwikkelingsbedrijf De Westlandse Zoom B.V./C.V.;
- Ontwikkelingsmaatschappij Het Nieuwe Westland B.V./C.V.

Kaderstellende beleidsnota's

- Huisvestingsverordening Westland 2015-2019;
- Woonvisie Westland 2030;
- Nota Grondbeleid Westland 2013;
- Nota Kostenverhaal 2015.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Programma 8 Taakveld	Werkelijk 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
8.1 Ruimtelijke ordening	4.762	7.195	6.403	4.067	4.017	4.014
8.2 Grondexploitatie (niet- bedrijventerreinen)	39.507	59.804	31.067	29.877	27.004	44.706
8.3 Wonen en bouwen	4.211	7.784	4.977	5.863	4.012	3.999
Totaal lasten programma 8	48.480	74.783	42.447	39.807	35.033	52.719
8.1 Ruimtelijke ordening	2.136	4.618	3.380	884	883	954
8.2 Grondexploitatie (niet- bedrijventerreinen)	41.698	57.158	28.405	26.982	26.303	44.800
8.3 Wonen en bouwen	4.981	4.819	4.933	4.919	4.919	4.919
Totaal baten programma 8	48.815	66.595	36.718	32.785	32.105	50.673
Saldo van baten en lasten	335	-8.188	-5.729	-7.022	-2.928	-2.046
Stortingen reserves	1.381	1.870	3.187	963	475	1.807
Onttrekkingen reserves	1.918	6.370	3.223	2.770	473	475
Totaal reservemutaties programma 8	537	4.500	36	1.807	-2	-1.332
Saldo programma 8	872	-3.688	-5.693	-5.215	-2.930	-3.378

3.9 Bestuur en ondersteuning

Inleiding

Onze ambitie is om open en toegankelijk te besturen. Dat doen we door transparant, betrouwbaar en geloofwaardig te zijn. De gemeente is er voor haar inwoners, bedrijven en instellingen. De meerderheid van de inwoners heeft voornamelijk contact met de gemeente bij het aanvragen van een paspoort, een rijbewijs of bij het stemmen bij verkiezingen. Daarnaast maken inwoners gebruik van gemeentelijk vastgoed. Voor onderwerpen die belangrijk zijn voor inwoners en ondernemers maken we ruimte voor gesprekken en participatie. We vinden het daarom belangrijk om naar hen te luisteren en open te staan voor suggesties. Datzelfde geldt voor onze stakeholders en partners in de regio. Onze ambitie voor een nieuwe bestuursstijl staat daarom juist in dit programma centraal.

Wat willen we bereiken?

- Continueren van een tijdige en volledige informatievoorziening van de gemeenteraad;
- Stimuleren van initiatieven vanuit de samenleving in de publieke ruimte;
- Participatie van inwoners en partners bij plannen en projecten;
- Grip op samenwerkingsverbanden houden en sturen op kwaliteit en kostenbeheersing;
- Goede dienstverlening aan burgers en bedrijven;
- Een kwalitatief goede registratie van (niet) ingezetene in de Basisregistratie Personen (BRP);
- Continueren van een transparant en correct verloop van verkiezingen;
- Beheer van onze overige gebouwen en grond tegen minimale kosten.

Facultatieve indicatoren

Effectindicator	0-meting	Actueel cijfer	2019	2020	2021	2022	Bron
Bieden van maatwerk inschrijfavonden voor arbeidsmigranten wonend in Westland	2.000	4.185	4.000	4.000	4.000	4.000	Basisregistratie Personen (BRP)

Wat gaan we daarvoor doen?

- We leggen aan de gemeenteraad niet alleen de voorkeursvariant voor besluitvorming voor, maar besteden ook expliciet aandacht aan de alternatieven;
- Overdragen van verantwoordelijkheden aan groepen in de samenleving die denken dat het anders, beter, slimmer en/of goedkoper kan ('Westland daagt uit'/'Right to Challenge'). We faciliteren private initiatieven in de openbare ruimte en binnen het sociaal domein;
- Inzetten van participatie waar we zelf projecten initiëren;
- Maandelijks bezoeken van de dorpen en houden van een collegesprekkuur;
- Versterken van de governance van verbonden partijen binnen de ambtelijke organisatie;
- Aanbieden van producten en diensten op een uniforme, en bij voorkeur digitale, wijze. Persoonlijk contact in de dienstverlening blijft mogelijk. Binnen vijf werkdagen kan, op afspraak, een aanvraag worden gedaan voor een product of dienst;
- Bieden van maatwerk inschrijfavonden Basisregistratie Personen (BRP), van 80 tot 130 arbeidsmigranten, voor Westlandse uitzenders en tuinders (twee tot drie maal per maand);
- Bieden van groepsinschrijvingen voor 15 tot 40 personen Registratie Niet Ingezetenen (RNI) voor het verstrekken van Burgerservicenummers aan arbeidsmigranten werkzaam bij Westlandse uitzenders en tuinders (twee maal per week);
- Aanpassen van het verkiezingsproces en het telproces van uitgebrachte stemmen;
- Afstoten van overtollig vastgoed dat geen strategisch of maatschappelijk nut meer heeft;
- Nemen van noodzakelijke maatregelen als de veiligheid (aansprakelijkheid) in het geding is.

Externe ontwikkelingen / risico's

- De geldigheid van reisdocumenten is verlengd van vijf naar tien jaar door een wetwijziging. Hierdoor geven we in de periode 2020 tot en met 2023 minder reisdocumenten af;
- De economische groei van de tuinbouw in Westland bepaalt de hoeveelheid af te geven Burgerservicenummers (Registratie niet ingezetenen, RNI);
- De beschikbare woonruimte bepaalt het aantal in de Basisregistratie Personen (BRP) in te schrijven arbeidsmigranten;
- De markteconomische omstandigheden beïnvloeden in sterke mate het afstoten van vastgoed.

Verbonden partijen

Er is voor gekozen om de verbonden partijen in de programma's te noemen waar de meeste beleidsmatige raakvlakken mee zijn. In dit programma zijn geen verbonden partijen opgenomen. Dit betekent niet dat een verbonden partij geen enkele bijdrage levert aan dit programma.

Kaderstellende beleidsnota's

- Beleidsnota verbonden partijen;
- Uitgangspuntennota vastgoedbeleid 2009;
- Gebiedsgericht plan 2019-2022.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Programma 9 Taakveld	Werkelijk 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
0.1 Bestuur	5.475	4.275	4.317	4.317	4.317	4.317
0.2 Burgerzaken	5.828	4.825	4.836	4.903	4.903	4.903
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	6.998	4.286	3.217	2.207	2.178	2.162
Totaal lasten programma 9	18.301	13.386	12.370	11.427	11.398	11.382
0.1 Bestuur	7	15	15	15	15	15
0.2 Burgerzaken	2.572	1.484	1.471	1.472	1.472	1.472
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	6.390	1.324	999	971	1.071	971
Totaal baten programma 9	8.969	2.823	2.485	2.458	2.558	2.458
Saldo van baten en lasten	-9.332	-10.563	-9.885	-8.969	-8.840	-8.924
Stortingen reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	637	1.607	136	14	14	14
Totaal reservemutaties programma 9	637	1.607	136	14	14	14
Saldo programma 9	-8.695	-8.956	-9.749	-8.955	-8.826	-8.910

3.10 Concernfinanciën en algemene dekkingsmiddelen

Inleiding

We streven naar een evenwichtige financiële positie, die ons in staat stelt om onze ambities te realiseren. Dat betekent dat de structurele uitgaven in evenwicht blijven met de structurele inkomsten en dat we voldoende weerstandsvermogen hebben om tegenvallers op te vangen. Maar 'we sparen niet voor het sparen'. De beschikbare middelen zetten we zo goed mogelijk in voor de Westlandse samenleving. Uiteraard houden we oog voor de schuldpositie en blijven we ons inspannen om die niet te laten oplopen. Er is weinig ruimte om middelen in te zetten voor nieuwe opgaven en het realiseren van ambities, hoewel na jaren van economische crisis en bezuiniging de meerjarenbegroting op orde is.

Wat willen we bereiken?

- Een financieel duurzaam beleid en solide gemeentefinanciën;
- Een structureel sluitende meerjarenbegroting;
- Voldoende weerstandsvermogen;
- Een leesbare en begrijpelijke begroting;
- Toepassen van het profijtbeginsel (degene die profiteert van een voorziening betaalt);
- Tarieven (voor leges, lijkbezorgingsrechten en standplaatsvergoedingen) zijn in Westland niet hoger dan de tarieven in de omliggende gemeenten.

Prestatie-indicatoren

Verplichte BBV-indicatoren	Resultaat	Bron
----------------------------	-----------	------

Formatie 6,58 Gegevens gemeente Westland

Formatie (Fte) per 1.000 inwoners.

Westland (groen)

Westland (groen)	Jaar	Westland
	2013	8,17 %
	2014	7,76 %
	2015	6,86 %
	2016	7,00 %
	2017	6,96 %
	2018	6,61 %
	2019	6,58 %
	2020	

Bezetting 6,59 Gegevens gemeente Westland

Bezetting (Fte) per 1.000 inwoners.

Westland (groen)

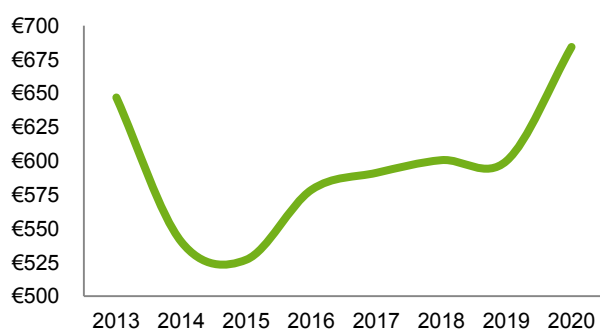
Westland (groen)	Jaar	Westland
	2013	7,29%
	2014	7,16%
	2015	6,63%
	2016	6,36%
	2017	6,77%
	2018	6,60%
	2019	6,59%
	2020	

Apparaatskosten

€ 684

Eigen gegevens

De totale apparaatskosten gedeeld door het aantal inwoners.

Westland (groen)

2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
2020

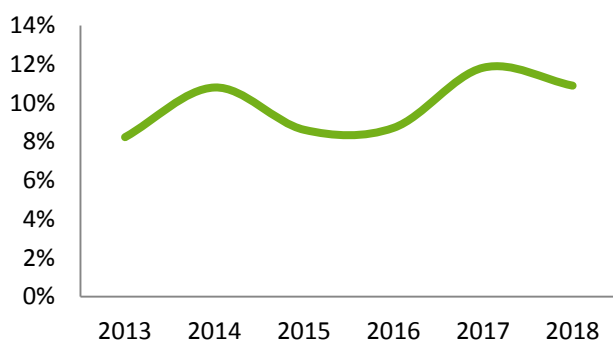
Westland
€ 647
€ 540
€ 527
€ 579
€ 591
€ 601
€ 600
€ 684

Externe inhuur

0,00

Eigen gegevens

Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen.

Westland (groen)

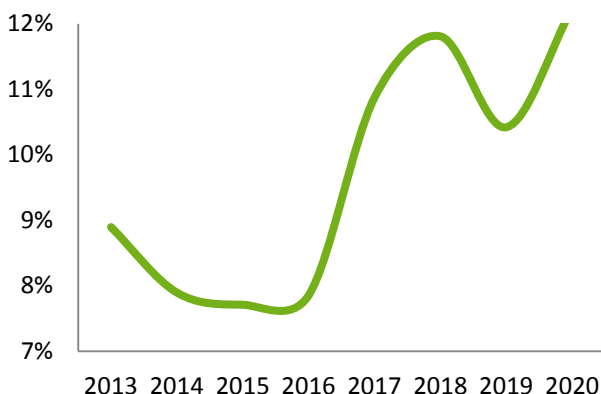
2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
2020

Westland
8,2 %
10,8 %
8,6 %
8,2 %
11,8 %
10,9 %

Overhead

12,24% Eigen gegevens

De kosten van overhead gedeeld door de totale lasten.

Westland (groen)

2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
2020

Westland
8,90 %
7,90 %
7,71 %
7,86 %
10,87 %
11,81 %
10,42 %
12,24 %

Wat gaan we daarvoor doen?

- Heroriënteren op de huidige inkomsten en uitgaven van de gemeente in vervolg op het Cebeon-rapport uit 2019 (spoor 2). Daarmee willen we ruimte vinden voor realisatie van het WestlandProgramma 2018-2022 en nieuwe noodzakelijke uitgaven en ambities;
- Sturen op een weerstandsratio van minimaal 1,0 (de verhouding tussen beschikbare en benodigde weerstandscapaciteit). De beschikbare weerstandscapaciteit wordt gevormd door de algemene reserve, de post onvoorzien en, indien nodig, een geormerkt deel van de reserve Versterking financiële soliditeit;

- Verder afbouwen van de grondpositie, afhankelijk van de economische omstandigheden en de hiermee samenhangende grondafname. De gebiedsontwikkelingen lopen naar verwachting nog ongeveer 10 jaar;
- Vrijkomend maatschappelijk vastgoed afstoten wanneer blijkt dat er geen maatschappelijke herbestemming noodzakelijk is;
- Vervolgen van het traject van de doorontwikkeling van de begroting, waaronder in 2020 valt:
 - Streven naar digitaliseren van de begroting 2021;
 - Starten met ontwikkeling van een doelenboom met programma relevante indicatoren;
- Aanpassen van de tarieven voor afvalstoffenheffing om gestegen kosten voor inzamelen en verwerken van afval te compenseren;
- Aanpassen van de tarieven voor rioolheffing in verband met gestegen kosten voor de rioolinfrastructuur;
- Verhogen van de OZB-tarieven voor bedrijven en invoeren van een reclamebelasting in 2021;
- Uitgaan van minimaal de inflatiecorrectie voor de tariefstijging van de leges.

Externe ontwikkelingen / risico's

- De verwachting is dat begin 2020 de bouwstenen voor een nieuw belastingstelsel klaar liggen. Het gaat om een 'technische ambtelijke verkenning van een breed palet'. Naast schuiven tussen grondslagen en tarieven op rijksniveau behoort een verschuiving naar een ruimer gemeentelijk belastinggebied tot de mogelijkheden. Eerder uitgewerkte plannen voor een herziening van het gemeentelijk belastinggebied moeten opnieuw worden doordacht;
- Herijking van de verdeling van het gemeentefonds. In maart 2019 ging het traject een volgende fase in. Momenteel zijn onderzoeksvoorstellen in ontwikkeling voor een nieuwe verdeling via de sporen 'sociaal domein' en het 'klassieke' gemeentefonds. Met beide deelonderzoeken wordt de algemene uitkering integraal onderzocht. Invoering van de nieuwe verdeling is voorzien in 2021. Dit kan gevolgen hebben voor de omvang van de algemene uitkering van onze gemeente.

Verbonden partijen

Onder andere onderstaande partij levert een bijdrage aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma:

- N.V. Bank Nederlandse Gemeenten.

Kaderstellende beleidsnota's

- Beleidsregels garanties 2013;
- Nota reserves en voorzieningen 2016;
- Nota activabeleid 2017;
- Treasurystatuut (2017);
- Financiële verordening 2019;
- De volgende belasting- en legesverordeningen²:
 - Verordening Onroerende-zaakbelastingen 2020;
 - Verordening Forensenbelasting 2020;
 - Verordening Afvalstoffenheffing 2020;
 - Verordening Rioolheffing 2020;
 - Verordening Marktgeld 2020;
 - Verordening Lijkbezorgingsrechten 2020;
 - Legesverordening 2020.

² De planning is vaststelling van deze verordeningen in de raadsvergadering van 10 december 2019.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Programma 10		Werkelijk	Raming	Raming	Raming	Raming	Raming
Taakveld		2018	2019	2020	2021	2022	2023
0.4	Overhead	32.452	36.179	38.321	37.266	36.896	37.188
0.5	Treasury	-296	-1.418	-1.730	-1.576	-1.592	-1.508
0.61	OZB woningen	617	692	780	705	705	705
0.62	OZB niet-woningen	391	428	428	428	428	428
0.64	Belastingen overig	319	364	379	379	379	379
0.7	Algemene uitkering en ov. uitkeringen gemeentefonds	0	0	0	0	0	0
0.8	Overige baten en lasten	422	2.282	4.133	6.363	4.673	5.045
0.9	Vennootschapsbelasting (Vpb)	0	1.217	627	627	627	627
Totaal lasten programma 10		33.905	39.744	42.938	44.192	42.116	42.864
0.4	Overhead	3.419	2.758	2.158	2.058	2.058	2.058
0.5	Treasury	19.490	19.048	17.821	17.672	17.540	17.516
0.61	OZB woningen	13.987	13.858	14.008	14.371	14.521	14.671
0.62	OZB niet-woningen	13.350	13.400	16.813	17.082	17.131	17.181
0.64	Belastingen overig	195	142	142	892	892	892
0.7	Algemene uitkering en ov. uitkeringen gemeentefonds	122.212	126.517	134.481	134.567	133.848	135.652
0.8	Overige baten en lasten	1.915	565	220	220	1.645	1.645
0.9	Vennootschapsbelasting (Vpb)	0	0	0	0	0	0
Totaal baten programma 10		174.568	176.288	185.643	186.862	187.635	189.615
Saldo van baten en lasten		140.663	136.544	142.705	142.670	145.519	146.751
Stortingen reserves		13.426	15.504	3.315	4.199	1.943	1.932
Onttrekkingen reserves		6.610	19.592	5.398	6.345	2.058	2.052
Totaal reservemutaties programma 10		-6.816	4.088	2.083	2.146	115	120
Saldo programma 10		133.847	140.632	144.788	144.816	145.634	146.871

Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten die vrij besteedbaar zijn, omdat ze geen specifiek bestedingsdoel hebben. De belangrijkste onderdelen hiervan zijn:

- Algemene uitkering uit het gemeentefonds;
- Lokale belastingen (onroerende zaakbelasting, toeristen- en forensenbelasting);
- Rente en dividend van geldleningen en deelnemingen.

In de onderstaande tabel zijn de ramingen opgenomen van de algemene dekkingsmiddelen.

(bedragen x € 1.000)

Overzicht algemene dekkingsmiddelen	Raming	Meerjarenraming		
	2020	2021	2022	2023
<i>Geldleningen en deelnemingen</i>				
Dividend nutsbedrijven	12.232	12.232	12.232	12.232
Beleggingen/deelnemingen	625	625	625	625
Renteresultaat	638	569	546	433
Subtotaal geldleningen en deelnemingen	13.495	13.426	13.403	13.290
Algemene uitkering uit het gemeentefonds	134.481	134.567	133.848	135.652
<i>Onroerend zaakbelastingen</i>				
OZB eigenaren niet-woning	10.343	10.528	10.578	10.628
OZB eigenaren woning	14.008	14.371	14.521	14.671
OZB gebruikers niet-woning	6.470	6.554	6.554	6.554
Subtotaal onroerende zaakbelastingen	30.821	31.453	31.653	31.853
<i>Overige belastingen</i>				
Toeristenbelasting	270	270	270	270
Forensenbelasting	115	115	115	115
Reclamebelasting		750	750	750
Subtotaal overige belastingen	385	1.135	1.135	1.135
Overige algemene dekkingsmiddelen	3.857	4.229	3.137	3.470
Totaal algemene dekkingsmiddelen	183.039	184.810	183.176	185.400

Algemene uitkering uit het gemeentefonds

Via het gemeentefonds krijgen gemeenten geld van de Rijksoverheid. Het gemeentefonds biedt dekking voor een deel van de uitgaven in de programma's van de begroting. De Rijksoverheid informeert de gemeenten over de omvang en verdeling van het gemeentefonds. Dit doet zij via circulaire's in mei, september en december. De inhoud van de meicirculaire 2019 voor Westland is verwerkt in de meerjarenbegroting. Hierdoor is de laatst bekende stand van het gemeentefonds in de begroting opgenomen.

Accresontwikkeling gemeentefonds

De omvang van de algemene uitkering beweegt mee met de rijksuitgaven. Extra uitgaven en bezuinigingen hebben direct invloed op de omvang van het gemeentefonds. Het gemeentefonds krimpt of groeit mee met de rijksuitgaven. Deze beweging heet accres. In de meicirculaire 2019 komt het accres voor de jaren 2020 tot 2024 lager uit dan in de septembercirculaire 2018 werd geraamd. De daling komt door lagere rijksuitgaven en een lagere ontwikkeling van de lonen en prijzen.

In maart 2019 is bij het opstellen van het Financieel Meerjarenperspectief 2019-2023 (FMP) al rekening gehouden met een daling van de accresen. Voor het jaar 2022 blijkt het accres lager te zijn en voor het jaar 2023 hoger dan vooraf ingeschat.

Plafond Btw-compensatiefonds

Voor een nog te ontvangen afrekening op de onderschrijving van het Btw-compensatiefonds (BCF) is in de begroting 2020-2023 een stelpost opgenomen. Deze stelpost is, conform het standpunt van de provincie Zuid-Holland, structureel verlaagd naar € 220.000.

Taakmutaties

In de meicirculaire 2019 zijn enkele taakmutaties opgenomen. Bij taakmutaties gaat het om bijstellingen in de algemene uitkering, die gekoppeld zijn aan specifieke activiteiten. De taakmutaties zorgen voor een verhoging van de algemene uitkering met ruim € 3 miljoen in de jaren 2020 en 2021 en vanaf 2022 met circa € 1,8 miljoen. Deze activiteiten zijn zonder effect op het saldo van uitgaven en inkomsten (budgettair neutraal) verwerkt in de begroting.

Overzicht taakmutaties meicirculaire 2019	Raming	Meerjarenraming		
	2020	2021	2022	2023
Sociaal domein	1,834	1,810	1,810	1,738
Sociaal domein/Jeugd	1,425	1,425		
Taalniveau statushouders	0,125			
Invoering Wet verplichte GGZ	0,110	0,110	0,110	0,110
Overige taakmutaties	0,024	0,032	0,040	0,049
Totaal taakmutaties meicirculaire 2019	3,518	3,377	1,960	1,897

Toelichting sociaal domein

Zoals eerder al bekend werd heeft het kabinet besloten om extra middelen toe te voegen aan het jeugdhulpbudget. Het gaat om € 400 miljoen in 2019 en € 300 miljoen in 2020 en 2021. Daarnaast heeft het Rijk bepaald dat voor het provinciaal toezicht een stelpost voor aanvullende rijksmiddelen jeugdhulp als structureel dekkingsmiddel is toegestaan vanaf 2022. De stelpost moet gebaseerd zijn op de verkregen middelen voor jeugdhulp in 2021, op basis van de meicirculaire 2019. Voor Westland is dit € 1.425.000 (zie tabel overige algemene dekkingsmiddelen). Voor de jaarschijven 2022 en 2023 wordt in het bij deze begroting behorende dekkingsplan rekening gehouden met een navenant hogere rijksbijdrage. Naast deze mutaties zijn nog enkele andere (structurele) mutaties binnen het sociaal domein doorgevoerd, zoals een laatste loon- en prijsbijstelling in 2019 met doorwerking naar volgende jaren.

Overige algemene dekkingsmiddelen

In dit onderdeel worden ramingen opgenomen, die in eerste instantie niet over de programma's te verdelen zijn. De concernstelposten maken deel uit van de overige algemene dekkingsmiddelen. De stelposten worden verdeeld naar de programma's nadat een besluit is genomen over concrete bestedings- of bezuinigingsvoorstellen. In de onderstaande tabel zijn de overige algemene dekkingsmiddelen opgenomen. (bedragen x € 1.000)

Overzicht overige algemene dekkingsmiddelen	Raming	Meerjarenraming		
	2020	2021	2022	2023
<i>Algemeen en bedrijfsvoering</i>				
Post onvoorzien	100	100	100	100
Loon- en prijscompensatie	4.005	4.807	5.570	6.333
Stelpost salarissen	200	200	200	200
Stelpost rente-afhankelijkheid	122	122	122	122
Stelpost garantiebannen	150	220	290	360
Stelpost uitkering plafond BCF	-220	-220	-220	-220
Stelpost voortzetting uitkering Sociaal domein/Jeugd			-1.425	-1.425
Subtotaal algemeen en bedrijfsvoering	4.357	5.229	4.637	5.470
<i>Bezuinigingen/ombuigingen</i>				
Sturen op kapitaallasten	-500	-1.000	-1.500	-2.000
Subtotaal bezuinigingen/ombuigingen	-500	-1.000	-1.500	-2.000
Totaal overige algemene dekkingsmiddelen	3.857	4.229	3.137	3.470

Overhead

Onder de term *overhead* verstaan we alle ondersteunende activiteiten die nodig zijn om gemeentelijke producten en diensten te leveren (de verstrekking van een uitkering, de aanleg van wegen et cetera).

In de beleidsprogramma's nemen we alleen kosten op die betrekking hebben op het primaire proces. Alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van het primaire proces nemen we op in het taakveld 'Overhead' conform de definitie van het BBV.

(bedragen x € 1.000)

Taakveld Overhead		
Omschrijving rubriek	Begroting 2019	Begroting 2020
<u>Personeelskosten</u>		
- Loonkosten	22.525	27.579
- Materiële kosten	5.530	3.428
<u>Huisvesting</u>		
- Kapitaallasten	1.113	1.027
- Materiële kosten	2.776	2.869
Facilitair	390	503
<u>ICT</u>		
- Kapitaallasten	1.653	1.496
- Materiële kosten	2.359	4.304
Overige inkomens overdrachten	0	79
Bijdragen van derden	-/- 2.143	-/- 2.158
Reservemutaties / voorzieningen / garantiebannen	-/- 2.877	-/- 3.294
Totaal overhead	31.326	35.833
Doorbelasting overhead aan grondexploitaties	-/- 713	-/- 745
Doorbelasting overhead aan investeringen	-/- 2.013	-/- 2.219
Saldo taakveld overhead	28.600	32.869

Toelichting tabel overhead:

- *Personeelskosten*

Dit betreft loonkosten die deel uitmaken van het zogenoemde P-budget van de organisatie zoals opgenomen in de paragraaf bedrijfsvoering.

De materiële kosten betreffen onder andere opleiding en vorming, werving en selectie en salarisadministratie.

- *Huisvesting*

De materiële kosten bestaan voor het overgrote deel uit de bruto-beschikbaarheidsvergoeding die de gemeente aan de Groene Schakel betaalt.

- *Bijdragen van derden*

Deze bestaan uit een geraamde vergoeding voor elders gedetacheerd personeel en de vergoedingen van Leidschendam-Voorburg en Midden-Delfland voor de diensten op het gebied van ICT.

- *Reservemutaties*

Een deel van de overheadkosten wordt op grond van eerdere raadsbesluiten gedekt uit verschillende reserves.

Voor begrotingsjaar 2020 gaat het om de volgende onttrekkingen:

Reserve masterplan digitalisering	€ 400.000
Reserve nieuwbouw gemeentehuis	€ 1.637.752
Reserve garantielonen	€ 36.618
Soliditeitsreserve	€ 850.000

Afwijkingen tussen 2020 en 2019

Na aftrek van de bijdragen uit de reserves en van derden bedragen de overheadkosten en de toerekening aan investeringen en grondexploitaties in 2020 circa € 32,9 miljoen. In 2019 was dit € 28,6 miljoen. Hierbij wordt aangetekend dat de kolom 2019 is ontleend aan de begroting bestaand beleid (dus zonder rekening te houden met het Uitvoeringsprogramma 2019).

De verklaring voor het verschil van € 4,3 miljoen luidt als volgt:

- De personeelskosten overhead zijn gestegen met circa € 2,5 miljoen als gevolg van de kosten versterken organisatie (zie UitvoeringsProgramma 2019) en een stijging van de pensioenpremie.
- De kosten van ICT zijn ten opzichte van de begroting bestaand beleid 2019 gestegen met circa € 1,8 miljoen. Deze toename wordt voornamelijk veroorzaakt door de in de Voorjaarsnota 2019 geraamde intensiveringen op het gebied van ICT. Deze zijn nu in de begroting verwerkt.

Kostenonderbouwing tarieven

De tarieven en de bijbehorende kostenonderbouwing berekenen we apart, omdat deze niet één op één uit de programma's kunnen worden afgeleid. De reden hiervoor is dat de directe kosten zijn opgenomen op de betreffende programma's, terwijl de kosten van Btw en overhead hier geen onderdeel van uitmaken.

De *overhead* kosten verdelen we volledig over de directe uren. Dit betekent dat voor alle op taakvelden toerekenbare uren een algemene opslag *overhead* geldt. We maken een uitzondering voor de medewerkers in de buitendienst. Bij deze medewerkers rekenen we de kosten voor de huisvesting voor 25% toe en de kosten van de gemeentewerven volledig. De kosten voor ICT rekenen we hier slechts voor 50% toe. De reden hiervoor is dat de medewerkers die vooral in de buitendienst werkzaam zijn minder gebruik maken van deze faciliteiten.

Schematisch ziet dat er als volgt uit:

$\frac{\text{totale overhead}}{\text{aantal directe uren}} = \text{opslagtariaf overhead (per direct uur)}$

In de paragraaf lokale heffingen lichten we de kostenonderbouwingen toe, inclusief de toerekening van *overhead*.

Vennootschapsbelasting

Met ingang van 1 januari 2016 is de "Wet modernisering vennootschapsbelasting (Vpb-plicht) overheids-ondernemingen" in werking getreden. Hierdoor zijn overheden in beginsel vennootschapsbelastingplichtig, voor zover zij een onderneming drijven. In eerste instantie was het Grondbedrijf de enige activiteit die door de zogenoemde ondernemerspoort ging. Begin 2019 werd duidelijk dat de inkomsten die gemeenten genereren uit de verkoop van reststromen (kunststof, papier e.d.) ook meegenomen moeten worden in de aangifte vennootschapsbelasting. Westland is nog in gesprek met de Belastingdienst over de ingenomen standpunten. De prognose voor het jaar 2020 is afhankelijk van de reactie vanuit de Belastingdienst op onze standpunten en de actuele ramingen vanuit het Meerjarenperspectief Gebiedsontwikkeling (MPG).

Onvoorzien

Voor de post onvoorzien nemen we een bedrag op van € 100.000. Deze post spreken we alleen aan voor zaken die onvoorzien, onvermijdbaar en onuitstelbaar zijn. Het college van B&W is bevoegd om de post onvoorzien aan te wenden voor uitgaven met een incidenteel karakter op grond van de Financiële verordening gemeente Westland 2019. Over de aanwending van de post onvoorzien vindt achteraf verantwoording plaats in de ProgrammaRapportage dan wel de jaarstukken.

Gemeente Westland

Begroting 2020 – 2023

4 Paragrafen

4.1 Lokale heffingen

1.1 Inleiding

Een belangrijke bron van inkomsten voor de gemeente zijn de lokale heffingen. Bij lokale heffingen onderscheiden we belastingen, retributies en leges. De opbrengsten van de belastingen gaan naar de algemene middelen. Dit betekent dat de opbrengsten voor alle gemeentelijke taken en voorzieningen ingezet kunnen worden. Bij retributies en leges is sprake van een tegenprestatie van de gemeente. Hierbij mogen de geraamde opbrengsten niet hoger zijn dan de geraamde kosten van de gemeente voor uitvoering van de taak.

De paragraaf Lokale heffingen gaat over inkomsten en de lokale lastendruk en is als volgt opgebouwd:

- a. De geraamde inkomsten;
- b. Het beleid ten aanzien van de lokale heffingen;
- c. Een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen;
- d. Een aanduiding van de lokale lastendruk;
- e. Een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid.

Voor de berekening van de tarieven voor lokale heffingen moet de overhead op een consistente wijze worden toegerekend. In Westland worden de overheadkosten volledig omgeslagen naar rato van op de taakvelden geraamde loonkosten. Voor alle op taakvelden toerekenbare uren geldt een algemene opslag overhead. Voor de medewerkers van Ruimte-Buiten geldt een uitzondering met een lager opslagtariaf overhead. Deze medewerkers zijn met name in de buitendienst werkzaam en maken minder gebruik van faciliteiten. De totale kosten van de overhead worden ook opgesplitst naar lasten met BTW en zonder BTW. Op basis van de verhouding wordt een berekening gemaakt hoeveel BTW over de overhead mag worden toegerekend aan de lasten van de verschillende kostendekkende berekeningen.

De tarieven van de afvalstoffenheffing stijgen met 25%. De tarieven van de rioolheffing stijgen met 8%. Omdat het tarief van de OZB-woningen behoudens een correctie voor de waardeontwikkeling ongewijzigd is, bedraagt de stijging van de woonlasten voor een meerpersoonshuishouden in een eigen woning met een gemiddelde WOZ-waarde circa 10%. In de Voorjaarsnota 2019 stelden wij een verhoging van 30% voor ten aanzien van de OZB voor niet-woningen. Het door ons voorgestelde dekkingsplan is door u voor kennisgeving aangenomen bij de behandeling van de Voorjaarsnota 2019. In de raadsbehandeling heeft de raad haar visie gegeven op dit dekkingsplan. Wij hebben hier kennis van genomen en naar gehandeld. Wij stellen nu daarom voor de OZB voor niet-woningen te laten stijgen met 25%.

De kostendekkendheid in deze paragraaf is berekend op basis van 'bestaand beleid'. Actualisatie van deze gegevens én keuzes rond tariefstelling en -voorstellen worden aan de gemeenteraad voorgelegd. Hiervoor bieden we in december 2019 alle verordeningen voor de gemeentelijke belastingen en leges aan bij de gemeenteraad.

1.2 Geraamde inkomsten

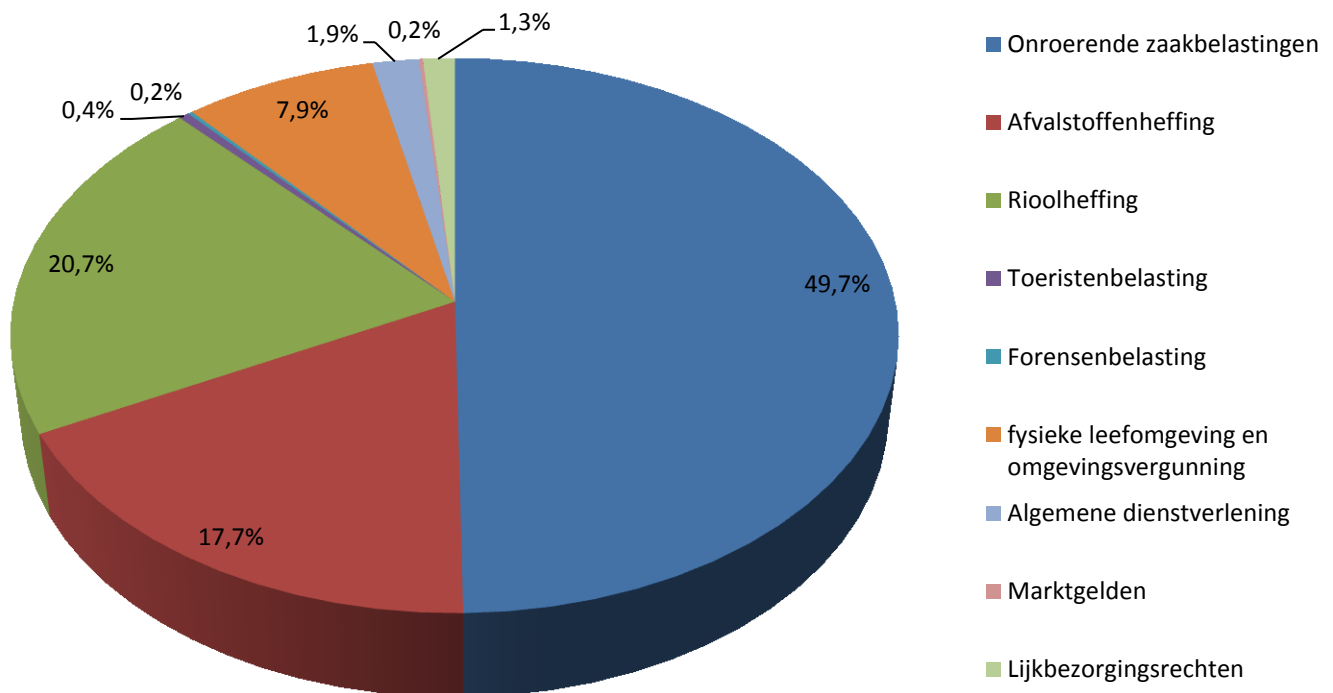
In de onderstaande tabel staan de geraamde inkomsten uit belastingen, retributies en leges.

(bedragen x € 1.000)

Geraamde inkomsten belastingen en heffingen	Raming Inkomsten 2019	Raming Inkomsten 2020 ³
Onroerende-zaakbelastingen	27.258	30.821
Afvalstoffenheffing	9.257	11.230
Rioolheffing	12.014	13.066
Toeristenbelasting	270	270
Forensenbelasting	114	114
Leges		
- Titel 1 Algemene Leges	1.508	1.202
- Titel 2 Fysieke leefomgeving/Wabo	5.889	5.013
Marktgeden	83	99
Lijkbezorgingsrechten	1.129	827
Totaal:	57.522	62.642

Het merendeel van de inkomsten uit lokale heffingen bestaat in 2020 uit onroerendezaakbelastingen, afvalstoffenheffing, rioolheffing en leges. De opbrengst van de rioolheffingen is gebaseerd op alle inkomsten, dus ook van de deelstromen. De te verlenen kwijtschelding van de afvalstoffenheffing en rioolheffing is in mindering gebracht op de opbrengst.

Figuur: opbouw lokale belastingen en heffingen 2020

³ De geraamde inkomsten 2020 zijn gebaseerd op de ramingen van de inkomsten na de ProRap 2019

Prestatie-indicatoren

Prestatie-indicatoren Omschrijving prestatie indicator	Werkelijk			Prognose			
	Nulmeting	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Aanvragen kwijschelding binnen 12 weken afhandelen Nulmeting in jaar 2011.	100%	100%	90%	100%	100%	100%	100%
Tijdig opleggen gecombineerde aanslagen met WOZ-beschikking 1 maart: > 95% 1 juni: 100% Nulmeting in jaar 2011.	96,2% 98,3%	96,3% 99,4%	96% 99%	98% 100%	98% 100%	98% 100%	98% 100%
Bezwaren afhandelen voor: 1 oktober: > 80% 31 december: 100% Nulmeting in jaar 2010.	65% 86%	71% 90%	45% 90%	98% 100%	98% 100%	98% 100%	98% 100%
Reacties burgers binnen 1 werkdag beantwoorden: > 95% Nulmeting in jaar 2010.	93%	94%	95%	96%	96%	96%	96%
Automatische incasso uitbreiden tot: > 40% Nulmeting in jaar 2010.	40,15%	44%	44%	48%	48%	48%	48%
Saldo openstaande debiteuren over de laatste 6 jaar terugbrengen tot ≤ 0,50% Nulmeting in jaar 2010.	1,09%	0,44%	0,44%	0,48%	0,48%	0,48%	0,48%

1.3 Beleid lokale heffingen

Het beleid van de lokale heffingen is vastgelegd in gemeentelijke verordeningen. Deze verordeningen bieden we jaarlijks in december aan bij de gemeenteraad.

1.4 Een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen

Tarieven belangrijkste lokale heffingen	Begroting	Begroting
Omschrijving soort heffing	2019	2020
Onroerendezaakbelastingen (% WOZ-waarde)		
- eigenaar woning	0,1099%	
- eigenaar niet-woning ⁴	0,1958%	
- gebruiker niet-woning	0,1474%	
Afvalstoffenheffing		
- eenpersoonshuishouden	€ 179,16	€ 223,92
- tweepersoonshuishouden	€ 202,44	€ 252,96
- meerpersoonshuishouden	€ 226,08	€ 282,60
Rioolheffing		
eigendom (% WOZ-waarde)		
- woning ⁴	0,0214%	
- niet-woning ⁴	0,0363%	
gebruik (per aansluiting)		
- eenpersoonshuishouden	€ 140,16	€ 151,32
- tweepersoonshuishouden	€ 158,16	€ 170,76
- meerpersoonshuishouden	€ 176,40	€ 190,44
- bedrijven	€ 181,68	€ 196,20

Onroerendezaakbelasting

De onroerendezaakbelasting (OZB) is een belasting voor:

- De eigenaar van een woning of bedrijfspand (object);
- De huurder of gebruiker van een bedrijfspand.

De gemeente Westland voert de waardering voor de Wet waardering onroerende zaken (WOZ) in eigen beheer uit. Het onroerend goed wordt elk jaar gewaardeerd voor de WOZ. Hierdoor volgt de WOZ-waarde jaarlijks de marktontwikkeling. Westland hanteert bij herwaardering het uitgangspunt dat de tarieven conform de waardeontwikkelingen worden aangepast. De stijging van de gemiddelde WOZ-waarden wordt gecompenseerd door een gelijktijdige daling van de tarieven. Dit wordt gehanteerd om de waardeontwikkelingen van woningen en niet-woningen niet van invloed te laten zijn op de opbrengst. Voor de aanslag OZB geldt voor belastingjaar 2020 de vastgestelde waarde van het onroerend goed volgens het prijspeil van 1 januari 2019.

Er is nog geen nauwkeurig inzicht te geven in de lokale waardeinstijgingen van de huizenprijzen. Daarom wordt uitgegaan van een zelfde gemiddelde stijging als in 2019, te weten 8,4%. Ook zijn nog onvoldoende marktgegevens bekend voor een betrouwbaar beeld van de waardeontwikkeling van niet-woningen. Het unieke karakter van niet-woningen in Westland maakt dat het nauwelijks nut heeft de landelijke trend te volgen. Ook cijfers uit de regio bieden, gezien de grote onderlinge verschillen, weinig houvast. Voor de prijzen van niet-woningen wordt uitgegaan van een zelfde gemiddelde stijging als in 2019 van 6,5%.

Motie Vrijstelling WOZ-waardering voor zonnepanelen

De motie Vrijstelling WOZ-waardering is op 11 december 2018 aangenomen door de raad. De Wet WOZ schrijft voor dat in de waardebepaling rekening gehouden moet worden met alle kenmerken die invloed hebben op de marktwaarde van het object. De Waarderingskamer zal in haar toezicht beoordelen of een gemeente op een adequate wijze de aanwezigheid van zonnepanelen (en andere relevante duurzaamheidsaspecten) heeft betrokken in de marktanalyse en, op basis van de resultaten hiervan, in de waardebepaling in het kader van de Wet WOZ.

⁴ De tarieven voor het jaar 2020 zijn mede afhankelijk van de waardeontwikkeling en zullen kort voor de behandeling door de gemeenteraad in december bekend zijn.

Na afronding van de werkzaamheden wordt de OZB-verordening 2020 inclusief facultatieve vrijstelling in het vierde kwartaal ter besluitvorming voorgelegd aan de raad.

Afvalstoffenheffing

We leggen een afvalstoffenheffing op aan burgers voor het inzamelen van afval van huishoudens. Uitgangspunt voor de afvalstoffenheffing is dat we de inwoners de kosten laten betalen voor de inzameling van het huishoudelijk afval. Voor het bepalen van de tarieven hanteren we de grondslagen 100% kostendekkend tarief en gedifferentieerde tarieven per huishoudtype. Bewoners met een inkomen tot 100% van het wettelijk sociaal minimum kunnen kwijtschelding van de afvalstoffenheffing krijgen.

Afvalstoffenheffing	Begroting	
	Baten	Lasten
7.3 Afval kosten taakvelden incl. (omslag)rente		8.681.200
2.1 Verkeer en vervoer kosten taakveld incl. (omslag)rente		215.900
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen		-365.000
Netto kosten taakveld		8.532.100
<i>Toe te rekenen kosten:</i>		
0.4 Overhead incl. (omslagrente)		628.600
Btw		1.705.800
<i>Opbrengst heffingen:</i>		
7.3 Afval heffingen huishoudelijk afval	11.211.100	
7.3 Afval grofvuil	18.000	
6.3 Inkomstenregeling (kwijtschelding)	-364.000	
Totaal afvalstoffenheffing	10.865.100	10.866.500
Dekkingspercentage 2020		100,0%
Dekkingspercentage 2019		100,0%

Toelichting afvalstoffenheffing:

- Het beheerkader Afvalplan Westland 2019-2022 wordt in de komende jaren geïmplementeerd;
- De kosten, die toegerekend worden vanuit taakveld 2.1 Verkeer en vervoer, betreffen de straatreiniging. De straatreiniging wordt door de gemeente uitgevoerd vanwege het functioneren van de riolering, verkeerd aanbieden van afval en de verkeersveiligheid. Een exacte verdeling over de onderdelen is niet te bepalen. Wij schatten in dat 15% van de kosten van de straatreiniging betrekking heeft op de afvalinzameling;
- De tarieven van de afvalstoffenheffing stijgen in 2020 met 25%. De stijging van de afvalstoffenheffing zorgt voor kostendekkendheid van het gesloten circuit afval, waarbij er geen reserve afval is.

Rioolheffing

De opbrengst van de rioolheffing mag alleen worden gebruikt ter dekking van de kosten van:

- Het inzamelen en transporteren van huishoudelijk en bedrijfsafvalwater en het zuiveren van huishoudelijk afvalwater;
- Het inzamelen van afvloeiend hemelwater en het verwerken hiervan alsmede maatregelen om structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand te voorkomen of te beperken.

Rioolheffing wordt geheven van de eigenaar van een perceel (op basis van de WOZ-waarde) dat direct of indirect is aangesloten op de gemeentelijke riolering en van de gebruiker van een perceel waaruit afvalwater direct of indirect op de gemeentelijke riolering wordt afgevoerd. Voor het bepalen van de tarieven van de rioolheffing gelden uitgangspunten als 100% kostendekkend tarief en gedifferentieerde tarieven per huishoudtype. Bewoners met een inkomen tot 100% van het wettelijk sociaal minimum kunnen kwijtschelding van de afvalstoffenheffing krijgen.

Rioolheffing	Begroting 2020	
	Baten	Lasten
7.2 Kosten taakveld Riolering incl. (omslag)rente		9.509.600
7.2 Dotatie vervangingsinvestering, artikel 44 lid 1		1.650.000
2.1 Verkeer en vervoer		221.200
2.4 Economische havens en waterwegen		979.700
Netto kosten taakveld		12.360.500
<i>Toe te rekenen kosten:</i>		
0.4 Overhead incl. (omslagrente)		1.072.100
Btw		1.198.000
<i>Opbrengst heffingen:</i>		
7.2 Riolering (plus areaaluitbreiding)	13.391.800	
6.3 Inkomstenregeling (kwijtschelding)	-202.000	
Totaal rioolheffing	13.189.800	14.630.600
Dekkingspercentage voor mutatie voorziening		90,2%
Onttrekking voorziening artikel 44 lid 2	1.440.800	
<i>Dekkingspercentage 2020</i>		<i>100,0%</i>
<i>Dekkingspercentage 2019</i>		<i>100,0%</i>

Toelichting rioolheffing:

- De kosten, die toegerekend worden vanuit taakveld 2.1 Verkeer en vervoer, zijn de kosten van straatreiniging. De straatreiniging wordt door de gemeente uitgevoerd vanwege het functioneren van de riolering, verkeerd aanbieden van afval en de verkeersveiligheid. Een exacte verdeling over de onderdelen is niet te bepalen. Wij schatten in dat 10% van de kosten van de straatreiniging betrekking hebben op de riolering;
- De kosten, die toegerekend worden vanuit taakveld 2.4 Economische havens en waterwegen betreffen de kosten van de watertaken;
- Beheerkader Afvalwater, hemelwater en grondwater 2018-2022: in het gemeentelijk rioleringsplan (vGRP) plannen we de uitvoeringsmaatregelen als renovaties en vervangingsinvesteringen van het gehele rioleringsstelsel. Daarnaast is er aandacht voor de gezamenlijke en integrale inzet van exploitatiegelden voor het onderhoud van het gehele (afval)watersysteem. De gemeente Westland investeert met aanzienlijke bedragen in beheer en onderhoud, vervanging, systeemoptimalisatie en het op orde houden van het watersysteem en het rioolstelsel. De kosten worden hoofdzakelijk gefinancierd uit de rioolheffing. De tariefstructuur rioolheffing bestaat uit een eigenarenheffing en gebruikersheffing. Deze tariefstructuur blijft gehandhaafd. Een nieuwe planperiode is het moment om op basis van evaluatie, vernieuwde inzichten en gewijzigde regelgeving het takenpakket, dat onder de verbrede rioolheffing valt, aan te passen naar de huidige situatie.
- Voorziening toekomstige rioolvervangingsinvesteringen (Voorziening artikel 44 lid 1d BBV): in het tarief mogen spaarbedragen voor toekomstige vervangingsinvesteringen worden meegenomen. Deze worden als last genomen in de exploitatie en toegevoegd aan de voorziening. De voorziening toekomstige rioolvervangingsinvesteringen bedraagt op 1 januari 2020 € 2,2 miljoen. In 2020 bedraagt de storting € 1,65 miljoen en zal € 409.000 geïnvesteerd worden;
- Voorziening artikel 44 lid 2: opbrengsten uit de rioolheffing en gespaarde gelden als gevolg van uitgestelde werkzaamheden moeten uitsluitend én blijvend voor het rioleringsdoel worden bestemd en worden ondergebracht in een voorziening. Eventuele tekorten worden onttrokken aan de voorziening Riolering. De voorziening Riolering bedraagt op 1 januari 2020 € 10 miljoen. De onttrekking aan de voorziening artikel 44 lid 2 bedraagt in 2020 € 1,4 miljoen. De raad heeft vastgesteld dat de toegerekende kosten voor de watertaken gecompenseerd worden door een dotatie aan de Voorziening artikel 44 lid 2 (vanuit de algemene middelen). De kosten voor de watertaken bedragen in 2019 € 1,3 miljoen;
- Bestemmingsreserve Riolering: Het saldo van de bestemmingsreserve Riolering bedraagt op 1 januari 2020 € 0,9 miljoen. Hieruit worden de kosten van de handhaving op de riolering bekostigd.

Toeristenbelasting

Dit betreft een belasting, die wordt geheven voor het houden van verblijf met overnachting binnen de gemeente tegen vergoeding in welke vorm dan ook door personen die niet als ingezetene zijn opgenomen in de Basisregistratie Personen (BRP). Om een eerlijke verdeling te bewerkstelligen wordt de toeristenbelasting geheven op basis van een percentage van het "kale" overnachtingstarief. De hoogte van het tarief is een vast percentage van 5% van de overnachtingsprijs met een minimum van € 1,25 per persoon per overnachting. Het minimumbedrag dient als stimuleringsmaatregel voor de inschrijvingen van arbeidsmigranten en verzekert Westland van een basisopbrengst. Er worden geen jaarlijkse aanpassingen gedaan van het tarief, omdat de inflatie verdisconteerd is in de overnachtingsprijs. Door het heffen van een toeristenbelasting dragen ook niet-inwoners bij in de kosten van de algemene voorzieningen.

Forensenbelasting

Dit betreft een belasting die wordt geheven van degene die, zonder in de gemeente hoofdverblijf te hebben, op meer dan 90 dagen per jaar een gemeubileerde woning beschikbaar houdt.

Leges Titel 1, 2 en 3

In de onderstaande tabel staan de geraamde inkomsten van de leges Titel 1, 2 en 3. De leges stijgen met de inflatiecorrectie van 1,4%. Uitzondering zijn de tarieven waarvoor een wettelijk maximum geldt.

Overzicht leges Titel 1, 2 en 3		Begroting 2020		
Titel	Leges	Baten	Lasten	Dekking
1	Algemene dienstverlening	1.201.800	4.069.100	29,9%
2	Fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning	5.012.700	3.929.600	127,6%
3	Europese dienstenrichtlijn	26.700	325.900	8,2%
Totaal inkomsten leges Titel 1, 2 en 3		6.241.200	8.324.600	75,5%

Op basis van artikel 13, tweede lid, van de Europese Dienstenrichtlijn geldt voor titel 3 dat slechts kruissubsidiëring binnen elk hoofdstuk mogelijk is. Binnen titel 1 en 2 is kruissubsidiëring mogelijk tussen de verschillende hoofdstukken. De Hoge Raad heeft geoordeeld dat kruissubsidiëring is toegestaan, ook tussen verschillende titels of activiteiten die ogenschijnlijk geen enkele relatie hebben. Voor de toets aan de opbrengstlimiet blijven de totaal geraamde baten en lasten van alle tarieven uit de legesverordening van belang.

Leges Titel 1

In de onderstaande tabel staan de geraamde inkomsten van de leges Titel 1.

Leges Titel 1 Algemene dienstverlening		Begroting 2020		
Nummer	Hoofdstuk	Baten	Lasten	Dekking
1	Burgerlijke stand	178.000	634.100	28,1%
2	Reisdocumenten	234.000	612.700	38,2%
3	Rijbewijzen	454.600	908.900	50,0%
4	Verstrekkings uit BRP	26.000	221.300	11,8%
9	Overige publiekszaken	74.000	571.200	13,0%
10	Gemeentearchief	2.000	668.900	0,3%
11	Huisvestingswet	39.500	68.300	57,9%
12	Leegstandwet	4.500	34.100	1,4%
16	Kansspelen	1.500	23.000	6,5%
17	Telecommunicatie	148.000	257.200	57,5%
18	Verkeer en vervoer	37.900	38.200	99,1%
19	Diversen	1.800	31.200	5,8%
Totaal inkomsten leges Titel 1 voor 2020		1.201.800	4.069.100	29,5%
Totaal inkomsten leges Titel 1 voor 2019		1.508.200	3.135.800	48,1%

Toelichting leges Titel 1:

- De wettelijk gemaximeerde tarieven worden gehanteerd, omdat de tarieven nog niet kostendekkend zijn. Deze maximumtarieven worden elk jaar door het Rijk vastgesteld.
- Door hogere kosten van de overhead en een meer consistente wijze van doorrekenen van de overheadkosten stijgen de kosten;
- Hoofdstuk 2 en 3: vanaf 9 maart 2014 is het paspoort of de Nederlandse identiteitskaart voor personen vanaf 18 jaar 10 jaar in plaats van 5 jaar geldig. De verwachting is dat de inkomsten ook in 2020 lager zullen uitvallen;
- Hoofdstuk 4 en 9: de kosten voor de registratie niet-ingezetenen (RNI) worden niet toegerekend, omdat hier geen legesinkomsten tegenover staan.

Titel 2

In de onderstaande tabel staan de geraamde inkomsten van de leges Titel 2.

Leges Titel 2: Dienstverlening vallend onder leefomgeving/omgevingsvergunning				
Nummer	Hoofdstuk	Begroting 2020		
		Baten	Lasten	Dekking
1	Begripsomschrijvingen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
2	Vooroverleg/beoordelen conceptaanvraag	44.000	167.600	26,3%
3	Omgevingsvergunning	4.908.700	3.413.900	143,8%
4	Vermindering	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
5	Teruggaaf	-14.000	205.800	0,0%
6	Intrekking omgevingsvergunning			
7	Wijziging omgevingsvergunning o.g.v. wijziging project	4.000	44.100	9,1%
8	Bestemmingswijzigingen zonder activiteiten	70.000	98.200	71,3%
9	Vervallen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
10	Diversen	0	0	n.v.t.
Totaal leges Titel 2 voor 2020		5.012.700	3.929.600	127,6%
Totaal leges Titel 2 voor 2019		3.530.300	3.418.000	103,3%

Toelichting leges Titel 2:

- De mate van kruissubsidiëring blijkt reeds uit de hiervoor vermelde kostenopstelling. Omdat alle kosten rechtstreeks zijn terug te leiden naar Wabo-gerelateerde werkzaamheden en hieraan veelal medewerkers van dezelfde cluster of teams werkzaam zijn, ligt kruissubsidiëring voor de hand. Daarnaast worden meeropbrengsten uit Titel 2 verrekend (kruissubsidie) met de tekorten van Titel 1 en Titel 3. Hiermee wordt voorkomen dat in perioden dat er relatief veel Wabo-gerelateerde aanvragen zijn, de tarieven moeten worden verlaagd, terwijl elders nog tekorten ontstaan die als gevolg van wettelijke maximumtarieven niet kostendekkend kunnen worden gemaakt;
- De gemeente Westland streeft naar kostendekkende tarieven voor de Wabo-gerelateerde leges. Tevens wordt gestreefd de overige leges meer kostendekkend te maken. De tarieven dienen maatschappelijk aanvaardbaar te zijn, wat wil zeggen dat de tarieven die de gemeente Westland hanteert niet buitensporig hoog mogen zijn in vergelijking met de omliggende gemeenten;
- De begrote uren worden naar rato verdeeld over het aantal verwachte activiteiten per hoofdstuk;
- Het Wabo-proces is ingericht volgens het lean-principe. Het proces is volledig gedigitaliseerd en ingericht op processturing. De kosten zijn inzichtelijk en de legestarieven zijn hierop afgestemd;
- Hoofdstuk 3: In zijn algemeenheid kan gesteld worden dat gemiddelde bouwwerken leiden tot kruissubsidiëring van grote naar kleine bouwwerken. Deze kruissubsidiëring is echter zeer divers. Het is niet mogelijk om cijfermatig de gevolgen te laten zien. Voor alle bouwwerken geldt immers dat dezelfde bouwsom niet automatisch leidt tot dezelfde kosten. Dat is mede afhankelijk van het soort gebouw, de ligging en of er sprake is van een (gemeentelijk) monument. Voor de raming wordt uitgegaan van een gemiddeld bedrag per bouwsomcategorie. Voor 2020 wordt een verdere stijging van de activiteiten voor omgevingsvergunningen verwacht, verdeeld over de verschillende categorieën bouwsommen.

Titel 3

In de onderstaande tabel staan de geraamde inkomsten van de leges Titel 3.

Leges Titel 3: Europese dienstenrichtlijn		Begroting 2020		
Nummer	Hoofdstuk	Baten	Lasten	Dekking
1	Horeca	12.000	46.500	25,8%
2	Organiseren evenementen of markten	13.000	269.200	4,8%
3	Seksbedrijven	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
4	Splitsingsvergunning woonruimte	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
5	Marktstandplaatsen en standplaatsen	1.700	10.200	16,7%
6	Winkeltijdenwet	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
7	In deze titel niet benoemde vergunning, ontheffing of andere beschikking	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Totaal leges Titel 3 voor 2020		26.700	325.900	8,2%

Toelichting leges Titel 3:

- De producten of diensten uit Titel 3 mogen onderling niet worden verrekend (kruissubsidiëring), tenzij sprake is van een onderling verband. Hiervan is in de huidige legestabel echter geen sprake. Per product of dienst mag geen winst worden gemaakt;
- Hoofdstuk 2: voor een evenement waar minder dan 100 bezoekers aanwezig zijn kan een melding volstaan als het aan de vereisten voldoet van artikel 2.25 van de APV Westland. Een evenement wordt als 'groot' beschouwd indien er meer dan 600 bezoekers zijn, het twee of meer aaneengesloten dagen duurt of ernstige gevolgen kan hebben voor de openbare orde. Een 'gemiddeld' evenement heeft tussen de 100 en 600 bezoekers en duurt maximaal één dag.

Marktgelden

Onder de naam marktgelden wordt in de gemeente Westland een recht geheven voor het innemen van een standplaats op het marktterrein op de dagen en uren dat er markt wordt gehouden zoals dit in de 'Marktverordening Westland' is vastgesteld. De heffingsmaatstaf is het aantal strekkende meters per dagdeel dat een vaste standplaatshouder, een dagplaatshouder of een standwerker op de markt in gebruik neemt. Voor het gebruik van (kracht)stroom wordt een toeslag gerekend. Er geldt een tarief per dag, kwartaal of jaar. Het tarief per kwartaal bedraagt 90% van het dagtarief. Het jaartarief bedraagt 90% van het kwartaaltarief. Dit kan worden beschouwd als een stimuleringsmaatregel met als doel de perceptiekosten te beperken.

Marktgelden	Begroting	
	Baten	Lasten
Kosten taakveld(en) incl. (omslag)rente		76.200
Inkomsten taakveld(en) excl. heffingen		-2.400
Netto kosten taakveld		73.800
<i>Toe te rekenen kosten:</i>		
0.4 Overhead incl. (omslagrente)		50.200
Btw		600
Totale kosten		124.600
Opbrengst heffingen	85.700	
Opbrengst energie	13.000	
Totaal	98.700	124.600
<i>Dekkingspercentage 2020</i>		<i>79,2%</i>
<i>Dekkingspercentage 2019</i>		<i>69,0%</i>

Toelichting marktgelden:

- De veegkosten van de markt worden voor 50% toegerekend. Hierbij gaan we er vanuit dat niet al het vuil op het plein wordt veroorzaakt door de markten, maar dat ook sprake is van zwerfvuil.

Lijkbezorgingsrechten

Lijkbezorgingsrechten worden geheven voor het gebruik van de begraafplaatsen en door de gemeente te verlenen diensten betreffende de begraafplaatsen. In het WestlandProgramma 2018-2022 is vastgelegd dat de tarieven van de lijkbezorgingsrechten maatschappelijk aanvaardbaar moeten zijn.

Lijkbezorgingsrechten	Begroting	
	Baten	Lasten
Kosten taakveld(en) incl. (omslag)rente begraafplaatsen en crematoria		1.549.400
Netto kosten taakveld		1.549.400
<i>Toe te rekenen kosten:</i>		
0.4 Overhead incl. (omslagrente)		609.300
Btw		28.500
Totale kosten		2.187.200
<i>Opbrengst heffingen:</i>		
Begraafplaatsen en crematoria	827.400	
Onttrekking voorziening ter dekking kosten	355.200	
Totaal	1.182.600	2.187.200
<i>Dekkingspercentage 2020</i>		<i>54,1%</i>
<i>Dekkingspercentage 2019</i>		<i>50,2%</i>

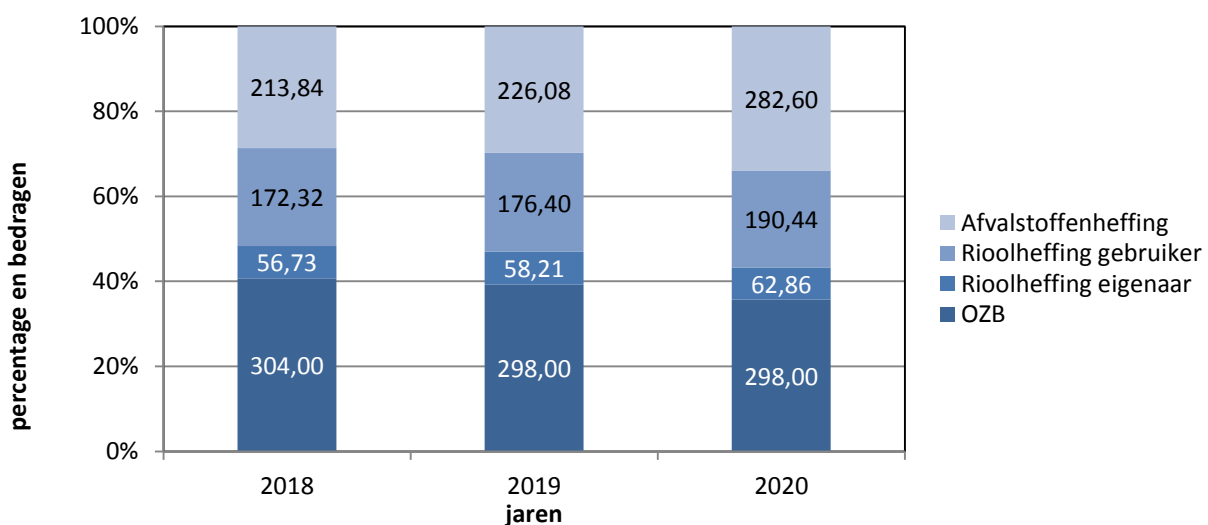
Toelichting lijkbezorgingsrechten:

- Voorziening afkoopsommen onderhoud begraafplaatsen: op grond van het BBV is een voorziening gevormd, waarin de ontvangen afkoopsommen worden opgenomen en van waaruit slechts een deel van de onderhoudskosten kunnen vrijvallen. De voorziening voor afkoopsommen onderhoud begraafplaatsen bedraagt per 1 januari 2019 € 553.279;
- Voorziening Grafrechten: naast de voorziening afkoopsommen onderhoud begraafplaatsen is ook een voorziening grafrechten gevormd. De grafrechten hebben betrekking op meerdere jaren en moeten worden toegerekend aan de betreffende jaren. De stand van de voorziening Grafrechten bedraagt per 1 januari 2019 € 5,149 mln.

1.5 Lokale lastendruk

Voor de bepaling van de lokale lastendruk hanteren we de ontwikkeling van de woning gebonden belastingen. Dit zijn de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. In de onderstaande tabel is de opbouw opgenomen van de lokale lastendruk in Westland voor de jaren 2018, 2019 en 2020.

Figuur Lokale lastendruk gemiddelde woning

De ontwikkeling van de lokale lasten is gebaseerd op een gemiddelde en de feitelijke lastenontwikkeling voor een individuele burger kan hiervan afwijken. Een mogelijke afwijking kan beïnvloedt worden door de feitelijke waarde - en de waardeontwikkeling - van de woning.

Voor de berekening van de lokale lastendruk bedraagt de gemiddelde waarde van een woning voor 2018 € 251.000, voor 2019 € 272.000 en voor 2020 € 294.000 voor 2020. Deze gemiddelde waarde is gebaseerd op een eigenaar van een koopwoning met een meerpersoonshuishouden. De lokale lastendruk voor een eigenaar van een woning met een meerpersoonshuishouden bedroeg in 2018 € 746,89, in 2019 € 758,69 en stijgt in 2020 tot € 833,90.

1.6 Kwijtscheldingsbeleid

De wettelijke regels gaan ervan uit dat een belastingplichtige een ontvangen aanslag moet betalen. Alleen in een beperkt aantal uitzonderlijke situaties kan kwijtschelding worden verleend. Deze kwijtschelding kan alleen worden verleend als de gemeenteraad die mogelijkheid heeft vastgesteld.

De raad doet dat in het gemeentelijk kwijtscheldingsbeleid. Dit beleid bepaalt de belastingen waarvan kwijtschelding mogelijk is en de voorwaarden waaronder de kwijtscheldingsprocedure plaatsvindt. De gemeenteraad is hierbij gebonden aan landelijk voorgeschreven regels van de staatssecretaris van Financiën. Deze regels komen erop neer dat alleen burgers met een inkomen tot ongeveer bijstandsniveau en zonder vermogen voor kwijtschelding in aanmerking komen.

De gemeente Westland hanteert ten aanzien van de normbedragen een kwijtscheldingspercentage van 100%. Voor meer informatie wordt verwezen naar de Leidraad Invordering gemeentelijke belastingen Westland.

4.2 Weerstandvermogen en risicobeheersing

2.1 Inleiding

Een gemeente kent een grote diversiteit aan beleidsterreinen zoals bijvoorbeeld het sociaal domein, grondexploitaties, vastgoed, sport en veiligheid. Aan het realiseren van de doelstellingen voor de beleidsterreinen zijn voor een gemeente onvermijdelijk risico's verbonden. Hiertegen zijn diverse maatregelen te treffen zoals verzekeren (overdragen van risico's) en voorzien in interne beheersingsmaatregelen (voorkomen en beheersen van het risico). Voor resterende risico's is het nodig middelen vrij te houden om eventuele schade op te vangen.

Deze paragraaf geeft inzicht in de mate waarin onze gemeente risico's met financiële gevolgen op kan vangen, zonder dat we hiervoor direct het beleid moeten aanpassen. Door de financiële risico's te beheersen en de weerstandscapaciteit hierop af te stemmen, voorkomen we dat elk risico dat zich voordoet direct dwingt tot bezuinigen of lastenverzwaring.

Daarnaast wordt in deze paragraaf een aantal verplichte financiële kengetallen opgenomen op grond van het BBV, dat erop gericht is om raadsleden meer inzicht te geven in de financiële positie van de gemeente.

2.2 Weerstandvermogen

Onder het **Weerstandvermogen** verstaan wij het vermogen van onze gemeente om financiële risico's op te kunnen vangen zodat taken voortgezet kunnen worden en doelen bereikbaar blijven.

Dit weerstandvermogen wordt bepaald door de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit (middelen die beschikbaar zijn om niet begrote kosten te dekken) en de benodigde weerstandscapaciteit (de risico's die de gemeente loopt waarvoor geen voorzieningen getroffen zijn).

De **Weerstandscapaciteit** wordt gevormd door de middelen die beschikbaar zijn om risico's op te vangen. Voor de gemeente Westland gelden op begrotingsbasis de volgende posten als beschikbare weerstandscapaciteit:

- Algemene reserve
- (Een geormerkt deel van de) reserve Versterking financiële soliditeit
- Post onvoorzien

De **weerstandratio** geeft aan in hoeverre de gemeente Westland in staat is risico's op te vangen. In de nota reserves en voorzieningen 2016 is bepaald dat wordt uitgegaan van een weerstandratio van 1,0.

2.3 Risicomanagement

Risicomanagement is een middel om op een gestructureerde manier risico's in beeld te brengen, te evalueren en door er proactief mee om te gaan, ze beter te beheersen. Risico's worden geïnventariseerd, voor zover mogelijk worden de financiële gevolgen bepaald en, als dat mogelijk is, worden beheersmaatregelen getroffen. In 2016 heeft de raad het beleidskader Risicomanagement vastgesteld.

De belangrijkste risico's worden periodiek in beeld gebracht. Jaarlijks leidt dat bij de begroting en jaarrekening tot een actualisatie van het risicoregister en daarmee het risicoprofiel van de gemeente. Hiermee wordt een belangrijk aspect van risicomanagement uitgevoerd, namelijk de inventarisatie van risico's.

2.4 Grondbedrijf

Het grondbedrijf rapporteert jaarlijks haar risicoprofiel in het "Meerjarenperspectief Grondbedrijf" (MPG). In dit MPG zijn de risico's gedetailleerd terug te vinden. De risico's van het grondbedrijf maken integraal onderdeel uit van de benodigde weerstandscapaciteit.

2.5 Benodigde weerstandscapaciteit

Methodiek van kwantificeren strategische risico's

In het beleidskader risicomanagement is vastgelegd dat de benodigde weerstandscapaciteit voor strategische risico's zal worden bepaald door de zogenoemde digitale methode. Hierbij worden de risico's, waarvan het waarschijnlijk wordt geacht dat deze zich voordoen (kans van optreden > 50%), in volle omvang meegenomen. Deze werkwijze wordt eveneens gehanteerd voor de zogenoemde operationele financiële risico's.

De logische focus voor het beheersen van financiële risico's ligt op de risico's met de grootste invloed op de weerstandscapaciteit. De belangrijkste risico's hebben betrekking op grondexploitaties, projecten, waarbij de gemeente afhankelijk is van derden, en deelnemingen. De achtergrond van de risico's kunt u lezen in het MPG.

Top 10 risico's

De relatief grote impact van deze risico's op het gehele risicoprofiel van de gemeente blijkt ook uit de top 10 aan risico's. Mede gelet op wensen vanuit de raad wordt deze top 10 explicieter dan voorheen weer in de begroting en jaarrekening opgenomen.

Nr.	Omschrijving risico	(bedragen x € 1.000)
2,3,6, 7 en 9.	Vijf risico's ten aanzien van de gebiedsontwikkelingen uit de top 10 zijn samengevoegd vanwege marktgevoelige informatie	12.040
1	Ontsluiting Maasdijk/Honderdland (onzekerheid opbrengst van de niet voor de weg benodigde percelen)	6.250
4	Openeinderegelingen Jeugd en Wmo	2.400
5	Overnametermijn aandelenkapitaal gemeente in GHC	2.000
8	Asbestbranden: kosten betreffen het opruimen van restanten e.d. Ondanks verhaalsmogelijkheden is er een kans dat de gemeente kosten maakt	1.000
10	Vergroting rotonde Zwethlaan: nieuwe afweging subsidieaanvraag	1.000
Totaal (84% van benodigde weerstandscapaciteit ad € 29,5 miljoen)		24.690

2.6 Beschikbare weerstandscapaciteit

Op grond van de nu bekende gegevens kan het volgende overzicht worden gegeven:

Beschikbare weerstandscapaciteit per 1 januari 2020 (bedragen x 1 mln.)	
<i>Reservecapaciteit</i>	
Algemene reserve*	24,5
Post onvoorzien	0,1
Beschikbare weerstandscapaciteit	24,6

*De stand van de algemene reserve wordt per 1 januari 2020 geraamd op € 25,3 miljoen, waarvan per saldo circa € 0,8 beklemd is (o.a. voor het Uitvoeringsprogramma 2019).

2.7 Weerstandsvermogen

Op basis van een recente actualisatie van het gemeentelijk risicoprofiel ontstaat ten aanzien van het weerstandsratio het volgende beeld:

Weerstandsratio (bedragen x 1 mln.)	
Risico's	29,5
Benodigde weerstandscapaciteit	29,5
<i>Aangemerkt als beschikbare capaciteit:</i>	
Algemene reserve en post onvoorzien	24,6
Beschikbare weerstandscapaciteit	24,6
Weerstandsratio	0,83

De algemeen geaccepteerde norm voor het weerstandsvermogen is als volgt:

Waarderingscijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	$2,0 < x$	Uitstekend
B	$1,4 < x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < x < 1,0$	Matig
E	$0,6 < x < 0,8$	Onvoldoende
F	$X < 0,6$	Ruim onvoldoende

Als we de ratio van de gemeente Westland voor 2020 afzetten tegen de norm, dan is er sprake van een matig weerstandsvermogen.

Conclusie

Voor de begroting 2020 is het risicoprofiel opgesteld. Dit wordt geraamd op € 29,5 miljoen. Dit betekent ten opzichte van de jaarrekening 2018 een toename van € 2,4 miljoen en heeft vooral te maken met het opnemen van een risico voor het sociaal domein. De desbetreffende bestemmingsreserve is uitgeput. De beschikbare weerstandscapaciteit wordt, zoals blijkt uit de voorgaande tabellen, op 1 januari 2020 geraamd op € 24,6 miljoen. Een weerstandsratio van 1,0 wordt voldoende geacht. De herziening van het risicoprofiel betekent in combinatie met de geraamde stand van de algemene reserve dat er een ratio wordt geraamd van 0,83.

In de nota Reserves en voorzieningen is bepaald dat het college jaarlijks bij de vaststelling van de eerste actualisatie de raad een voorstel voorlegt tot een zodanige aanpassing van het geormerkte deel van de reserve Versterking financiële soliditeit dat de weerstandsratio weer uitkomt op 1,0 (waarbij de weerstandsratio wordt berekend door de beschikbare weerstandscapaciteit te delen door de benodigde weerstandscapaciteit). Op basis van de huidige cijfers zou het hierbij gaan om een te oormerken bedrag van € 4,9 miljoen.

Ten tijde van het opstellen van de jaarstukken 2019 zullen wij het risicoregister andermaal actualiseren. Wanneer de uitkomst daartoe dan aanleiding geeft zullen wij u bij de eerste actualisatie 2020 een voorstel als hiervoor bedoeld aan u voorleggen.

Overigens zijn wij voornemens u ten tijde van het zogenoemde spoor 2 (Heroriënteren op de huidige inkomsten en uitgaven van de gemeente in vervolg op het Cebeon-rapport uit 2019) een voorstel te doen om op een andere wijze om te gaan met de berekening van de gemeentelijke weerstandscapaciteit. De huidige werkwijze (met een fluctuerend geormerkt deel van de reserve Versterking financiële soliditeit) is minder transparant en doet ook geen recht aan de reële weerstandscapaciteit van de gemeente. Deze is gelet op de omvang van de reserve Versterking financiële soliditeit (raming 1 januari 2020 € 108 miljoen) beduidend robuuster dan de nu geraamde weerstandsratio van 0,83 doet vermoeden.

2.8 Financiële kengetallen

In het Besluit Begroting en Verantwoording is bepaald dat in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing vijf financiële kengetallen worden opgenomen. Naast de kengetallen dient een beoordeling van de onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de financiële positie te worden opgenomen. De kengetallen en de beoordeling zijn bedoeld om raadsleden op eenvoudige wijze inzicht te geven in de financiële positie.

Het gaat om de volgende financiële kengetallen:

- I.A. Netto schuldquote
- I.B. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen (correctie door de uitleenquote)
- II. Solvabiliteitsratio
- III. Grondexploitatie dan wel voorraadquote
- IV. Structurele exploitatieruimte
- V. Belastingcapaciteit; woonlasten meerpersoonshuishouden

I.A Netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Onder de eigen middelen worden in deze context de gemeentelijke exploitatiebaten exclusief reservemutaties verstaan. De fluctuatie in baten wordt vooral veroorzaakt door de jaarlijkse verschillen in de baten met betrekking tot de bouwgrondexploitatie.

(bedragen x € 1.000)

Netto schuldquote	Rekening 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
A Vaste schulden	340.318	358.772	374.113	370.829	363.176	337.454
B Netto vlottende schuld	34.412	34.412	34.412	34.412	34.412	34.412
C Overlopende passiva	26.764	26.764	26.764	26.764	26.764	26.764
D Uitzettingen > 1 jaar	0	0	0	0	0	0
E Uitzetting < 1 jaar	33.849	33.849	33.849	33.849	33.849	33.849
F Liquide middelen	477	477	477	477	477	477
G Overlopende activa	6.674	6.674	6.674	6.674	6.674	6.674
H Totaal baten (excl. reserves)	286.174	298.327	278.873	276.343	276.730	297.331
Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H *100%	126,0%	127,0%	141,4%	141,5%	138,5%	120,3%

I.B Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Om inzicht te krijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. De verstrekte leningen worden uitgedrukt in de zogenaamde uitleenquote.

(bedragen x € 1.000)

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	Rekening 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
A Verstrekte leningen	20.741	19.787	19.115	18.641	18.305	18.066
B Totaal baten (excl. reserves)	286.174	298.327	278.873	276.343	276.730	297.331
Uitleenquote (A/B)*100%	7,3%	6,6%	6,9%	6,8%	6,6%	6,1%

De netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen wordt berekend door de uitleenquote af te trekken van de netto schuldquote.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	Rekening 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
A Netto schuldquote	126,0%	127,0%	141,4%	141,5%	138,5%	120,3%
B Uitleenquote	7,2%	6,6%	6,9%	6,7%	6,6%	6,1%
Netto gecorrigeerde schuldquote (A-B)	118,8%	120,4%	134,5%	134,8%	131,9%	114,2%

II Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balans-totaal. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten). Landelijk geldt als norm dat de solvabiliteitsratio boven de 20% ligt.

(bedragen x € 1.000)

Solvabiliteitsratio	Rekening 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
A Eigen vermogen	258.395	236.057	228.260	221.211	219.853	220.575
B Balanstotaal	718.556	715.450	722.162	711.510	701.209	672.957
Solvabiliteitsratio (A/B)*100%	36,0%	33,0%	31,6%	31,1%	31,4%	32,8%

III Grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop.

De voorraden kunnen als aandeel van de inkomsten worden uitgedrukt. Dat levert de voorraad-quote als kengetal op.

(bedragen x € 1.000)

Grondexploitatie	Rekening 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
A Voorraden	196.633	181.188	176.847	157.897	139.347	103.547
B Totale baten (excl. reserves)	286.174	298.327	278.873	276.343	276.730	297.331
Grondexploitatie (A/B)*100%	68,7%	60,7%	63,4%	57,1%	50,4%	34,8%

De gemeente beschikt over grote voorraden bouwgrond en heeft voor de verwerving en ontwikkeling de nodige financieringsmiddelen moeten aantrekken. Bij verkoop van de gronden worden middelen gegeneerd, die gebruikt worden om schulden af te lossen. De totale schuldpositie dient mede te worden afgezet tegen de grondpositie van de gemeente. Dit kan plaatsvinden door bovenstaand kengetal grondexploitatie van de netto-gecorrigeerde schuldquote af te trekken, zodat er een goede indruk ontstaat van de schuld die op de exploitatie drukt.

Grondexploitatie	Rekening 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
A Netto gecorrigeerde schuldquote	118,8%	120,4%	134,5%	134,8%	131,9%	114,2%
B Voorraadquote	68,7%	60,7%	63,4%	57,1%	50,4%	34,8%
Effectieve schuldquote (A-B)	50,1%	59,7%	71,1%	77,7%	81,5%	79,4%

* In de begroting 2019 werd hier nog de netto-schuldquote gehanteerd (nog vóór aftrek van de zogenoemde uitleenquote). In lijn met de factsheet van de VNG over de financiële ruimte en schuldpositie biedt de netto-gecorrigeerde schuldquote een betere indruk van de schuld die op de exploitatie drukt.

IV Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten (exclusief mutaties reserves) en uitgedrukt in een percentage.

Om dit kengetal te relateren aan het overzicht van baten en lasten is het noodzakelijk om de volgende cijfers te presenteren: (bedragen x € 1.000)

Structurele exploitatieruimte							
Omschrijving	Verslag 2017	Verslag 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
A Structurele lasten	233.552	271.070	286.418	272.894	274.680	275.950	295.308
B Structurele baten	244.664	276.203	288.673	275.784	275.580	276.354	295.723
C Structurele toevoegingen reserves	284	0	2.878	3.851	2.929	2.618	2.611
D Structurele onttrekkingen reserves	706	334	4.081	3.323	2.813	2.707	2.700
E Totale baten (excl. reserves)	246.675	286.174	284.656	278.873	276.343	276.730	297.331
Structurele exploitatie-ruimte (B-A)+(D-C)/E	4,7%	1,9%	1,2%	0,9%	0,3%	0,2%	0,2%

De gemeente Westland heeft een stevig investeringsprogramma. Het is onvermijdelijk dat binnen dat programma gedurende het jaar verschuivingen optreden, veelal door externe factoren. Dit betekent bijvoorbeeld dat investeringen later of meer gefaseerd worden uitgevoerd. Dit leidt tot een voordeel op de kapitaallasten (rente en afschrijving). Om te voorkomen dat dit voordeel pas in de jaarrekening zichtbaar wordt, hebben we eerder de stelpost 'sturen op kapitaallasten' in de begroting opgenomen. Deze stelpost is in het FMP alle jaren nihil. De provincie Zuid-Holland – toezichthouder op de gemeentelijke begroting – accepteert deze stelpost uitsluitend als incidenteel dekkingsmiddel.

Wij stellen voor om richting de Voorjaarsnota 2020 een zogenoemde A- en B-lijst op te werken, waarbij in de A-lijst alle investeringen met bijbehorende kapitaallasten zijn opgenomen en in de B-lijst de investeringen zijn opgenomen welke in ieder geval uitgevoerd zullen worden. Het verschil tussen beide lijsten op financiële uitkomst is gelijk aan de stelpost "sturen op kapitaallasten". Hiermee is de stelpost concreet ingevuld. Het voornemen is om beide lijsten door de raad te laten vaststellen. Bij voordelen op de kapitaallasten zullen investeringen van de A-lijst, die initieel niet op de B-lijst stonden, alsnog daar worden opgenomen. Met deze maatregel wordt voldaan aan de eisen vanuit de provincie en kan de stelpost worden aangemerkt als structureel dekkingsmiddel. In bovenstaande tabel is deze post als zodanig opgenomen.

V. Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van de lokale lasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB en de rioolheffing en reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde in de gemeente. De belastingcapaciteit van gemeenten wordt berekend door de totale woonlasten meerpersoonshuishouden in jaar t te vergelijken met het landelijk gemiddelde in jaar t-1, uitgedrukt in een percentage.

Woonlasten meerpersoonshuishoudens	Verslag 2017	Verslag 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
A OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	€ 305	€ 304	€ 308	€ 298
B Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	€ 229	€ 229	€ 237	€ 253
C Afvalstoffenheffing voor een gezin	€ 214	€ 214	€ 226	€ 283
D Eventuele heffingskorting				
E Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde (A + B + C – D)	€ 748	€ 747	€ 771	€ 834
F Woonlasten landelijke gemiddelde voor gezin t-1	€ 723	€ 747	€ 712	€ 740
Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde jaar Ervoor (E / F) x 100%	103,5%	100%	108,3%	112,7%

Beoordeling onderlinge verhouding kengetallen

Voor een beoordeling van de financiële positie zullen de kengetallen altijd in samenhang moeten worden gezien. Juist gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding kunnen de cijfers een goed beeld geven van de financiële positie van de gemeente Westland.

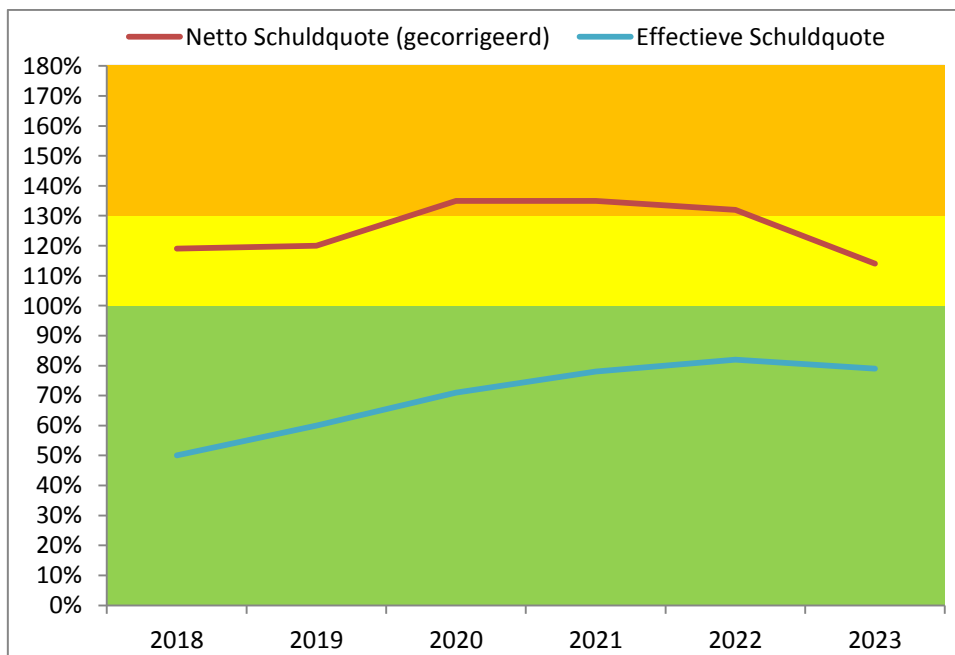
Financiële kengetallen

In onze beschouwing over de financiële positie van onze gemeente hebben wij aangegeven dat het financieel spannende tijden zijn voor Westland. Door de aldaar geschetste oorzaken is er sprake van een tekort in de begroting dat oploopt tot € 14 miljoen in 2023, nog zonder rekening te houden met nieuwe wensen en ambities. Daarnaast kiezen wij er voor te investeren in voorzieningen en maatregelen die bijdragen aan de in het WestlandProgramma geformuleerde ambities.

Om de ontwikkelingen die van buiten op ons af komen en onze hiervoor genoemde bestuurlijk urgenties te kunnen dekken, is er een aanzienlijk dekkingsplan nodig (+/- € 14 miljoen). Onze voorstellen in dit verband treft u elders in deze begroting aan. Het is al met al een forse opgave om als gemeente financieel in balans te blijven.

De meeste kengetallen vertonen een vrij stabiel beeld. De schuldpositie is in absolute zin in 2023 iets lager dan eind 2018. Dit vertaalt zich ook in een lichte daling van de zogenoemde netto gecorrigeerde schuldquote in 2023. Dit kerngetal blijft de komende jaren naar verwachting fluctueren rond de door de VNG als kritisch aangemerkte richtlijn van 130% (waarbij voor een percentage tussen 100% en 130% geldt dat voorzichtigheid is geboden).

Door ook de voorraadquote (in feite de grondpositie) van de netto schuldquote af te trekken, krijgt men de zogenoemde effectieve schuldquote die een goede indruk van de schuld die op de exploitatie drukt. Deze beweegt zich de afgelopen jaren tussen de 40 en 50% hetgeen duidelijk binnen de VNG-richtlijnen valt. Daarbij tekenen wij wel aan dat de effectieve schuldquote de komende jaren naar verwachting een stijgende lijn vertoont. Hoewel de quote nog steeds duidelijk binnen de kritische norm van de VNG blijft, kan geconcludeerd worden dat de schuldpositie minder daalt dan de voorziene afname van de grondpositie van de gemeente. Met andere woorden, het gewenste ambitie- en investeringsniveau van onze gemeente geeft een opwaartse druk op onze schuldpositie. In onderstaande grafiek is het vorenstaande inzichtelijk gemaakt.

De solvabiliteitsratio vertoont al enige jaren een stabiel beeld. Deze fluctueert de komende jaren naar verwachting tussen de 31% en 36%, waarbij landelijk als norm geldt dat de solvabiliteitsratio boven de 20% ligt.

4.3 Onderhoud kapitaalgoederen

3.1 Inleiding

Nergens beleeft een inwoner de gemeente sterker dan in de openbare ruimte en nergens wordt de gemeente sneller op aangesproken dan op deze openbare ruimte. Voor een aantal zaken die hierop betrekking hebben is zelfs wettelijk vastgelegd dat de gemeente hiervoor verantwoordelijk is. Bijvoorbeeld het onderhouden van wegen en het aanleggen van riolering. De gemeente Westland investeert in de openbare ruimte in de vorm van wegen, groen, water, riolering en gebouwen, dit worden kapitaalgoederen genoemd. Kapitaalgoederen hebben vaak een hoge financiële waarde, maar gaan een langere periode mee. Het onderhoud aan kapitaalgoederen is van groot belang voor de zorg voor een veilige en aantrekkelijke leefomgeving voor onze inwoners.

In deze paragraaf komt het beleidskader voor het onderhoud van de kapitaalgoederen aan de orde, de financiële consequenties en de vertaling hiervan in de begroting. De documenten die hierop betrekking hebben kunnen ingedeeld worden van strategisch tot uitvoerend niveau. Er wordt daarom gewerkt met beleidskaders, beheerkaders en een uitvoerend programma. In onderstaande tabel is hier een overzicht van opgenomen.

Onderwerp	Looptijd	Datum vastgesteld	Vastgesteld door	Cyclus
Beleidskader				
Gebiedsgericht plan	2019-2022	21 mei 2019	Gemeenteraad	1x per 4 jaar
Beheerkaders				
Beheerkader Afvalwater, hemelwater en grondwater	2018-2022	11 december 2018	Gemeenteraad	1x per 4 jaar
Beheerkader Algemene begraafplaatsen	2018-2022	11 december 2018	Gemeenteraad	1x per 4 jaar
Uitgangspuntennota vastgoedbeleid		2009	Gemeenteraad	Bij nieuw beleid
Uitvoering				
Uitvoeringsprogramma GGP	2020-2026	december 2019	College	1x per jaar
Integraal Onderwijshuisvestingsplan (IHP)	2019-2022	22 januari 2019	Gemeenteraad (ter kennisname)	
Meerjarenonderhoudsplan gemeentelijk vastgoed			Ambtelijk	1x per jaar

3.2 Beleidskaders

Het Gebiedsgericht Plan (hierna te noemen GGP) is het beleidskader waarin de gemeente Westland heeft vastgelegd op welke wijze het beheer en onderhoud van de kapitaalgoederen wordt verricht. Het GGP 2019 – 2022 is door de gemeenteraad vastgesteld op 21 mei 2019. Het GGP is een strategisch kader en geeft richting aan de ontwikkeling, inrichting, beheer en onderhoud van de openbare ruimte en het vastgoed van de gemeente Westland.

Gelet op het voorgaande en met inachtneming van de wettelijke taak om de kapitaalgoederen als goed huisvader te beheren en onderhouden, wordt binnen de gemeente Westland gestuurd op basis van programma's voor het inrichten en beheren van de openbare ruimte. Bij programmasturing wordt door middel van het inzetten van maatregelen gestuurd op doelen en samenhang. In het GGP zijn de programma's vastgelegd die betrekking hebben op de kapitaalgoederen, zijnde:

- Sterke groenstructuur (Groen)
- Duurzaam vastgoed en grond (Gebouwen)
- Klimaatbestendige waterhuishouding (Water en riolering)
- Compleet infrastructureel netwerk (Wegen)

Westland hanteert bij de zorg voor de kapitaalgoederen een minimum-kwaliteitsniveau dat voldoet aan de CROW norm 'C'. In het GGP is de relatie tussen de kwaliteitsniveaus die gehanteerd worden binnen gemeente Westland en die van de CROW aangegeven. Middels onderstaande tabel is aangegeven dat onze ondergrens 'matig' gelijk is aan de kwaliteitsniveau 'C' volgens de CROW.

KWALITEITSNIVEAUS				
	BURGERMETING	BEELDKWALITEIT (CROW)	TECHNISCHE KWALITEIT (CROW / NEN)	
ZEER GOED	Waardering > 8	A+	R++	Uitstekend
GOED	Waardering 7 - 8	A	R+	Goed
VOLDOENDE	Waardering 6 - 7	B	R	Redelijk
MATIG	Waardering 5 - 6	C	R-	Matig
ONVOLDOENDE	Waardering < 5	D	n.v.t.	Slecht

Afbeelding: Referentiekader kwaliteitsniveaus

3.3 Beheerkaders

Voor een aantal onderdelen is een beheerkader opgesteld om een nadere uitwerking te geven aan de kernwaarden en kwaliteitsniveaus. Volgens de Wet milieubeheer dient elke gemeente te beschikken over een rioleringsplan. Met de vaststelling van het beheerkader Afvalwater, hemelwater en grondwater heeft de gemeente Westland aan die verplichting voldaan. Ook is er specifiek een beheerkader Algemene begraafplaatsen, dit beschrijft de uitgangspunten en ontwikkelingen voor een toekomstbestendig en uniform beheer van de gemeentelijke begraafplaatsen.

3.4 Uitvoeringsprogramma GGP

Het GGP heeft een strategisch karakter. Dat wil zeggen dat hierin de Westlandse kernwaarden en doelen voor de openbare ruimte zijn vastgelegd. De concrete vertaling naar activiteiten en uitvoeringsmaatregelen wordt gemaakt in het uitvoeringsprogramma GGP. Het uitvoeringsprogramma wordt jaarlijks herzien voor het eerste jaar, maar kent een doorkijk van zes daaropvolgende jaren. De uitvoering van maatregelen vindt vervolgens zowel planmatig (beheer en onderhoud) als projectmatig (grootschalige en veelal complexe werkzaamheden) plaats binnen de financiële kaders.

Dit alles op basis van regievoering en in lijn met één van de uitgangspunten van de organisatieontwikkeling die luidt: zelf doen waar nodig, uitbesteden waar het kan. De (grootschalige) activiteiten in de openbare ruimte worden gepland op basis van de kwaliteit van de openbare ruimte, kernwaarden, ambities, beschikbare middelen en waar we werk met werk kunnen maken (prioritering). Voor de integrale afhandeling van meldingen en klein onderhoud is één centraal servicecluster ingericht.

Door middel van continue inspecties en schouwen wordt het werkelijke kwaliteitsniveau van de te beheeren kapitaalgoederen in kaart gebracht en vergeleken met de afgesproken streefkwaliteiten. Omdat voor de openbare ruimte geldt dat de kwaliteit minimaal voldoet aan het kwaliteitsniveau 'matig', wordt voorkomen dat sprake is van achterstallig onderhoud. Daar waar niet voldaan wordt aan de streefkwaliteit worden de benodigde activiteiten middels meerjarenplanningen in het uitvoeringsprogramma opgenomen. Over het kwaliteitsniveau van de kapitaalgoederen en de bijbehorende maatregelen wordt jaarlijks gerapporteerd in de verplichte paragrafen van de jaarrekening.

In onderstaande alinea's volgt per programma een toelichting.

Sterke groenstructuur

Een groenblauwe leefomgeving versterkt de kwaliteit van de gemeente. Door het groen en water via een sterk groenblauw netwerk te benutten en te verbinden ontstaat een gemeente waarin het aangenaam

wonen, werken en recreëren is. Het ontwikkelen en waar nodig versterken van de groen/blauwe structuren draagt bij aan de nabijheid van groen voor inwoners, recreatie (zoals varen en wandelen), waterkwaliteit, waterberging, klimaatadaptatie en aantrekkelijke woonmilieus. In het programma Sterke groenstructuur behoren verschillende onderdelen zoals openbaar groen, speelvoorzieningen, straatmeubilair, recreatiegebieden en begraafplaatsen. Deze verschillende onderdelen en het kwaliteitsniveau hiervan worden gemonitord.

Functionele en goed onderhouden speelvoorzieningen dragen bij aan een kindvriendelijke en aantrekkelijke woonomgeving. Met het oog op veiligheid wordt specifiek geïnspecteerd volgens de Europese normen en procedures. Door middel van meerjarenplanningen zijn de benodigde investeringen voor de komende tijd in het uitvoeringsprogramma opgenomen.

De bijzondere functie van de begraafplaatsen wordt benadrukt en gerealiseerd door de bijzondere inrichting en het beheer hiervan. Begraafplaatsen kennen een rustige uitstraling en het begraven en herdenken staat hier centraal. Hieraan wordt bijgedragen door het groen in te richten op basis van deze omgevingskwaliteit. Door middel van een beeldbestek worden de begraafplaatsen onderhouden en beheerd op het afgesproken kwaliteitsniveau "goed".

In onderstaande tabel is aangegeven wat het gewenste onderhoudsniveau is:

Tabel gewenste Sterke groenstructuur	
Producten	Gewenst onderhoudsniveau GGP
Groenonderhoud	Voldoende/goed
Speelvoorzieningen	Goed
Recreatiegebieden	Voldoende
Begraafplaatsen	Goed

In de tabel wordt het gewenste onderhoudsniveau voor 2020 weergegeven. Op basis van het huidige gemonitorde onderhoudsniveau is de conclusie dat het gewenste onderhoudsniveau voor 2020 gelijk is aan het gemonitorde onderhoudsniveau in 2019.

Duurzaam vastgoed en grond

De gemeente Westland heeft een omvangrijke vastgoedportefeuille die voornamelijk wordt ingezet voor het realiseren van maatschappelijke doelstellingen. De gemeente is als eigenaar verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud en de exploitatie van het vastgoed. Voor een deel van de vastgoedportefeuille, zoals de zwembaden, is het beheer en onderhoud contractueel geregeld met de hoofdgebruiker, de exploitant. Het in portefeuille houden van vastgoed moet een doel dienen. Wanneer vastgoed zijn functie verliest, wordt het in principe afgestoten.

Naast vastgoed dat permanent wordt ingezet voor maatschappelijke doeleinden heeft de gemeente ook tijdelijk vastgoed in haar bezit. De tijdelijke voorraad bestaat uit het strategische vastgoed, de verkoopportefeuille en het vastgoed in grondexploitaties, dat tijdelijk beheerd wordt in afwachting van de start van bouwactiviteiten. In december 2009 is door de raad de nota "Uitgangspuntennota vastgoedbeleid gemeente Westland" vastgesteld.

In deze nota staan onder andere de uitgangspunten voor het onderhoud van het gemeentelijk vastgoed. Meest recent zijn de kernwaarden, doelen en kwaliteitsnormen en bijbehorende financiële uitgangspunten voor het in stand houden van vastgoed vastgelegd in het GGP. Beide documenten vormen de beleidskaders voor zowel vastgoed als kapitaalgoed. De conditie oftewel de technische staat van het onderhoud van het gebouw is vastgelegd in NEN 2767. Deze methodiek is een instrument voor het objectief en uniform meten van de fysieke kwaliteit van bouw- en installatiedelen van gebouwen. De conditiescores die bij deze methodiek horen staan in onderstaande tabel.

Conditie 3 wordt aangehouden voor kritische gebouwelementen en installatieonderdelen. Voor de andere gebouwelementen geldt een conditieniveau 4. Voor het onderhoud van het tijdelijke vastgoed dat de komende jaren nog in gebruik is hanteert de gemeente het kwaliteitsniveau van conditie 4 of 5. Afhankelijk van de duur van het gebruik wordt het beoogde conditieniveau bepaald.

Conditie	Omschrijving	Toelichting
1	Uitstekende conditie	Nieuwbouwkwaliteit
2	Goede conditie	Instandhouding op goed representatief, bedrijfszeker en technisch niveau.
3	Redelijke conditie	Instandhouding op sober- en doelmatig niveau.
4	Matige conditie	Instandhouding op minimaal niveau waarbij gevolgschade wordt voorkomen.
5	Slechte conditie	Zeer minimaal onderhoudsniveau waarbij gevolgschade optreedt. Gebruik onder minimale condities.
6	Zeer slechte conditie	Technisch rijp voor sloop. Géén gebruik mogelijk

In de tabel wordt het gewenste onderhoudsniveau voor 2020 weergegeven. Op basis van het huidige gemonitorde onderhoudsniveau is de conclusie dat het gewenste onderhoudsniveau voor 2020 gelijk is aan het gemonitorde onderhoudsniveau in 2019.

Klimaatbestendige Waterhuishouding

Een van de belangrijkste taken die betrekking hebben op een klimaatbestendige waterhuishouding is het voorkomen en beheren van ongewenste lozingen van afvalwater naar (oppervlakte)water. Indien dit wel gebeurt kan dit problemen, zoals ziektes, veroorzaken bij onze inwoners. Om de veiligheid te waarborgen moeten de bergings- en afvoercapaciteit van het oppervlaktewater voldoende groot zijn. Het is daarom belangrijk de waterkwantiteit, capaciteit en kwaliteit te meten, monitoren en indien nodig te sturen. Een goede waterhuishouding draagt eveneens bij aan een aantrekkelijke en hoogwaardige leefomgeving met recreatiemogelijkheden.

In 2019 is het Beheerkader afval-, hemel- en grondwater vastgesteld waar in onder andere de beheermaatregelen en omvang van de investeringen zijn opgenomen tot en met 2022. Het beheerkader geeft ook een doorkijk naar de komende vijftig jaar.

Het Westlandse rioelstelsel moet voldoen aan de vastgestelde eisen van veiligheid, zijnde kwaliteitsniveau voldoende in alle functiegebieden. Dit wordt vastgesteld op basis van inspecties (technische gegevens) en belevingsgegevens gebaseerd op binnenkomende meldingen. Het monitoren hiervan vindt ook in 2020 continu plaats. Daarnaast bereiden wij ons stelsel voor op toekomstige ontwikkelingen door beperkte systeemoptimalisaties. Het huidige systeem is sober en doelmatig. Gelet op de klimaatontwikkelingen, bestaat vooral behoefte aan extra berging. Bij ruimtelijke ontwikkelingen bestaat de kans hierop aan te sluiten om zo klimaatbestendig te bouwen.

Waterkanten en beschoeiingen voldoen nog niet overal aan de gestelde aantrekkelijkheidseisen. Vanwege de staat van sommige beschoeiingen fungeren deze niet overal voldoende als grondkering (technisch). Hierdoor wordt de doorvaart op die locaties beperkt (beleving). Dit geldt ook voor het maai-beheer van onder andere ecologische oevers.

We brengen de particuliere en publieke verantwoordelijkheden scherper in beeld. Voor wat betreft de veiligheid door goede afvoer moet voldaan worden aan de kwaliteitseis "voldoende". Door middel van meerjarenplanningen zijn de benodigde investeringen voor de komende tijd in de uitvoeringsprogramma's opgenomen.

Tabel gewenste onderhoudsniveau: Klimaatbestendige waterhuishouding	
Producten	Gewenst onderhoudsniveau GGP
Riool	Voldoende
Water	Voldoende/goed

In de tabel wordt het gewenste onderhoudsniveau voor 2020 weergegeven. Op basis van het huidige gemonitorde onderhoudsniveau is de conclusie dat het gewenste onderhoudsniveau voor 2020 gelijk is aan het gemonitorde onderhoudsniveau in 2019.

Complete infrastructuur

Een goede aansluiting op de landelijke en internationale netwerken is essentieel voor de Westlandse economie. Verbetering van de doorstroming en het beter benutten van de parkeercapaciteit helpt de bereikbaarheid te optimaliseren voor zowel autoverkeer als fiets en openbaar vervoer. Veiligheid speelt hierin een belangrijke rol. Inwoners en bezoekers moeten zich veilig in Westland kunnen verplaatsen. De toename van de verkeersintensiteiten vraagt om doelgerichte en effectieve maatregelen. De ontwikkeling van het R-net is hier een voorbeeld van. R-net is een te ontwikkelen netwerk van hoogwaardige en herkenbare bus- en tramlijnen door heel de Randstad.

Kwaliteitsniveaus van de verhardingen, belijning, bebording, verkeersregelinstallaties, bruggen, geluidsschermen en openbare verlichting worden systematisch gemonitord. De streefkwaliteiten zijn gedifferentieerd per functiegebied. Op basis van de monitoringsgegevens blijkt dat de kwaliteitsniveaus voldoen aan het gewenste onderhoudsniveau (peiljaar 2018).

Er worden werkzaamheden verricht om de doelstellingen uit het Energieakkoord 2020 te halen. Conventionele lichtbronnen worden zoveel mogelijk geclusterd per gebied en worden van energiebesparende ledverlichting voorzien. Ook wordt gewerkt aan slim energiemanagement, dat zich vertaalt in het dimmen van verlichting op momenten waarbij een lager verlichtingsniveau nauwelijks merkbaar is en daardoor geen effect heeft op de (verkeers-)veiligheid.

Tabel gewenste onderhoudsniveau: Complete infrastructuur	
Producten	Gewenst onderhoudsniveau GGP
Verhardingen (incl. bebording en belijning)	Voldoende
Infrastructurele kunstwerken (bruggen en geluidsschermen)	Voldoende
Openbare verlichting	Voldoende
Straatreiniging	Voldoende/goed

In de tabel wordt het gewenste onderhoudsniveau voor 2020 weergegeven. Op basis van het huidige gemonitorde onderhoudsniveau is de conclusie dat het gewenste onderhoudsniveau voor 2020 gelijk is aan het gemonitorde onderhoudsniveau in 2019.

3.5 Budgetbehoefte Gebiedsgericht plan 2019-2022

Het benodigde budget voortvloeiend uit de ambities vastgelegd in het GGP wordt per jaar gespecificeerd via het onderstaande overzicht. Naar aanleiding van (visuele) inspecties en schouwen die onderdeel uitmaken van dagelijks beheer is jaarlijks zicht op de werkelijke kwaliteitsniveaus (huidige status en omvang). De benodigde maatregelen voor het behouden en/of behalen van de gewenste streefkwaliteit kunnen enerzijds als dagelijks beheer maatregelen (exploitatiegelden) en anderzijds als investeringsmaatregel in het uitvoeringsprogramma GGP worden opgenomen. De jaarlijkse kosten van deze investeringen (rente en afschrijving) komen als kapitaallasten in de lopende exploitatie terug. De lasten zijn bepaald op basis van de levensduur en bijbehorende afschrijvingstermijnen.

De benodigde exploitatiegelden voor het dagelijks beheer en onderhoud zijn in onderstaand overzicht opgenomen:

Pr.	Omschrijving programma	Omschrijving product	2020	2021	2022	2023
01	<i>Sterke groenstructuur</i>	01-1 Openbaar groen	4.370	4.509	4.600	4.716
		01-2 Speelvoorzieningen	769	832	892	918
		01-3 Straatmeubilair	42	42	42	42
		01-4 Evenementen	277	231	239	239
		01-5 Recreatievoorzieningen	2.218	2.259	2.256	2.270
		01-6 Begraafplaatsen	1.517	1.604	1.633	1.663
	Totaal 01-Sterke groenstructuur		9.193	9.477	9.662	9.848
02	<i>Duurzaam vastgoed en grond</i>	02-1 FES projecten	54	4	4	4
		02-2 Maatschappelijk	4.475	3.475	3.478	3.445
		02-3 Sport	3.963	3.978	3.845	4.088
		02-4 Waterhuishouding	1	1	1	1
		02-5 Begraafplaatsen	81	81	81	81
		02-6 Erfgoed	60	83	82	82
		02-7 Recreatiegebieden	81	81	81	80
	Totaal 02-Duurzaam vastgoed en grond		8.715	7.703	7.572	7.781
03	<i>Klimaatbestendige waterhuishouding</i>	03-1 Infrastructurele kunstwerken	53	53	53	53
		03-2 Riolering	11.487	11.588	11.655	11.758
		03-3 Waterwegen	1.881	1.948	2.035	2.266
		03-4 Duikers	77	77	77	77
	Totaal 03-Klimaatbestendige waterhuishouding		13.498	13.666	13.820	14.154
04	<i>Compleet infrastructureel netwerk</i>	04-1 Wegen (incl. belijning en bebording)	9.659	10.542	11.965	11.790
		04-2 Verkeersregelinstallaties	321	340	331	311
		04-3 Infrastructurele kunstwerken	1.203	1.397	1.479	1.540
		04-4 Openbare verlichting	1.855	1.939	2.007	2.052
		04-5 Gladheidsbestrijding	568	593	613	624
		04-6 Parkeervoorzieningen	354	476	446	446
		04-7 Straatreiniging	2.182	2.105	1.999	2.028
	Totaal 04-Compleet infrastructureel netwerk		16.142	17.392	18.840	18.791
05	<i>Verantwoorde afvalinzameling</i>	05-1 Afvalinzameling en -verwerking	8.744	8.868	8.961	8.994
		05-1 Ongediertebestrijding	11	11	11	11
	Totaal 05-Verantwoorde afvalinzameling		8.755	8.879	8.972	9.005
Totaal Gebiedsgericht plan			56.303	57.117	58.866	59.579

3.6 Risico's

Met programmatisch beheer en onderhoud wordt een constante afweging gemaakt tussen kwaliteit, risico's en budget. Door integraal gebiedsgericht te werken en af te stemmen met onze partners in de buitenruimte, wordt kapitaalvernietiging voorkomen. Niet alles is in handen van de gemeente. Zo zal het realisatietempo bijvoorbeeld mede afhangen van onze partners, de ontwikkeling van de economie en de beschikbare middelen. Tevens kan nieuw beleid of veranderende wet- en regelgeving leiden tot extra kosten.

4.4 Financiering

4.1 Inleiding

De financieringsfunctie is de manier waarop een gemeente geld aantrekt en/of (tijdelijk) belegt. De financieringsbehoefte wordt voor een groot deel bepaald door de investeringen die wij doen, in bijvoorbeeld scholen, riolen en aanleg van wegen. Ook het aan- en verkopen van grondposities heeft hierop een grote invloed. In het Treasury Statuut zijn de regels vastgelegd, waarbinnen de financieringsfunctie wordt uitgevoerd. Deze regels passen binnen de Wet Financiering Decentrale Overheden (Wet Fido), waarin het wettelijk kader is bepaald.

4.2 Financieringsbehoefte

Per 1 januari 2019 bedraagt de leningenportefeuille € 340 miljoen. Aan reguliere aflossingen wordt in 2019 € 34 miljoen betaald. In januari is een nieuwe lening aangetrokken ter grootte van € 14 miljoen. Op basis van de prognose, welke wordt afgeleid van de begroting, is de financieringsbehoefte voor 2019 (inclusief herfinanciering van reguliere aflossingen), naar verwachting € 52 miljoen, waarmee het saldo van de portefeuille per ultimo 2019 € 358 miljoen zal bedragen. Op basis van bedragen die reeds gerealiseerd zijn, lijkt de financieringsbehoefte iets lager uit te komen. Echter is deze ontwikkeling sterk afhankelijk van de investeringen en transacties in de grondbedrijven. Deze ontwikkelingen worden nauwlettend gevolgd. Uit de begroting 2020 volgt een financieringsbehoefte van € 52 miljoen.

Ontwikkeling langlopende leningen 2019-2023

In onderstaand overzicht is de verwachte ontwikkeling van de langlopende leningen weergegeven over de jaren 2019-2023.

(bedragen x € 1 mln.)

Ontwikkeling langlopende leningen	2019	2020	2021	2022	2023	Totaal
Saldo per 1 januari	340	358	374	371	363	
Aflossingen	-34	-36	-33	-31	-28	-128
Financieringsbehoefte	52	52	30	23	2	107
Saldo per 31 december	358	374	371	363	337	
Mutatie schuldpositie	18	16	-3	-8	-26	-21

Leningen zijn onlosmakelijk verbonden met het mogelijk maken van gewenste ontwikkelingen in de samenleving. De huidige leningenportefeuille toont daarbij het ambitieniveau van de gemeente en is het gevolg van raadsbesluiten die genomen zijn om belangrijke investeringen uit te voeren en exploitatie-uitgaven te doen (mede ten laste van reserves en voorzieningen). De totale afname van de schuld wordt in de periode 2020-2022 op € 21 miljoen geschat.

De hierboven gepresenteerde cijfers zijn gebaseerd op een realistisch model ten aanzien van de investeringsuitgaven. Hiermee wordt bedoeld dat er in de cijfers rekening mee is gehouden dat er jaarlijks sprake is van een vertraging in de uitvoering van investeringen vanwege externe factoren (overigens is ook bij onttrekkingen aan reserves en voorzieningen hiervan sprake). Hiervoor is in de begroting een stelpost 'Sturen op kapitaallasten' opgenomen. Ook in het overzicht zoals bovenstaand gepresenteerd, is deze vertraging in de uitvoering van investeringen verwerkt. In hoofdlijn komt dit neer op een gemiddeld jaarlijks investeringsvolume van € 32,3 miljoen. Dit volume is berekend op basis van het werkelijk gemiddelde investeringsvolume van 2004-2018 bij de materiële investeringen.

Uit de begroting blijkt een financieringsbehoefte van € 52 miljoen. Er is in 2019 reeds een lange lening van € 14 miljoen aangetrokken, hetgeen zou betekenen dat voor het einde van het jaar 2019 nog een bedrag van € 38 miljoen benodigd is. In de praktijk blijkt vaak dat de werkelijk aan te trekken leningen lager uitvallen. In 2020 wordt op de bestaande leningen een bedrag van € 36 miljoen afgelost. De overige behoefte wordt grotendeels bepaald door investeringen die wij doen en door grondverkoop, die kunnen worden gerealiseerd nadat de grond bouwrijp is gemaakt.

Voor het aantrekken van financiering hanteren wij bij het begroten een vastgesteld percentage. Voor leningen met een looptijd langer dan een jaar is dat 1,75%, voor kortere leningen is dat 0,0%.

4.3 Kasgeldlimiet

De rente die wij op kasgeldleningen betalen is gedurende het gehele jaar negatief geweest en heeft geschommeld rond de 40 basispunten. Wij ontvangen dus ongeveer 0,40% op jaarbasis over de korte financiering die wij aantrekken. Dit is een ongebruikelijke situatie, waarvan niemand kan voorspellen hoe lang deze nog zal duren. Het lijkt voor de hand te liggen om nog uitsluitend korte leningen aan te trekken, omdat wij dan rente ontvangen over onze schulden. Echter is binnen de Wet Fido bepaald dat een gemeente niet meer korte leningen (looptijd één jaar of korter) mag aantrekken, dan de geldende kasgeldlimiet. Deze limiet wordt vastgesteld op 8,5% van het begrotingstotaal van het betreffende jaar. De limiet voor 2020 bedraagt € 25 miljoen, zijnde 8,5% van het begrotingstotaal van € 294 miljoen.

4.4 Renterisiconorm

Niet alleen het volume dat kort geleend mag worden is aan een limiet gebonden. Ook het bedrag waarover een gemeente renterisico mag lopen is gemaximeerd. Hiermee wordt voorkomen dat een onverwachte wijziging van de markrente direct leidt tot grote schommelingen in onze jaarlijkse rentelasten. Ook de renterisiconorm is binnen de Wet Fido bepaald. Deze bedraagt 20% van het begrotingstotaal.

(bedragen x € 1 mln.)

Ontwikkeling renterisico	2020	2021	2022	2023
Begrotingstotaal	294	289	282	301
Percentage renterisiconorm	20%	20%	20%	20%
Renterisiconorm	60	60	60	60
Renterisico op vaste schuld	39	36	34	30
Ruimte (+) / Overschrijding (-)	21	24	26	30

4.5 Rekenrente

Tot 2016 bestond voor de wijze waarop een gemeente de totale rentekosten toerekent aan de verschillende componenten in de begroting (rentelasten van vaste activa op de taakvelden, bespaarde rente over het vermogen) een grote mate van vrijheid.

Door de wijziging in de begrotingsvoorschriften vanaf 2017 is een verplichte berekeningswijze geïntroduceerd, welke moet worden opgenomen in de paragraaf Financiering. Deze verplichting geldt formeel vanaf 2018 (in navolging op het advies van de commissie BBV was ook al in de jaarrekening 2017 hiermee rekening gehouden).

De omslagrente wordt berekend door de aan de taakvelden toe te rekenen rente te delen door de boekwaarde per 1 januari van de vaste activa die integraal zijn gefinancierd. De omslagrente moet vervolgens op consistente en eenduidige wijze worden toegerekend aan de individuele activa. Het is niet toegestaan om per investering of taakveld te differentiëren in het toe te rekenen rentepercentage.

In het nieuwe BBV worden alle externe rentelasten en rentebaten in eerste instantie begroot en verantwoord op het taakveld Treasury. Dit betekent dat ook alle rentebaten voortkomend uit het verstrekken van leningen aan woningcorporaties, sportinstellingen, ambtenaren, etc. op het taakveld Treasury moeten worden begroot en verantwoord.

Voor de rentetoerekening van rente aan grondexploitaties geldt een verplichte berekeningswijze. Deze rente wordt dus niet via de systematiek van de renteomslag berekend.

Bij projectfinanciering is sprake wanneer een lening extern is aangetrokken specifiek ten behoeve van de financiering van een project (i.c. de piekbetaling voor de nieuwbouw gemeentehuis). De rentelasten voortkomend uit deze financiering moeten daarom aan die activiteit op het betreffende taakveld worden toegerekend.

Het BBV staat toe dat er een rentevergoeding over het eigen vermogen (reserves) wordt toegerekend. De bespaarde rente mag maximaal het rentepercentage zijn dat door de gemeente over extern aange trokken financieringsmiddelen wordt vergoed.

Onderdeel van de berekening van de omslagrente is de jaarlijkse rente-toevoeging aan voorzieningen, die gewaardeerd zijn op de methode van contante waarde. Bij de gemeente Westland gaat het dan om de pensioenvoorziening en wachtgeld voor (oud)wethouders.

Rentescema	Bedragen (x € 1.000)
A. Externe rentelasten over de korte en lange financiering	6.442
B. Externe rentebaten	-347
Totaal door te berekenen externe rente	6.095
C.1 Rente grondexploitatie die moet worden doorberekend	-2.232
C.2 Rente van projectfinanciering	-210
Saldo door te berekenen rente	3.653
D.1 Rente over eigen vermogen	4.131
D.2 Rente over voorzieningen (op basis van contante waarde)	131
E. Aan taakvelden toe te rekenen omslagrente	7.915
F. Werkelijk aan taakvelden toegerekende omslagrente	8.553
Renteresultaat op het taakveld treasury	638

Geraamd rentepercentage over externe financiering:	1,75%
Geraamd rentepercentage grondexploitatie:	1,18%
Geraamd omslagpercentage:	1,80%

Nb.: Het werkelijk aan taakvelden toegerekende omslagpercentage (F) mag maximaal 0,5% afwijken van hetgeen op grond van het rentescema kan worden toegerekend (onder E). In 2020 bedraagt deze afwijking 0,13%. Dit resulteert in het geraamde renteresultaat.

4.6 Opgenomen geldleningen

Lange leningen kunnen wij direct bij een geldgever aantrekken, maar ook via een geldmakelaar. Geldgevers zijn van oudsher meestal banken, zoals BNG Bank en NWB Bank. De laatste jaren zien wij dat ook provincies steeds vaker in de markt zijn voor de financieringsbehoefte van gemeenten.

4.7 Uitgezette geldleningen

Er is een portefeuille uitgezette leningen. Belangrijkste zijn de startersleningen, die voornamelijk via SVN lopen. Daarnaast is er nog een aantal personeelshypotheekleningen en zijn er enkele oudere leningen verstrekt aan woningcorporaties. Het risico op deze leningen is zeer klein. Er is sprake van balansfinanciering; wij hebben de uitgezette leningen niet gematcht aangetrokken. In het totaal gaat het per ultimo 2019 om een bedrag van € 18,2 miljoen waarvan € 14,8 miljoen startersleningen, € 3,3 miljoen personeelshypotheekleningen en € 0,1 miljoen leningen aan woningcorporaties.

4.8 Garanties en borgstellingen

Naast uitgezette leningen is sprake van het garanderen van leningen die bij banken zijn aangetrokken. Hiermee neemt de gemeente het debiteurenrisico dat de bank loopt over. Wanneer de geldnemer niet betaalt, zal de gemeente op de garantie worden aangesproken.

Garanties worden uitsluitend verstrekt op financiering van maatschappelijke projecten, wanneer het project zonder garantie niet financierbaar is.

Onderscheid wordt gemaakt tussen directe en indirecte garanties. Bij directe garanties wordt de garantie direct aan de bank gericht die de lening heeft verstrekt. Indirecte garanties worden verstrekt aan een waarborgfonds, die op haar beurt de lening richting de bank garandeert. Grootste waarborgfonds is het Waarborgfonds Sociale Woningbouw, dat de leningen van woningcorporaties garandeert. Gemeenten nemen een achtervangpositie in, als extra dekking voor het fonds, voor het geval het fondsvermogen op enig moment niet toereikend zou zijn. Uit hoofde van de achtervangpositie dient een gemeente liquiditeit aan het fonds te verstrekken in de vorm van een achtergestelde, renteloze lening. Prognose voor de directe garanties per ultimo 2019 is € 121 miljoen voor indirecte garanties is dit € 207 miljoen.

4.5 Bedrijfsvoering

5.1 Inleiding

In Westland is het prettig wonen, ondernemen en recreëren. We stimuleren, faciliteren en initiëren de nodige maatregelen om dat te behouden en te versterken. Hiervoor is een organisatie nodig van mensen en middelen. Een veranderende samenleving en technologische ontwikkelingen vragen daarbij om een gemeentelijke organisatie die efficiënt, snel, flexibel en bij de tijd is. Inwoners, het bestuur, bedrijven en instellingen verwachten snelle en solide dienstverlening. Om dit te bereiken streven we naar een professionele en duurzame bedrijfsvoering. In deze paragraaf schetsen we hoe we daaraan invulling geven.

5.2 Personeel en organisatie

5.2.1 (Uitdagend) werkgeverschap

Het college heeft in het WestlandProgramma 2018-2022 geformuleerd om een lerende organisatie te creëren. In een dergelijke organisatie wordt ieders talent gestimuleerd en gewaardeerd, draagt iedereen bij aan het oplossen van veelal complexe problemen en staat daarbij open voor vernieuwende ideeën. Een organisatie waar sensitiviteit voor de maatschappelijke veranderingen en de bestuurlijke en politieke werkelijkheid in de genen zit en vooral: een organisatie waar je met plezier werkt!

Hierbij krijgen we als werkgever met de volgende uitdagingen te maken. Een krappe arbeidsmarkt, veranderingen van taken, vergrijzing en verdere digitalisering en robotisering. Dit vraagt om andere talenten en vaardigheden van onze medewerkers. Het nog vast te stellen Integraal Personeelsbeleidsplan geeft hierop een meerjarenperspectief en is daarbij ondersteunend aan de ontwikkeling van een meer wendbare, flexibele, deskundige en betrouwbare organisatie. Dit doen we door in te zetten op Talentmanagement, Strategische Personeelsplanning, HR analytics, Werving en Selectie en Duurzame Inzetbaarheid.

5.2.2 Organisatieontwikkeling

In 2019 actualiseerden we de organisatieontwikkeling via het ontwikkelprogramma Lef Loont op basis van negen doelstellingen geformuleerd door directie en OR. Het Lef Loont-programma is gericht op houding en gedrag met de ambitie om een integrale ontwikkelstrategie vast te stellen. Hiermee krijgen kern-eigenschappen als optimale samenwerking binnen en tussen teams, werkplezier en talentontwikkeling van individuele medewerkers binnen een veilige omgeving een prominente plek.

Leidinggevende en medewerkers

De leidinggevenden zijn bepalend in het tot stand brengen van de gedragsverandering. Het Lef Loont-programma voor leidinggevenden bestaat uit een collectief trainings- en coaching programma gericht op sturing en voorbeeldgedrag van het nieuwe gewenste gedrag. Dit programma wordt ondersteund door onder andere een aantal trainingsbijeenkomsten met tussentijdse coaching/(individuele) begeleiding in de dagelijkse praktijk. Hierdoor wordt het geleerde ook in de dagelijkse praktijk toegepast en worden medewerkers begeleid richting de negen doelstellingen. Voor de medewerkers bestaat het programma uit trainingen met directe collega's waarbij de samenwerking cruciaal is om tot een goed product of goede dienstverlening te komen. Het kan gaan om collega's uit het eigen team, maar het kan ook zijn dat de medewerker een programmaonderdeel volgt met collega's van een ander team, een ander cluster of zelfs van een ketenpartner.

Opdrachtgericht werken

Verder richten we ons met partners van buiten op opdrachtgericht werken en denken. Het doel is om medewerkers vanuit een heldere opdracht te leren werken. Een opdracht formuleert helder wat iemand aan resultaten gaat bereiken, wat deze persoon daarvoor nodig heeft, wie de opdrachtgever is en welke tijdlijnen daarbij horen. De opdrachtgever waakt dat de opdracht ingelost wordt en gaat over het wat. De medewerker krijgt veel ruimte om de opdracht zelf uit te voeren. De opdrachtnemer gaat over het hoe. De opdrachtnemer kent immers vaak, samen met collega's en partners,

de beste aanpak. Dit geeft ruimte voor autonomie en vakmanschap. Deze focus betekent ook dat het bewust aannemen van een opdracht onderdeel wordt van onze cultuur. Er is pas sprake van een opdracht als zowel –nemer als –gever akkoord zijn. Deze focus levert ons daarmee ook meer zicht en handvatten om als organisatie te kunnen sturen op de inzet van mensen en middelen. Dit is nodig voor het beter kunnen prioriteren.

5.2.3 Versterken Organisatie

In 2019 bleek dat met name in de directe dienstverlening sprake was van een structureel personeelstekort met alle gevolgen van dien voor de dienstverlening en de medewerkers. In de begroting 2019 is budget opgenomen om de organisatie kwantitatief 'op orde' te brengen. Om snel en adequaat invulling te geven aan de extra vraag naar personeel, maar ook om bestaande vacatures in deze krappe arbeidsmarkt snel weer te kunnen invullen, is de Taskforce 'Versterken Organisatie' gestart in maart 2019 (en lopend tot 1 oktober 2020). Het project bestaat uit drie deelprojecten:

1. Versterken organisatie met nieuwe medewerkers;
2. Ontwikkelen 'onboardingprogramma' (nieuwe medewerkers op een goede manier laten landen);
3. Inzetten op recruitment en arbeidsmarktcommunicatie met een sterk werkgeversmerk.

5.2.4 Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren

Op 1 januari 2020 treedt de Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren (WNRA) in werking. Hiermee wordt de arbeidsrechtelijke (rechts)positie van ambtenaren zoveel mogelijk gelijk aan die van werknemers in het private bedrijfsleven. De eenzijdige aanstelling komt te vervallen en iedere medewerker wordt werkzaam op basis van een arbeidsovereenkomst.

De huidige arbeidsvoorwaarden bestaan momenteel uit alle lokale regelingen en de landelijke afspraken geformuleerd in de CAR-UWO. Als gevolg van de WNRA worden de lokale regelingen in overeenstemming gebracht met de regels van het Burgerlijk Wetboek en de nieuwe CAO Gemeenten. Dit moet ook in het Personeelshandboek opgenomen worden. Er is gekozen om alle lokale regelingen alleen technisch om te zetten met uitzondering van zaken waar dat juridisch niet mogelijk is, zodat de arbeidsvoorwaarden inhoudelijk zoveel mogelijk ongewijzigd blijven, maar wel in overeenstemming zijn met het private arbeidsrecht (het Burgerlijk Wetboek) en de nieuwe CAO Gemeenten.

De implementatie van de WNRA verloopt volgens schema en wordt afgerond voor 1 januari 2020.

5.2.5 Garantiebanen

Als één van de grootste werkgevers in Westland nemen we onze maatschappelijke verantwoordelijkheid om garantiebanen te creëren. Per 1 september 2019 hebben we 20,7 garantiebanen gerealiseerd. Per 1 januari 2020 moet dit aantal 25,5 zijn.

Het aantal te realiseren garantiebanen wordt berekend op basis van een vastgesteld quotumpercentage en de gemiddelde bezetting per jaar. Het quotumpercentage loopt ieder jaar op. Het quotumpercentage voor 2020 is nog niet vastgesteld, maar is indicatief 2,36%. Door de formatie-uitbreiding als gevolg van het project 'Versterken Organisatie' is nog niet in te schatten wat de gemiddelde bezetting in 2020 is. We informeren de raad bij de 1e actualisatie in 2020 nader over het aantal garantiebanen voor 2020.

5.2.6 Formatie en loonbegroting

In de loonbegroting 2020 is rekening gehouden met een formatie van afgerond 837 Fte (exclusief griffie). De formatie is ten opzichte van de begroting 2019 als gevolg van het project 'Versterken Organisatie' toegenomen. In de loonsom is rekening gehouden met de gevolgen van het principeakkoord van de nieuwe cao. Evenals in 2019 is voor het jaar 2020 een calamiteitenbudget van € 1 miljoen gereserveerd binnen de reserve Flankerende personele middelen.

De ontwikkeling van de loonkosten is in de volgende tabel in beeld gebracht.

(bedragen x € 1.000)

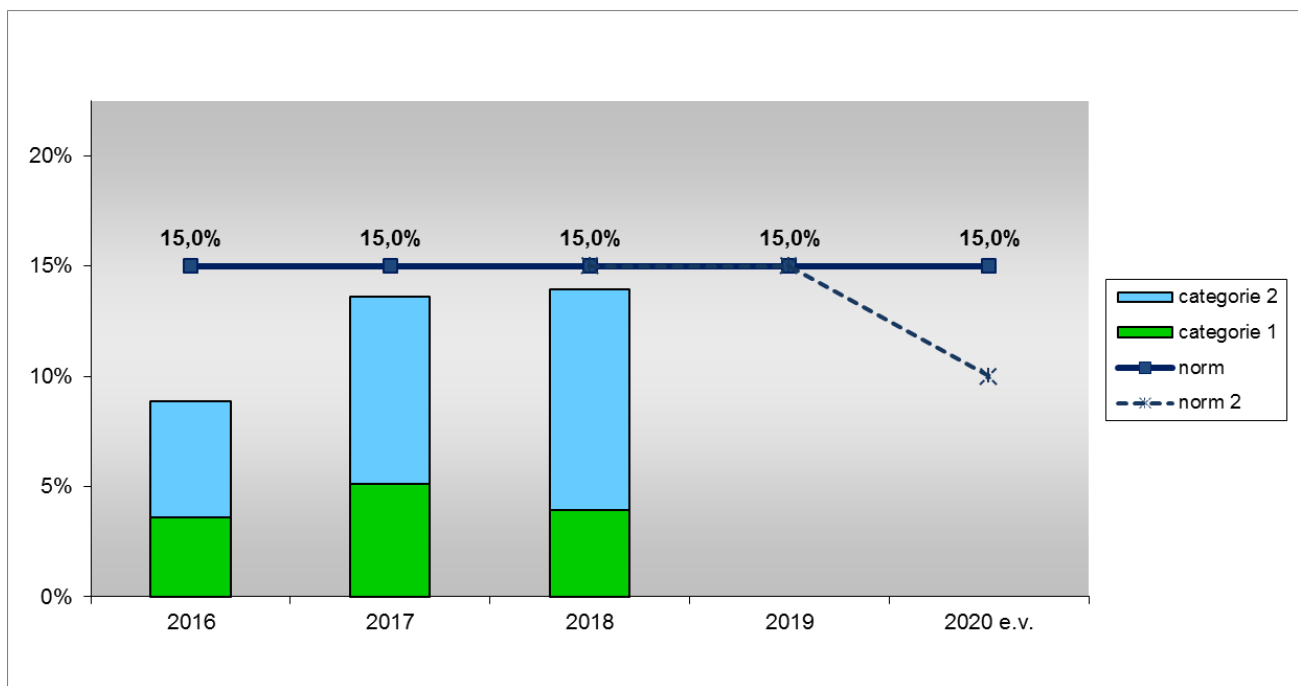
Ontwikkeling loonkosten	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Loonsom organisatie	60.511	66.163	65.308	65.415	65.485
Aantal Fte organisatie	779	837	837	837	837
Gemiddelde loonsom per Fte	78	79	78	78	78

5.2.7 Externe inhuur

De totale inhuurkosten zijn weergegeven als percentage van de totaal geraamde loonsom van de ambtelijke organisatie. Een van de doelstellingen van het project 'Versterken Organisatie' is om de basisformatie van de organisatie op sterkte te brengen en vervolgens het aantal externen te verlagen. Daartegenover staat, dat door de krappe arbeidsmarkt, we vaker zien dat een beroep moet worden gedaan op externen, omdat vacatures niet of niet tijdig door eigen personeel kunnen worden vervuld. Het streven blijft om te komen tot de 10%. Door de reden van inhuur nadrukkelijker te monitoren proberen we meer inzage te krijgen op welke wijze de inhuur kan worden beperkt.

Voor de externe inhuur hanteren we een maximale periode van 36 maanden en huren we in tegen marktconforme tarieven.

Grafiek: Externe inhuur als percentage van het P-budget

Categorie 1: externen ten laste van het P-budget

Categorie 2: externen ten laste van projectgelden en investeringen

5.3 Dienstverlening

In 2020 bouwen we verder aan het digitaliseren van onze diensten en processen. Daarmee bieden we meer mogelijkheden voor onze inwoners en bedrijven om plaats- en tijdonafhankelijk gebruik te maken van onze diensten. Persoonlijk contact in de dienstverlening blijft altijd mogelijk als een van de kanalen waar burgers uit kunnen kiezen.

We stellen inwoner en ondernemer centraal. Dit betekent dat we steeds meer moeten denken in mogelijkheden vanuit het klantperspectief in plaats van denken vanuit de onmogelijkheden van de wet- en regelgeving. De vraag/behoefte van de inwoner en ondernemer kan een enkelvoudige vraag zijn of een complexere vraag die om maatwerk vraagt van de gemeentelijke dienstverleners. Bij beide is integraal werken binnen de gemeente, maar ook met de ketenpartners, van belang.

Samengevat richten we ons op:

- In stand houden van efficiënte, professionele en kwalitatief goede standaarddienstverlening en deze verder verbeteren waar mogelijk. Deze opgave heeft als doel om diensten en producten tijdig en goed te verstrekken;
- Zorgen dat (een deel van) de organisatie zich meer kan gaan (in-)richten op het leveren van maatwerk. Deze opgave heeft als doel het regelen van integrale dienstverlening, die aansluit op een specifieke situatie.

Wat gaan we onder andere doen:

- Verder uitwerken van de initiatieventafel voor de nieuwe Omgevingswet;
- Ontwikkelen van meer e-diensten voor het taakveld Burgerzaken;
- Verbeteren, ontwikkelen, implementeren en voortzetten van een aantal zaken binnen het Sociaal domein:
 - Verder ontwikkelen van de Integrale Bureaudienst en het proces voor de integrale intake;
 - Verbeteren van inhoud en toegankelijkheid van sociaalpleinwestland.nl (website voor inwoner en professional);
 - Implementatie van ontwikkelingen rond inburgering, sociale activering en schuldhulpverlening.
 - Voortzetten van de ontwikkelagenda voor ketenpartners Sociaal Kernteam, Patijnenburg en Vitis Welzijn;
- Ervoor zorgen dat de kwaliteit van de dienstverlening van het Klantcontactcentrum (KCC) op peil is en blijft. Intensiveren van de samenwerking tussen KCC en de andere dienstverlenende teams.

5.4 ICT – Regie en Change organisatie

De manier waarop burgers, bedrijven en overheid met elkaar communiceren en gegevens uitwisselen is sterk in ontwikkeling en ziet er in de toekomst heel anders uit. We zijn een moderne dienstverlener en willen deze snelle ontwikkelingen continu in onze dienstverlening integreren. Om dit in goede banen te leiden is een wendbare, goed geïnformeerde en proactieve ICT-organisatie nodig. Om de bestaande ICT-organisatie verder te versterken is in 2019 een Regie- en Change Organisatie opgezet die innovatie, strategie en verandering vormgeeft in het ICT-domein.

Om de bovenstaande ontwikkelingen te kunnen vervlechten in onze dienstverlening, hebben we voor dit nieuwe organisatieonderdeel voor 2020 de volgende resultaten geformuleerd:

- Een opgebouwd en in de organisatie ingevlochten hoogwaardig specialistisch (beleids)adviseurorganisatieonderdeel dat innovatie, strategie en verandering vormgeeft in het ICT domein;
- Ingerichte werkprocessen, afgestemd met het taakveld I&A;
- Georganiseerd overleg tussen zakelijke- en IT-professionals (business-ICT alignment);
- Een uitgewerkte en ingerichte governancestructuur;
- Een opgestelde en uitgevoerde communicatiestrategie.

5.5 Gegevensbescherming

Het belang en de noodzaak van gegevensbescherming is de laatste jaren flink toegenomen. Datalekken en cybercrime komen zeer regelmatig voor en er is nog steeds een toenemende dreiging. Onze aandacht richt zich primair op preventieve en detectiemaatregelen voor de belangrijkste veroorzakers van incidenten. Zowel op het gebied van privacy als op het gebied van informatiebeveiliging monitoren we in hoeverre we voldoen aan de gestelde normen en kaders. Hierna maken we op basis van een risicoanalyse en risicobereidheid keuzes over de te implementeren maatregelen.

5.6 Informatiebeveiliging

De Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) is per 2020 de opvolger van de Baseline Informatiebeveiliging voor Gemeenten (BIG), waarbij het jaar 2019 als overgangsjaar is ingesteld. Het taakveld gegevensbescherming ondersteunt de organisatie bij de implementatie van de BIO. Doel is medio 2020 als organisatie compliant te zijn aan deze nieuwe baseline.

5.7 Privacy/AVG

Met de invoering van de AVG richtte de aandacht zich vooral op het in orde krijgen van de basis en het voldoen aan de wettelijke vereisten. Vanuit gegevensbescherming krijgen de activiteiten nu een toetsend karakter waarover we periodiek rapporteren.

In het kader van kwaliteitsverbetering krijgen ook het verwerkingsregister en de verwerkingsovereenkomsten in 2020 aandacht. We toetsen de actualiteit en volledigheid van beide steekproefsgewijs. We betrekken daarbij de applicaties die aan de basis van de verschillende verwerkingen staan. Ook geven we extra aandacht aan nieuwe en gewijzigde processen die na de AVG zijn ontstaan.

We werken veelvuldig samen in ketens en met verbonden partijen. Uit ervaringen van andere gemeenten blijkt dat er snel naar de gemeente wordt gewezen als er bij een ketenpartner of verbonden partij een security of privacy incident is. Het is daarom belangrijk om zicht te hebben op hoe deze partijen in hun verwerkingen omgaan met privacy. Dit vragen we dan ook na door middel van een schrijven aan deze partijen. Wanneer de terugkoppeling daar aanleiding toe geeft treden we in overleg om tot de minimaal noodzakelijke basis van gegevensbescherming te komen.

5.6 Interne beheersing en rechtmatigheid

Vanaf 2021 moet het college zich verantwoorden door het afgeven van een rechtmatigheidsverantwoording (In Control Statement). We zijn in 2019 gestart met een traject om tijdig tot een verantwoording over de financiële rechtmatigheid te komen inclusief een plan van aanpak. Onderdeel daarvan is een verbetering van het bewustzijn rondom rechtmatigheid, het verder implementeren van rechtmatigheidsaspecten in de processen, de positionering en controleaanpak van de Verbijzonderde Interne Controle en afspraken met de accountant en het college.

5.7 Inkoop

Onze ambitie voor 2020 is om (nog) meer in te zetten op de lokale economie, Social Return On Investment (SROI) en duurzaamheid. Daarom is er in 2019 een nieuw inkoopbeleid vastgesteld door de raad. Het nieuwe beleid stimuleert de lokale economie nog meer, omdat het drempelbedrag voor onderhands aanbesteden voor leveringen en diensten is verhoogd, tot € 70.000. Bovendien kunnen nu ook ondernemers uit omliggende gemeenten zich inschrijven voor de database lokale ondernemers. In het vorige beleid was dit alleen mogelijk voor ondernemers die hun hoofdvestiging in Westland hadden. Op de correcte toepassing van inschrijvingen op deze database wordt nadrukkelijk toegezien.

SROI blijft een zwaarwegend gunningscriterium. Een ondernemer die de hoogste waarde aan SROI aanbiedt krijgt volgens het nieuwe beleid het hoogst aantal punten. Hierdoor kan een ondernemer zich ten opzichte van andere ondernemers onderscheiden.

In het kader van duurzaamheid is in het nieuwe beleid circulair inkopen als gunningscriterium opgenomen. Bij circulair inkopen draait het om het tegen gaan van verspilling van grondstoffen en het hergebruik van materialen. Ook hierbij kan een ondernemer zich ten opzichte van andere ondernemers onderscheiden door extra punten te behalen bij de aanbesteding. Een onderzoek moet uitwijzen in hoeverre maatschappelijk betrokken ondernemers voorrang kunnen krijgen bij het verkrijgen van een opdracht. Dit onderzoek is gestart in 2019 en wordt in 2020 voorgelegd aan de raad.

5.8 Kaderstellende beleidsnota's

- Integraal Personeelsbeleidsplan 2019;
- Beleidsplan Welbested (beleidsregels inkoop) 2019.

4.6 Verbonden partijen

6.1 Inleiding

Een verbonden partij is een privaot- of publiekrechtelijke rechtspersoon, waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft. Er is sprake van een bestuurlijk belang als de gemeente zeggenschap heeft door stemrecht, door zitting te nemen in het bestuur dan wel in een toezichtsorgaan van een verbonden partij. Er is sprake van een financieel belang als er een bedrag ter beschikking is gesteld dat bij faillissement niet verhaalbaar is, of waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij failliet gaat of haar verplichtingen niet nakomt.

Wijziging in opzet paragraaf verbonden partijen

Eind 2016 is de commissie BBV met een nieuwe notitie Verbonden partijen gekomen, waarin ook richtlijnen staan opgenomen met betrekking tot de opzet van de paragraaf verbonden partijen. Op grond van het BBV dient de informatie die gerelateerd is aan de betrokkenheid van de verbonden partij bij de realisatie van de programmadoelstellingen binnen de beleidsprogramma's te worden opgenomen. Dit heeft er toe geleid dat de informatie over de te realiseren activiteiten en prestaties in 2020 per verbonden partij alsmede de bijdrage van de verbonden partij aan het realiseren van de programmadoelstellingen wordt meegenomen binnen de beleidsprogramma's.

In de paragraaf verbonden partijen dient minimaal de visie op en de beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen te worden opgenomen, alsmede de lijst van verbonden partijen met informatie over onder meer het belang, een aantal financiële kengetallen en de risico's. In lijn met de nieuwe opzet van de begroting is de paragraaf qua opzet gewijzigd zodat deze overzichtelijker en leesbaarder is en op informatiewaarde voldoet aan de nieuwe richtlijnen van de commissie BBV.

6.2 Beleid verbonden partijen

Verbonden partijen voeren vaak taken uit die de gemeente in principe ook zelf kan (blijven) doen. De keuze van gemeenten om te participeren in een verbonden partij vindt haar basis in een diversiteit van afwegingen. De belangrijkste zijn een wettelijke verplichting, de verwachting dat autonomie van de verbonden partij leidt tot prestatieverbetering, efficiency overwegingen, schaalvergroting en/of flexibiliteit. De gemeente mandateert als het ware de verbonden partij om de taak of taken namens haar uit te voeren. De gemeente blijft de uiteindelijke verantwoordelijkheid houden voor het realiseren van de beoogde doelstellingen. Van belang is toezicht te houden en te controleren of de doelstellingen van de verbonden partijen nog steeds overeenkomen met die van de gemeente en of de doelstellingen van de gemeente via de verbonden partijen doelmatig gerealiseerd worden. Beleid en kaders vormen hierbij een belangrijk instrument.

In 2017 is het beleidskader governance verbonden partijen door de raad vastgesteld. De implementatie wordt momenteel doorgevoerd, onder meer door het vaststellen en uitrollen van een organisatorisch inbeddingsplan, waarin accounthouders en accountteams een belangrijke rol gaan spelen bij de integrale advisering over verbonden partijen. Tevens is en wordt er gewerkt aan de ontwikkeling en inzet van instrumentaria als jaarlijkse interne screenings, toezichtarrangementen, beheerplannen en periodieke evaluaties.

In september 2018 is het Uitvoeringsprogramma 2019 vastgesteld waarin in maatregel 3 is toegelicht dat we in 2019 gaan werken aan o.a. het scherper inrichten van besluit- en verantwoordingsprocessen rond de verbonden partijen. Ook gaan we periodiek evalueren of de samenwerking met de verbonden partijen op een doelmatige en doeltreffende wijze verloopt en of deze bijdraagt aan het behalen van de gestelde (maatschappelijke) doelen. De evaluaties worden in samenwerking met de verbonden partij uitgevoerd.

Begin 2020 wordt een traject gestart waarmee de rol, de informatievoorziening en de betrokkenheid van de raad wordt verduidelijkt en geoptimaliseerd. De gemeenteraad is het kaderstellende en controlerende

orgaan en daarmee is het van belang dat hij de beschikking heeft over de informatie waarop hij zijn taak adequaat kan uitvoeren.

6.3 Toelichting op paragraaf verbonden partijen

In de paragraaf verbonden partijen wordt een aantal (financiële) termen gehanteerd die wellicht tot verwarring kunnen leiden en worden daarom kort toegelicht.

Met het *financieel belang* worden de middelen bedoeld die de gemeente kwijt zou zijn in het geval van een faillissement van de organisatie of wanneer de financiële problemen van de organisatie feitelijk kunnen worden verhaald op de gemeente. Concreet hebben we het dan over het aandelenbelang in de vorm van gestort kapitaal, een verstrekte lening of een garantstelling. In de toelichtende tekst wordt dit per verbonden partij uitgewerkt. In het financiële overzicht is onder het kopje financieel belang alleen het gestort aandelenkapitaal opgenomen tegen de reële (=huidige) waarde. Waar gesproken wordt over nominale waarde wordt bedoeld het bedrag dat de gemeente ooit bij aanvang als kapitaal gestort heeft. Niet bij alle verbonden partijen is overigens de reële waarde afwijkend van het ooit nominaal gestorte bedrag. Dit wordt in de tekst, waar aan de orde, toegelicht.

Met de termen *eigen vermogen* en *vreemd vermogen* wordt bedoeld op het eigen en vreemd vermogen dat de verbonden partij bij aanvang en einde van het begrotingsjaar verwacht op de balans te hebben staan. Dit geeft een indicatie van de (omvang van de) totale balanspositie van de verbonden partij. Op basis hiervan kan ook de solvabiliteit (verhouding eigen vermogen/totaal vermogen) worden bepaald. Het *verwacht resultaat* is het exploitatieresultaat vóór belastingen dat de verbonden partij in 2020 verwacht te realiseren. Een aantal verbonden partijen heeft hiertoe een (concept) begroting opgesteld waaruit deze getallen konden worden overgenomen. Bij de meerderheid van de verbonden partijen is dit (nog) niet het geval en is er een schatting gemaakt op basis van de ontwikkeling van het vermogen en de resultaten over de afgelopen jaren. In deze gevallen zijn de opgenomen waarden dus schattingen.

Onder de kop *financiële bijdrage* staat de (min of meer structurele) bijdrage vermeld die vanuit de beleidsprogramma's van de gemeente aan de verbonden partijen worden overgemaakt in 2020.

6.4 Overzicht verbonden partijen

Bij aanvang van begrotingsjaar 2020 participeert Westland in negentien verbonden partijen. Hieronder worden de verbonden partijen gerangschikt naar rechtsvorm.

Gemeenschappelijke Regelingen

- Gemeentelijke Gezondheidsdienst Haaglanden en Veilig thuis Haaglanden
- Metropoolregio Rotterdam Den Haag
- Omgevingsdienst Haaglanden
- Regionaal Inkoopbureau H10
- Veiligheidsregio Haaglanden

Besloten vennootschappen

- Gemeenschappelijk Bezit Evides B.V.
- HVC Geothermie B.V.
- Ontwikkelingsbedrijf De Westlandse Zoom B.V./C.V.
- Ontwikkelingsmaatschappij Het Nieuwe Westland B.V./C.V.
- Patijnenburg B.V. (overheids B.V.)
- Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Innovation Quarter B.V.
- Sociaal Kernteam B.V. (overheids B.V.)
- WHC Onroerend Goed B.V. (voorheen: GHC Onroerend Goed B.V.)

Naamloze vennootschappen

- N.V. Bank Nederlandse Gemeenten
- N.V. HVC
- N.V. Juva Holding

Stichtingen

- Stichting Greenport West Holland

Andere rechtsvormen

- Coöperatief Beheer Groengebieden Midden-Delfland
- Juliahof V.O.F.

6.5 Overzicht verbonden partijen

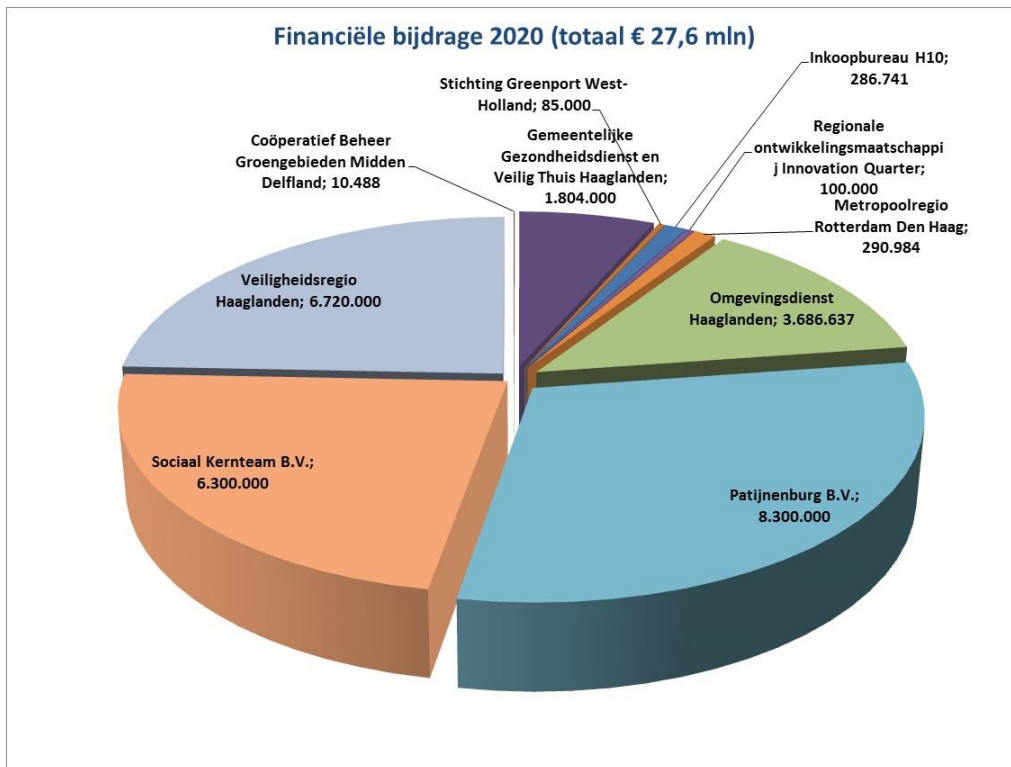
(bedragen x € 1 mln.)

Financiële kengetallen verbonden partijen						
Naam verbonden partij	Programma	Financiële bijdrage	Financieel belang	Eigen vermogen	Verwacht resultaat	Dividend
Gemeenschappelijke regelingen						
GGD en Veilig thuis Haaglanden	7	1,80	0,00	0,00	0,00	
Metropoolregio Rotterdam Den Haag	3	0,29		22,28	6,15	
Omgevingsdienst Haaglanden	7	3,69		1,07	0,00	
Regionaal Inkoopbureau H10	6	0,29		0,02	0,00	
Veiligheidsregio Haaglanden	1	6,72	0,00	4,90	0,00	
Besloten vennootschappen						
Gemeensch.bezit Evides B.V.	7		5,40	258,00	20,00	1,00
HVC Geothermie B.V.	3	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
OB De Westlandse Zoom B.V./C.V.	8		11,70	23,88	0,00	
OB Het Nieuwe Westland B.V./C.V.	8		7,60	14,00	0,00	
Patijnenburg B.V.	6	8,30	0,0001	3,32	-0,72	0,00
ROM Innovation Quarter B.V.	3	0,10	0,50	54,60	-1,00	0,00
Sociaal Kernteam B.V.	6	6,30	0,0001	0,30	0,00	0,00
WHC Onroerend Goed B.V.	3		2,00	4,06	0,00	0,00
Naamloze vennootschappen						
N.V. BNG	10		23,08	5.200,00	350,00	0,65
N.V. HVC	7		0,006	130,00	13,00	0,00
N.V. Juva Holding	3		0,79	134,50	13,50	11,00
Stichtingen						
Stichting Greenport West Holland	3	0,09		0,10	0,02	
Andere rechtsvormen						
CBG Midden-Delfland	5	0,01		1,08	-0,06	
Juliahof V.O.F.	8	0,00	0,00	0,00		
Totaal fin. kengetallen verbonden partijen		27,59	51,07	5.852,11	400,89	12,65

6.6 Grafieken

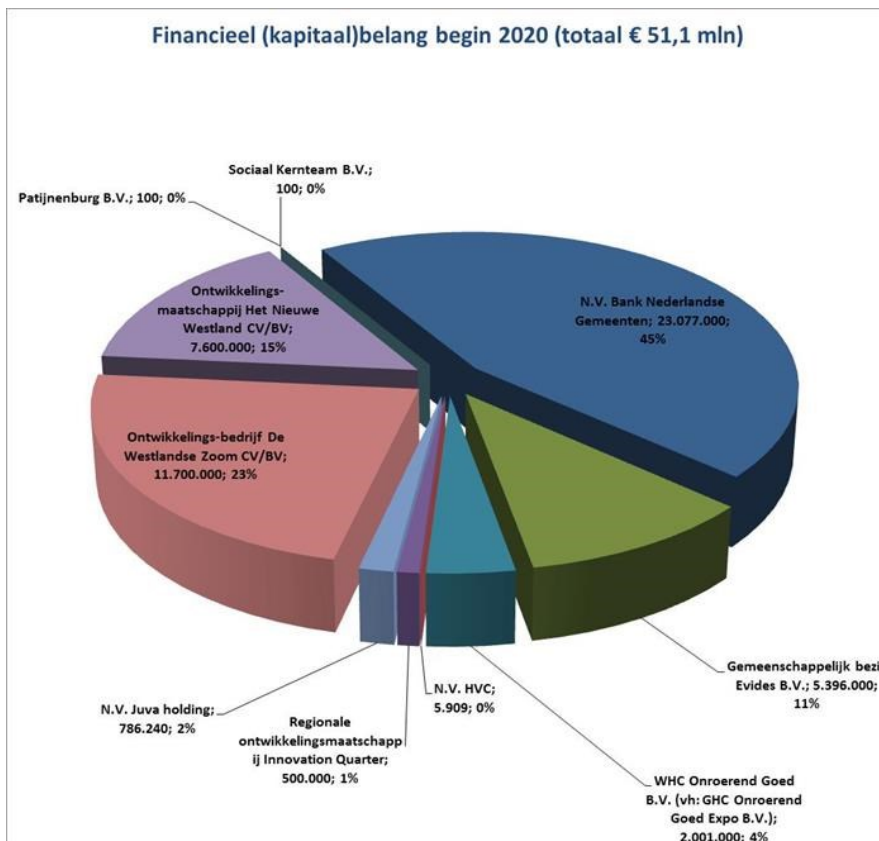
Financiële bijdrage 2020

Voor 2020 is voor € 27,6 miljoen aan financiële bijdragen vanuit de programmabegroting voorzien aan de verbonden partijen. In onderstaande taartgrafiek zijn de bijdragen in vergelijking opgenomen voor die verbonden partijen waaraan een exploitatiebijdrage wordt verstrekt. Dit is zo'n 11% van de totale in de beleidsprogramma's opgenomen lasten (excl. overhead).

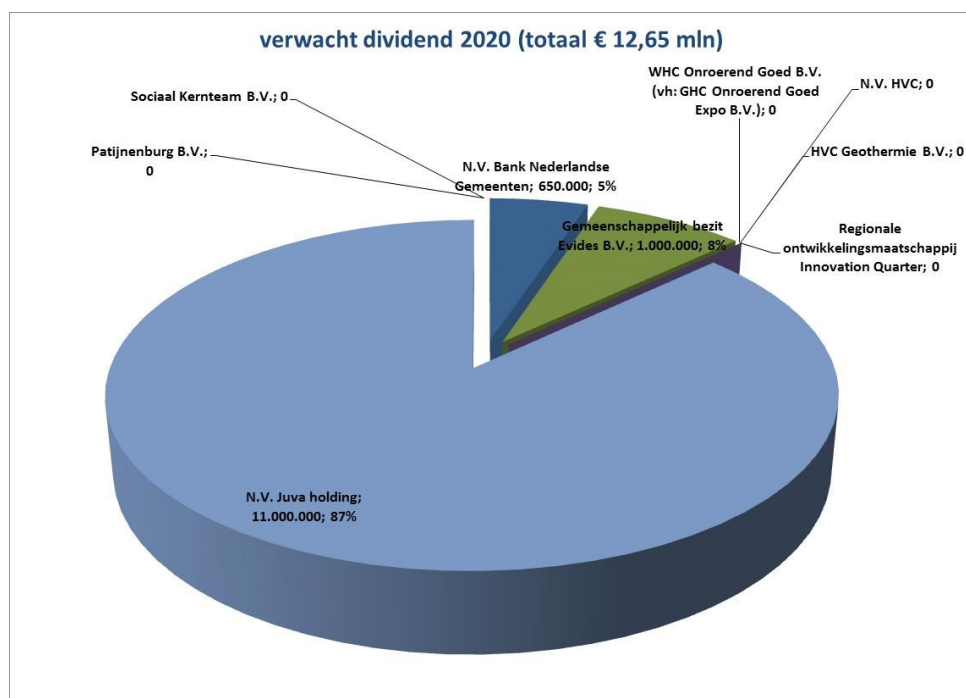
Financieel (kapitaal)belang 2020

In de meeste vennootschappen (N.V., B.V. of V.O.F.) heeft de gemeente een aandelenbelang in de vorm van gestort kapitaal. De reële waarde van dit aandelenbelang is zo'n € 51,1 miljoen en is als volgt over de verbonden partijen (vennootschappen) verdeeld (zie grafiek). De opgenomen waarde op de balans van dit aandelenbelang (wat de gemeente feitelijk heeft gestort en waarop de gemeente nog risico loopt) is € 8,9 miljoen. Dit is veel lager, omdat bijvoorbeeld het belang in de twee deelnemingen (OWBZ en ONW) is afgewaardeerd en opgenomen in de voorzieningen en daarom niet meer opgenomen is in het bedrag van het nominale aandelenbelang.

Verwacht dividend gemeente over 2020

In principe kunnen alle vennootschappen⁵ hun aandeelhouders (bij voldoende positief resultaat (winst)) ook dividend uitkeren. In de volgende grafiek is de verdeling van de verwachte € 12,65 miljoen aan dividendopbrengsten weergegeven. Verreweg het meeste dividend wordt uitgekeerd door de N.V. Juva (€ 11 miljoen). Daarnaast wordt uit de grafiek duidelijk dat een aantal vennootschappen geen dividend uitkeert. Voor onze deelnemingen is dit min of meer logisch omdat een eventueel resultaat tot uiting komt in het verwachte resultaat van de grondexploitaties. De deelnemingen zijn om die reden uit het overzicht weggelaten.

⁵ Vennootschappen zijn per definitie private rechtspersonen (dus B.V., C.V. of V.O.F.)

Gemeenschappelijke Regelingen

Verbonden partij	Gemeentelijke Gezondheidsdienst en Veilig Thuis Haaglanden	
Vestigingsplaats	Den Haag	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling	
Openbaar belang	De gezondheid van de inwoners van de regio Haaglanden en het voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld en kindermishandeling.	
Bestuursfunctie	Lid AB; Lid bestuurlijke adviescommissie Veilig Thuis; Lid bestuurlijke adviescommissie GGD.	
Deelnemende partijen	De negen gemeenten van de Veiligheidsregio Haaglanden, te weten Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland, Zoetermeer.	
Bestuurlijk belang	In het algemeen bestuur wordt één afgevaardigde van het college van B&W, zijnde de wethouder Zorg óf de wethouder Jeugd, van iedere deelnemende gemeente benoemd.	
Financieel belang	De gemeente heeft geen aandelenbelang in deze GR of staat niet garant voor een bepaald bedrag. Wel kunnen tekorten onder bepaalde situaties ten laste van de deelnemende partijen worden gebracht. De gemeente verstrekt een min of meer structurele bijdrage aan de GGD van € 1,165 miljoen en aan VT een bijdrage van € 0,639 miljoen.	
Financiële gegevens	Begin 2020	Eind 2020
Financieel belang	€ 0	€ 0
Eigen vermogen	€ 0	€ 1.000
Vreemd vermogen	€ 1.000.000	€ 1.000.000
Verwacht resultaat	n.v.t.	€ 1.000
Financiële bijdrage	€ 1.804.000	n.v.t.
Actuele ontwikkelingen 2020	<p>Het hebben van een GR GGD is verplicht en zal worden gecontinueerd.</p> <p>Het hebben van een advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling (Veilig thuis) is wettelijk verplicht en zal worden gecontinueerd.</p>	
Risico's in relatie tot weerstandsvermogen	<p>Er is geen weerstandsvermogen binnen deze GR. In de zienswijzen voor de begrotingsstukken van 2020 is opnieuw verzocht om onderzoek te doen naar de mogelijkheid en wenselijkheid om de GR een eigen weerstandsvermogen op te laten bouwen. Fluctuaties in de gemeentelijke bijdragen kunnen daarmee worden voorkomen en risico's worden beperkt. Er zijn slechts beperkt risico's op de bedrijfsvoering, omdat er jaarlijks een uitvoeringsovereenkomst wordt afgesloten. Daardoor wordt de jaarrekening van de regiogemeenten gelijk aan de begroting. Dit tenzij bestuurlijk wordt besloten tot aanpassing van de bijdrage, bijvoorbeeld omdat sprake is geweest van extra taken (zoals meer meldingen bij Veilig Thuis dan begroot of grootschalige vaccinatie ter afwending van een infectieziekte-epidemie), of dat er meer of minder is afgenomen dan begroot van producten die per prestatie worden afgerekend (zoals forensische zorg en inspecties kinderopvang).</p> <p>Het bestuur toetst jaarlijks de geleverde prestaties in relatie tot het afgesproken volume en kwaliteitsniveau. Tijdig en transparant inzicht in de voortgang van de uitvoering van het afgesproken</p>	

takenpakket is hiervoor een noodzaak. Als de bedrijfsvoering Veilig Thuis en de opbouw van weerstandsvermogen niet op orde zijn, kan volgens het Financieel Statuut in de GR-begroting rekening worden gehouden met een extra bijdrage van de deelnemende gemeenten die het mogelijk maakt om een flexibele schil in te zetten. Van deze mogelijkheid is gebruikt gemaakt in de Financiële Begroting 2020 in de vorm van een budget 'Meldingen (flexibele inzet)' van € 2.175.000. Net als de overige budgetten dient ook bij dit budget een budgetoverschrijding te worden voorkomen. Terwijl bij de overige VT-budgetten de algemene risicoverdeling geldt wordt het budget dat verband houdt met de flexibele schil, inherent aan het flexibele karakter, achteraf afgerekend. Om de bedrijfsvoering en besturing van Veilig Thuis op orde te krijgen is een rekenmodel ontwikkeld waarmee een vertaling kan worden gemaakt van de ingeschatte hoeveelheid werk naar de ingeschatte hoeveelheid capaciteit en de ingeschatte benodigde financiële middelen. Hierdoor komt meer inzicht in de vraag in hoeverre uitbreidingen structureel of incidenteel zijn. De gemaakte inschattingen kunnen vervolgens worden gemonitord gedurende het jaar door middel van kwartaalrapportages.

Verbonden partij	Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)	
Vestigingsplaats	Rotterdam	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling	
Openbaar belang	Het verbeteren van de bereikbaarheid en het versterken van de concurrentiepositie ten behoeve van de huidige en toekomstige werkgelegenheid.	
Bestuursfunctie	Lid AB; Lid Bestuurscommissie economisch vestigingsklimaat; Lid Bestuurscommissie vervoersautoriteit.	
Deelnemende partijen	Albrandswaard, Barendrecht, Brielle, Capelle aan den IJssel, Delft, Den Haag, Hellevoetsluis, Krimpen aan den IJssel, Lansingerland, Leidschendam-Voorburg, Maassluis, Midden-Delfland, Nissewaard, Pijnacker-Nootdorp, Ridderkerk, Rijswijk, Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen, Wassenaar, Westland, Westvoorne en Zoetermeer.	
Bestuurlijk belang	De burgemeester is lid van het algemeen bestuur van de MRDH. De wethouder Economische Zaken is lid van de bestuurscommissie Economisch Vestigingsklimaat en de wethouder Verkeer en Vervoer is lid van de bestuurscommissie Vervoersautoriteit. Een tweetal raadsleden maakt deel uit van de adviescommissie Economisch Vestigingsklimaat. Daarnaast maakt een tweetal raadsleden deel uit van de adviescommissie Vervoersautoriteit. Een raadslid heeft zitting in de Rekeningencommissie.	
Financieel belang	Er is door de gemeente geen kapitaalbelang gestort en er zijn geen garanties verstrekt. Voor het programma Economisch Vestigingsklimaat bedraagt de totale inwonerbijdrage van de 23 deelnemende gemeenten € 6,5 miljoen. Het aandeel van de gemeente Westland hierin bedraagt € 290.984. Dit is 4,5%.	
Financiële gegevens	Begin 2020	Eind 2020
Financieel belang		
Eigen vermogen	€ 22.277.272	€ 28.426.870
Vreemd vermogen	€ 1.284.663.284	€ 1.059.650.214

Verwacht resultaat	n.v.t.	€ 6.149.598
Financiële bijdrage	€ 290.984	n.v.t.
Actuele ontwikkelingen 2020	Na de evaluatie van de MRDH zijn verschillende verbetervoorstellen direct opgepakt; andere worden nog uitgewerkt zoals de instelling en werking van overlegtafels. In juli 2019 is de Strategische Agenda vastgesteld; de uitvoering daarvan wordt de komende tijd verder uitgewerkt.	
Risico's in relatie tot weerstandsvermogen	Economisch vestigingsklimaat: de beschikbare weerstandscapaciteit (€ 178.000) is in relatie tot de benoemde risico's (€ 102.000) ruim voldoende. De risico's die samenhangen met de activiteiten voor verkeer en vervoer worden allereerst opgevangen met een risicobuffer die binnen de projecten wordt aangehouden. Wanneer deze risicobuffer niet afdoende is, worden de BDU-middelen aangesproken. Dit heeft tot gevolg dat andere bestedingen ten laste van de BDU-middelen lager worden en/of kunnen vertragen. Financiering OV-bedrijven: de beschikbare weerstandscapaciteit (€ 24.508.943) is in relatie tot de benoemde risico's (€ 27.000.000) matig. Naar verwachting wordt het dekkingstekort risicoreserve aangevuld vanuit het resultaat 2020.	
Verbonden partij	Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)	
Vestigingsplaats	Den Haag	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Openbaar belang	De uitvoering van VTH-taken milieu in het kader van verlengd bestuur zoals vastgelegd in het samenwerkingsverband op basis van de Wet Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Haaglanden (WGr-ODH).	
Bestuursfunctie	Lid DB; Lid AB; Lid AB	
Deelnemende partijen	De Provincie Zuid-Holland (DB-lid), de gemeenten: Delft, Den Haag (DB-lid), Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp (DB-lid), Rijswijk, Wassenaar en Zoetermeer (Voorzitter AB en DB).	
Bestuurlijk belang	Er is sprake van een monistisch stelsel: twee wethouders hebben namens Westland zitting in het Algemeen Bestuur van de ODH, te weten de wethouder Beheer openbare ruimte, vergunningverlening en toezicht en de wethouder Financiën. De wethouder Beheer openbare ruimte, vergunningverlening en toezicht heeft ook zitting in het Dagelijks Bestuur van de ODH.	
Financieel belang	De gemeente heeft geen aandelenbelang in deze GR, noch zijn er garanties verstrekt. De (min of meer structurele) deelnemersbijdrage 2020 is geraamd op € 3.686.637.	
Financiële gegevens	Begin 2020	Eind 2020
Financieel belang		
Eigen vermogen	€ 1.071.400	€ 1.071.400
Vreemd vermogen	€ 16.237.200	€ 16.550.800
Verwacht resultaat	n.v.t.	€ 0
Financiële bijdrage	€ 3.686.637	n.v.t.
Actuele ontwikkelingen 2020	Per 1 januari 2020 worden de asbesttaken van de gemeente ter uitvoering overgedragen aan de ODH. In 2019 worden de voorbereidingen getroffen voor de overdracht van bodemtaken van de provincie Zuid Holland aan de gemeenten met een mogelijk rol	

	in de uitvoering voor de ODH daarin. Daarnaast spelen de pilots in het kader van de Wet Kwaliteitsborging en de voorbereidingen in het kader van de Omgevingswet (verwachte inwerkingtreding 1 januari 2021) die mogelijk van invloed zullen zijn op de taken en taakuitvoering door de ODH.	
Risico's in relatie tot weerstandsvermogen	Het weerstandsvermogen van de ODH bedraagt € 1.116.486. Deze is daarmee als voldoende gekwalificeerd.	
Verbonden partij	Regionaal Inkoopbureau H10	
Vestigingsplaats	's-Gravenzande	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling	
Openbaar belang	Het beschikbaar hebben en houden van voldoende aanbod voor Jeugdhulp.	
Bestuursfunctie	Voorzitter bestuursoverleg GR	
Deelnemende partijen	De gemeenten Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Voorschoten, Wassenaar, Westland en Zoetermeer	
Bestuurlijk belang	De wethouder Zorg is namens B&W lid van het GR bestuur en tevens voorzitter.	
Financieel belang	Er is geen kapitaal gestort en er zijn geen garanties verstrekt. De Westlandse bijdrage bedraagt in 2020 € 286.741 en is 9,62% (gebaseerd op inwoneraantal) van de begroting van het inkoopbureau. De structurele bijdrage vanaf 2021 bedraagt € 276.000.	
Financiële gegevens	Begin 2020	Eind 2020
Financieel belang		
Eigen vermogen	€ 24.282	€ 24.282
Vreemd vermogen	€ 18.000	€ 18.000
Verwacht resultaat	n.v.t.	€ 0
Financiële bijdrage	€ 286.741	n.v.t.
Actuele ontwikkelingen 2020	<p>De regeling is in eerste instantie aangegaan voor de duur van drie jaar en is tussentijds aangepast om de figuur van openbaar lichaam om te zetten in die van bedrijfsvoeringsorganisatie, zodra de wijziging van de wet gemeenschappelijke regelingen dit mogelijk maakte.</p> <p>De oorspronkelijke afspraak is om voor het einde van het derde jaar op basis van een evaluatie van de samenwerking door de samenwerkende colleges van burgemeester en wethouders te laten besluiten of de samenwerking door middel van deze regeling wordt voortgezet dan wel tot opheffing wordt over gegaan.</p> <p>De gemeenschappelijke regeling (GR) is hiertoe met een jaar verlengd. Eind 2018 is de GR nogmaals verlengd tot eind 2020. Op basis van het onderzoek naar de governance voor de inkoop van jeugdhulp in H10 wordt bepaald wat de wenselijke juridische vorm is voor de inkoopfunctie. Dit is naar achteren verschoven in de tijd, om doorkruising van de implementatie van de inkoopstrategie 2020 te voorkomen. De implementatie van de besluitvorming hierover zal in 2020 en verdere jaren plaatsvinden.</p>	
Risico's in relatie tot weerstandsvermogen	Als bedrijfs- en bestuurlijke risico's kunnen worden genoemd: een te grote variëteit in wensen van deelnemers waardoor niet de gewenste noodzakelijke efficiency kan worden bereikt, terugtrekkende deelnemers en/of het niet doorzetten van de GR, externe onvoorziene ontwikkelingen, benodigde investeringen	

vanwege wettelijke ontwikkelingen en het risico dat de werkzaamheden meer personele capaciteit vragen dan vooraf ingeschat.

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden om niet begrote kosten, die onverwachts en substantieel zijn, op te kunnen vangen. Tot de aanwezige weerstandscapaciteit van het Inkoopbureau H-10 kunnen twee posten worden gerekend:

- Reserves (nu niet aanwezig)
- Post onvoorzien

Na uitputting van deze capaciteit is het Inkoopbureau H-10 op de bijdrage van de deelnemers aangewezen.

Verbonden partij	Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)	
Vestigingsplaats	Den Haag	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling Regionaal Openbaar Lichaam	
Openbaar belang	De VRH staat 24 uur per dag, 7 dagen in de week klaar voor veiligheid en zorg in de regio. Zij bundelt hiervoor de krachten van verschillende partners om samen goed voorbereid te zijn op dagelijkse, maar ook op grootschalige incidenten en deze slagvaardig te bestrijden. Daarbij treedt de VRH op als regisseur bij het organiseren en uitvoeren van de hulpverlening.	
Bestuursfunctie	Lid AB	
Deelnemende partijen	De gemeenten uit de regio Haaglanden. Gemeenten Den Haag, Westland, Delft, Rijswijk, Pijnacker-Nootdorp, Leidschendam-Voorburg, Wassenaar, Midden-Delfland en Zoetermeer.	
Bestuurlijk belang	Het Algemeen Bestuur van de VRH bestaat uit de negen burgemeesters van de deelnemende gemeenten. Uit de leden van het Algemeen Bestuur wordt een Dagelijks Bestuur gevormd. De burgemeester van Den Haag is voorzitter van het Algemeen Bestuur en Dagelijks Bestuur VRH.	
Financieel belang	De gemeente heeft geen aandelenbelang in deze GR. De gemeente Westland draagt wel min of meer structureel bij aan de VRH. Op basis van het inwoneraantal is dit voor het jaar 2020 € 6,72 miljoen.	
Financiële gegevens	Begin 2020	Eind 2020
Financieel belang	€ 0	€ 0
Eigen vermogen	€ 4.896.000	€ 4.691.000
Vreemd vermogen	€ 112.952.000	€ 118.617.000
Verwacht resultaat	n.v.t.	€ 0
Financiële bijdrage	€ 6.720.000	n.v.t.
Actuele ontwikkelingen 2020	De brandweer Haaglanden blijft inzetten op het vinden en binden van vrijwilligers. Ook is het plan om door de toegenomen (landelijke) kwaliteitseisen waar mogelijk opleidingen in eigen beheer te nemen of in samenwerking met buurregio's, te organiseren. Verder wordt op basis van het Regionaal Uitvoeringsprogramma Risicobeheersing 2017-2020 gewerkt aan de doorontwikkeling van het thema risicobeheersing om de beleidsdoelen van '2020' te realiseren. De Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio (GHOR) spant zich in om de verbinding tussen de eigen werkzaamheden en die van de veiligheidspartners vorm te geven. Belangrijk onderdeel van de begroting is het in stand houden van een operationele organisatie die goed opgeleid en geoefend is.	

Daarnaast blijft de GHOR, net als de voorgaande periode, inzetten op de consequenties die het langer thuis blijven wonen van ouderen en zieken met zich meebrengt en het aan de voorkant betrokken worden bij evenementenveiligheid. De samenwerking met gemeenten wordt hierbij opgezocht.

In de crisisbeheersing wil de VRH vroegtijdig betrokken worden bij complexe ruimtelijke en infrastructurele ontwikkelingen. Zo kunnen de veiligheidsmaatregelen worden verankerd in het ontwerp en worden de risico's voor burgers, bedrijven en hulpverleners verkleind. Dit wil de VRH doen door deel uit te gaan maken van de procedures rondom advisering bij nieuwe complexe ruimtelijke en infrastructurele ontwikkelingen.

Risico's in relatie tot weerstandsvermogen

De beschikbare weerstandscapaciteit (€ 1.406.000) is in relatie tot de benoemde risico's (€ 1.406.000) voldoende. De ratio van het weerstandsvermogen bedraagt 1,0 en is hiermee op het afgesproken niveau.

Besloten vennootschappen

Verbonden partij	Gemeenschappelijk bezit Evides B.V. (GBE)
Vestigingsplaats	Rotterdam
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Openbaar belang	Voor burgers en bedrijven in Zuid-Holland Zuid, Zeeland en op de Brabantse Wal is het van groot belang dat zij altijd kunnen rekenen op de levering van voldoende en kwalitatief betrouwbaar water.
Bestuursfunctie	Lid AvA
Deelnemende partijen	Gemeenten Rotterdam, Dordrecht, Westland, Delft en Nissewaard. Deze gemeenten bezitten samen circa 75% van de aandelen. Daarnaast is er nog een aantal gemeenten met kleinere belangen.
Bestuurlijk belang	De Gemeente Westland is aandeelhouder in Gemeenschappelijk Bezit Evides B.V. De wethouder Financiën is namens de gemeente lid van de AvA.
Financieel belang	De aandeelhouders hebben zeggenschap in de GBE B.V. via het stemrecht op de aandelen. Het stemrecht is naar rato van het aandelenkapitaal. GB Evides B.V. heeft een 50% belang in Evides NV. De andere 50% van de NV is in bezit van N.V. PZEM (vooral provincie Zeeland en alle Zeeuwse gemeenten). De gemeente Westland houdt 6,43% (118.904) van de aandelen in GBE B.V., hetgeen overeen komt met een nominale waarde van € 5.945. De reële waarde hiervan is thans € 5,4 miljoen, het bedrag dat in 2004 feitelijk betaald is voor de aankoop van de aandelen. In 2020 wordt voor de gemeente Westland nog zo'n € 1,0 miljoen aan dividend verwacht. Vanaf 2021 neemt dit af naar € 0,85 miljoen. De verlaging vanaf 2020 heeft te maken met de verwachte verlaging van de maximaal toegestane vermogenskostenvoet (WACC).

Financiële gegevens	Begin 2020	Eind 2020
Financieel belang	€ 5.396.000	€ 5.396.000
Eigen vermogen	€ 258.000.000	€ 261.000.000
Vreemd vermogen	€ 0	€ 0
Verwacht resultaat	n.v.t.	€ 20.000.000
Financiële bijdrage		n.v.t.

Actuele ontwikkelingen 2020

Waterbedrijven worden steeds vaker geconfronteerd met droge periodes, waardoor het aanhouden van grotere voorraden steeds belangrijker wordt.

In de aanloop naar het klimaat- en energieneutraal zijn, wordt gewerkt aan zonneparken op de eigen terreinen en op wateroppervlakken. Daarnaast zullen steeds meer klantprocessen online moeten kunnen worden afgewikkeld.

De Drinkwaterwet schrijft voor dat een drinkwaterbedrijf in handen moet zijn van publieke aandeelhouders. Nu is dat in het geval van PZEM niet het geval. De raad van bestuur van PZEM bepaalt namelijk wat er wordt besloten op de AvA van Evides N.V. Deze situatie wordt als onwenselijk beschouwd door de achterliggende aandeelhouders van PZEM en de wetgever. Op dit moment wordt het omhangen van de aandelen onderzocht en uitgewerkt. Naar verwachting leidt dit tot een nieuw governance model in 2020.

Risico's in relatie tot weerstandsvermogen

De gemeente Westland heeft een aandelenkapitaal van € 5,4 miljoen op de balans staan als risicodragend vermogen. De solvabiliteit van GBE B.V. is 100%; voor Evides N.V. bedraagt deze ruim 42%, waarmee de ondernemingen bijzonder solvabel zijn.

Verbonden partij	HVC Geothermie B.V.	
Vestigingsplaats	Alkmaar	
Rechtsvorm	Besloten vennootschap	
Openbaar belang	Vorm geven aan de energietransitie in het Westland middels de investering en exploitatie in een geothermiebron.	
Bestuursfunctie	Aandeelhouder C	
Deelnemende partijen	Geen, de aandelen C zijn of worden naar verwachting in 2020 ingetrokken.	
Bestuurlijk belang	Het indirecte aandeelhouderschap zal in 2020 worden beëindigd door inlevering van de aandelen C.	
Financieel belang	Geen financieel belang.	
Financiële gegevens	Begin 2020	Eind 2020
Financieel belang	€ 0	€ 0
Eigen vermogen	€ 0	€ 0
Vreemd vermogen	€ 0	€ 0
Verwacht resultaat	n.v.t.	€ 0
Financiële bijdrage		n.v.t.

Actuele ontwikkelingen 2020

De tweede Geothermie bron zal in 2020 worden aangelegd. Dit zal niet meer via deze verbonden partij gebeuren maar vanuit de N.V. HVC.
De HVC Geothermie B.V. zal na de formele overdracht van de aandelen C worden opgeheven of in ieder geval niet meer onder verantwoordelijkheid van de gemeente als verbonden partij vallen.

Risico's in relatie tot weerstandsvermogen

De garantstelling ad € 6,5 miljoen zal in 2019 zijn opgeheven door het feit dat de aandelen in Trias Westland B.V. worden overgenomen door de N.V. HVC waarna de lening is afgelost.
De HVC Geothermie B.V. is daardoor feitelijk leeg.

Verbonden partij	Ontwikkelingsbedrijf De Westlandse Zoom B.V./C.V. (OBWZ)	
Vestigingsplaats	Gemeente Westland	
Rechtsvorm	Commanditaire -/Besloten vennootschap	
Openbaar belang	Het realiseren van voldoende (betaalbare) woningbouw binnen de	

	gemeente Westland.	
Bestuursfunctie	Lid AvA; Lid AvA; Lid RvV	
Deelnemende partijen	Gemeente Westland en Bouwfonds Ontwikkeling B.V. (BPD).	
Bestuurlijk belang	<p>Het college van B&W is direct betrokken via de volgende gremia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Algemene vergadering van Aandeelhouders (BV) door de wethouders voor Planontwikkeling & grondzaken en Financiën. • Aandeelhouder van de CV via de Participatiemaatschappij De Westlandse Zoom 	
Financieel belang	<p>De gemeente Westland bezit 50% van de aandelen in het Ontwikkelingsbedrijf de Westlandse Zoom BV. De overige 50% is in handen van Bouwfonds Ontwikkeling BV. Gemeente Westland bezit 100% van de aandelen in de Participatiemaatschappij De Westlandse Zoom BV. De gemeente Westland en Bouwfonds Ontwikkeling BV hebben beide een aandeel van 50% in de Beheer BV.</p> <p>De participatiemaatschappij De Westlandse Zoom BV is middels een 49% aandelenbelang commanditair vennoot van het ontwikkelingsbedrijf De Westlandse Zoom CV. Commandiet Bouwfonds bezit eveneens 49% van deze aandelen. Het restant van 2 % is in handen van de Beheer BV.</p> <p>Door de gemeente is € 11,7 miljoen ingebracht (volledig geplaatst startkapitaal in de participatiemaatschappij).</p> <p>De gemeente staat voor € 46,6 miljoen garant voor deze deelneming. Bouwfonds Ontwikkeling B.V. heeft hiertoe een contragarantie van 50% verstrekt.</p>	
Financiële gegevens	Begin 2020	Eind 2020
Financieel belang	€ 11.700.000	€ 11.700.000
Eigen vermogen	€ 23.883.000	€ 23.883.000
Vreemd vermogen	€ 33.000.000	€ 33.000.000
Verwacht resultaat	n.v.t.	€ 0
Financiële bijdrage		n.v.t.
Actuele ontwikkelingen 2020	<p>Gelet op de marktomstandigheden bestaat het risico dat planning en programmering van de plannen bijgesteld moeten worden, met mogelijke consequenties voor de grondexploitatie. Daarnaast zal er op basis van het onderzoek naar staatssteun wellicht een hogere garantieprovisie worden afgesproken waardoor de grondexploitatie kan verslechteren.</p>	
Risico's in relatie tot weerstandsvermogen	<p>De door de gemeente getroffen voorziening bedraagt ultimo € 26,6 miljoen. Er heeft een volledige afwaardering van het aandelenkapitaal plaatsgevonden van € 11,7 miljoen. Hierdoor bedraagt de totale voorziening € 38,3 mln. Daarnaast bedraagt de risicoreservering € 5,1 mln.</p>	

Verbonden partij	Ontwikkelingsmaatschappij Het Nieuwe Westland B.V./C.V. (ONW)	
Vestigingsplaats	Gemeente Westland	
Rechtsvorm	Commanditaire -/Besloten Vennootschap	
Openbaar belang	Het realiseren van voldoende (betaalbare) woningbouw binnen de gemeente Westland.	
Bestuursfunctie	Lid RvC; Lid RvC; Lid AvA	
Deelnemende partijen	Gemeente Westland, BNG Gebiedsontwikkeling B.V., Provincie Zuid-Holland, Hoogheemraadschap van Delfland	
Bestuurlijk belang	<p>Het college van B&W is via diverse gremia binnen ONW actief:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Raad van Commissarissen binnen de B.V. via de wethouder Beheer openbare ruimte. • Algemene vergadering van Aandeelhouders binnen de B.V. via de wethouder Beheer openbare ruimte. • Raad van Vennoten binnen de C.V. via de wethouder Financiën. 	
Financieel belang	<p>Binnen de CV/BV participeert de gemeente Westland voor 38,62% en BNG GO BV voor 50%. De provincie neemt deel in de CV voor 6,83% en het Hoogheemraadschap van Delfland voor 4,55%. Het geplaatst en gestort gemeentelijk aandeel in de financiering is 38,37%, totaal € 7,6 miljoen.</p> <p>Ten behoeve van de ONW CV is een garantie verstrekt van € 37,5 miljoen voor de financieringsbehoefte voor de ontwikkeling van het gebied. De garantiestelling geldt tot 31 december 2027.</p>	
Financiële gegevens	Begin 2020	Eind 2020
Financieel belang	€ 7.600.000	€ 7.600.000
Eigen vermogen	€ 1.400.000	€ 1.400.000
Vreemd vermogen	€ 27.000.000	€ 27.000.000
Verwacht resultaat	n.v.t.	€ 0
Financiële bijdrage		n.v.t.
Actuele ontwikkelingen 2020	Gelet op de marktomstandigheden bestaat het risico dat planning en programmering van de plannen bijgesteld moeten worden, met mogelijke consequenties voor de grondexploitatie.	
Risico's in relatie tot weerstandsvermogen	De door de gemeente getroffen voorziening bedraagt ultimo 2018 € 2,1 miljoen. Er heeft een volledige afwaardering van het aandelenkapitaal plaatsgevonden van € 7,6 miljoen. Hierdoor bedraagt de totale voorziening € 9,7 miljoen. Daarnaast bedraagt de risicoreservering € 1,0 miljoen.	
Verbonden partij	Patijnenburg B.V.	
Vestigingsplaats	Naaldwijk	
Rechtsvorm	Besloten vennootschap	
Openbaar belang	Uitvoering geven aan de Wet sociale werkvoorziening (Wsw), de Participatiewet en de gemeentelijke re-integratietaken.	
Bestuursfunctie	Lid AvA	
Deelnemende partijen	Behoudens de gemeente Westland geen andere partijen.	
Bestuurlijk belang	De wethouder Financiën is namens het college van B&W van de gemeente Westland lid van de AvA Patijnenburg en behartigt daarin de belangen van de gemeente als enig aandeelhouder.	
Financieel belang	Met ingang van 17 januari 2017 is de gemeente Westland 100% eigenaar en aandeelhouder van Patijnenburg met de daarbij behorende rechten en plichten. Aan kapitaal is € 100 gestort. De (structurele) gemeentelijke bijdrage gemoeid met WSW is	

€ 6,9 miljoen en met re-integratie € 1,4 miljoen.

Het "beklemde" eigen vermogen zal in 2020 verder afnemen door extra re-integratie activiteiten uit te voeren. Het genormeerde eigen vermogen voor Patijnenburg is € 1,05 miljoen.

Financiële gegevens	Begin 2020	Eind 2020
Financieel belang	€ 100	€ 100
Eigen vermogen	€ 3.323.000	€ 2.600.000
Vreemd vermogen	€ 2.750.000	€ 2.580.000
Verwacht resultaat	n.v.t.	- € 723.000
Financiële bijdrage	€ 8.300.000	n.v.t.

Actuele ontwikkelingen 2020

Op grond van de Participatiewet heeft de gemeente de wettelijke taak om ondersteuning te bieden aan personen die worden genoemd binnen deze wet. Patijnenburg voert de plaatsingen Nieuw beschut uit in het kader van de Participatiewet. Deze groep zal in omvang toenemen. Daar staat tegenover dat de groep sw-medewerkers in omvang afneemt en vergrijsst. Ook wordt aan Patijnenburg jaarlijks een opdracht gegund ten behoeve van de re-integratietaken van de gemeente.

In het werkveld van de re-integratie spelen ontwikkelingen die direct van invloed zijn op het realiseren van de doelstellingen van de gemeente. Daarbij valt te denken aan de ontwikkeling van de werkgelegenheid en de arbeidsmarkt (vraag en aanbod), ontwikkeling van de (nieuwe) doelgroepen, samenwerking in de regio. Om adequaat op deze ontwikkelingen te kunnen anticiperen wordt door Patijnenburg in samenwerking met de gemeente gewerkt aan een visie en een meerjarenopdracht, zodat door Patijnenburg geïnvesteerd kan worden in een meer flexibele, efficiënte en kwalitatief hoogwaardige uitvoeringsorganisatie.

Risico's in relatie tot weerstandsvermogen

Door invoering van de Participatiewet is de toegang tot de Wsw afgesloten en vindt er alleen nog uitstroom en geen instroom plaats. Hierdoor gaat het aantal sw-medewerkers elk jaar omlaag, tot uiteindelijk nul. Tegelijkertijd gaat het budget voor de Wsw omlaag, enerzijds door de daling van het aantal sw-medewerkers en anderzijds door stapsgewijze doorvoer van een efficiencykorting per standaard eenheid (SE). De budgetten voor de Wsw staan meerjarig vast. Indien de afbouw niet in de pas loopt met de afbouw van het rijksbudget neemt het risico op tekorten toe. Voorts is de subsidie voor plaatsingen Nieuw beschut op grond van de Participatiewet niet toereikend voor de dekking van de kosten. Er is meer begeleiding nodig om deze doelgroep, die in omvang toeneemt, in het juiste traject aan het werk te zetten. Toekomstige tekorten kunnen in eerste instantie gedekt worden uit bestemmingsreserves. Het weerstandsvermogen is ruim voldoende en ligt boven de uit de risico-analyse voortkomende grens van € 1,05 miljoen. Met Patijnenburg zijn afspraken gemaakt over de opbouw van bestemmingsreserves bij Patijnenburg en bij de gemeente ten aanzien van beïnvloedbare en niet-beïnvloedbare risico's.

Verbonden partij	Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Innovation Quarter B.V.	
Vestigingsplaats	Den Haag	
Rechtsvorm	Besloten vennootschap	
Openbaar belang	Verbetering van de economische positie van de regio Zuid-Holland, waaronder ook Westland.	
Bestuursfunctie	Lid AvA	
Deelnemende partijen	IQ heeft als aandeelhouders het Ministerie van Economische Zaken, de Provincie Zuid-Holland, Rotterdam, Den Haag, Delft, Leiden, Westland, Drechtsteden, Erasmus MC, TU Delft, Universiteit Leiden en LUMC. Naast deze partijen ontvangt ze jaarlijks een exploitatiebijdrage van de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag, Erasmus Universiteit en de gemeente Zoetermeer.	
Bestuurlijk belang	Het college van B&W, vertegenwoordigd door de wethouder Economische Zaken en Greenport, is direct betrokken als aandeelhouder met stemrecht in de AVA naar rato van het aandelenkapitaal.	
Financieel belang	De gemeente Westland bezit 500.000 aandelen van nominaal € 1 euro, zijnde 0,803% van de aandelen van Innovation Quarter. De reële waarde van het aandelenbelang is nu zo'n € 449.000. Het participatiebedrijf wordt gefinancierd door het aandelenkapitaal van de aandeelhouders en het (toekomstig) rendement investeringsportefeuille. De begroting sluit daardoor met een verwacht tekort van € 1 miljoen. Dit is in lijn met het beeld over de afgelopen jaren. Het eigen vermogen neemt daardoor verder af. Vanaf 2023/2024 worden er positieve resultaten verwacht.	
Financiële gegevens	Begin 2020	Eind 2020
Financieel belang	€ 500.000	€ 500.000
Eigen vermogen	€ 54.600.000	€ 53.600.000
Vreemd vermogen	€ 6.500.000	€ 6.500.000
Verwacht resultaat	n.v.t.	€ 0
Financiële bijdrage	€ 100.000	n.v.t.
Actuele ontwikkelingen 2020	Innovation Quarter is vanaf 2014 risicodragend aan het participeren. Het rendement op deze participaties is afhankelijk van het succes van de innovatieve ondernemingen waarin wordt geparticipeerd	
Risico's in relatie tot weerstandsvermogen	De structurele subsidie is € 100.000 per jaar op basis van een jaarlijkse subsidieaanvraag door IQ. Het risico beperkt zich verder tot het financieel belang van de gemeente 500.000 aandelen à € 1,00 (€ 500.000) dat door het risicodragend participeren en het inzetten van het aandelenkapitaal minder waard wordt.	
Verbonden partij	Sociaal Kernteam B.V. (SKT)	
Vestigingsplaats	's-Gravenzande	
Rechtsvorm	Besloten vennootschap	
Openbaar belang	Het waarborgen en faciliteren van de toegang tot de jeugdzorg (zoals jeugdhulp, jeugdbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering) in het kader van de Jeugdwet en het faciliteren van de toegang tot maatschappelijke ondersteuning in het kader van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 voor inwoners van de Gemeente Westland die niet in staat zijn de benodigde ondersteuning (met of zonder hulp van de basisvoorzieningen) in hun eigen sociale netwerk te organiseren dan en/of wier behoefte aan	

	ondersteuning te complex is.	
Bestuursfunctie	Lid AvA	
Deelnemende partijen	Buiten de gemeente Westland geen andere partijen.	
Bestuurlijk belang	De gemeente is enig aandeelhouder. De wethouder Financiën is namens de gemeente gemandateerd als aandeelhouder van het SKT in de AvA.	
Financieel belang	De gemeente is enig aandeelhouder van het SKT met een gestort kapitaal van € 100. De (structurele) bijdrage bedraagt in 2020 € 6,3 miljoen.	
Financiële gegevens	Begin 2020	Eind 2020
Financieel belang	€ 100	€ 100
Eigen vermogen	€ 300.000	€ 300.000
Vreemd vermogen	€ 2.750.000	€ 2.750.000
Verwacht resultaat	n.v.t.	€ 0
Financiële bijdrage	€ 6.300.000	n.v.t.
Actuele ontwikkelingen 2020	Het SKT gaat meer hulp zelf verlenen, ten behoeve van minder wisseling van hulpverleners en kostenbesparing. Daarnaast werkt het SKT vanaf 2020 volgens het resultaatgerichte stelsel, wat inhoudt dat men vooraf de resultaten voor een jeugdige bepaalt, waarna de aanbieder vervolgens bepaalt hoe hij dat resultaat gaat behalen.	
Risico's in relatie tot weerstandsvermogen	<p>In de overeenkomst van opdracht stelt de gemeente haar financiële kader, gebaseerd op de verwachte caseload van het SKT, en de wijze waarop zij hierop stuurt en financiële risico's minimaliseert.</p> <p>Door middel van een risicoanalyse zijn de risico's inzichtelijk gemaakt en is bepaald wat een wenselijke hoogte van het weerstandsvermogen voor het SKT is (€ 0,3 miljoen). Deze risico's hebben voornamelijk te maken met een eventuele toename van het aantal aanmeldingen en personele risico's, zoals krapte op de arbeidsmarkt. Het SKT heeft inmiddels dit weerstandsvermogen van € 0,3 miljoen gevormd.</p>	
Verbonden partij	WHC Onroerend Goed B.V. (voorheen GHC Onroerend Goed Expo B.V.)	
Vestigingsplaats	Naaldwijk	
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap	
Openbaar belang	Versterken van de economische activiteiten en positie van Westland.	
Bestuursfunctie	Lid AvA	
Deelnemende partijen	GFFX Participaties B.V. en Peetaplant B.V als aandeelhouders A en de gemeente Westland als aandeelhouder B.	
Bestuurlijk belang	De wethouder Financiën is lid van de AvA.	
Financieel belang	De gemeente heeft een aandelenbelang van € 2,0 miljoen in WHC Onroerend Goed om een expositieruimte mogelijk te maken. Afgesproken is om dit risicodragend vermogen voor vijf jaar na opening van expositiecentrum in het World Horti Campus aan te houden. Het aandelenkapitaal bestaat uit € 2 miljoen aandelen B (zonder winstdeling) en een prioriteitsaandeel van € 1.	
Financiële gegevens	Begin 2020	Eind 2020
Financieel belang	€ 2.001.000	€ 2.001.000
Eigen vermogen	€ 4.058.025	€ 4.058.025

Vreemd vermogen	€ 3.256.249	€ 2.897.077
Verwacht resultaat	n.v.t.	€ 0
Financiële bijdrage		n.v.t.
Actuele ontwikkelingen 2020	Verder professionaliseren van de uitvoeringsorganisatie, waardoor de efficiency, slagvaardigheid en professionaliteit worden verbeterd.	
Risico's in relatie tot weerstandsvermogen	Door de hoger uitgevallen investeringen ontwikkelt de liquiditeitspositie van GHC Onroerend Goed Expo BV zich negatiever dan verwacht. Mogelijk heeft dit een effect op de overnametermijn van de gemeentelijke aandelen (€ 2 miljoen) die nu op 5 jaar staat. Er is afgesproken dat het gemeentelijke nominale belang van € 2 miljoen in 2023 zal worden overgenomen. Hierover lopen gesprekken met de partners van WHC OG B.V. en de bank.	

Naamloze vennootschappen

Verbonden partij	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Openbaar belang	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen en ondersteunt daarmee het maatschappelijk belang. De bank draagt door het laag houden van de kosten duurzaam bij aan de maatschappelijke voorzieningen voor de burger.
Bestuursfunctie	Lid AvA
Deelnemende partijen	De Nederlandse Staat, gemeenten, provincies en een Hoogheemraadschap.
Bestuurlijk belang	De wethouder Financiën is aandeelhouder in de AvA.
Financieel belang	De aandeelhouders hebben zeggenschap in BNG Bank via het stemrecht op de aandelen die zij bezitten (een stem per aandeel van € 2,50). De gemeente Westland bezit 301.860 aandelen (0,54%). De nominale waarde van de aandelen is € 0,75 miljoen. De reële waarde is inmiddels gestegen tot € 23,1 miljoen. Aan dividenduitkering in 2020 wordt zo'n € 0,5 à € 0,75 miljoen verwacht.

Financiële gegevens	Begin 2020	Eind 2020
Financieel belang	€ 23.077.000	€ 23.077.000
Eigen vermogen	€ 5.200.000.000	€ 5.350.000.000
Vreemd vermogen	€ 132.000.000.000	€ 130.000.000.000
Verwacht resultaat	n.v.t.	€ 350.000.000
Financiële bijdrage		n.v.t.
Actuele ontwikkelingen 2020	n.v.t.	
Risico's in relatie tot weerstandsvermogen	Aan risicodragend kapitaal is € 0,75 miljoen uitgezet. De reële waarde hiervan is inmiddels € 23,1 miljoen.	

Verbonden partij	N.V. HVC
Vestigingsplaats	Alkmaar
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Openbaar belang	HVC werkt aan het inzamelen en verwerken van afval, het terugwinnen van grondstoffen en het produceren van duurzame energie. De gemeente Westland vindt het zeer belangrijk om vanuit haar publieke verantwoordelijkheid controle te houden op de integrale keten van afvalbeheer en nauw betrokken te zijn bij

	de ontwikkeling van duurzame energie en de energietransitie.	
Bestuursfunctie	De wethouder Financiën is namens de gemeente lid van de AvA Het stemrecht is naar rato van het aandelenkapitaal (4,46%).	
Deelnemende partijen	46 gemeenten (aandeelhouders A) en 5 water- of hoogheemraadschappen (aandeelhouders B).	
Bestuurlijk belang	Stemrecht in de AVA naar rato van het aandelenkapitaal (4,46%).	
Financieel belang	De gemeente neemt deel met 130 aandelen A ad € 45,45. De gemeente stelt zich eveneens naar rato van haar aandelen garant voor leningen van de N.V. HVC en de daaruit voortvloeiende hoofdelijke aansprakelijkheid (€ 26 miljoen). De gemeente ontvangt voor haar garantstelling een garantieprovisie.	
Financiële gegevens	Begin 2020	Eind 2020
Financieel belang	€ 5.909	€ 5.909
Eigen vermogen	€ 130.000.000	€ 143.000.000
Vreemd vermogen	€ 775.000.000	€ 775.000.000
Verwacht resultaat	n.v.t.	€ 13.000.000
Financiële bijdrage		n.v.t.
Actuele ontwikkelingen 2020	<p>De aanbesteding voor de afvalinzameling zal mogelijk gaan wijzigen; er wordt een extra belasting doorberekend (4,5 ton extra). HVC heeft de ambitie uitgesproken om de solvabiliteitsratio in 2020 naar 20% te laten klimmen. Er wordt tot op heden - mede in verband met dit voornemen en de forse investeringen - geen dividend uitgekeerd.</p> <p>De rol van HVC én van de gemeenten in de energietransitie zal zich verder moeten manifesteren. Belangrijke factoren zijn de nieuwe Warmtewet (2020) en de opdracht vanuit AVA.</p> <p>HVC wil samen met Capturam (Juva) mogelijk WSW Infra BV oprichten. De rol van de gemeente daarin is nog niet bepaald. Eén van de projecten met HVC (en Juva) betreft ETP (het aanjagen van initiatieven bij tuinders). Deze loopt in 2019 af en vraagt om inzicht in het vervolg.</p>	
Risico's in relatie tot weerstandsvermogen	<p>Er zijn voor HVC operationele, strategische en financiële risico's. Hergebruik leidt tot minder afval, dus omzetsdaling. Heffing van belasting op het verbranden van restafval leidt tot hogere lasten, dus een afname van het resultaat. Daarnaast zijn er kritische processen en veiligheidsrisico's. Wij hebben een garantie afgegeven voor een gedeelte van het vreemd vermogen van HVC. Dit was noodzakelijk vanwege de lage solvabiliteit, die zich inmiddels positief ontwikkelt (van 6% in 2013 naar 12% in 2018). Naast aandeelhouder van de N.V. HVC zijn wij nog indirect aandeelhouder in HVC Geothermie B.V.. Deze deelneming is apart opgenomen en niet verwerkt in bovengenoemde informatie. In de consolidatie van HVC N.V. is deze deelname wel opgenomen.</p>	
Verbonden partij	N.V. Juva Holding	
Vestigingsplaats	Poeldijk	
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap	
Openbaar belang	De gemeente Westland heeft er belang bij dat alle inwoners en ingezetenen worden voorzien van betaalbare en voldoende energie (gas en elektra). De energievoorziening en -infrastructuur dient daarnaast betrouwbaar en veilig te zijn.	
Bestuursfunctie	Voorzitter stuurgroep.	

Deelnemende partijen	Gemeenten Westland en Midden-Delfland.	
Bestuurlijk belang	De wethouder Financiën is namens de gemeente lid van de AvA. Het stemrecht is naar rato van het aandelenkapitaal (86,4%).	
Financieel belang	De aandeelhouders hebben zeggenschap in N.V. Juva via stemrecht op de aandelen. Het stemrecht is naar rato van het aandelenkapitaal. De gemeente bezit 1.728 aandelen (86,4% van het totaal). De jaarlijkse dividendinkomsten bedragen ca. € 11 miljoen, welke ten goede komen aan de algemene middelen. Voor de komende 3 jaar wordt deze inkomstenstroom als stabiel ingeschat.	
Financiële gegevens	Begin 2020	Eind 2020
Financieel belang	€ 786.240	€ 786.240
Eigen vermogen	€ 134.500.000	€ 135.000.000
Vreemd vermogen	€ 20.000.000	€ 20.000.000
Verwacht resultaat	n.v.t.	€ 13.500.000
Financiële bijdrage	n.v.t.	
Actuele ontwikkelingen 2020	De dividend inkomsten zijn stabiel. Met de uitfasering van gas, gaat een deel van inkomsten teruglopen c.q. zullen afschrijvingen versneld toegepast worden hetgeen naar de toekomst toe invloed kan hebben op de jaarlijkse dividenduitkering. De rol van Juva én van de gemeente in de energietransitie is nog niet uitgekristalliseerd. Juva heeft ambities. Belangrijke factoren hierbij zijn de nieuwe Warmtewet (2020) en de feitelijke opdracht vanuit de aandeelhouders van Juva. De verwachting is dat deze in 2019 geformuleerd wordt.	
Risico's in relatie tot weerstandsvermogen	Het aandelenbelang van de gemeente Westland is 86,4% en de gemeente is daarmee in hoge mate aansprakelijk voor de N.V. Juva. De verwachting is dat binnen de N.V. Juva de dochteronderneming Capturam B.V. een rol gaat pakken in de aanleg van warmtenetten, hetgeen kan leiden tot andere risicoprofielen. De juridische en financiële consequenties hiervan zijn nu nog niet bekend.	

Stichtingen

Verbonden partij	Stichting Greenport West-Holland (GPWH)
Vestigingsplaats	Zoetermeer
Rechtsvorm	Stichting
Openbaar belang	Behoud productiezekerheid en optimale ruimtebenutting voor veilig voedsel & groen.
Bestuursfunctie	Lid DB; Lid greenboard
Deelnemende partijen	Circa 40 stuks, te weten: Provincie Zuid-Holland, 14 greenportgemeenten, 8 kennisinstellingen, 17 bedrijven met directe of indirecte link naar greenport/tuinbouw.
Bestuurlijk belang	De wethouder Economische zaken en Greenport is lid van het Dagelijks Bestuur. De wethouder Economische zaken en Greenport is lid van de Greenboard (Algemeen Bestuur).
Financieel belang	De gemeente Westland heeft géén aandelenbelang in GPWH. De facto heeft gemeente Westland daarmee géén financieel belang in GPWH. De gemeente Westland draagt jaarlijks circa € 60.000 bij als basis-fee (op een totale begroting voor de GPWH van circa € 450.000). Naast deze basis-fee van jaarlijks € 60.000 wordt jaarlijks ook nog circa € 25.000 bijgedragen aan projecten

die in gezamenlijk verband worden uitgevoerd. Vanwege deze relatief forse bijdrage en de bestuurlijke positie is er voor gekozen GPWH als verbonden partij in deze paragraaf mee te nemen. Hiermee volgen we de richtlijnen van de BBV.

Financiële gegevens	Begin 2020	Eind 2020
Financieel belang		
Eigen vermogen	€ 100.000	€ 110.000
Vreemd vermogen		
Verwacht resultaat	n.v.t.	€ 15.000
Financiële bijdrage	€ 85.000	n.v.t.
Actuele ontwikkelingen 2020	<ul style="list-style-type: none"> • Bijdrage van voedsel & groen aan gezondheid & geluk • Uitbouw draaischijffunctie met Mainports door export- en importstromen • Nieuwe internationale hubs • Internationaal kenniscentrum 	
Risico's in relatie tot weerstandsvermogen	Nagenoeg geen. GPWH heeft voldoende geld in kas om, als bestuurlijk besloten wordt om de zaak op te heffen, de betrokken medewerkers op een fatsoenlijke wijze te kunnen laten afvloeien. Vanuit GPWH zijn er geen risicovolle deelnemingen.	

Andere rechtsvormen

Verbonden partij	Coöperatief Beheer Groengebieden Midden Delfland (CBG)	
Vestigingsplaats	Midden-Delfland	
Rechtsvorm	Coöperatieve vereniging	
Openbaar belang	Op orde houden van recreatie- en groengebieden.	
Bestuursfunctie	Lid Algemene Deelnemersvergadering (ADV)	
Deelnemende partijen	Gemeenten Delft, Maassluis, Midden-Delfland. Schiedam, Vlaardingen en Westland	
Bestuurlijk belang	De wethouder voor Water & Groen is lid van de Algemene Deelnemersvergadering.	
Financieel belang	De gemeente heeft geen kapitaalbelang of garanties verstrekt. De omvang van het vreemd vermogen is nog niet vast te stellen. Er is nog geen Informatie over voorgaande jaren beschikbaar omdat de jaarrekening van het CBG voor het eerst over 2019 wordt opgesteld. De jaarlijkse bijdrage is t/m 2025 vastgesteld op € 10.488.	
Financiële gegevens	Begin 2020	Eind 2020
Financieel belang		
Eigen vermogen	€ 1.077.138	€ 1.077.138
Vreemd vermogen		
Verwacht resultaat	n.v.t.	- € 64.241
Financiële bijdrage	€ 10.488	n.v.t.
Actuele ontwikkelingen 2020	De CBG heeft zelf geen uitvoeringsorganisatie; de feitelijke werkzaamheden worden uitgevoerd door een externe partij. Op dit moment is dat Staatsbosbeheer. De samenwerking wordt nu geëvalueerd. Afhankelijk van het resultaat wordt die samenwerking voortgezet of wordt er een samenwerkingsovereenkomst met een andere partij gesloten. Uitgangspunt is dat het beheer en het onderhoud op dezelfde manier worden voortgezet.	

Risico's in relatie tot weerstandsvermogen	Per 1 januari 2020 bedraagt de algemene reserve € 0,6 miljoen en de egaliseringsreserve € 0,4 miljoen. De door CBG genoemde risico's (€ 200.000 - € 260.000) kunnen, indien deze zich in 2020 voordoen, worden opgevangen binnen de Egaliseringsreserve.	
Verbonden partij	Juliahof V.O.F.	
Vestigingsplaats	Gemeente Westland	
Rechtsvorm	Venootschap onder firma	
Openbaar belang	Het realiseren van voldoende (betaalbare) woningbouwopgave in Westland voor de inwoners.	
Bestuursfunctie	Voorzitter stuurgroep	
Deelnemende partijen	Gemeente Westland, Bouwfonds Ontwikkeling en VolkerWessels Vastgoed	
Bestuurlijk belang	Het college van B&W is direct betrokken via het: <ul style="list-style-type: none"> • Lidmaatschap in de Vergadering van Vennoten (VvV) door de wethouder Planontwikkeling & grondzaken. • Voorzitterschap van de Stuurgroep Juliahof door de wethouder Planontwikkeling & grondzaken. 	
Financieel belang	De gemeente heeft geen aandelenbelang in deze deelneming. Binnen het samenwerkingsverband zullen de vennoten op basis van de stemverhouding 3/6 deel (Gemeente Westland), 2/6 deel (Bouwfonds Ontwikkeling) en 1/6 deel (VolkerWessels Vastgoed) actief zijn in de venootschap. De gemeente heeft een voorziening getroffen van € 0,6 miljoen.	
Financiële gegevens	Begin 2020	Eind 2020
Financieel belang	€ 0	€ 0
Eigen vermogen	€ 0	€ 0
Vreemd vermogen	€ 13.000.000	€ 13.000.000
Verwacht resultaat	n.v.t.	€ 0
Financiële bijdrage		n.v.t.
Actuele ontwikkelingen 2020	Laatste fases 3 en 4 woningbouw realiseren en opleveren. Project en grondexploitatie afsluiten in 2020 of 2021.	
Risico's in relatie tot weerstandsvermogen	De door de gemeente getroffen voorziening bedraagt ultimo 2018 € 0,6 miljoen waardoor de risico's beperkt zijn. Het project zit in een afrondende fase.	

4.7 Grondbeleid

7.1 Inleiding

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht gemeenten om in de begroting en jaarrekening een paragraaf over het grondbeleid op te nemen. In artikel 16 van het BBV is bepaald waaruit de paragraaf grondbeleid ten minste moet bestaan. In de jaarrekening wordt in de paragraaf grondbeleid teruggekeken in hoeverre de voorgenomen doelstellingen zijn gehaald. In de begroting heeft de paragraaf het karakter van een vooruitblik. Deze vooruitblik beschrijft tenminste:

- De visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen van de programma's, die zijn opgenomen in de gemeentelijke meerjarenbegroting;
- De aanduiding van de wijze waarop de gemeente het grondbeleid uitvoert;
- De actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie;
- Een onderbouwing van de geraamde winstneming;
- Beleidsuitgangspunten omtrent reserves voor grondexploitatie in relatie tot de risico's die daaraan verbonden zijn.

7.2 Grondbeleid

In de Nota Grondbeleid 2013 is de visie verwoord en zijn de volgende doelen opgenomen:

- Faciliteren en sturing geven aan bestuurlijk en maatschappelijk gewenste ruimtelijke ontwikkelingen;
- Streven naar een rechtvaardige verdeling van kosten en opbrengsten voor gemeente en grondeigenaren via de afdeling Grondexploitatie (GreX) van de Wet ruimtelijke ordening (Wro);
- Beheersbaar en inzichtelijk maken van de risico's van ruimtelijke ontwikkelingen en aparte (bouw)projecten.

7.3 Wijze van uitvoering grondbeleid

Bij het opstellen van het grondbeleid heeft de gemeente Westland ervoor gekozen om zeer selectief en gericht tot actief grondbeleid over te gaan. Actief grondbeleid wordt niet geheel uitgesloten aangezien de gemeente Westland nog veel grond in bezit heeft. In de overgangsfase naar een meer regisserend en faciliterend grondbeleid zal het actieve grondbeleid (inclusief deelnemingen) nog een grote rol blijven spelen. Kort samengevat zijn de belangrijkste beleidsuitgangspunten uit de nota grondbeleid:

- De gemeente Westland voert selectief en gericht een actief grondbeleid, uitsluitend om belangrijke gemeentelijke doelen te realiseren;
- De gemeente Westland ondersteunt facilitair grondbeleid wanneer de gemeente geen juridische aanpassingen hoeft te doen ten behoeve van een privaat initiatief en gaat terughoudend om met private initiatieven waarvoor wel een juridische aanpassing benodigd is. Bij facilitair grondbeleid hoort een actief kostenverhaal;
- De gemeente Westland verleent in beginsel geen medewerking aan een planologische maatregel (zoals een bestemmingsplanwijziging of verlening van een omgevingsvergunning) waarbij een tekort bij de gemeente ontstaat. De planologische maatregel is dan voor de gemeente niet economisch uitvoerbaar. Alleen als de gemeenteraad uitdrukkelijk van mening is dat een gemeentelijke bijdrage gerechtvaardigd is – in het belang van het project – zal de gemeente medewerking verlenen;
- De gemeente Westland voert actief risicomanagement in de bedrijfsvoering van de grondexploitaties en weegt nieuwe initiatieven zorgvuldig af binnen de mogelijkheden van het weerstandsvermogen;
- De gemeente Westland voert jaarlijks bij het opstellen van het Meerjarenperspectief Gebiedsontwikkeling (MPG) en het tussentijdse Meerjarenperspectief Gebiedsontwikkeling (TMPG) een risicoanalyse uit.

7.4 Resultaten totale grondexploitatie

De gemeente Westland kent in aanvulling op de begroting en de jaarrekening het MPG. Zoals vastgelegd in de financiële verordening wordt uiterlijk bij de begroting aan de gemeenteraad een geactualiseerd MPG aangeboden. In het MPG wordt op projectniveau gerapporteerd en in de paragraaf grondbeleid worden de resultaten op totaalniveau gerapporteerd. Daarnaast wordt de gemeenteraad geïnformeerd met een tussentijdse rapportage, die vlak voor de zomer wordt aangeboden.

Gebiedsontwikkelingen doorlopen verschillende fases, van initiatief- tot nazorgfase. De boekwaarde voor de projecten in de voorbereidings- en uitvoeringsfase wordt per 1 januari 2020 geraamd op € 189,2 miljoen, waarvan € 187,2 miljoen in de grondbankfunctie.

Wanneer grondexploitaties tot een verlies leiden (de contante waarde levert een negatief saldo op) moet voor die plannen conform de BBV-voorschriften een voorziening worden getroffen voor het nadelige resultaat. Dit is de voorziening "onderhanden werk". Per 31 december 2020 wordt deze voorziening geraamd op € 2 miljoen. Het financiële risico van de projecten wordt geraamd op € 0,3 miljoen.

(bedragen x € 1.000)

Projecten in voorbereidingsfase/uitvoeringsfase								
	Geraamde boekwaarde 1-1-2020	Uitgaven/ inkomsten 2020	Aanwending voorziening 2020	Geraamde boekwaarde 31-12-2020	Voorziening Onderhanden werk 31-12-2020	Geraamde balans- waarde 31-12-2020	Risico reser- vering TMPG 2019	Eind- waarde TMPG 2019
Grondexploitatie	1.993	3.469	-7.635	-2.173	1.979	-4.152	339	887
Grondbank/PPS	187.180	-7.866		179.314		179.314		
Totaal	189.173	-4.397	-7.635	177.141	1.979	175.162	339	887

Toelichting

- De verwachting is dat in 2020 projecten worden afgesloten, waarvoor een voorziening Onderhanden werk is getroffen (Leehove, en Molensloot NW/Liermolen). Totaal geraamde aanwending van de voorziening bedraagt € 7,6 miljoen.
- In 2020 worden € 24 miljoen aan uitgaven en € 28,4 miljoen aan inkomsten geraamd. De uitgaven bestaan onder andere uit de toegerekende rentelasten € 5,7 miljoen en grondaankopen € 13,5 miljoen (OBWZ € 11,5 mln. en Juliahof € 2 miljoen). De inkomsten bestaan uit grondverkoop van € 27,6 miljoen (OBWZ € 25,6 miljoen en Juliahof € 2 miljoen).
- Om de onderlinge vergelijking tussen de gemeenten te bevorderen wordt van alle projecten, zowel de positieve als de negatieve, het resultaat op eindwaarde weergegeven.

7.4 Winstneming

In de Notitie Grondbeleid in begroting en jaarstukken van de commissie BBV is aangegeven op welke wijze het mogelijk is om tussentijds winst te nemen bij positieve grondexploitatiecomplexen. Voor winstneming geldt de Percentage of Completion methode (POC). Dit houdt in dat voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd moet tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat; en
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht; en
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Volgens het realisatiebeginsel dient in die gevallen de winst ook te worden genomen.

7.5 Reserves grondexploitatie

Er is geen afzonderlijke reserve voor het grondbedrijf. De resultaten van de grondexploitaties worden meegenomen in het rekeningresultaat. De risico's binnen de grondexploitaties worden concernbreed in beeld gebracht via het weerstandsvermogen (in de paragraaf Weerstandvermogen en risicobeheersing).

7.6 Deelnemingen

De gemeente Westland participeert bij drie gebiedsontwikkelingen in een samenwerkingsverband. Hiervoor is een aparte rechtspersoon is ingesteld. Het betreffen de volgende samenwerkingsverbanden:

- Juliahof (VOF)
- Ontwikkelingsmaatschappij het Nieuwe Westland (BV/CV)
- Ontwikkelingsbedrijf De Westlandse Zoom (BV/CV)

De grondexploitatie voor deze ontwikkelingen zijn bij de zelfstandige rechtspersonen ondergebracht en vallen dus niet onder de gemeentelijke grondexploitatie. In een apart hoofdstuk van het MPG wordt over deze deelnemingen gerapporteerd. De gemeente vervult de grondbewaarfunctie onafhankelijk van de ingestelde rechtspersonen voor Juliahof VOF, Ontwikkelingsmaatschappij het Nieuwe Westland (BV/CV) en Ontwikkelingsbedrijf De Westlandse Zoom BV/CV. Dit houdt in dat de gemeente de gronden aankoopt en bouwrijp levert aan de ontwikkelende partijen. De partijen zullen de op dat moment geldende boekwaarde aan de gemeente Westland vergoeden.

Voor de deelnemingen is, inclusief de afwaardering van het aandelenkapitaal, per 31 december 2018 een voorziening getroffen van € 48,6 miljoen en een risicoreservering van € 6,2 miljoen.

Juliahof

In januari 2019 is de grondexploitatie Juliahof VOF met prijspeil 1 januari 2019 geactualiseerd en vastgesteld in de stuurgroep Juliahof van 10 april 2019 en goedgekeurd in de Vergadering van Vennoten (VvV) van 10 april 2019. De grondexploitatie Juliahof VOF is een sluitende grondexploitatie doordat de vennoten jaarlijks bijdragen aan het resultaat. Gemeentelijk is hiervoor een voorziening getroffen van € 0,6 miljoen tot einde looptijd (eind 2020). De risico's in de grondexploitatie zijn verder benoemd en gekwantificeerd op basis van de grondexploitatie-parameters, zoals gehanteerd en vergelijkbaar met de actieve grondexploitatie van de gemeente. Deze zijn voor de gemeente berekend op € 0,1 miljoen. Hiervoor is een risicoreservering opgenomen.

ONW

Op 18 februari 2015 stelde de gemeenteraad het Masterplan Waelpark inclusief de grondexploitatie vast. De raad van Commissarissen (RvC) heeft op 23 november 2018 ingestemd met de Grondexploitatie Herziening 2018 Ontwikkelingsmaatschappij het Nieuwe Westland (ONW) per 1 juli 2018. De aandeelhouders (AvA) (goedkeuring) en vennoten (RvV) (vaststellen) hebben de besluitvorming op 29 november 2018 afgerond. De risico's in de grondexploitatie zijn verder benoemd en gekwantificeerd op basis van de grondexploitatie-parameters, zoals gehanteerd en vergelijkbaar met de actieve grondexploitatie van de gemeente. Dit resulteert in een te treffen voorziening van € 9,7 miljoen, waarbij het aandelenkapitaal geheel is afgewaardeerd. De risicoreservering is berekend op circa € 1 miljoen.

Westlandse Zoom

De geactualiseerde grondexploitatie van de Westlandse Zoom is in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van 10 april 2019 vastgesteld. De risico's in de grondexploitatie zijn verder benoemd en gekwantificeerd op basis van de grondexploitatie-parameters, zoals gehanteerd en vergelijkbaar met de actieve grondexploitatie van de gemeente. Voor het opvangen van de mogelijke negatieve resultaten voor de Westlandse Zoom is, incl. de afwaardering van het aandelenkapitaal, een voorziening getroffen van € 38,3 miljoen. De risicoreservering is berekend op circa € 5,1 miljoen.

(bedragen x € 1.000)

Deelnemingen	Aandelenkapitaal				
	Totaal	Gestort	afgewaardeerd	Getroffen Voorziening	Risico reservering
De Westlandse Zoom B.V.	9	9			
De Westlandse Zoom C.V.				26.566	5.142
Participatiemaatschappij Westlandse Zoom t.b.v. WZ CV	11.700	11.700	11.700		
Participatiemaatschappij Westlandse Zoom	90	18	0	80	
ONW	7.608	7.608	7.608	2.083	988
Juliahof		0	0	610	100
Totaal deelnemingen	19.407	19.335	19.308	29.339	6.230

Gemeente Westland

Begroting 2020 - 2023

5 Financiële begroting

5.1 Financiële uitgangspunten

Als basis voor het opstellen van de begroting zijn diverse algemene grondslagen van toepassing, waaronder verschillende bepalingen vanuit de Gemeentewet, het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), de begrotingscirculaire vanuit de provincie Zuid-Holland en de Financiële Verordening Gemeente Westland 2019. Daarnaast zijn er verschillende specifieke kaders en uitgangspunten. Deze uitgangspunten zijn terug te vinden in de paragrafen. In dit onderdeel worden enkele algemene principes toegelicht die voor alle programma's en taakvelden gelden.

1. Indexatie

De indexering voor het jaar 2020 is verwerkt in de begroting. De meerjarige budgetten en de algemene uitkering uit het gemeentefonds zijn berekend tegen constante prijzen.

Op voorhand wordt in de begroting geen automatische loon- of prijscompensatie voor de uitgaven toegekend aan de taakvelden. Er wordt gewerkt met stelposten waaruit op basis van concrete, goed onderbouwde aanvragen bij tussentijdse rapportages door het college middelen kunnen worden toegekend.

Loonontwikkeling

Voor het jaar 2020 is een prognose van het Centraal Economische Plan (CEP) van 2,3% voor de loonstijging gehanteerd. De VNG en de vakbonden hebben een definitief akkoord bereikt over de nieuwe cao, die loopt van 1 januari 2019 tot 1 januari 2021. Het akkoord wordt verwerkt in de 1e Actualisatie 2020. Met de loonontwikkeling is in de begroting 2020 rekening gehouden.

Prijzontwikkeling

De meicirculaire 2019 geeft een prognose voor de prijsontwikkeling van het Bruto Binnenlands Product (BBP) van 1,5% voor 2020. Voor de begroting 2020 wordt berekend wat het totale effect is voor de prijsgevoelige budgetten. Met de prijsontwikkeling is in de begroting 2020 rekening gehouden.

Belastingen en tarieven

Voor de afvalstoffenheffing en het rioolrecht geldt het principe van 100% kostendekking. Bij de vaststelling van de tarieven voor individuele dienstverlening is, met uitzondering van de begrafenisrechten, het principe gericht op 100% kostendekking. Bij de begrafenisrechten geldt dat bij de tariefvaststelling de maatschappelijke aanvaardbaarheid van tarieven (onder andere hoe verhoudend ze zijn tot de tarieven bij de buurgemeenten) een afwegingspunt blijft.

Gemeenschappelijke regelingen

De indexering van de gemeenschappelijke regelingen is gebaseerd op de macro economische verkenning van het Centraal Planbureau. De gemeentelijke bijdrage voor 2020 vermeerderd ten opzichte van het jaar 2019 met:

- 3,9% voor de loonkosten volgens de index prijs overheidsconsumptie, beloning werknemers
- 3,6% voor de materiële kosten volgens de nationale consumentenprijsindex (CPI)

Via de zogenoemde Kaderbrief worden de gemeenschappelijke regelingen jaarlijks door de deelnemende Haaglanden gemeenten geïnformeerd.

Omslagrente

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is de toerekening van rente aan de diverse taakvelden een belangrijk aandachtspunt. Door de laagblijvende marktrente bedraagt de omslagrente 1,9% in het begrotingsjaar 2019. Dit percentage daalt voor het jaar 2020 naar 1,8%. Daarnaast bestaan er specifieke regels voor het toerekenen van rente aan de grondexploitatie, de pensioenvoorzieningen bestuurders en wachtgeld voor (oud) wethouders.

2. Raming gemeentefonds

De raming van het gemeentefonds wordt gebaseerd op de meicirculaire gemeentefonds 2019. De bestendige gedragslijn is dat de septembercirculaire 2019 in de 1e Actualisatie 2020 wordt verwerkt.

3. Weerstandsvermogen en post onvoorzien

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de beschikbare en de benodigde weerstandscapaciteit.

- De beschikbare weerstandscapaciteit betreft de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken.
- De benodigde weerstandscapaciteit betreft alle (rest)risico's waarvoor geen, of onvoldoende maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

De beschikbare weerstandscapaciteit van Westland bestaat uit de algemene reserve en de post onvoorzien (en indien nodig, een geormerkt deel van de reserve Versterking financiële soliditeit). Het weerstandsvermogen moet op een acceptabel niveau zijn. Hiervoor wordt een minimale ratio van 1,0 gehanteerd.

Voor de post onvoorzien wordt een bedrag opgenomen van € 100.000. Het is uitsluitend toegestaan om de post onvoorzien te gebruiken voor zaken die onvoorzienbaar, onvermijdbaar en onuitstelbaar zijn. Op grond van de Financiële verordening is het college van B&W bevoegd om de post onvoorzien aan te wenden voor uitgaven met een incidenteel karakter. Over de aanwending vindt achteraf verantwoording plaats in de ProgrammaRapportage dan wel de jaarrekening.

5.2 Overzicht van baten en lasten per programma

(bedragen x € 1.000)

Programma	Rekening 2018		Begroting 2019		Begroting 2020		Begroting 2021		Begroting 2022		Begroting 2023	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
1 Veiligheid	9.833	-176	10.642	582	10.398	588	10.371	582	10.356	582	10.345	582
2 Verkeer vervoer waterstaat	17.645	1.916	19.145	1.264	19.330	1.337	20.355	1.264	21.878	1.264	21.392	1.264
3 Economie	5.932	3.532	6.059	1.786	3.086	1.067	2.775	1.033	2.758	1.033	2.758	1.033
4 Onderwijs	12.450	2.059	14.419	2.651	11.842	1.308	12.146	1.483	12.278	1.483	12.356	1.483
5 Sport, cultuur en recreatie	21.653	1.654	20.468	1.611	21.879	1.607	21.009	1.611	20.852	1.628	21.201	1.628
6 Sociaal domein	93.261	22.163	93.103	21.669	93.340	21.669	92.108	21.668	92.054	21.709	92.059	21.709
7 Volksgezondheid en milieu	26.109	22.675	28.915	23.057	29.041	26.451	29.202	26.597	29.367	26.733	29.533	26.886
8 Volkshuisvesting RO en SV	48.480	48.815	74.783	66.595	42.447	36.718	39.807	32.785	35.033	32.105	52.719	50.673
9 Bestuur en ondersteuning	18.301	8.969	13.386	2.823	12.370	2.485	11.427	2.458	11.398	2.558	11.382	2.458
10 Concernfinanciën:												
Algemene dekkingsmiddelen	1.453	171.149	2.248	173.530	3.890	183.485	6.199	184.804	4.493	185.577	4.949	187.557
Overhead	32.452	3.419	36.179	2.758	38.321	2.158	37.266	2.058	36.896	2.058	37.188	2.058
Vennootschapsbelasting	0	0	1.217	0	627	0	627	0	627	0	627	0
Onvoorzien	0	0	100	0	100	0	100	0	100	0	100	0
Saldo van baten en lasten	287.569	286.175	320.664	298.326	286.671	278.873	283.392	276.343	278.090	276.730	296.609	297.331
<i>Reservemutaties</i>												
1 Veiligheid	0	0	0	0	0	8	0	8	0	8	0	8
2 Verkeer vervoer waterstaat	6	1.328	0	1.044	0	1.284	0	1.327	0	1.671	0	385
3 Economie	0	1.133	0	633	0	17	0	17	0	0	0	0
4 Onderwijs	0	149	0	1.422	0	211	0	33	0	77	0	77
5 Sport, cultuur en recreatie	585	1.202	284	607	284	255	284	375	284	375	284	375
6 Sociaal domein	4.189	11.750	0	6.899	0	4.429	0	1.828	0	27	0	26
7 Volksgezondheid en milieu	0	1.285	0	500	172	25	152	65	191	123	194	88
8 Volkshuisvesting RO en SV	1.381	1.918	1.870	6.370	3.187	3.223	963	2.770	475	473	1.807	475
9 Bestuur en ondersteuning	0	637	0	1.607	0	136	0	14	0	14	0	14
10 Concernfinanciën	13.426	6.610	15.504	19.592	3.315	5.398	4.199	6.345	1.943	2.058	1.932	2.052
Totaal reservemutaties	19.587	26.012	17.658	38.674	6.958	14.986	5.598	12.782	2.893	4.826	4.217	3.500
Geraamd resultaat	5.031		-1.322		230		135		573		5	

5.3 Overzicht van baten en lasten per taakveld

TV	Omschrijving taakveld	Rekening 2018		Begroting 2019		Begroting 2020		Begroting 2021		Begroting 2022		Begroting 2023	
		Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
0.	Bestuur en ondersteuning												
0.1	Bestuur	5.475	7	4.275	15	4.317	15	4.317	15	4.317	15	4.317	15
0.2	Burgerzaken	5.828	2.572	4.825	1.484	4.836	1.471	4.903	1.472	4.903	1.472	4.903	1.472
0.3	Beheer ov. gebouwen en gronden	6.998	6.390	4.286	1.324	3.217	999	2.207	971	2.178	1.071	2.162	971
0.4	Overhead	32.452	3.419	36.179	2.758	38.321	2.158	37.266	2.058	36.896	2.058	37.188	2.058
0.5	Treasury	-296	19.490	-1.418	19.048	-1.730	17.821	-1.576	17.672	-1.592	17.540	-1.508	17.516
0.61	OZB woningen	617	13.987	692	13.858	780	14.008	705	14.371	705	14.521	705	14.671
0.62	OZB niet-woningen	391	13.350	428	13.400	428	16.813	428	17.082	428	17.131	428	17.181
0.64	Belastingen overig	319	195	364	142	379	142	379	892	379	892	379	892
0.7	Algemene uitkering en ov. uitk.	0	122.212	0	126.517	0	134.481	0	134.567	0	133.848	0	135.652
0.8	Overige baten en lasten	422	1.915	2.282	565	4.133	220	6.363	220	4.673	1.645	5.045	1.645
0.9	Vennootschapsbelasting	0	0	1.217	0	627	0	627	0	627	0	627	0
0.10	Mutaties reserves	19.587	26.012	17.658	38.674	6.958	14.986	5.598	12.782	2.893	4.826	4.217	3.500
0.11	Resultaat van baten en lasten	5.031		-1.322		230		135		573		5	
1.	Veiligheid												
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	6.517	-210	6.868	465	6.917	471	6.915	465	6.912	465	6.902	465
1.2	Openbare orde en veiligheid	3.316	34	3.774	117	3.481	117	3.456	117	3.444	117	3.443	117
2.	Verkeer, vervoer en waterstaat												
2.1	Verkeer en vervoer	15.840	1.755	17.401	1.124	17.510	1.197	18.346	1.124	19.812	1.124	19.095	1.124
2.2	Parkeren	300	159	403	140	354	140	476	140	446	140	446	140
2.4	Economische havens en waterwegen	1.505	2	1.341	0	1.466	0	1.533	0	1.620	0	1.851	0
3.	Economie												
3.1	Economische ontwikkeling	2.847	1.312	3.830	331	1.746	115	1.435	81	1.418	81	1.418	81
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	2.122	1.265	877	503	4	0	4	0	4	0	4	0
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	768	559	709	567	708	567	708	567	708	567	708	567
3.4	Economische promotie	195	396	643	385	628	385	628	385	628	385	628	385
4.	Onderwijs												
4.2	Onderwijshuisvesting	9.005	1.006	9.583	924	8.235	921	8.892	1.032	9.024	1.032	9.103	1.032
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	3.445	1.053	4.836	1.727	3.607	387	3.254	451	3.254	451	3.253	451

5.	Sport, cultuur en recreatie												
5.1	Sportbeleid en activering	330	0	369	0	379	0	379	0	379	0	379	0
5.2	Sportaccommodaties	8.085	1.070	6.336	1.142	6.339	1.142	6.181	1.142	6.042	1.142	6.270	1.142
5.3	Cultuurpresentatie	2.647	275	3.000	251	2.925	251	2.781	251	2.697	251	2.664	251
5.4	Musea	880	3	736	3	1.403	3	739	3	738	3	737	3
5.5	Cultureel erfgoed	322	46	428	6	377	6	339	6	338	6	338	6
5.6	Media	2.280	81	2.082	64	2.322	64	2.260	64	2.172	81	2.171	81
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	7.109	179	7.517	145	8.134	141	8.330	145	8.486	145	8.642	145
6.	Sociaal domein												
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	8.630	426	12.891	233	8.538	233	7.149	232	7.176	273	7.172	273
6.2	Wijkteams	9.285	130	9.543	93	9.000	93	8.999	93	8.999	93	8.999	93
6.3	Inkomensregelingen	24.500	19.216	26.903	20.500	26.958	20.500	26.959	20.500	26.959	20.500	26.959	20.500
6.4	Begeleide participatie	8.297	808	8.797	0	9.708	0	9.737	0	9.760	0	9.760	0
6.5	Arbeidsparticipatie	550	197	504	0	412	0	412	0	412	0	412	0
6.6	Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	3.227	109	2.530	95	3.353	95	3.353	95	3.353	95	3.353	95
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	16.252	174	16.246	48	16.912	48	17.029	48	17.029	48	17.029	48
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	20.475	0	12.805	0	15.813	0	15.879	0	15.767	0	15.767	0
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	439	803	443	700	553	700	553	700	553	700	553	700
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	1.606	300	2.441	0	2.093	0	2.038	0	2.046	0	2.055	0
7.	Volksgezondheid en milieu												
7.1	Volksgezondheid	1.373	72	2.006	72	1.948	72	1.948	72	1.947	72	1.947	72
7.2	Riolering	10.400	11.949	10.670	12.344	11.553	13.397	11.654	13.472	11.721	13.547	11.824	13.622
7.3	Afval	7.923	8.943	8.758	9.221	8.799	11.458	8.923	11.496	9.016	11.528	9.049	11.578
7.4	Milieubeheer	4.375	640	5.741	21	5.143	21	4.992	21	4.969	21	4.969	21
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	2.038	1.071	1.740	1.399	1.598	1.503	1.685	1.536	1.714	1.565	1.744	1.593
8.	Volkshuisvesting, RO en SV												
8.1	Ruimtelijke ordening	4.762	2.136	7.195	4.618	6.403	3.380	4.067	884	4.017	883	4.014	954
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	39.507	41.698	59.804	57.158	31.067	28.405	29.877	26.982	27.004	26.303	44.706	44.800
8.3	Wonen en bouwen	4.211	4.981	7.784	4.819	4.977	4.933	5.863	4.919	4.012	4.919	3.999	4.919
		312.187	312.187	337.000	337.000	293.859	293.859	289.125	289.125	281.556	281.556	300.831	300.831

De programma-indeling is gebaseerd op de lv3-taakvelden Gemeenten met uitzondering van het hoofdtaakveld 0. Bestuur en ondersteuning. Hierbij zijn de taakvelden 0.1 Bestuur, 0.2 Burgerzaken en 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden ondergebracht in programma 9 Bestuur en ondersteuning. De taakvelden 0.4 tot en met 0.11 bevinden zich in programma 10 Concernfinanciën en algemene dekkingsmiddelen.

5.4 Overzicht incidentele baten en lasten

(bedragen x € 1.000)

Programma	Taakveld	Omschrijving incidentele bate of last	Lasten 2020	Baten 2020	Lasten 2021	Baten 2021	Lasten 2022	Baten 2022	Lasten 2023	Baten 2023
2	2.1	Bewaken fietsenstalling Naaldwijk	50,0		30,0					
2	2.1	Mobiliteitsvisie	200,0		200,0		200,0			
2	2.1	Verkeersonderzoeken	100,0		100,0		100,0			
2	2.1	Verkeersmaatregelen gebiedsuitwerking Greenport	100,0		100,0		100,0			
2	2.1	Verkeersmaatregelen Centrale As	50,0		50,0					
2	2.1	Actieplan verkeer- en vervoermaatregelen	100,0		100,0		100,0			
2	2.1	Verkenkende studie Lightrail	120,0							
2	2.1	Fietspadenplan	60,0							
2	2.1	Pilot maatwerkvervoer en doelgroepenvervoer	100,0							
2	2.1	Capaciteit bereikbaarheid	198,5							
2	2.1	Maatregelen Visie Wateringen			100,0		100,0			
2	2.1	Ketenmobiliteit verbeteren OV knooppunten, P+R voorzieningen e.d.			100,0		100,0			
2	2.1	Wegenonderhoud beheerplan wegen	201,5		273,0					
2	2.1	Rotonde Zijtwende	50,0		50,0		400,0			
2	2.1	Rotonde Zwethlaan					220,0			
2	2.1	Geluidsreducerende maatregelen Heulweg	90,0		12,0					
2	2.4	Grondonderzoek bodem De Lier	150,0							
3	3.1	Gebiedspilots en onderzoeken ruimtelijke strategie	140,0							
3	3.1	Energietransitie glastuinbouw	120,0							
3	3.1	Overige posten < € 50.000	17,0		17,0					
4	4.2	Islamitische basisschool			150,0					
4	4.3	Casemanager jongeren	108,0							
4	4.3	Talenten ontwikkelen – Taal en lezen	140,0							
4	4.3	Overige posten < € 50.000	105,0							
5	5.2	Planvorming Hoge Bomen, De Naald	250,0		250,0					
5	5.2	Zwembad De Waterman	50,0							

5	5.2	Investeringssubsidies sportverenigingen	170,0			
5	5.3	Kunst en cultuurdeelname kwetsbare jongeren	100,0			
5	5.3	Overige posten < € 50.000	20,0	20,0		20,0
5	5.4	Historisch Archief Westland achterstanden	663,8			
5	5.5	Cultuur capaciteit/inzet	60,0			
5	5.6	Overige posten < € 50.000	62,8			
5	5.7	Vooronderzoek evenemententerrein	55,0			
6	6.1	Westland gezond	390,0			
6	6.1	Gewoon thuis – samenwerking zorg voor thuis wonen	315,0			
6	6.1	Gewoon thuis – aanpassingen woningen	350,0			
6	6.1	Samen komen we verder – Innovatiefonds	100,0			
6	6.1	Verhoging taalniveau arbeidsmigranten	125,1			
6	6.1	Overige posten < € 50.000	156,0			
6	6.82	Onderwijs en kinderopvang	65,0			
7	7.4	Subsidieregeling duurzame energie	126,7			
8	8.1	Visievorming centrum Naaldwijk	50,0	50,0		
8	8.1	Aanpak waterproblematiek	61,0	2,0		2,0
8	8.1	Deelvisies wonen, voorzieningen groen/blauw	100,0			
8	8.1	Invoering omgevingswet	1.626,5			
8	8.1	Faciliterend grondbeleid	660,1	842,7		395,5 400,2
8	8.2	Bouwgrondexploitatie onderhanden	2.986,9		763,5	275,0 516,3
8	8.2	Woningbouw terrein De Schakel	180,0			
8	8.2	Centrumplannen	1.000,0	2.200,0		500,0
8	8.2	Centrumplan Monster	1.234,0			
8	8.2	Planresultaat grondexploitatie Hoogeland				1.090,5
8	8.3	Huisvesting tijdelijke arbeidsmigranten	150,0			
8	8.3	Subsidie verplaatsen woningen	800,0	1.850,0		
8	8.3	Overige posten < € 50.000	5,1			
9	0.3	Huurgarantie Lentiz	122,0			
9	0.3	Groot onderhoud De Naald	620,0			
9	0.3	Vervanging gymtoestellen	232,5			
9	0.3	Aan- en verkoop gronden rotonde Monster				100,0
10	0.4	Fricriebudget herplaatsingskandidaten	950,0	100,0		

Programma	Taakveld	Omschrijving incidentele bate of last	Lasten 2020	Baten 2020	Lasten 2021	Baten 2021	Lasten 2022	Baten 2022	Lasten 2023	Baten 2023
10	0.4	Organisatie ontwikkeltraject (Lef Loont)	250,0							
10	0.61	Waardering woningen naar gebruikers- oppervlakte	75,0							
10	0.4	Masterplan digitaliseren	400,0		400,0		400,0		400,0	
10	0.8	Nieuwbouw gemeentewerf			1.814,9					
Totaal incidentele baten en lasten			13.775,6	3.086,9	8.711,6	763,5	2.137,5	375	1.300,2	1.606,8
Incidentele stortingen en onttrekkingen reserves										
		Bewaken fietsenstalling Naaldwijk		50,0		30,0				
		Mobiliteitsvisie		200,0		200,0		200,0		
		Verkeersonderzoeken		100,0		100,0		100,0		
		Verkeersmaatregelen gebiedsuitwerking Greenport		100,0		100,0		100,0		
		Verkeersmaatregelen Centrale As		50,0		50,0				
		Actieplan verkeer- en vervoermaatregelen		100,0		100,0		100,0		
		Verkenkende studie Lightrail		120,0						
		Fietspadenplan		60,0						
		Pilot maatwerkvervoer en doelgroepenvervoer		100,0						
		Maatregelen Visie Wateringen				100,0		100,0		
		Ketenmobiliteit verbeteren OV knooppunten, P+R voorzieningen e.d.				100,0		100,0		
		Geothermie Alliantie Zuid-Holland		17,0		17,0				
		Invoering Omgevingswet		1.626,5						
		Aanpak waterproblematiek		61,0		2,0		2,0		
		Subsidieregeling duurzame energie		126,7						
		Subsidie verplaatsen woningen		800,0		1.850,0				
		Fonds Bovenwijkse voorzieningen	2.986,9		723,4		275,0		516,3	
		Facilitaire ontwikkeling grondbeleid		660,1		842,7		395,5		400,2
		Algemene reserve			40,0					
		Huurgarantie Lentiz		122,0						
		Westland gezond		280,0						
		Talenten ontwikkelen – Taal en lezen		140,0						
		Schoolmaatschappelijk werk VO		27,0						
		Schoolmaatschappelijk werk MBO		11,0						
		Gewoon thuis – samenwerking zorg voor thuis wonen		315,0						
		Gewoon thuis – aanpassingen woningen		350,0						

Erbij horen en meedoen – burgerinitiatieven	30,0							
Samen komen we verder – betrekken partners bij transformatie	25,0							
Samen komen we verder – Innovatiefonds	100,0							
Onttrekking reserve Sociaal domein	2.800,0		800,0					
Aanwending reserve Werk en Inkomen	500,0		1.000,0					
Wegenonderhoud beheerplan wegen	201,5		273,0					
Nieuwbouw gemeentewerf			1.814,9					
Masterplan digitaliseren	400,0		400,0		400,0			400,0
Frictiebudget herplaatsingskandidaten	850,0							
Fonds Bovenwijkse Voorzieningen; rotonde Zijtwende	50,0		50,0		400,0			
Fonds Bovenwijkse Voorzieningen; rotonde Zwethlaan					220,0			
Planresultaat grondexploitatie Hoogeland							1.090,5	
Geluidsreducerende maatregelen Heulweg	90,0		12,0					
Storting reserve regionale verkeersprojecten				1.906,0				
Algemene reserve (fonds bereikbaarheid)			1.906,0					
Aanwenden egaliseringsreserve vastgoed	1.200,0		220,9					
Storting reserve Afval	120,0							
Saldo begroting naar algemene reserve	230,0		135,0		573,0			5,0
Totaal incidentele stortingen en onttrekkingen reserves	3.336,9	11.662,8	2.804,4	9.968,5	848,0	2.117,5	1.611,8	800,2
Totaal incidentele baten en lasten (inclusief reservemutaties)	17.112,5	14.749,7	11.516,0	10.732,0	2.985,5	2.492,5	2.912,0	2.407,0

(bedragen x € 1.000)

Presentatie van het structureel begrotingssaldo	2020	2021	2022	2023
Lasten	286.669,5	283.391,2	278.087,8	296.608,2
Baten	278.871,2	276.343,0	276.729,5	297.330,3
Saldo baten en lasten	-7.798,3	-7.048,2	-1.358,3	722,1
Stortingen reserves	-6.957,7	-5.598,6	-2.893,2	-4.217,4
Onttrekkingen reserves	14.986,0	12.781,8	4.824,5	3.500,3
Saldo stortingen en onttrekkingen reserves	8.028,3	7.183,2	1.931,3	-717,1
Begrotingssaldo	230,0	135,0	573,0	5,0
Incidentele lasten (inclusief reservemutaties)	17.112,5	11.516,0	2.985,5	2.912,0
Incidentele baten (inclusief reservemutaties)	14.749,7	10.732,0	2.492,5	2.407,0
<i>Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)</i>	<i>2.362,8</i>	<i>784,0</i>	<i>493,0</i>	<i>505,0</i>
Structureel begrotingssaldo	2.592,8	919,0	1.066,0	510,0

5.5 Geprognotiseerde balans

Balans	Werkelijk 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
ACTIVA						
(Im)Materiële vaste activa ⁶	451,2	464,5	476,2	485,0	493,6	501,4
Financiële vaste activa:						
– Kapitaalverstrekkingen	9,0	9,0	9,0	9,0	9,0	9,0
– Leningen	20,7	19,8	19,1	18,6	18,3	18,0
– Uitzettingen > 1 jaar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal vaste activa	480,9	493,3	504,3	512,6	520,9	528,4
Voorraden onderhanden werk en overige grond- en hulpstoffen	194,3	179,7	175,4	156,4	137,9	102,1
Voorraden gereed product en handelsgoederen	2,4	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Uitzettingen < 1 jaar	33,8	33,8	33,8	33,8	33,8	33,8
Liquide middelen	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Overlopende activa	6,7	6,7	6,7	6,7	6,7	6,7
Totaal vlottende activa	237,7	222,2	217,9	198,9	180,4	144,6
TOTAAL ACTIVA	718,6	715,5	722,2	711,5	701,3	673,0
PASSIVA						
Eigen vermogen	258,4	236,1	228,3	221,2	219,9	220,6
Voorzieningen	58,7	59,4	58,6	58,3	57,0	53,8
Vaste schuld	340,3	358,8	374,1	370,8	363,2	337,4
Totaal vaste passiva	657,4	654,3	661,0	650,3	640,1	611,8
Vlottende schuld	34,4	34,4	34,4	34,4	34,4	34,4
Overlopende passiva	26,8	26,8	26,8	26,8	26,8	26,8
Totaal vlottende passiva	61,2	61,2	61,2	61,2	61,2	61,2
TOTAAL PASSIVA	718,6	715,5	722,2	711,5	701,3	673,0

⁶ De begrote bedragen voor het verloop van de materiële vaste activa zijn gebaseerd op de gemiddelde werkelijke uitgaven over de periode 2004-2018 (€ 32,3 miljoen). Ultimo 2019 wordt daar rekening gehouden met een vertraging in de uitvoering van investeringen ad € 12,988 miljoen.

5.6 Overzicht EMU-saldo

Als gevolg van de inwerkingtreding van de Wet Hof (Houdbare Overheidsfinanciën) krijgt het zogenoemde EMU⁷-saldo van de gemeenten aandacht. Dit maakt samen met de EMU-saldi van andere decentrale overheden als provincies en waterschappen onderdeel uit van het totale EMU-saldo van het Rijk.

Het aandeel van de decentrale overheden in het EMU-saldo is macro genormeerd. Als het EMU-saldo van de collectiviteit van gemeenten (op basis van de jaarrekeningen van de gemeenten) de macronorm structureel overschrijdt, kan dit voor het Rijk aanleiding zijn om een sanctie op te leggen (korting op de algemene uitkering uit het gemeentefonds). Voor het gezamenlijke EMU-saldo van de gemeenten dient op het moment van opstellen van de begroting de tekortnorm ten opzichte van het bruto binnenlands product (bbp) voor 2019 nog te worden vastgesteld. Het berekende EMU-saldo van de gemeente Westland bedraagt voor 2020 € 16 miljoen (nadelig). Dit is voornamelijk gevolg van de verwachte opbrengst van de grondverkopen.

(bedragen x € 1.000)

Mutaties (1 januari tot 31 december)			Verwachte realisatie 2019	Begroot 2020	Volgens meerjarenraming in		
					2021	2022	2023
Activa	Financiële vaste activa	Kapitaalverstrekkingen en leningen	-954	-672	-474	-336	-239
		Uitzettingen	0	0	0	0	0
	Vlottende activa	Uitzettingen	0	0	0	0	0
		Liquide middelen	0	0	0	0	0
		Overlopende activa	0	0	0	0	0
Passiva	Vaste Passiva	Vaste schuld	18.454	15.341	-3.284	-7.653	-25.722
	Vlottende passiva	Vlottende schuld	0	0	0	0	0
		Overlopende passiva	0	0	0	0	0
Eventuele boekwinst bij verkoop effecten en (im)materiële vaste activa			0	0	0	0	0
EMU-SALDO			-19.408	-16.013	2.810	7.317	25.483
EMU-SALDO referentiewaarde (septembercirculaire 2018)			-2.734	-2.734	-2.734	-2.734	-2.734
Vershil EMU-saldo & referentiewaarde			-16.674	-13.279	5.544	10.051	28.217

Toelichting:

Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven met derden (dus geen afschrijvingen, waardemutaties, etc.) van de overheid op transactiebasis in een bepaalde periode. Eenvoudig gezegd geeft het EMU-saldo aan of er in een bepaald jaar met reële transacties meer geld uitgegeven is dan er in dat jaar is binnengekomen, of dat er netto geld overgehouden is. Het EMU-saldo is daarmee een indicatie voor de ontwikkeling van de liquiditeits- en financiële positie (eigen vermogen en schulden) van de gemeente. Op basis van ervaringscijfers in de afgelopen jaren zullen niet alle uitgaven in de begroting geraamde investeringsuitgaven worden uitgegeven, maar zullen deze deels doorschuiven naar een eerstvolgend jaar. Deze doorschuiving is echter vooraf niet naar individuele investeringen terug te voeren, maar vormt de jaarlijks optredende 'boeggolf' aan (restant)investeringen. Als gevolg hiervan wordt bij de berekening van het EMU-saldo voor de investeringsuitgaven rekening gehouden met een voortschrijdend gemiddelde aan werkelijke uitgaven (gemiddeld € 32,3 mln. over de afgelopen 14 jaar). In dit verband wordt in de begroting jaarlijks een stelpost sturen op kapitaallasten opgenomen.

⁷ EMU is de officiële afkorting voor de Economische en Monetaire Unie.

5.7 Investerings

1. Inleiding

Voor het realiseren van de doelen van de gemeente zijn investeringen vaak noodzakelijk. Van een investering is sprake als het gaat om een uitgave waarvan het nut zich over meerdere jaren uitstrekt. Een investering moet een minimale waarde hebben om geactiveerd te kunnen worden. Als een investering kleiner is dan € 50.000, wordt deze niet geactiveerd. De uitgaven worden dan direct ten laste van de exploitatie gebracht. Uitzonderingen zijn de gronden en terreinen, die altijd geactiveerd worden, en de voorbereidingskosten. Hiervoor geldt een minimale waarde van € 25.000 voor het activeren.

In het Meerjaren Investeringsplan 2019-2022 (MIP) is opgenomen welke investeringen worden gedaan of welke investeringen de gemeente Westland van plan is te doen. In het MIP zijn naast de geactualiseerde investeringen ook de vervangings- en nieuwe investeringen van de Voorjaarsnota 2019 en de 1^e Actualisatie 2019 opgenomen. Dit hoofdstuk geeft inzicht in het investeringsvolume en de kapitaallasten, die daaruit voortvloeien.

2. Investeringsvolume

Het totale investeringsvolume van het MIP 2019-2022 geeft het volgende beeld:

(bedragen x € 1.000)

Investerings van bruto naar netto (per programma)	2020	2021	2022	2023
A. Bruto investeringen				
1. Veiligheid	0	0	0	0
2. Verkeer en vervoer	9.784	9.588	16.249	24.374
3. Economie	0	0	0	0
4. Onderwijs	5.830	4.345	5.229	6.900
5. Sport, cultuur en recreatie	3.319	3.409	5.280	3.320
6. Sociaal domein	0	0	0	0
7. Volksgezondheid en milieu	2.503	6.028	7.169	12.868
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	1.675	100	100	100
9. Bestuur en ondersteuning	50	290	50	100
10. Concernfinanciën	3.497	4.852	6.048	1.070
Totaal bruto investeringen	26.658	28.612	40.125	48.732
B. Netto investeringen (inclusief bijdragen derden)				
1. Veiligheid	0	0	0	0
2. Verkeer en vervoer	9.664	9.570	15.749	24.374
3. Economie	0	0	0	0
4. Onderwijs	5.830	4.345	5.229	6.900
5. Sport, cultuur en recreatie	3.319	3.409	5.280	3.320
6. Sociaal domein	0	0	0	0
7. Volksgezondheid en milieu	2.094	4.391	5.061	8.397
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	1.675	100	100	100
9. Bestuur en ondersteuning	50	290	50	100
10. Concernfinanciën	3.497	4.852	6.048	1.070
Totaal netto investeringen (incl. bijdragen derden)	26.129	26.957	37.517	44.261
C. Aanwending reserves voor investeringen				
1. Veiligheid	0	0	0	0
2. Verkeer en vervoer	140	62	620	0
3. Economie	0	0	0	0
4. Onderwijs	0	0	0	0

Investerings van bruto naar netto (per programma)	2020	2021	2022	2023
5. Sport, cultuur en recreatie	0	0	0	0
6. Sociaal domein	0	0	0	0
7. Volksgezondheid en milieu	0	0	0	0
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	0	0	0	0
9. Bestuur en ondersteuning	0	0	0	0
10. Concernfinanciën	0	1.815	0	0
Totaal aanwending reserves voor investeringen	140	1.877	620	0
D. Investerings gedekt door tarieven				
1. Veiligheid	0	0	0	0
2. Verkeer en vervoer	0	0	0	0
3. Economie	0	0	0	0
4. Onderwijs	0	0	0	0
5. Sport, cultuur en recreatie	0	0	0	0
6. Sociaal domein	0	0	0	0
7. Volksgezondheid en milieu	1.834	4.329	4.998	8.316
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	0	0	0	0
9. Bestuur en ondersteuning	0	0	0	0
10. Concernfinanciën	0	0	0	0
Totaal investeringen gedekt door tarieven	1.834	4.329	4.998	8.316
E. Netto investeringen				
1. Veiligheid	0	0	0	0
2. Verkeer en vervoer	9.524	9.508	15.129	24.374
3. Economie	0	0	0	0
4. Onderwijs	5.830	4.345	5.229	6.900
5. Sport, cultuur en recreatie	3.319	3.409	5.280	3.320
6. Sociaal domein	0	0	0	0
7. Volksgezondheid en milieu	260	62	63	81
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	1.675	100	100	100
9. Bestuur en ondersteuning	50	290	50	100
10. Concernfinanciën	3.497	3.037	6.048	1.070
Totaal netto investeringen (excl. bijdragen derden, aanwendingen reserves en investeringen dekking via tarieven)	24.155	20.751	31.899	35.945

A Bruto investeringen

Bij bruto investeringen wordt geen rekening gehouden met een eventuele dekking uit de reserves, de tarieven of bijdragen van derden. De totaal geplande bruto investeringen voor het jaar 2020 bedragen € 26,7 miljoen. De investeringen, die in de Voorjaarsnota 2019 zijn opgenomen maken onderdeel uit van het MIP 2019-2022. Dit betreffen onder meer de volgende investeringen: herontwikkeling Naaldhorstlocatie, wateroverlast Kralingerpolder.

Vanwege de planningshorizon worden de geplande investeringen van het investeringsvolume 2023 volledig opgenomen. Een deel van deze investeringen zullen feitelijk in 2024 of later worden gemaakt.

B Netto investeringen (inclusief bijdragen derden)

Bij de netto investeringen wordt per programma de investeringen minus de bijdragen van derden vermeld. Voor investeringen op grond van het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) geldt dat aanspraak wordt gedaan op de voorziening toekomstige vervanging riolering, die is gevormd uit de rioleringsheffing. Bij

sommige investeringen wordt een bijdrage van derden ontvangen. In de onderstaande tabel wordt een overzicht van de geraamde bijdragen van derden gegeven:

(bedragen x € 1.000)

Investeringsbijdragen van derden	2020	2021	2022	2023
1. Vergroten rotonde Zwethlaan	0	0	500	0
2. Geluidsreducerende maatregelen Heulweg	120	18	0	0

Ad. 1 Vergroten rotonde Zwethlaan

De provincie is trekker van het project. Het project wordt aangemeld voor het MRDH Mobiliteitsfonds.

Ad. 2 Geluidsreducerende maatregelen Heulweg

De investering wordt gedekt door een ISV3 bijdrage van de provincie Zuid-Holland.

C Aanwending reserves voor investeringen

Bij sommige investeringen wordt (deels) in de dekking voorzien door aanwending van reserves. Gedurende de afschrijvingsperiode van de investering wordt de reserve naar evenredigheid aangewend. Het gaat om de volgende investeringen:

(bedragen x € 1.000)

Aanwending reserves voor investeringen	2020	2021	2022	2023
1. Vergroten rotonde Zwethlaan	0	0	220	0
2. Rotonde Zijtwende	50	50	400	0
3. Geluidsreducerende maatregelen Heulweg	90	12		
4. Nieuwbouw gemeentewerf	0	1.815	0	0

D Investeringsdekking via tarieven

Jaarlijks wordt ongeveer € 4 miljoen geïnvesteerd, waarbij de dekking die nodig is om de kapitaallasten te dragen, in de tarieven is opgenomen. Het gaat hierbij om investeringen voor rioleringswerkzaamheden en afvalinzameling. Vanwege de planningshorizon worden de geplande investeringen van de investeringen 2023 volledig opgenomen. Dit veroorzaakt een stijging in 2023. Een deel van deze investeringen zal feitelijk in 2024 of later worden gemaakt.

(bedragen x € 1.000)

Investeringsdekking via tarieven	2020	2021	2022	2023
Totaal investeringen	1.834	4.329	4.998	8.316

3. Vervangings- en nieuwe investeringen

In de onderstaande tabellen zijn de vervangings- en nieuwe investeringen opgenomen van het MIP. Hierbij is een kolom voor het jaar 2019 toegevoegd, omdat de investeringen uit dit jaar de kapitaallasten voor het jaar 2020 bepalen. Een aantal investeringen zijn opgesplitst in een A, B, C, en D onderdeel. Dit betreffen investeringen, die een verband met elkaar hebben, maar afzonderlijk uitgevoerd kunnen worden. De afschrijvingstermijnen voor deze onderdelen bedragen 50, 25, 5 en 15 jaar.

(bedragen x € 1.000)

Vervangings- en nieuwe investeringen	Inv.	Inv.	Inv.	Inv.	Inv.	Inv.	Inv.
	bruto	bruto	bruto	bruto	bruto	bruto	netto
	2019	2020	2021	2022	2023	cum.	cum.
Vervangingsinvesteringen	2.949	13.694	25.514	27.813	36.144	106.114	97.489
Nieuwe investeringen	1.822	12.964	3.098	12.312	12.588	42.784	41.812
Totaal nieuwe investeringen	4.771	26.658	28.612	40.125	48.732	148.898	139.301

(bedragen x € 1.000)

Vervangingsinvesteringen							
	Inv.	Inv.	Inv.	Inv.	Inv.	Inv.	Inv.
	bruto	bruto	bruto	bruto	bruto	bruto	netto
Projectnaam	2019	2020	2021	2022	2023	cum.	cum.
Afvalinzameling							
Vervanging inzamelmiddelen ICT	150	259	266	271	304	1.250	1.250
Vervanging adm. werkstations	0	75	75	1.200	75	1.425	1.425
Graf. werkstations/laptops	0	20	20	20	60	120	120
Vervanging printers	0	25	25	50	100	200	200
Vervanging telefooncentrale	0	0	0	0	250	250	250
Vervanging mobiele telefoons	0	250	250	250	250	1.000	1.000
Vervanging centrale infrastructuur	0	350	400	0	0	750	750
Vervanging netwerkcomponenten	0	25	25	650	25	725	725
Primaire softwarepakketten	200	200	200	200	200	1.000	1.000
Vervanging generieke software	0	0	0	100	0	100	100
Beschoeiing							
Aanbrengen beschoeiingen	0	31	143	162	315	651	651
Wegen en verkeer							
Bruggen en kunstwerken	0	173	573	720	3.135	4.601	4.601
Verhardingen	0	1.342	4.107	4.654	8.546	18.649	18.649
Vervangen straatmeubilair	6	56	69	64	126	321	321
Zettingsproblematiek	0	447	760	513	0	1.720	1.720
Vervanging damwanden	0	558	690	702	1.938	3.888	3.888
Vervanging duikers	0	73	334	379	734	1.520	1.520
Openbare verlichting							
Openbare verlichting	0	707	955	778	1.214	3.654	3.654
Groen en recreatie							
Speelplaatsenplan	50	511	626	758	1.159	3.104	3.104
Groenvoorziening	0	580	1.161	1.305	1.862	4.908	4.908
Bouwgrondexploitatie							
Ruimtelijke aanpak projecten	0	100	100	100	100	400	400
Riolering							
GRP vervangingswerken A	0	692	3.178	3.601	6.980	14.451	14.451
GRP vervangingswerken B	0	287	307	502	1.302	2.398	329
GRP vervangingswerken C	0	14	47	6	67	134	0
GRP vervangingswerken D	0	308	1.412	1.600	3.102	6.422	0
Zettingsproblematiek	0	52	159	593	0	804	804
Onderwijshuisvesting							
Onderwijshuisvesting	1.811	1.900	3.700	1.900	3.700	13.011	13.011
Vervanging gymzaal Heenweg	0	516	645	129	0	1.290	1.290
Sport en recreatie							
Renovatie sportvelden	0	185	189	194	199	767	767
Vervanging kunstgrasvelden	0	963	983	2.573	0	4.519	4.519
Sportaccommodaties	542	100	100	100	100	942	942
Begraafplaatsen							
Begraafplaatsen	0	260	62	63	81	466	466
Gladheidsbestrijding							
Gladheidsbestrijding	0	83	96	98	110	387	387
Tractie							
Tractie	0	152	857	78	110	1.197	1.197

Vervangingsinvesteringen							
	Inv.	Inv.	Inv.	Inv.	Inv.	Inv.	Inv.
	bruto	bruto	bruto	bruto	bruto	bruto	netto
Projectnaam	2019	2020	2021	2022	2023	cum.	cum.
Gemeentewerven							
Vervangende nieuwbouw							
gemeentewerf	190	2.400	3.000	3.500	0	8.900	8.900
Materieel milieustraten	0	0	0	0	0	190	190
Totaal vervangingsinvesteringen	2.949	13.694	25.514	27.813	36.144	106.114	97.489

(bedragen x € 1.000)

Nieuwe investeringen							
	Inv.	Inv.	Inv.	Inv.	Inv.	Inv.	Inv.
	bruto	bruto	bruto	bruto	bruto	bruto	netto
Projectnaam	2019	2020	2021	2022	2023	cum.	cum.
Afvalinzameling							
Aanbrengen inzamelmiddelen	50	580	75	0	0	705	705
Wegen en verkeer							
Parkeren Monster	300	400	0	0	0	700	700
Uitvoeren kustvisie –							
kwaliteitsimpuls parkeerplaatsen	0	450	0	0	0	450	450
Gemeentelijke bijdrage							
Wippolderlaan	0	0	0	0	7.600	7.600	7.600
Sloop en aanleg							
Parkeerplaatsen Wateringen	70	0	0	0	0	70	70
Aanpassen bushaltes							
busconcessie 2019	400	0	0	0	0	400	400
Herontwikkeling Naaldhorstlocatie	0	1.060	0	0	0	1.060	1.060
Twee metropolitane fietspaden	0	500	500	500	0	1.500	1.500
Vergroten rotonde Zwethlaan	100	50	50	1.900	0	2.100	1.600
N213: geluidsproblematiek Dijkweg	300	0	0	0	0	300	0
Ronde Patijnenburg dynamisch							
parkeersysteem (dps)	0	105	0	0	0	105	105
Fietspad optimaliseren Gantel							
De Baak	0	430	0	0	0	430	430
Grootschalige activiteiten							
Verkeersonveiligheid	0	109	371	379	656	1.515	1.515
Ronde Zijtwende							
capaciteitsverruiming	0	50	50	2.800	0	2.900	2.900
Capaciteitsverruiming Middel							
Broekweg, bijdrage			172			172	172
Bijdrage geluidsreducerende							
maatregelen Heulweg	60	210	30	0	0	300	128
Groen en recreatie							
Uitbreiding Prinsenbos inrichting	0	250	0	0	0	250	250
Brandveiligheid Noviteit	91	0	0	0	0	91	91
Water							
Operationeel programma waterplan	0	51	522	533	1.032	2.138	2.138
Calamiteitenberging Westland	0	1.650	688	2.600	0	4.938	4.938
Calamiteitenberging							
Kralingerpolder	0	1.300	0	0	0	1.300	1.300

Nieuwe investeringen							
Projectnaam	Inv. bruto 2019	Inv. bruto 2020	Inv. bruto 2021	Inv. bruto 2022	Inv. bruto 2023	Inv. bruto cum.	Inv. netto cum.
Onderwijshuisvesting							
IHP (onderwijskundige vernieuwing en uitbreiding	6	0	0	0	0	6	6
Scenario 0; nieuwbouw renovatie incl. Beng ⁸ , Ruimte en Verkeer	0	0	0	3.200	3.200	6.400	6.400
Scenario 0; bijdrage renovatie twee gymzalen ISW Sweelincklaan	0	1.200	0	0	0	1.200	1.200
Scenario 0; aankoop gronden verv. nieuwbouw Liermolensloot	0	1.239	0	0	0	1.239	1.239
Scenario 0; Eendenburcht semi permanente huisvesting	75	675	0	0	0	750	750
Islamitische school	0	300	0	0	0	300	300
Sport en recreatie							
Led verlichting sportvelden	350	350	350	350	0	1.400	1.400
Monumentenzorg							
Restauratie fruitmuur	20	380	0	0	0	400	400
Dorpscentra							
Centrumplan Monster Gebouwen	0	1.575	0	0	0	1.575	1.575
Duurzaam MOP	0	50	290	50	100	490	490
Totaal nieuwe investeringen	1.822	12.964	3.098	12.312	12.588	42.784	41.812

4. Kapitaallasten

De investeringen worden over het verwachte aantal gebruiksjaren geëxploiteerd. De jaarlijkse lasten, die daaruit voortvloeien bestaan uit vaste en variabele exploitatiekosten. Vaste exploitatiekosten hebben betrekking op de tijdens de gebruiksduur optredende waardevermindering (afschrijvingskosten) en de financiering (rentekosten), de zogenoemde kapitaallasten. In de beleidsnota Activa 2017 is vastgelegd op welke wijze de kapitaallasten van investeringen worden berekend.

Aanvang van de afschrijvingen vindt in beginsel plaats in het jaar volgend op het jaar waarin het actief in gebruik wordt genomen. Voor de bepaling van de afschrijvingstermijnen wordt uitgegaan van de tabel van de afschrijvingstermijnen, die als bijlage bij de Financiële verordening 2019 is gevoegd. Binnen de gemeente Westland is afschrijven op basis van de lineaire methode gebruikelijk.

Aan geactiveerde kapitaaluitgaven wordt in principe de omslagrente (zie paragraaf financiering) toegeerekend. Deze rentekosten worden aan de hand van een in de nota Uitgangspunten Begroting bepaald percentage verdeeld over de taakvelden in verhouding tot de boekwaarden op 1 januari van het begrotingsjaar.

Stelpost 'Sturen op kapitaallasten'

In de begroting 2020 is een stelpost voor de kapitaallasten opgenomen. Achtergrond bij deze stelpost 'Sturen op kapitaallasten' is, dat sommige investeringen door externe factoren uitlopen of achterblijven in de planning ondanks sturing op de financiële planning. In de onderstaande tabel wordt het verloop van de stelpost weergegeven:

(bedragen x € 1 mln.)

Verloop stelpost 'Sturen op kapitaallasten'	2020	2021	2022	2023
Stelpost 'Sturen op kapitaallasten'	0,50	1,00	1,50	2,00

⁸ Voor alle nieuwbouw, zowel woningbouw als utiliteitsbouw, geldt dat de vergunningaanvragen vanaf 1 juli 2020 moeten voldoen aan de eisen voor bijna energieneutrale gebouwen (BENG).

5.8 Reserves en voorzieningen

1. Inleiding

De reserves van de gemeente Westland bestaan uit de algemene reserve en de bestemmingsreserves. Bij de bestemmingsreserves wordt vervolgens een onderscheid gemaakt naar de soliditeitsreserve en overige reserves. De soliditeitsreserve betreft de reserve Versterking financiële soliditeit.

De voorzieningen bestaan uit door derden verkregen middelen met een specifieke aanwendingsrichting (garantieregeling en risico clusterfinanciering Aardwarmte en riolering), onderhoudsregulatievoorzieningen (onderhoud gebouwen, zwembaden, grafrechten en afkoopsommen begraafplaatsen) en voorzieningen ten behoeve van verplichtingen (zoals wethouderpensioenen, wachtgeld voor wethouders e.d.).

De bestedingsplannen maken onderdeel uit van de begroting 2020-2023. Bij de vaststelling van de begroting worden ook de reservemutaties voor het jaar 2020 vastgesteld.

2. Prognose reserves en voorzieningen

Deze paragraaf bevat een prognose van de reserves en voorzieningen (peildatum 31 december van de begrotingsjaren 2019 tot en met 2023). De prognose is inclusief de mutaties en het saldo van de 1^e Actualisatie 2019 en de Voorjaarsnota 2019. In de onderstaande tabel wordt de prognose van de reserves en voorzieningen voor de komende jaren weergegeven en vergeleken met de prognose zoals opgenomen in de begroting 2019-2022.

(bedragen x € 1 mln.)

Prognose reserves en voorzieningen Omschrijving	Raming		Meerjarenraming		
	2019	2020	2021	2022	2023
Algemene reserve	25,3	25,3	23,5	24,1	25,2
Soliditeitsreserve	108,7	107,8	107,8	107,8	107,8
Overige bestemmingsreserves	102,1	95,2	89,9	88,0	87,6
<i>Totaal reserves</i>	<i>236,1</i>	<i>228,3</i>	<i>221,2</i>	<i>219,9</i>	<i>220,6</i>
Voorzieningen	59,4	58,6	58,3	57,0	53,8
Totaal reserves en voorzieningen	299,5	286,9	279,5	276,9	274,4
Prognose in begroting 2019-2022	287,0	283,9	283,0	280,7	
Verschil prognose reserves en voorzieningen	12,5	3,0	-3,5	-3,8	

Ten opzichte van de begroting 2019-2022 (inclusief UitvoeringsProgramma 2019 van het WestlandProgramma 2018-2022) neemt de totale omvang van de reserves en voorzieningen in deze periode eerst toe en daarna af. In de onderstaande tabellen wordt een specificatie gegeven op het verschil tussen de prognose van de reserves en voorzieningen van de begroting 2020-2023 en de begroting 2019-2022.

(bedragen x € 1 mln.)

Verschil prognose reserves en voorzieningen	2019	2020	2021	2022
Reserves	10,5	2,4	-3,1	-2,0
Voorzieningen	2,0	0,6	-0,4	-1,8
Totaal verschil prognose reserves en voorzieningen	12,5	3,0	-3,5	-3,8

(bedragen x € 1 mln.)

Verschil prognose reserves	2019	2020	2021	2022
Nadelen				
Verloop begrotingssaldi	-3,1	-3,9	-3,9	-3,9
Aanwending noodfonds huisvesting primair onderwijs	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
Aanwending nieuwbouw gemeentewerf			-1,8	-1,8
Reserve centrumplannen; nieuwbouw de Hoeksteen		-1,0	-1,4	-1,4

Verschil prognose reserves	2019	2020	2021	2022
Starters- en blijversleningen: geen rente via reserve	-0,3	-0,4	-0,6	-0,7
Verloop egalisatiereserve afvalstoffenheffing	-0,4			
Verloop regionale verkeersprojecten		-0,8	-1,6	-2,3
1e Actualisatie 2019: vorming reserve participatie	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8
Voorjaarsnota 2019: aanwending Werk en inkomen		-0,5	-1,5	-1,5
Voorjaarsnota 2019: aanwending Sociaal domein		-2,8	-3,6	-3,6
Diverse kleine mutaties	-0,1			
Totaal nadelen prognose reserves	-5,2	-10,7	-15,7	-16,5
Voordelen				
ProRap 2018: reserve wegen	0,3	0,3		
Jaarrekening 2018: aanwending algemene reserve	3,7			
Egalisatie rente grondbanken, verlaging omslagrente		0,3	0,7	1,0
Frictiekosten 2018 niet ten laste van de reserve Financiële Soliditeit	0,9			
MPG 2018: Bovenwijkse voorzieningen/alg. reserve		1,5		0,7
Onderhoudsplan reserve zwembaden	1,0	1,0	1,0	1,0
Verloop dekking investeringen Maatschappelijk Nut	2,7	3,9	4,5	4,4
Verloop egalisatiereserve afvalstoffenheffing			0,4	0,9
Verloop faciliterende ontwikkeling	1,1	0,8	0,6	0,6
Werk en inkomen: dotatie Wet BUIG	0,9	0,9	0,9	0,9
1e Actualisatie 2019: digitalisering (uitgavenritme)	0,6	0,9	1,1	1,3
1e Actualisatie 2019: duurzaamheidsfonds	0,8	1,0		
1e Actualisatie 2019: invoering Omgevingswet	1,6			
1e Actualisatie 2019: vorming reserve participatie	0,8	0,8	0,8	0,8
1e Actualisatie 2019: uitgaven t.l.v. Sociaal domein	1,3	1,3	2,6	2,6
Diverse kleine mutaties		0,4		0,3
Totaal voordelen prognose reserves	15,7	13,1	12,6	14,5
Totaal verschil prognose reserves	10,5	2,4	-3,1	-2,0

(bedragen x € 1 mln.)

Verschil prognose voorzieningen	2019	2020	2022	2023
Nadelen				
Uitgaven riolering (investeringen MIP)		-0,4	-2,0	-4,1
Grondexploitatie: bijstelling voorzieningen	-2,0	-2,2	-2,6	-2,8
Diverse kleine mutaties		-0,1	-0,4	-0,7
Totaal nadelen prognose voorzieningen	-2,0	-2,7	-5,0	-7,6
Voordelen				
Riolering (tarieven)		1,0	2,0	3,0
Gebouwen (meerjaren onderhoudsplan)	0,8	0,8	0,8	0,8
Grafrechten (jaarlijkse storting versus vrijval)	0,2	0,2	0,2	0,2
Pensioenen wethouders (extra storting)	0,1	0,1	0,2	0,2
Voorjaarsnota 2019: scenario 0 – IHP onderwijs		0,2	0,4	0,6
Vorming voorziening btw sportvoorzieningen	1,0	1,0	1,0	1,0
Grondexploitatie: bijstelling ontwikkeling Poeldijk	1,8			
Grondexploitatie: bijstelling storting		0,0	0,0	0,0
Diverse kleine mutaties	0,1			
Totaal voordelen prognose voorzieningen	4,0	3,3	4,6	5,8
Totaal verschil prognose voorzieningen	2,0	0,6	-0,4	-1,8

3. Standen reserves en voorzieningen

In de onderstaande tabellen wordt de stand aan het eind van elk jaar gepresenteerd van de reserves respectievelijk de voorzieningen.

(bedragen x € 1.000)

Reserves ultimo dienstjaar	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Algemene reserve	37.836	26.571	26.357	24.474	24.474	25.565
Algemene reserve – jaarsaldo	5.031	-1.321	-1.091	-956	-383	-379
Bestemmingsreserves						
Greenport	163	5	5	5	5	5
Digitaliseren	0	2.484	2.084	1.684	1.284	884
Bovenwijkse voorzieningen	1.084	692	3.460	4.133	3.788	4.304
Volkshuisvesting	2.554	1.100	1.100	1.100	1.100	1.100
Vastgoed	199	0	0	0	0	0
Egalisatie rente groundbanken	3.513	4.368	5.247	6.050	6.853	7.657
Garantieloon (fusie)	229	193	157	128	103	81
Flankerende personele middelen	6.549	6.549	6.549	6.549	6.549	6.549
Sociaal Domein	10.089	5.514	1.436	636	636	636
Sociaal Domein onderdeel participatie	0	808	808	808	808	808
Kosten Startersleningen	705	930	1.155	1.380	1.605	1.830
Kosten Blijversleningen	113	114	114	115	116	117
Nieuwbouw gemeentehuis	35.369	34.120	32.857	31.585	30.304	29.015
FES projecten	76	0	0	0	0	0
Centrumplannen	2.053	1.870	835	493	490	488
Sociaal maatschappelijke visie	499	384	384	384	384	384
Sportaccommodaties	73	73	73	73	73	73
De Waterman	15	0	0	0	0	0
Zwembaden	1.068	1.318	1.602	1.887	2.171	2.456
Versterking financiële soliditeit	109.526	108.676	107.826	107.826	107.826	107.826
Werk en Inkomen	5.764	5.486	4.986	3.986	3.986	3.986
Omgevingswet	3.126	1.626	0	0	0	0
Regionale verkeersprojecten	767	2.378	1.498	2.615	1.871	1.793
Afval	964	0	414	641	850	1.096
Bruggen Hoogheemraadschap	25	0	0	0	0	0
Garantie financiering Aardwarmte	450	450	450	450	450	450
Waterproblematiek	1.102	1.040	1.179	1.377	1.575	1.775
Egalisatie beheerplannen	10	0	0	0	0	0
Egalisatie vastgoed	2.056	1.479	279	58	58	58
Overdracht eigendom prov.wegen	1.063	1.063	1.063	1.063	1.063	1.063
Stimuleringsreg. duurzame energie	327	127	0	0	0	0
Riolering	1.082	949	824	699	574	449
Beheerplan Wegen	861	576	285	0	0	0
Faciliterende ontwikkeling	1.344	2.100	1.440	597	202	-199
Provisie garantstelling	912	1.398	1.884	2.371	2.857	3.344
Kwaliteitsimpulsen projecten	1.555	1.525	1.525	1.525	1.525	1.525
Leefomgevingsfonds	1.455	0	0	0	0	0
Duurzaamheidsfonds	3.500	2.650	1.850	0	0	0
Noodfonds huisvesting primair onderw.	500	0	0	0	0	0
Nieuwbouw gemeentewerf	1.815	1.815	1.815	0	0	0
Dekking investeringen m-nut	8.105	12.364	12.489	12.108	11.625	11.141
Dekking investeringen e-nut	4.868	4.584	5.321	5.367	5.031	4.695
Totaal Reserves	258.395	236.058	228.260	221.211	219.853	220.575

(bedragen x € 1.000)

Voorzieningen ultimo dienstjaar	2018	2019	2020	2021	2022	2023
A. Beklemdde voorzieningen met een specifieke aanwendingsrichting						
Garantie financiering Aardwarmte	500	500	500	500	500	500
Riolering	10.543	10.030	8.991	7.212	4.965	2.660
Toekomstige vervanging riolering	900	2.200	4.472	5.816	6.940	5.775
Subtotaal	11.943	12.730	13.963	13.528	12.405	8.935
B. Onderhoudsegalisatie voorzieningen						
Onderhoud Gebouwen	2.230	2.345	2.171	2.111	1.798	1.800
Grafrechten	5.149	5.201	5.233	5.242	5.233	5.208
Afkoopsommen begraafplaatsen	553	703	838	963	1.076	1.178
Subtotaal	7.932	8.249	8.242	8.316	8.107	8.186
C. Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's						
Wethouderpensioenen	6.530	6.559	6.573	6.560	6.540	6.496
Wachtgelden wethouders	1.448	1.117	878	688	543	448
Regeling personeel IBOR	24	0	0	0	0	0
Onderhoud scholen IHP	405	505	783	1.061	1.339	1.617
Grondexploitatie	29.340	29.240	27.130	27.095	27.025	27.025
Sportbesluit	1.045	1.045	1.045	1.045	1.045	1.045
Subtotaal	38.792	38.466	36.409	36.449	36.492	36.631
Totaal Voorzieningen	58.667	59.445	58.614	58.293	57.004	53.752

4. Reservemutaties per programma

In de volgende tabel zijn per programma de stortingen en onttrekkingen van de reserves weergegeven. Het gaat om de totaalbedragen per programma.

(bedragen x € 1.000)

Reservemutaties per programma	Geraamde Stortingen	Geraamde Onttrekkingen
Omschrijving programma		
1. Veiligheid	0	8
2. Verkeer en vervoer	0	1.359
3. Economie	0	17
4. Onderwijs	0	211
5. Sport, cultuur en recreatie	284	255
6. Sociaal Domein	0	4.429
7. Volksgezondheid en milieu	172	25
8. Volkshuisvesting, RO en SV	3.187	3.223
9. Bestuur en ondersteuning	0	136
10. Concernfinanciën en algemene dekkingsmiddelen	3.315	5.323
Totaal reservemutaties	6.958	14.986
Per saldo onttrokken	8.028	

De specificatie van de geraamde stortingen en onttrekkingen van de reserves ziet er als volgt uit:

(bedragen x € 1.000)

Specificatie geraamde storting/onttrekking reserve	Geraamde Storting	Geraamde Onttrekking
Investering nieuwbouw de Hoeksteen (van reserve centrumplannen naar reserve Economisch nut	1.030	1.030
Ged. dekking investering rotonde Zijtwende		50
Kapitaallasten investeringen Economisch of Maatschappelijk nut		412
Herstructurering glastuinbouw uit Duurzaamheidsfonds		800
Dekking investering verbreding N213 (van reserve Bovenwijkse Voorzieningen naar reserve Maatschappelijk nut)	169	169
Project "Handhaving op de riolering"		125
Stimulering duurzame energie		127
Digitalisering		400
Dekking beheerplan Wegenonderhoud		291
Facilitaire ontwikkeling (grondbedrijf)		660
Waterproblematiek	200	61
Tariefegalisatie afvalstoffenheffing	172	-242
Vorbereiding Omgevingswet		1.626
Kosten frictiebudget uit reserve Financiële soliditeit		850
Verkeersprojecten: mobiliteitsvisie		200
Verkeersprojecten: verkeersonderzoeken, -studies		100
Verkeersprojecten: actieplan verkeer- en vervoersmaatregelen		100
Verkeersprojecten: studie mogelijkheden lightrail		120
Verkeersprojecten: korte termijn verkeersmaatregelen		150
Verkeersprojecten: opstellen fietspadenplan		60
Verkeersprojecten: pilot maatwerk- en doelgroepenvervoer		100
Biesieklette		50
Nieuwbouw gemeentehuis; rentetoevoeging en kapitaallasten/beschikbaarheidsvergoeding	375	1.638
Starters- en blijversleningen; opbrengst annuïteitenleningen	301	
Starters- en blijversleningen; beheerskosten		75
Egalisatie rente-opslag grondbanken	879	
Reserve garantieloon (fusie)		37
Okidoki		5
Vrijval egalisatiereserve taakstelling vastgoed		1.200
Greenport Horticultuur huurgarantie Lentiz		122
Investering verbeteren verkeersveiligheid Kasteelweg (van Algemene reserve naar reserve Maatschappelijk nut)	75	75
Provisie garantstellingen ONW/OWBZ	486	
Storting grondcomplexen in reserve Bovenwijkse voorzieningen	2.987	
Sociaal domein: Sociaal Beleidskader 2020		1.240
Sociaal domein: schoolmaatschappelijk werk VO/MBO		38
Sociaal domein: dekking conform Voorjaarsnota 2019		2.800
Werk en inkomen: dekking kosten sociaal domein		500
Reserve Zwembaden; dotatie meerjarig onderhoudsplan	284	
Algemene reserve: Geothermie uit Westland agenda II		17
Totaal geraamde stortingen en onttrekkingen reserves	6.958	14.986

5. Bestedingsplannen

De bestedingsplannen van de reserves worden bij de begroting vastgesteld. Dit vindt plaats door per programma de gespecificeerde mutaties van de reserves en voorzieningen te presenteren. Hierdoor worden, tegelijk met de vaststelling van de begroting 2020, de reservemutaties door de gemeenteraad vastgesteld. Daarnaast zouden op grond van de Beleidsnota Reserves en Voorzieningen 2016 reserves zonder volledig bestedingsplan in beginsel vrij moeten vallen. In nagenoeg alle gevallen blijkt dat in de praktijk ongewenst. Daarom wordt de gemeenteraad in het raadsvoorstel tot vaststelling van de begroting 2020 voorgesteld om voor een aantal reserves de bepalingen inzake de bestedingsplannen niet van toepassing te verklaren. In de navolgende toelichting wordt aangegeven welke reserves dit betreft.

Bestedingsplannen 2020-2023

Er zijn enkele nieuwe reserves en een nieuwe voorziening ingesteld ten opzichte van de bestedingsplannen zoals door de Raad vastgesteld op 6 november 2018. Dit betreffen de volgende reserves en voorzieningen:

- **Voorziening sportbesluit (jaarrekening 2018)**
De voorziening sportbesluit is gevormd voor een mogelijk nadeel over de periode 2014-2018 op het gebied van sportvoorzieningen, dit als gevolg van het zogenoemde sportbesluit. In 2018 is ten laste van de exploitatie een bedrag van € 1.045.000 in de voorziening gestort;
- **Reserve Risicobeheersing sociaal domein onderdeel participatie (1e Actualisatie 2019)**
In 2018 heeft Patijnenburg BV het voordelige saldo over 2017 van € 808.100 teruggestort naar de gemeente. Bij het opstellen van de gemeentelijke jaarrekening 2018 is dit ontvangen voordelige saldo gestort in de reserve Sociaal domein. Via de 1e actualisatie 2019 is besloten om dit bedrag te storten in de nieuw gevormde reserve voor Risicobeheersing sociaal domein onderdeel participatie.
- **Reserve digitalisering (1e actualisatie 2019)**
In de 1e actualisatie 2019 is besloten om de reserve Digitalisering in te stellen ten behoeve van de voor digitalisering geormerkte bedragen.

Daarnaast zijn de bestemmingsreserves Fonds centrum voor de kunsten en FES-projecten zijn respectievelijk bij raadsbesluit inzake de jaarrekening 2018 en bij de 1e actualisatie 2019 opgeheven.

Status van de reserves

Bij de beoordeling van de bestedingsplannen wordt voor de reserves de volgende statussen gehanteerd:

- **Compleet**
Dit geldt voor de reserves met een voldoende onderbouwd bestedingsplan. De hieruit voortvloeiende mutaties zijn opgenomen in de begroting;
- **Uitgezonderde reserves (open-einde of gesloten systeem)**
Hieronder vallen de reserves die samenhangen met een open-einde-regeling of die als een gesloten systeem worden beschouwd. De laatstgenoemde categorie betreft reserves waarvoor door de gemeenteraad is bepaald dat de werkelijke overschotten of tekorten in de exploitatie van een bepaald jaar direct verrekend worden met de betreffende reserve, ongeacht de in de begroting hiervoor opgenomen raming.
- **Uitgezonderde reserves (onvoldoende onderbouwd bestedingsplan)**
Hieronder is een aantal reserves opgenomen zonder een voldoende onderbouwd bestedingsplan. Bij deze reserves geldt dat op grond van de in de Nota Reserves en Voorzieningen opgenomen beleidsregels deze reserves formeel zouden moeten vervallen. Gezien de aard van de reserves is dat ongewenst en er wordt voorgesteld om de reserves te handhaven.
Er zijn uitsluitend mutaties geraamd in de begroting voor zover die voortvloeien uit eerdere raadsbesluiten met een doorwerking naar 2020 (en verder). Eventuele nieuwe mutaties zullen te allen tijde voor het einde van het verslagjaar aan de Raad worden voorgelegd.

Hieronder volgt een totaaloverzicht van de statussen van de reserves voor begrotingsjaar 2020:

Compleet

Vastgoed	Omgevingswet
Versterking financiële soliditeit	Digitaliseren
Kosten startersleningen	Kosten blijversleningen
Riolering	Garantielonen (fusie)
Dekking investeringen e-nut	Dekking investeringen m-nut
Stimuleringsregeling Duurzame energie	Greenport
Zwembaden	Wegen
Egalisatie beheerplannen	Nieuwbouw gemeentehuis
Bruggen Hoogheemraadschap Delfland	Sociaal maatschappelijke visie
Sportaccommodaties	De Waterman
Duurzaamheidsfonds	Leefomgevingsfonds
Nieuwbouw gemeentewerf	Noodfonds huisvesting primair onderwijs

Uitgezonderde reserves (open-einde regeling of gesloten circuit)

Egalisatie taakstelling vastgoed	Egalisatiereserve rente grondbanken
Werk en Inkomen	Sociaal Domein
Facilitaire ontwikkeling	Afval
Risicobeheersing Sociaal Domein onderdeel participatie	

Uitgezonderde reserves (onvoldoende onderbouwd bestedingsplan)

Bovenwijkse voorzieningen	Flankerende personele middelen
Centrumplannen	Overdracht eigendom provinciale wegen
Volkshuisvesting	Waterproblematiek
Gar.reg. en risico clusterfinanciering aardwarmte	Regionale verkeersprojecten
Provisie garantstelling	Kwaliteitsimpulsen projecten

Versterking financiële soliditeit

Er is voor deze reserve geen bestedingsplan noodzakelijk. De reserve is gevormd uit de verkoopopbrengsten van de deelneming Westland Energieservices en van de CAIW. De reserve is gevormd om rente te genereren ten behoeve van de exploitatie. Hiermee wordt de financiële soliditeit versterkt en wordt het wegvallende dividend uit de deelneming gecompenseerd. Deze reserve dient derhalve in beginsel in stand te worden gehouden.

In de jaren 2019/2020 wordt een bedrag van € 1,7 mln. onttrokken voor frictiekosten met betrekking tot de organisatieontwikkeling.

Hieronder zijn de bestedingsplannen van de reserves van de begroting 2020 weergegeven: :

1. Bovenwijkse voorzieningen: mutaties vinden plaats op basis van het jaarlijkse MPG
2. Volkshuisvesting: naast de geormerkte bedragen vindt verdere invulling plaats op basis van de ontwikkeling op de woningmarkt
3. Centrumplannen: De reserve is gevormd voor het realiseren van centrumplannen
4. Flankerende personele middelen: opgebouwd uit in het verleden niet bestede organisatiebudgetten in afwachting van duidelijkheid over de gewenste ontwikkeling van de organisatie. Nu die ontwikkelrichting helder is, wordt de reserve ingezet als dekking voor de verdere professionalisering van de organisatie, zowel kwantitatief als kwalitatief. Het gaat daarbij o.a. om organisatiebrede ontwikkeltrajecten zoals Lef Loont, individuele ontwikkeling van medewerkers, een eigentijds HR-beleid, traineeships et cetera.
5. Garantieregeling en risico clusterfinanciering aardwarmte: In de raadsvergadering van 15 juli 2014 is besloten het college te mandateren om – op voorstel van de Stuurgroep van de Westland Agenda – uitgaven te doen overeenkomstig het doel van de bestemmingsreserve. Het college legt hierover verantwoording af bij het eerstvolgende rapportagemoment.

6. Waterproblematiek: De invulling van de besteding is gebaseerd op het Waterplan Westland. Dit betreft een meerjarig plan waarbij de lasten afhankelijk van het tempo van de ruimtelijke ontwikkelingen kunnen verschuiven tussen de verschillende jaarschijven.
7. Overdracht eigendom provinciale wegen: van de provincie zijn gelden verkregen voor de overgedragen N465, de Zwartendijk.
8. Kwaliteitsimpulsen projecten: Op basis van convenant afspraken Westlandse Zoom resteert nog een reserve voor kosten voor o.a. kwalitatieve impulsen en kosten voor het realiseren van groen/blauwe verbindingen tussen de deelprojecten.
9. Regionale verkeersprojecten: gevormd uit de vervallen inwonersbijdrage aan de Metropool Regio Den Haag Haaglanden (MRDH) t.b.v. het mobiliteitsfonds in 2018 om niet-subsidiabele projecten te kunnen realiseren. Hierbij gaat het vooral om verkeersveiligheids-projecten, fietsvoorzieningen, Openbaar Vervoer onderzoeken, etc.
10. Provisie garantstelling: dit is de zogenaamde "safe harbour premie" in verband met staatssteunregels, die gemeente in rekening brengt bij de garantstelling voor leningen die door ONW en OBWZ worden gesloten.

Voorzieningen

Voor voorzieningen geldt een ander regime dan voor reserves: de Raad gaat over vorming van en toevoeging aan voorzieningen, bestedingen zijn de bevoegdheid van het College.

1. Gevraagde besluitvorming resumerend

In het raadsvoorstel tot vaststelling van de begroting zal ten aanzien van de reserves en voorzieningen de volgende specifieke besluitvorming worden gevraagd van uw Raad:

1. Het vaststellen van de bestedingsplannen reserves zoals die ten grondslag liggen aan de reserve-mutaties in 2020.
2. Het niet van toepassing verklaren van de regels ten aanzien van de bestedingsplannen voor reserves waarvan een onvoldoende onderbouwd bestedingsplan aanwezig is.

Vaststellingsbesluit

Vastgesteld door de gemeenteraad van de gemeente Westland
in de openbare vergadering van 12 november 2019

, voorzitter

, griffier

Gemeente Westland

Begroting 2020 - 2023

6 Bijlagen

6.1 Begrippenlijst

Een paar begrippen uit de gemeentebegroting toegelicht (bron: VNG)

A.

Algemene dekkingsmiddelen

Inkomsten van een gemeente waarvoor geen bestedingsdoel is bepaald. In tegenstelling tot specifieke dekkingsmiddelen kan een gemeente algemene dekkingsmiddelen dus vrij besteden.

Algemene uitkering

Een van de uitkeringen die gemeenten van het Rijk ontvangen. Dat gebeurt via het Gemeentefonds. Gemeenten kunnen, met inachtneming van wet- en regelgeving, zelf bepalen of zij de algemene uitkering uitgeven aan medebewindstaken of aan eigen beleid.

Algemene reserve

Het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente. Dit vormt een buffer voor financiële tegenvallers. Het BBV kent behalve de algemene reserve ook bestemmingsreserves. Dat zijn reserves waaraan de gemeenteraad al een bepaalde bestemming heeft gegeven.

B.

BBV

Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) beschrijft de regels waaraan onder andere de begroting van een gemeente aan moet voldoen.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit maakt duidelijk hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. Door de manier waarop dit financiële kengetal wordt berekend is dit cijfer in het jaarverslag altijd hetzelfde als in de begroting.

Bestuurlijk belang

Zeggenschap. Een gemeente kan een bestuurlijk belang hebben in een verbonden partij doordat zij in het bestuur is vertegenwoordigd. De gemeente kan het ook hebben doordat zij stemrecht heeft in de verbonden partij.

Bouwgrond in exploitatie (BIE)

Gronden in eigendom van een gemeente, waarvoor de raad een grondexploitatiecomplex en een grondexploitatiebegroting heeft vastgesteld.

D.

Deelneming

Participatie in een besloten of naamloze vennootschap, waarin de gemeente aandelen heeft.

Dividend

Een vergoeding die wordt uitbetaald aan aandeelhouders.

E.

Economische categorie

De eenheid waarin de baten en lasten van activiteiten binnen een taakveld worden uitgedrukt.

Economische categorie

Het geraamde of het gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven van een gemeente. Dit bedrag wordt berekend op transactiebasis en volgens Europese voorschriften.

EMU-saldo

Het geraamde of het gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven van een gemeente. Dit bedrag wordt berekend op transactiebasis en volgens Europese voorschriften.

Exploitatielasten

Alle jaarlijkse kosten van kapitaalgoederen die terug te vinden zijn op de begroting. Daarbij gaat het om afschrijvingen, rentekosten, onderhoudskosten, kosten om risico's te dekken en overheadkosten.

F.

Financieel belang

Een bedrag wat aan een verbonden partij ter beschikking is gesteld en niet verhaald kan worden als de verbonden partij failliet gaat. Het kan ook het bedrag zijn waarvoor de gemeente aansprakelijk is als de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Financiële kengetallen

Getallen waarmee inzicht verkregen kan worden in de financiële positie van de gemeente (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Financieringsfunctie

Alle activiteiten die te maken hebben met het verwerven en beheren van financiële middelen door de gemeente.

G.

Gemeenschappelijke regelingen

Een samenwerkingsverband tussen overheidslichamen (zoals bijvoorbeeld gemeenten) wat op grond van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen is opgericht.

Grondexploitatie

Dit financiële kengetal geeft in een percentage weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop.

Grondexploitatiecomplex

Een ruimtelijk plan, voorzien van een financiële onderbouwing. In de praktijk wordt dit ook wel aangeduid als 'grondexploitatie' of 'grex'.

Grondexploitatiebegroting

De financiële vertaling van een grondexploitatiecomplex, waarbij de kosten en opbrengsten gefaseerd zijn in de tijd, met een richttermijn van 10 jaar (voortschrijdend).

I.

Investerings met economisch nut

Investerings die handelbaar zijn en kunnen bijdragen aan het genereren van middelen.

K.

Kapitaalgoederen

Spullen die de gemeente nodig heeft om de diensten en goederen die zij levert aan inwoners te kunnen produceren. Daarbij gaat het om grotere zaken zoals wegen, riolering, water, groen en gebouwen.

Kwijtschelding

Inwoners die gemeentelijke belastingen niet kunnen betalen, kunnen de gemeente om kwijtschelding vragen. Het is afhankelijk van het gemeentelijk kwijtscheldingsbeleid wie daarvoor wel of niet in aanmerking komt.

L.

Lastendruk

Lastendruk is de mate waarin heffingen drukken op de te besteden inkomsten. De collectieve lastendruk wordt vaak uitgedrukt als het totaal aan belasting- en premieopbrengsten als percentage van het bruto binnenlands product (bbp).

Lokale heffingen

Een type gemeentelijke belasting. Voorbeelden van heffingen zijn de rioolheffing of de afvalstoffenheffing. In tegenstelling tot algemene belastingen (zoals parkeerbelasting of onroerendezaakbelasting) moet het geld dat gemeenten met heffingen ophalen, gebruikt worden om de kosten te dekken van datgene waarvoor ze in rekening worden gebracht. Heffingen worden ook wel rechten, tarieven of leges genoemd.

N.

Netto schuldquote

Een financieel kengetal wat ook wel bekend staat als netto schuld als aandeel van de inkomsten. Het geeft informatie over de investeringsruimte die de gemeente heeft.

O.

Overheadkosten

Alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.

P.

Programma

Een samenhangend geheel van activiteiten in de gemeentebegroting.

R.

Risico

De kans dat een positieve of een negatieve gebeurtenis van materieel belang die voorzien is in de begroting optreedt.

S.

Solvabiliteitsratio

Dit financiële kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. De solvabiliteitsratio is het eigen vermogen als percentage van het totale balans-totaal.

Specifieke dekkingsmiddelen

Specifieke dekkingsmiddelen zijn inkomsten voor de gemeente die met een bepaald programma samenhangen. Daaronder vallen bijvoorbeeld inkomsten van het Rijk met een bepaald bestedingsdoel, de riool- en afvalstoffenheffing en opbrengsten voor het verstrekken van paspoorten.

Stelsel van baten en lasten

Gemeenten werken met een stelsel van baten en lasten. Dat betekent dat inkomsten en uitgaven moeten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben. Bij een kasstelsel, wat de Rijksoverheid bijvoorbeeld hanteert, dienen inkomsten en uitgaven worden toegerekend aan het jaar waarin de betalingen zijn gedaan.

Structurele exploitatieruimte

Een percentage waarmee beoordeeld kan worden welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. De structurele exploitatieruimte wordt berekend door het saldo van de structurele

baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves te delen door de totale baten.

T.

Taakveld

Eenheid waarin de programma's, of waarin de eenheden in overzichten en bedragen in het programma-plan, zijn onderverdeeld.

W.

Weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit geeft aan hoeveel geld en mogelijkheden een gemeente heeft om niet-begrote kosten die onverwachts en substantieel zijn te dekken. Daarbij kan gedacht worden aan stille reserves, onbenutte belastingcapaciteit en post onvoorzien (zie ook de paragraaf over weerstandsvermogen en risicobeheersing).

6.2 Afkortingen

<u>Afkorting</u>	<u>Betekenis</u>
A.	
AMK	Advies- en Meldpunt Kindermishandeling
API	Application Programming Interface
APV	Algemene Plaatselijke Verordening
AvA	Algemene vergadering van Aandeelhouders
B.	
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording
BDU	Brede doeluitkering
BICC	Business Intelligence Competency Center
BIE	Bouwgronden in exploitatie
BIG	Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten
BO	Bestuurlijk overleg
BRP	Basisregistratie personen
BTEC	Business and Technology Education Council
Btw	Belasting toegevoegde waarde
BUIG	Bundelingen Uitkeringen Inkomensvoorziening Gemeenten
BV	Besloten vennootschap
B&W	Burgemeester en wethouders
C.	
Cao	Collectieve arbeidsovereenkomst
CBG	Coöperatief Beheer Groengebieden
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CHW	Crisis en Herstel Wet
CIT	Crisis Interventie team
CPB	Centraal Planbureau
CPI	Consumenten Prijsindex
CV	Commanditaire vennootschap
CWP	Collegewerkprogramma
D.	
DMS	Document Management System
DSO	Digitale Stelsel Omgevingswet
DUO	Dienst Uitvoering Onderwijs
DV	Dienstverlening
E.	
ECB	Europese Centrale Bank
EMU	Economische Monetaire Unie
ENSIA	Eenduidige Normatiek Single Information Audit
EPZ	Economische Programmaraad Zuidvleugel
ERIAFF	European Regions for Innovation in Agriculture Food and Forestry
F.	
Fido	Financiering decentrale overheden
FMP	Financieel Meerjarenperspectief
FMI	Funciemengingsindex
Fte	Fulltime-equivalent

G.	
GFFX	Greenport Food & Flower Xperience
GFIA	Global Forum for Innovations Agriculture
GFT	Groente-, fruit- en tuinafval
GGD	Gemeentelijke Gezondheidsdienst
GGP	Gebiedsgericht Plan
GGZ	Geestelijke Gezondheidszorg
GHC	Greenport Horticultuur
GHOR	Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio
GPWH	Greenport West-Holland
GR	Gemeenschappelijke regeling
GreX	Grondexploitatie
GRP	Gemeentelijke Rioleringsplan
H.	
HIP	Historisch Informatie Punt
HOF	Houdbare Overheidsfinanciën
HOT	Herstructurering en Ontwikkeling Tuinbouwsector
HOV	Hoogwaardig Openbaar Vervoer
HVC	Huisvuilcentrale
I.	
I&M	Infrastructuur en Milieu
IB	Interne beheersing
IBP	Interbestuurlijk Programma
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
IDC	Innovatie- en Demonstratiecentrum
I-NUP	Implementatieagenda voor het Nationaal Uitvoeringsprogramma
IPVV	Investeringsprogramma verkeer en vervoer
ISW	Interconfessionele Scholengroep Westland
IQ	Innovation Quarter
J.	
JAS	Jongeren Aan de Slag
K.	
KCC	Klant Contact Centrum
KLPD	Korps Landelijke Politiediensten
KOM	Kernoverleg Maasdijk
KRW	Kaderrichtlijn water
L.	
LEA	Lokale Educatieve Agenda
LHBT	Lesbisch, homoseksueel, biseksueel, transgender
M.	
MAVO	Middelbaar Algemeen Voortgezet Onderwijs
MBO	Middelbaar beroepsonderwijs
MDA	Multidisciplinaire aanpak
MEV	Macro Economische Verkenning
MIP	Meerjareninvesteringsprogramma
MIRT	Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
MKB	Midden en Kleinbedrijf
MPG	Meerjarenperspectief Gebiedsontwikkeling

Vervolg M.

MRDH Metropoolregio Rotterdam-Den Haag
MVO Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen

N.

NAD Netwerk Afvalwater Delfland
NFIA Netherlands Foreign Investment Agency
NRK Federatie Nederlandse Rubber- en Kunststofindustrie
NV Naamloze vennootschap

O.

OBWZ Ontwikkelbedrijf De Westlandse Zoom BV
OCW Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
ODH Omgevingsdienst Haaglanden
ONW Ontwikkelingsmaatschappij "Het Nieuwe Westland" BV
OZB Onroerende-zaakbelasting

R.

RIVM Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
RMC Regionale Meld- en Coördinatiefunctie
RMD Regionale milieudienst
RNI Registratie niet ingezetenen
ROM Regionale ontwikkelingsmaatschappij
ROV Ruimtelijke Ordening en Volkshuisvesting
RUDDO Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden
RvC Raad van Commissarissen
RvV Raad van Vennoten

S.

SD Sociaal Domein
SDEW Subsidieregeling Duurzame Energiemaatregelen Westland
SE Standaard Eenheid
SKT Sociaal Kern Team
SOB Samenwerking Onderwijs en Bedrijfsleven
SOK Samenwerkingsovereenkomst
SWM Stichting Westland Marketing
SWOT Strengths, Weaknesses, Opportunities en Threats

T.

TMPG Tussentijds Meerjarenperspectief Gebiedsontwikkeling

U.

UP Uitvoeringsprogramma
UVW Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
UvW Unie van Waterschappen

V.

vGRP Verbreed Gemeentelijk rioleringsplan
VNG Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VORM Verduurzaming en Obstakelvrije Ruimte voor Modernisering
VO Voortgezet onderwijs
VOF Vennootschap onder firma
Vpb Vennootschapsbelasting
VRH Veiligheidsregio Haaglanden

Vervolg V.

VSO/PRO	Voorgezet Speciaal Onderwijs en Praktijkonderwijs
VTH	Vergunningsverlening Toezicht en Handhaving
VVE	Voor- en Vroegschoolse Educatie
VVV	Vereniging voor Vreemdelingenverkeer
VWO	Vorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs

W.

Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
WHC	World Horti Center
Wilg	Wet inrichting landelijk gebied
Wlz	Wet langdurige zorg
Wmo	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WOZ	Wet waardering onroerende zaken
WNME	Westlandse Natuur- en Milieueducatie
WNRA	Wet normalisering rechtspositie ambtenaren
WP	Westland Programma
Wro	Wet ruimtelijke ordening
WSW	Warmte Systeem Westland
WSW	Waarborgfonds Sociale Woningbouw
Wsw	Wet sociale werkvoorziening
WWDC	Westland woont duurzaam collectief

Z.

ZVW	Zorgverzekeringswet
-----	---------------------